NEDEN MÜSLÜMANIM?

İSLAM İNANCININ DELİLLERİ DEİZME CEVAP

CANER TASLAMAN

İSTANBUL YAYINEVİ

1.Baskı: Eylül 2020
32.Baskı: Haziran 2026

Eser Adı: Neden Müslümanım?
Yazar: Caner Taslaman

Genel Yayın Yönetmeni: Cem Akyıldız
Kapak Tasarım: Yunus Karaaslan
Sayfa Tasarım: Adem Şenel

ISBN: 978-605-06164-3-9

Baskı ve Cilt: *Eriha Basım Yayın Matbaa*
Kitap ve Telif Ajansı Ltd. Şti.
Alemdar Mah. Ticarethane Sk. No:11/21 Fatih-İstanbul
Matbaa Sertifika No: 35238

Genel Dağıtım
İstanbul Yayınevi
Ömer Avni Mah, İnönü Cad. No:12 D:5, Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 522 22 26
www.istanbulyayinevi.net
bilgi@istanbulyayinevi.net

SESLİ KİTAP

Kitabımızın sesli versiyonu Caner Taslaman'ın Youtube kanalında mevcuttur. Aşağıdaki kodları kullanarak bölümleri ayrı ayrı dinleyebilirsiniz.

1. Bölüm: Kuran ve Evren

2. Bölüm: Kuran ve Dünya

3. Bölüm: Kuran ve Canlılar

4. Bölüm: Tarihten İşaretler

5. Bölüm: Hz.Muhammed'in Analizi

6. Bölüm: Fıtrat'tan İslam'a

7. Bölüm: İslam ve Anlam

8. Bölüm: Kuran ve İnşa Ettiği Zihin

9. Bölüm: Kuran'ın Allah'ın Varlığını ve Sıfatlarını Tanıtması

10.Bölüm: Kuran'ın Korunmuşluğu ve Matematiksel Ölçü

www.canertaslaman.com

Kızım Meliha TASLAMAN'a

www.canertaslaman.com

Facebook **İnstagram** **Twitter** **Youtube**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ....11

1. BÖLÜM
KURAN VE EVREN

1-1-BAŞLANGIÇLI EVREN....18
1-2-GENİŞLEYEN EVREN....23
1-3-GAZ AŞAMASINDA EVREN....27
1-4-SONLU EVREN....29
1-5-TASARLANMIŞ EVREN....33
1-6-İZAFİ EVREN....37
1-7-EŞLER ÜZERİNE KURULU EVREN....42
1-8-GÜNEŞ VE AY....44

2. BÖLÜM
KURAN VE DÜNYA

2-1-DÜNYA'NIN TABAKALARI....50
2-2-KORUNMUŞ TAVAN....53
2-3-DÜNYA'NIN ŞEKLİ....56
2-4-GÖĞE YÜKSELİYORMUŞ GİBİ....59
2-5-DAĞLAR VE KÖKLERİ....61
2-6-SINIR AŞMAYAN DENİZLER VE
DENİZLERİN ALTINDAKİ KARANLIK....63

3. BÖLÜM
KURAN VE CANLILAR

3-1-NEFES ALMAYA BAŞLAMAK VE SABAH....72
3-2-DİŞİ ARILAR....74
3-3-DİŞİ ÖRÜMCEĞİN EVİ....78
3-4-KARIŞIMLI SIVININ BİR DAMLACIĞI....80
3-5-RAHİM DUVARINA ASILMA....84
3-6-RAHİMLERDEKİ ARTMA VE EKSİLME....86

4. BÖLÜM

TARİHTEN İŞARETLER

4-1-İNSANLIK TARİHİ 92
4-2-KURAN VE ARKEOLOJİ:
SEBE TOPLUMU ÖRNEĞİ....96
4-3-MEKKE'NİN FETHİ....99
4-4-ROMALILARIN GALİBİYETİ....104
4-5-FİRAVUN'UN CESEDİ....109
4-6-TEVRAT VE ESKİ AHİT'İN (TANAH'IN)
DİĞER KİTAPLARINDAKİ İŞARETLER....114
4-7-İNCİLLERDEKİ İŞARETLER....125
4-8-KURAN'DAKİ HZ. İSA İLE HZ. MERYEM
VE APOKRİF İNCİLLER....137

5. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ANALİZİ

5-1-SIFIR NOKTASINDAN TARİHTE OYNANAN BÜYÜK ROLE 152
5-2-HZ. MUHAMMED'İN "YALANCI" OLDUĞU İDDİASI....157
5-3-HZ. MUHAMMED'İN "AKIL HASTASI" OLDUĞU İDDİASI 162
5-4- HZ. MUHAMMED'İN "ALLAH'IN ELÇİSİ" OLDUĞU İDDİASI....170
5-5-KURAN'IN ÜSLUBU VE HZ. MUHAMMED 175
5-6-MODERN TEKNİKLERLE KURAN'IN VE
HZ. MUHAMMED'İN SÖZLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI....181

6. BÖLÜM

FITRATTAN İSLAM'A

6-1-DOĞAL ARZULARDAN İSLAM'A....190
6-2-DOĞUŞTAN AHLAKTAN İSLAM'A....198
6-3-AKILDAN İSLAM'A 219
6-4-İRADEDEN İSLAM'A....222
6-5-BİLİNÇ VE BENLİKTEN İSLAM'A 224

7. BÖLÜM

İSLAM VE ANLAM

7-1-NE YAPARSAM HAYATIM ANLAMLI OLUR? NEDEN YARATILDIM? 232
7-2-NEREYE GİDİYORUM?
KPC (KARİZMA-PARA-CİNSELLİK) AVCILIĞI....236
7-3-YALNIZLIKTAN BİTMEYEN BERABERLİĞE....242
7-4-"ALLAH'TAN-DİNDEN BANA NE" DİYENLER 249
7-5-ANLAM, İYİ, DOĞRU VE GÜZELİN BİRLİKTELİĞİ....253

8. BÖLÜM

KURAN VE İNŞA ETTİĞİ ZİHİN

8-1-ADALET 270
8-2-FİKİR ÖZGÜRLÜĞÜ....272
8-3-YÖNETİM İLKELERİ....277
8-4-SAVAŞ ETİĞİ....281
8-5-ZAYIFI KORUMA....287
8-6-BİLİMSEL ZİHİN VE MOTİVASYON:....295
8-7-ÇEVRE BİLİNCİ....308
8-8-BİLİNÇLİ SUSKUNLUKLAR 310

9. BÖLÜM

KURAN'IN ALLAH'IN VARLIĞINI VE SIFATLARINI TANITMASI

9-1-ALLAH'IN VARLIĞI TEMELİNDE YÜKSELEN DİN VE METOT....318
9-2-SIFATLARIYLA (İSİMLERİYLE)
ALLAH'IN TANITILMASI....322
9-3-EVRENDEN ÖĞRENİLEN ALLAH'IN SIFATLARI VE KURAN....324
9-4-FITRATTAN ÖĞRENİLEN ALLAH'IN SIFATLARI VE KURAN....328

10. BÖLÜM

KURAN'IN KORUNMUŞLUĞU VE MATEMATİKSEL ÖLÇÜ

10-1-KURAN'IN KORUNMASI, HURUFİLİK VE MATEMATİK 336
10-2-KURAN'IN YAPISINDA SİMETRİLER VE HALKA (***RING***) SİSTEMİ....345
10-3-EVREN VE KELİMELERİN UYUMUNDA MATEMATİK (EKUM)....355
10-4-KELİMELERİN UYUMUNDA MATEMATİK (KUM)....372
10-5-KURAN'DA "ÇİFTE VE TEKE" DAYALI ÖLÇÜ....400

EK: AHİRET İNANCININ TEMELLERİ....421
SONSÖZ....429

ÖNSÖZ

Gözümüzü rengarenk çok güzel bir dünyaya açtık. Gökyüzüyle, bitkileriyle, hayvanlarıyla, sevdiklerimizle, birçok sanat eseri ve teknolojik aletiyle ne kadar canlı ne kadar coşkulu bir dünya! Fakat o da ne? Kısacık bir ömür ve sonrasında biz de sevdiklerimiz de ölümün karanlık kapısından içeri gireceğiz. Bu durum, zihne anında şu soruları getiriyor: Buraya nereden geldik? Bizi buraya kim getirdi? Ellerimizi, ayaklarımızı, gözlerimizi kim hediye etti? Ölümle beraber nereye gideceğiz? Her şey bu kadar mı? Dahası yok mu? Bu yüreğimizin en derininden çığlık şeklinde yükselen sorularımızın cevabı yok mu?

Var. Bu en derinden çığlık şeklinde yükselen sorularımızın cevabı var. Kuran, bunlara en güzel şekilde cevap veriyor ve özetle şöyle diyor: Bizi, kudreti ve bilgisi çok yüksek, ezeli ve ebedi olan, merhametli ve şefkatli Allah yarattı. Bu dünyadaki hayatımıza, tüm nimetlere, sevdiklerimize Allah sayesinde sahip olduk. Bu dünya bir imtihan dünyasıdır. Bu evrendeki tüm varlığı yoktan yaratan Allah için bunları bir kez daha yaratmak çok kolaydır. Ölüm bir geçiş aşamasıdır, asla son değildir, yeniden yaratılmak hayal değildir. Allah ahirette, sevdiği ve kendisini seven kullarını yeniden

nimetleriyle buluşturacağını vadetmektedir. Dikkat edin; ahirette bu dünyada yapıp ettiklerimizden sorulacağız ve onlara göre muamele göreceğiz…

Peki, acaba bunlar temelsiz iddialar mı? Bomboş hayaller mi? İçimizde yanıp tutuşan arzularımızı yatıştırmak için kendimizi mi kandırıyoruz? Delilimiz ne? Gerçekten de Müslüman olmak için ciddi, ayakları yere basan gerekçelerimiz var mı? Kuran'ın Allah'tan olduğunu nasıl temellendiriyoruz? İşte bu kitapta böylesine dev önemdeki bir meseleyi ele aldım ve şu soruyu cevaplamaya çalıştım: **Neden Müslümanım?** Bu soruyu cevaplamak demek; neden burada olduğumuzun, ne yapmamız gerektiğinin, nereye gittiğimizin, ölümlerle ayrıldığımız sevdiklerimize kavuşma imkanı olup olmadığının cevaplanması demek. Bundan daha önemli ne olabilir? Bu sorunun cevabını vermek demek Kuran'ın Allah'tan olduğuna inanmanın gerekçelerini göstermek demektir ve bu kitap boyunca bu gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

Bu kitap, Müslüman olmak için rasyonel temelleri toplayan 10 ana başlığı 10 bölüm altında incelemektedir. Bazıları için bunlardan (hatta bunların alt başlıklarından) tek bir tanesi bile Müslüman olmak için yeterli olabilir. Bununla beraber, burada dikkat edilmesi gereken çok önemli husus, birbirinden ayrı tüm bu farklı gerekçelerin, aynı sonuca ulaştırmada güçlerini birleştirmesi, yani ortaya çıkan "toplam durumun" gücüdür.

Hem katıldığım televizyon programlarında hem verdiğim seminerlerde hem öğrencilerimle yüz yüze sohbetlerimde İslam'a inancın temellerini göstermenin, bu konudaki delilleri anlaşılır bir şekilde sunmanın önemine defalarca tanıklık ettim ve böyle bir kitap yazmanın önemli olacağı kanaatine ulaştım. Bu kitapta aktarılanlar arasında muhtemelen önceden

rastladığınız deliller olduğu gibi ilk defa bu kitapta rastlayacağınızı düşündüğüm oldukça orijinal deliller de (örneğin fıtrat delilleri ile ilgili bölümde yer alanlar) yer almaktadır.

Burada temellendirmeye çalışılan, İslam'ın herhangi bir mezhebine veya düşünce ekolüne özel bir inanç değildir. Fakat kendisini "Müslüman" olarak isimlendiren herkesin, ortak olarak paylaştığı, Kuran'ın Allah'tan olduğuna inançtır; İslam'ın bu temel direğidir. Bu yüzden kendisini İslam dairesi içinde hisseden herkesin buradaki delilleri kullanması mümkündür.

Bu kitabı okuyup da siz karar verin: Kendimizi mi kandırıyoruz, yoksa Kuran'ın Allah'tan olduğuna inanmak için, kısacası Müslüman olmak için, ayakları yere basan sağlam delillere sahip miyiz?

Bu kitabı yazarken birçok dostum kendi ihtisas alanlarıyla ilgili bu kitaba katkıda bulundular. Bunların arasında (alfabetik sırayla) Alper Bilgili, Furkan Özçelik, İsrafil Balcı, Mehmet Okuyan, Ömer Ilıcalı, Yasin Kara, Zafer Duygu var. Tüm bu dostlarıma ve bunlar dışında katkıda bulunanlara minnettarım. Siz değerli okurlarıma da ilginizden dolayı teşekkür ediyorum; eğer olursa yorum, eleştiri ve tavsiyelerinizi www.canertaslaman.com adresi üzerinden iletmenizi rica ediyorum.

1. BÖLÜM

KURAN VE EVREN

Gözümüzü açtığımızda kendimizi uçsuz bucaksız bir evrenin içinde buluyoruz. Evren hem büyüklüğüyle ürkütücü bir ihtişama hem de yıldızları, Güneş'i, Ay'ı ile büyüleyici bir güzelliğe sahip. Biz de evrenin bir parçasıyız ve evren hakkındaki görüşlerimiz kendimiz hakkındaki görüşümüzle yakından ilişkilidir. İslam'ın Allah'ın gönderdiği bir din olup olmadığına karar vermek isteyen kişinin bakabileceği alanlardan biri İslam'ın evrenle ilgili (kozmoloji) görüşlerinin ne olduğudur. Böylesi önemli bir konuda İslam'ın görüşlerini tespit etmenin ve değerlendirmenin İslam'la ilgili karar vermek isteyenler için öne çıkan bir başlık olması gerektiği rahatlıkla söylenebilir.

Kuran, Müslümanları, evreni incelemeye ve evrendeki olgulardan sonuçlar çıkarmaya davet eder. Evren hakkında edinilen bilginin dinen değerli olduğu, Kuran'ı bir kere okuyanın bile hemen fark edeceği bir mesajdır. Kuran, bir yandan bizi evreni incelemeye davet ederken bir yandan evren hakkında önemli iddialar ortaya koymaktadır. Evrenin başlangıcı olduğu, tasarlanmış olduğu ve bir gün sonunun geleceği, Kuran'ın evrenle ilgili önemli iddialarına örnektir. Evren hakkındaki bilgimiz, Kuran'la insanlığın buluştuğu 7. yüzyıla nazaran çok fazla gelişti. Evren, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar gelişmiş teleskoplarla gözlemlendi, uzaya yollanan uzay araçlarıyla yeni keşifler yapıldı. Günümüzde elde ettiğimiz bilgiler, 7. yüzyılda bilinmesi mümkün olmayan fakat Kuran'da yer alan birçok iddiayı doğrulamaktadır. Bu bölümde bunları göstermeye gayret edeceğim. Kuran'da yer alan böylesi

olağanüstü ifadeler kadar Kuran'ın, indiği dönem ve ortamın yanlış kabullerini içermemesi de önemlidir. "Neden Müslümanım" sorusuna vereceğim cevabın bu bölümünü Kuran'ın evrenle ilgili açıklamaları oluşturuyor.

1-1-BAŞLANGIÇLI EVREN

İslam'ın, materyalist-ateizmden ve çoktanrılı dinlerden en önemli farklılıklarından biri evrenin yaratıldığına dair iddiasıdır.

2-Bakara Suresi 117: **Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah'tır. O, bir işin olmasını dilerse ona ancak "Ol" der ve o olur.**

Yaratılma fikri, evrenin olmadığı bir anı ve sonra evrenin yaratılma eylemiyle başlangıcı olduğunu gündeme getirmektedir. Karl Marx ve Friedrich Engels, Allah'ın mı evrenin mi daha önce var olduğuna dair sorunun, idealizm (bu ifadeyle özellikle tektanrılı dinleri kastediyorlardı) ile materyalizm arasındaki en temel sorun olduğunu belirttiler. Bu soruya verilecek cevaba göre filozofları iki büyük kampa ayırabileceğimizi söylediler.[1] Materyalist-ateist anlayışı savunanlar, önce evrenin var olduğunu, sonradan bu evrende tesadüfen var olan insanların, Allah'ı hayallerinin bir neticesi olarak uydurduklarını savunurlar. Tektanrılı dinler ise önce Allah'ın var olduğunu ve evreni yarattığını söylerler. Sonuçta materyalist-ateizm ve tektanrılı dinler açısından temel ayrılığı belirleyen bu sorunu, aynı anlama gelen iki soruya indirgeyebiliriz:

1- Allah mı, evren mi öncedir?

2- Allah'ın mı, evrenin mi başlangıcı vardır?

1 Karl Marx ve Friedrich Engels, **Felsefe İncelemeleri**, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, İstanbul, 1997, s. 22.

Elbette ki ikinci sorudaki Allah'ın başlangıcından kasıt, insan zihninin bir uydurması olması sonucunda "Allah" fikrinin başlangıcı olmasıdır; yani "Allah'ın" hayal dışında bir varlığının olmadığı bir varlık anlayışının (materyalist-ateist ontoloji) savunulmasıdır. Bu temel konuda, hangi kampın doğru olduğunu anlamak için evrenin başlangıcı olup olmadığı sorusu kritik öneme sahiptir. Uzakdoğu dinlerine hakim olan görüş de evrenin ezeli olduğu, başlangıcı olmadığıdır. Kuran'ın "yaratılmış-başlangıçlı evren" iddiası, sadece evren hakkındaki birçok iddiadan biri değildir, aynı zamanda varlık anlayışı (ontoloji) ile ilgili çok temel bir iddiadır ve İslam'ı rakip görüşlerden ayırt eden önemli bir unsurdur.

Eğer Hamlet'in "*Olmak ya da olmamak; işte bütün mesele bu*" sözünü, Hamlet'i taklit eden bir materyalist felsefenin ideoloğu, kendi felsefesini ifade etmek için adapte etseydi herhalde şöyle derdi: "Evrenin ezeli olup olmaması; işte bütün mesele bu." Bilimsel alanda evrenin başlangıcı olması gerektiğine dair ilk veri entropi yasası ile geldi. Entropi yasası, termodinamiğin ikinci yasası olarak da bilinir; özellikle Rudolf Clausius'un 19. yüzyılın ikinci yarısındaki çalışmaları ile ortaya konulmuştur. Bu yasayla, enerjinin, sürekli olarak, daha çok kullanılabilir bir formdan daha az kullanılabilir bir yapıya doğru değiştiği söylenir. Kısacası evrende düzensizlik sürekli artmaktadır ve bu tek yönlü, tersine döndürülemez bir süreçtir. Arthur Eddington, entropi yasasının, tüm doğa yasaları içinde en önemli yere sahip olduğunu söyler. Eddington, evren hakkındaki bir teorinin, Maxwell'in formülleriyle, hatta daha önceden yapılmış bazı deneylerle uyumsuz olsa bile doğru olma şansının bulunabileceğini ama entropi yasası ile çelişiyorsa doğru olmasının hiçbir şansı olmadığını söyler.[2] Tek yönlü süreçler sonun habercisidir. İnsanın yaşlanma

2 Arthur Eddington, **The Nature of the Physical World,** Macmillan, New York, 1929, s. 74.

süreci de evrendeki entropinin artışı da böyledir. Bilim dünyasında, ilk olarak, entropi yasası ile evrendeki düzensizliğin sürekli arttığı ve sonsuza dek sürdürülemeyecek bu sürecin evrenin sonunu gerektirdiği anlaşıldı.[3] Aslında bu sonuç, evrenin bir başlangıcı olması gerektiği anlamına da gelmektedir. Bunu şöyle gösterebilirim:

1- Evrendeki entropi geri çevrilemeyecek şekilde sürekli artmaktadır.

2- Buna göre evrende bir gün termodinamik denge oluşacak ve ısı ölümü yaşanacaktır. Kısacası evren ebedi değildir, bir sonu vardır.

3- Geçmiş zaman sonsuz olsaydı, evrende termodinamik dengeye gelinmesi ve hareketin durması gerekirdi.

4- Şu anda hareketin devam ettiğine tanıklık etmekteyiz.

5- Demek ki evren sonsuzdan beri var olamaz; dolayısıyla evrenin bir başlangıcı vardır.

Bilim insanları, daha çok entropinin evrenin sonunu gerektirdiği hususuna yoğunlaşmışlar fakat evrenin bir başlangıcı olduğunu gerektirmesi üzerinde yeteri kadar durmamışlardır. Oysa bilim, felsefe ve din alanındaki tartışmalar açısından evrenin başlangıcı olup olmadığı daha önemlidir. Evrenin bir başlangıcı olması gerektiği fikrine en güçlü bilimsel destek ise 1920'li yıllardan başlayarak geliştirilen Big Bang teorisi ile geldi. 1920'li yıllarda Belçikalı fizikçi Georges Lemaitres ve Rus fizikçi Alexander Friedmann, Einstein'in geliştirdiği

3 Felsefe alanında, daha önce, Kindi ve Gazali gibi İslam filozofları, evrenin bir başlangıcı olması gerektiğini, sonsuz kavramının analizi gibi akıl yürütmelerle göstermişlerdi. Fakat birçok kişiye anlaşılması zor gelebilecek bu argümanlar felsefe alanında kalmıştır ve ilk olarak entropi yasasıyla, bilimsel veriler kullanılarak evrenin başlangıcı olduğunu göstermek mümkün olmuştur. Bu konuyu daha detaylı **Big Bang ve Tanrı** kitabımdan okuyabilirsiniz.

genel görelilik denklemlerinden hareketle Big Bang teorisinin temellerini attılar ve ilerleyen yıllarda bu teoriyi destekleyen birçok delil ortaya çıktı. *Big Bang ve Tanrı* isimli kitabımda, bu teorinin neden bilimsel ve felsefî kriterler açısından başarılı bir teori olduğunu; bu teorinin gözlemsel verilerle desteklenmesi, sağlam matematiksel yapısı ve alternatif tüm görüşlere üstünlük sağlaması gibi özelliklerine dayanarak göstermeye çalıştım.[4] Bu teorinin ortaya konulmasını takiben gözlediğimiz evrenin başlangıç zamanının hesaplanması ve bu başlangıcı takip eden süreçlerin ayrıntılı bilgisinin edinilmesi mümkün oldu. Artık içinde bulunduğumuz evrenin başlangıcı olup olmadığı değil, bu başlangıcın tam olarak ne zaman olduğu tartışma konusudur. En son veriler, bu başlangıcın 13,8 milyar yıl önce olduğunu göstermektedir. Bu teoriye göre evren çok sıcak ve çok yoğun bir nokta olarak başlamıştır. Başlangıçta, tüm yıldızları ve bizleri oluşturan tüm hammadde, bu çok küçük noktanın içindeydi. Kuran'da, önceden, bütün evrenin (Kuran'da bütün evren "gökler ve yer" ifadesiyle tarif edilmektedir) bir arada olduğu bir durumun varlığına dikkat çekilmiş olması Kuran'ın kozmolojiyle ilgili olağanüstü ifadelerinden birisidir:

21-Enbiya Suresi 30: **İnkar edenler, göklerle yer bitişikken onları ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmüyorlar mı? Yine de onlar inanmayacaklar mı?**

Bu ayette, göklerin ve yerin başta bileşik halde olduğu Arapça "*ratk*" kelimesiyle ifade edilir. Bu kelime kaynaşmış durumda iç içe geçmeyi ifade eder. Ayetteki Arapça "*fatk*" kelimesi ise ayrılmayı ifade eder.[5] Evrenin başlangıcında her

4 Caner Taslaman, **Big Bang ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2017.

5 Ragıp el-İsfahani, **Müfredat**, çev. Abdulbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yayınları, İstanbul, 2010, s. 413, 777.

şeyin bir arada olduğu (*ratk*) bir dönem ve sonra ayrışma (*fatk*) yaşandığı gibi, bunun yanında Güneş sistemimiz ve Dünya'nın hammaddesinin bir arada olduğu (*ratk*) ve sonra (4,5 milyar yıl kadar önce) Güneşimizin, diğer gezegenlerin ve Dünyamızın ortaya çıktığı bir ayrışmanın (*fatk*) yaşandığı bir aşama da mevcuttur. Ayetin bu iki durumdan birine de her iki duruma da işaret ettiği düşünülebilir. Big Bang teorisi, uzaydaki uydulardan ve teleskoplardan gelen veriler sayesinde doğrulandı. Big Bang teorisinden önce, insanlık, evrendeki her şeyin bir arada olup da sonra ayrılmanın olduğunu ortaya koyan bilimsel bir açıklamaya hiç sahip olmadı. Güneş sistemimizin, beraber bir durumdan sonra ayrışmayla oluştuğuna dair bilimsel teoriler de Kuran'ın vahyinden bin yıldan çok bir zaman geçtikten sonra ortaya konulmuştur. Böylesi bilgilere, bilimsel verilerden bağımsız akıl yürütmelerle ulaşmak da mümkün görünmemektedir. Peki, uzayı gözleyen dev teleskoplardan ve uzaya gönderilen uydulardan 13 asır önce Hz. Muhammed, her şeyin bir arada olduğu bir durumdan, bir ayrılmayla göklerin ve yeryüzünün meydana geldiğini nasıl söyledi? Hz. Muhammed'in herkesten gizlediği bir uydusu olduğunu söyleyebilecek olan var mı? Kozmoloji açısından böylesi önemli bir hususun rastgele ifadelerle doğru tahmin edilmiş olduğunu söylemek insafsızlık olmaz mı?

Modern kozmoloji sadece Kuran'ın savunduğu "başlangıçlı evren" iddiasını desteklemekle kalmamakta, bunun yanında Kuran'ın iddia ettiği gibi, evrendeki tüm maddenin bir arada olduğu bir durumdan sonra bir ayrılmanın yaşandığını da doğrulamaktadır. Ayette geçen "**Yine de onlar inanmayacaklar mı?**" ifadesi de anlamlıdır. Ayetin bu işaretini de tarih doğrulamış, ortaya konan tüm delillere rağmen inkarcıların birçoğu inkarlarında devam etmişlerdir. Hem evrenin

başlangıcını gösteren verilere karşın materyalist-ateistler inanmamakta ısrar ettiler hem de Kuran'daki bu ve buna benzer olağanüstülüklerin ortaya çıkmasına rağmen Kuran'ın İlahi kökeni inkar edilmeye devam etti.

1-2-GENİŞLEYEN EVREN

Evrenin hepsine üstten bakan bir bakışa sahip olsaydık, belki de ilk olarak "Evren genişliyor" derdik. Çok sıcak ve çok yoğun bir nokta 13,8 milyar yıl önce genişlemeye başladı ve o zamandan beridir bu genişleme sürekli devam etmekte. Bu kitabı okumaya başladığınızdan bu yana, daha genişlemiş bir evrende yaşamaya devam ediyorsunuz. Evrenin sürekli genişlemesi, evrenle ilgili birçok bilgiden sadece biri değildir; bu, bazı fizikçilere göre evrenle ilgili en önemli bilgidir.

Evrenin genişlediğini öğrenmemizle, binlerce yıldır felsefe ve bilim tarihinde hararetle tartışılmış, düşünce tarihinin çok önemli sorularının cevaplanması mümkün oldu. "Evren sınırsızca sonsuz mudur? Yoksa evrenin sınırları var mıdır?" şeklindeki sorulara felsefe ve bilim insanlarının üç yaklaşım gösterdiği söylenebilir. Aristoteles'in de içinde olduğu birinci grup, evrenin sabit sınırları olduğunu savunmuştur.[6] Newton'un da içinde olduğu ikinci grup, evrenin sınırsızca sonsuz olduğunu ifade etmiştir.[7] Kant'ın da içinde olduğu üçüncü grup, aklın bu konudaki ikilemi çözemeyeceğini söyleyerek agnostik bir tutum benimsemiştir.[8] Birçok kişinin çözülemez

6 Aristotle, **The Complete Works of Aristotle,** ed. Jonathan Barnes, New Jersey, Princeton University Press, 1984, On The Heavens, Bk. I, Ch. 9.

7 Newton, **Philosophical Writings,** ed. Andrew Janiak, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, s. 23.

8 Immanuel Kant, **The Critique of Pure Reason**, çev. J.M.D. Meiklejohn, Chicago, William Benton, 1971, s. 135-137.

bir problem olarak gördüğü bu meselede, 1920'li yıllarda, Einstein'ın formüllerinden hareketle ve birbirlerinden bağımsız olarak Georges Lemaitre ve Alexander Friedmann'ın, teorik olarak, evrenin genişlemesi gerektiğini ortaya koymaları bir dönüm noktası oldu. Bundan kısa bir süre sonra Hubble'ın teleskop gözlemleriyle bu olgu, gözlemsel olarak da doğrulandı.[9] Bundan sonra yapılan tüm gözlem ve bulgular da bu olguyu destekledi. Evrenin Aristoteles'in sandığı gibi statik sınırlara sahip olmadığı, Newton'un sandığı gibi sonsuz sınırsız bir evren modelinin doğru olmadığı, Kant'ın sandığı gibi bu meselenin çözülemez bir mesele olmadığı anlaşıldı. Evren, sürekli genişleyen dinamik sınırlara sahip. Bu kadar önemli bu olgu, bilimsel olarak ortaya konulmadan 13 asır önce Kuran'da şu şekilde ifade edilmiştir.

51-Zariyat Suresi 47: **Evreni kuvvetimizle kurduk, muhakkak ki onu genişletmekteyiz.**

Zariyat Suresi'ndeki bu ayette, sadece evren ve genişleme arasında bağlantı kurulmakla kalmamış, aynı zamanda evrenin sürekli genişlediği de söylenmiştir. Bu ayet bir isim cümlesidir ve Arapça gramer açısından sürekliliği ifade etmektedir. Ayette "genişletmekteyiz" diye çevrilen kelimenin hakiki, birincil anlamı genişletmektir. Gazzali'nin de dikkat çektiği gibi temel usul kaidelerinden biri şudur: "*Aksi bir delil olmadıkça hakiki anlam esastır, ancak bir engelden dolayı mecaza gidilir.*"[10] Ayetteki genişleten olarak çevrilen "*musi*" kelimesinin "güç yetirici" ya da "cömert olmak" gibi anlamları ikincil yani mecaz anlamlarıdır; evrenin genişlemesini aklı almayan bazı çevirmenler ayeti böyle çevirmişlerdir. Bu

9 Stephen W. Hawking, **Zamanın Kısa Tarihi,** çev. Sabit Say ve Murat Uraz, İstanbul, Doğan Kitap, 1988, s. 47-53.

10 Ebû Hâmid el-Gazzâlî, **el-Mustasfa**, çev. H. Yunus Apaydın, Klasik Yayınları, İstanbul, 2019, s. 514.

anlamları bir kenara koyup, hakiki, birincil anlamı olarak genişletici olmayı vurgulayıp, semanın Allah tarafından genişletildiğini söyleyenlere bir örnek olarak Tabiun'dan İbn Zeyd verilebilir.[11] Bu verilere karşın Zariyat Suresi 47. ayetin mealinin modern çağda değiştiği, eskiden böyle bir çevirinin bulunmadığı ithamında bulunmak en iyi niyetli tabirle literatür bilmemektir.

Bilimin önümüze koyduğu verilere göre evrenin sabit sınırları olmadığı gibi sınırsız-sonsuz bir evrende de bulunmadığımızı, evrenin sürekli genişleyen dinamik sınırları olduğunu biliyoruz. Bunu 1920'li yıllardan önce ifade eden kaynak Kuran'dır. Hz. Muhammed'in astrofizikçi olduğunu ve çöle çok donanımlı bir teleskop sakladığını, evrenin genişlediğini bu şekilde bulduğunu söyleyebilecek biri olduğuna ihtimal vermiyorum. Bunun yanında, rastgele bir ifadeyle evrenin genişlediği ifade etmek hiç de inandırıcı değildir. Fakat Kuran'da belirtildiği gibi, Kuran'ı vahyeden aynı zamanda evreni ve insanları yaratan ise, bu tip ifadelerin Kuran'da olması gayet normaldir.

Bu örnek ışığında, sıkça sorulan şu soruya da cevap vermeye çalışacağım: "*Madem Kuran'da modern bilimlerle keşfedilen birçok olgudan önceden bahsedilmiştir, peki neden Müslümanlar bu keşifleri yapmıyorlar?*" Bu soruyu soranların bilimsel keşiflerin ve bilimsel metodolojinin doğasından habersiz olduklarını söyleyebilirim. Kuran'daki doğrudan ifadelere karşın

11 Bu ayetin evrenin genişlediğini ifade ettiğini, evrenin genişlediği anlaşılmadan önce söyleyen tefsir uzmanları olmuştur: Kadı Beydavi, **Envarü't Tenzil ve Esrarü't Te'vil**, c. 4, çev. Şadi Eren, Işık Yayınları, İstanbul, 2011, s. 267; Fahreddin er-Razi, **Mefatihu'l Gayb**, c. 20, çev. Suat Yıldırım, Lütfullah Cebeci, Sadık Kılıç, C. Sadık Doğru, Huzur Yayınları, İstanbul, 2002, s. 386; İbnu'l Cevzi, **Zadü'l Mesir Fi İlmi't Tefsir**, c. 6, çev. Abdülvehhab Öztürk, Kahraman Yayınları, İstanbul, 2009, s. 17.

bilim insanları, nedensel ilişkileri açığa çıkartarak, ayrıca birçok zaman icat edilen araçların yardımıyla, gerekli basamakları aşarak keşiflerde bulunurlar. Kuran'ın birkaç kelimeyle ifade ettiği bir hakikate, bilimsel yöntemlerle ulaşılması için, birçok zaman yüzlerce hatta binlerce yıllık bilimsel birikimin kullanılması gerekmiştir. Örneğin evrenin sürekli genişlediğinin bulunabilmesi için Einstein'ın formüllerini oluşturabileceği alt yapının oluşması, bunun üzerine Einstein'ın formüllerini ortaya koyması, optikteki gelişmelerle teleskobun icadı ve geliştirilmesi, Doppler Etkisi gibi teleskop gözlemlerinde kullanılan bilimsel bilgilerin ifade edilmiş olması, ayrıca yüz milyonlarca dolara denk bir bütçenin ayrılarak Hubble Teleskobunun inşası gibi birçok basamağın aşılması gerekmiştir… Birçok zaman basamaklar aşılırken -evrenin genişlediğinin bulunmasında olduğu gibi- hiç umulmayan sonuçlarla karşılaşılır. Bilimin metodolojisi ve doğası, bilimsel metodolojiyle basamakların aşılmasını gerektirir. Kuran, doğrudan ifadeler kullanırken, söylediği olguya bilimsel ulaşım için formüller ve teleskop gibi araçlar sunmaz. Kuran bir bilim kitabı değildir ama bazı önemli iddiaları bilimin konularıyla ilgilidir. Bu yüzden, Kuran okuyanların, Kuran'da işaret edilen olguları, bilimsel metotla neden bulamadıklarıyla ilgili soru; bilimin metodolojisinin doğasını ve Kuran'ın doğrudan üslubunu göz önünde bulundur(a)mamaktan kaynaklanmaktadır. "Evren'in genişlemesi" ile ilgili bahse konu ayeti değerlendirirken yapılan bu açıklama, modern bilimlerle Kuran arasındaki ilişkiyle ilgili diğer birçok örnek için de geçerlidir. Burada sorulması gereken daha makul soru Müslümanların neden Kuran'ın bilime yönlendirmesine rağmen bu bilimsel gelişmeleri gösteremediğidir ki burada suçlanması gereken Kuran değil, Müslümanlardır.

1-3-GAZ AŞAMASINDA EVREN

Evrenin ilk dönemlerinde ortaya çıkan parçacıklardan hidrojen ve helyum atomları meydana gelmiştir. Hala evrende en yaygın olan atomlar bu ikisidir. Gözlemlenebilir evrenin dörtte üçü kadarı hidrojen, dörtte biri kadarı helyumdur. Demir ve karbon gibi diğer atomlar, evrenin yüzde ikisi kadarını oluşturmaktadır. Hidrojen ve helyumun önemli bir özelliği gaz halinde bulunmalarıdır. Evrenin genişleme süreci içerisinde, gaz halindeki bu atomların, çekim gücü gibi doğa yasalarının etkisiyle sıkışmasıyla yıldızlar oluştu ve daha sonra yıldızlarla ilgili süreçlerle oksijen, kalsiyum ve demir gibi evrenin yüzde ikisi kadarını meydana getiren diğer atomlar oluştu. Kısacası evren, ilk dönemlerinde gaz halindeydi ve bugün gözlediğimiz tüm evren ve canlılar, bu gaz aşamasının, Allah'ın koyduğu doğa yasaları çerçevesinde dönüşmüş halidir. İlk dönemden sonraki evrelerde, Güneş sistemimiz ve bu sistemin içindeki Dünyamız da gaz halinde olan atomların sıkışması gibi süreçlerle oluşmuştur. Gazların sıkışması ve yoğunlaşmasıyla oluşma, sadece evrenin başına ve sonraki bir dönemine ait bir oluşum değildir; evrende sürekli devam eden bir süreçtir. Kuran'da, daha önce gaz aşaması yaşandıktan sonra evrenin ve Dünyamızın oluştuğuna dikkat çekilmiştir:

41-Fussilet Suresi 11: **Bir de gaz halinde olan evrene yöneldi, ona ve yeryüzüne "İsteyerek veya istemeyerek gelin" dedi. İkisi de "İsteyerek geldik" dediler.**

Kuran ayetlerinde ortaya çıkan olağanüstülüklerin (mucizelerin) hiçbiri; sadece ve sadece, bir olağanüstülük gözüksün, insanların bilmediği bir şey söylensin, günü gelince bunun değeri anlaşılsın ve bir mucize olsun diye değildir. Kuran'ın 1400 yıl önce işaret ettiği hususların, modern bilimlerin

ışığıyla değerinin anlaşılmasıyla bir "mucize" oluşmaktadır fakat ayetin vahyedilme amacı, muhakkak bundan daha fazlasıdır. Ayetlerle Allah'ın gözümüzü çevirdiği olgular ve onlardan alınacak dersler de önemlidir. Kuran ayetlerindeki olağanüstü ifadeler, önemli konularla ilişkilidir. Örneğin bu ayette belirtildiği şekilde evrenimizdeki ve Dünyamızdaki her şeyin önceden gaz halinde uçuşan atomlar olduğu düşünülünce, sonra ise Dünyamızdaki milyonlarca bitkinin, hayvanın, renkli manzaranın, müziğin bu gaz halinden dönüşümle oluştuğu üzerine tefekkür edilince, aklımıza şunlar gelebilmektedir: Bu kadar canlının ve sanat eserinin ortaya çıkmadan önceki hammaddesi olan şu gaz halindeki aşamadan tüm bunlar tesadüflerin neticesinde oluşmuş olamaz. Bu basit gaz aşamasına tüm bu canlıları ve sanat eserlerini oluşturacak potansiyeli bilinçli şekilde koymuş olan Allah, bu süreçle kudret ve sanatını göstermektedir.[12] Ayet, bir yandan yaratılıştaki harikalığa işaret etmek ve tefekküre sevk etmek gibi önemli fonksiyonlar gerçekleştirirken, bir yandan da Kuran vahyinden bin yıl kadar sonra bilimsel olarak anlaşılabilecek bir bilgiyi aktarmakla olağanüstülüğünü göstermektedir.

Kuran'ın insanlarla buluştuğu 7. asırda, Peygamberimizin yaşadığı Arap yarımadasında ve Dünya'nın diğer yerlerinde, evrenle ve Dünyamızla ilgili, bugün bilimsel açıdan yanlış olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz birçok iddia ileri sürülüyordu. Dünya'nın öküzle balık üzerinde olduğu gibi, bugün yanlışlığı açıkça belli olmuş birçok kozmoloji iddiası mevcuttu. Kuran'da, 7. asırdaki bilim seviyesiyle veya salt akıl yürütmeyle bilinmesi mümkün olmayanların aktarıldığını

12 **Allah'ın Varlığının 12 Delili** kitabımdaki dördüncü delil olan "Evrenin Potansiyeli Delili"nin bu konuyla ilgili okunmasını tavsiye ederim.

tespit etmek kadar, Kuran'ın o dönemin ve bölgenin yanlış inançlarını içermemesini tespit etmek de önemlidir.

1-4-SONLU EVREN

Kuran'ın kozmolojiyle ilgili en önemli iddialarından biri Dünyamızın, Güneş'in, yıldızların, kısaca tüm evrenin sonunun geleceğidir. Bu, Kuran'ın birçok ayetine yayılmış bir görüştür. Kuran'ın vahyedildiği dönemde, bu çok önemli iddianın doğruluğunu gösterecek bilimsel bir destek mevcut değildi. Nitekim o dönemin inkarcılarının bu konudaki muhalefetini Kuran'ın şu ayetlerinde görmekteyiz:

34-Sebe Suresi 3: **İnkarcılar "Evrenin sonu (saat) bize gelmez" dediler. De ki: "Hayır, duyu organlarıyla algılanamayanları bilen Rabbime andolsun ki, o mutlaka size gelecektir..."**

41-Fussilet Suresi 50: **Eğer kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırsak der ki: "Bu benimdir! Evrenin sonunun (saatin) geleceğini de sanmıyorum. Rabbime döndürülsem bile, muhakkak Onun katında benim için daha güzel şeyler vardır." İnkarcılara elbette yapmış olduklarını haber vereceğiz ve elbette o çetin azabı onlara tattıracağız.**

Kuran'da, evrenin sonu Arapça "saat" kelimesiyle ifade edilmektedir. Türkçede birçok kişi evrenin sonunu "kıyamet saati" olarak ifade etmektedir. Bu, "saat" ve "kıyamet" kelimelerinin Kuran'daki kullanımına uygun değildir. Kuran'da "saat" evrenin sonu için geçen bir kelimedir, "kıyamet" ise ayağa kalkmayı ifade eden bir kelimedir (namazdaki ayakta durmaya da "kıyam" denilmektedir) ve ölümden sonraki diriliş (ayağa kalkış) için kullanılmaktadır. "Saat" öncedir,

"kıyamet" ise sonradır; her iki kavram birbiriyle ilişkili olsa da birbirinden farklıdır.

Evrene yüzeysel bir şekilde bakanlar; babalarının, dedelerinin, dedelerinin dedelerinin varlığını gözledikleri bu evrenin sabit, değişmez bir yapıda olduğuna dair hisse kapılmaktadırlar. Kuran ile insanların buluştukları 7. yüzyılda, Dünya'nın ve evrenin sonunun geleceğinin söylenmesi inanılmaz bir iddiaydı. Dünya'nın evrende uçan bir cisim olduğunu bilmeyen o devrin insanları, ayaklarının altında sapasağlam gözüken Dünya'nın ve bu koskocaman evrenin, bir gün gelip de yok olacağının söylenmesine inanamadılar, bunu imkansız gördüler ve itiraz ettiler. Kuran'daki birçok ayette, reddedilen bu sonun gelmesinin kaçınılmaz olduğu söylenmiştir:

77-Mürselat Suresi 8: **Yıldızlar söndürüldüğünde.**

82-İnfitar Suresi 2: **Gezegenler saçıldığında.**

Modern fizik ortaya çıkana dek etkili olan Aristoteles fiziğine göre yıldızlar sonsuzdan beri ışık vermekteydi ve bu sonsuza dek sürecekti. Tüm atalarının yıldızlı gökyüzünü gözlediğini duyanlar için, bir gün gelip de yıldızların son bulacağına dair iddia inanılmaz gözüküyordu. Allah'ın evreni yarattığına inananlar, yıldızları yaratan Allah için yıldızların sonunu getirmenin kolaylığını idrak edip, inkarcıların bu konudaki itirazlarına cevap vermekteydiler. Fakat bu iddiayı destekleyecek bilimsel bir bulgu mevcut değildi. Oysa günümüzde, yıldızların içyapısını öğrendik; yıldızların hidrojeni helyuma çevirmek suretiyle var oldukları ve bu sürecin sonsuza dek sürdürülemeyeceği anlaşıldı. Günümüzde, hiç kimse, Mürselat Suresi 8. ayette söylendiği gibi, bir gün yıldızların sonunun geleceğini ve ışıklarının söndürüleceğini reddedemez.

81-Tekvir Suresi 1: **Güneş dolandığı zaman.**

Güneşimiz de bir yıldızdır, diğer yıldızlar gibi sonunun gelmesi kaçınılmazdır, bugünkü halini sonsuza dek sürdürmesi imkansızdır. Güneş'in sonuna işaret eden Tekvir Suresi 1. ayetin doğruluğuna, Peygamberimizin döneminde inkarcılar itiraz etmiş olabilir ama bugün, bilimsel verileri bilen birinin bu ayete itirazı mümkün değildir.

56-Vakıa Suresi 4: **Yeryüzü sallanıp sarsıldığında.**

81-Tekvir Suresi 6: **Denizler kaynatıldığı zaman.**

Tüm yıldızların ve Güneş'in sonunun geleceği anlaşıldığında, bir yıldız olan Güneşimize bağlı olan Dünyamızın sonunun geleceği de anlaşılmış olmaktadır. Kuran'da, Dünyamızın sonu büyük bir deprem gibi tasvir edilir; dağların yok olacağı, denizlerin kaynayacağı bir deprem manzarası çizilir. Dünyamızın içi sıcak magma tabakasıyla doludur; çok büyük bir depremde magmanın denizler dahil birçok yerden fışkırması beklenecek sonuçtur, bu süreçte Tekvir Suresi 6'da belirtildiği gibi denizlerin kaynaması beklenecek manzaradır.

Evrenin bir bütün olarak sonunun geleceği de bellidir. Evren sürekli genişlemektedir; bu genişleme sonsuza dek sürdürülemez. Sonunda ya çekim gücünün genişlemeyi durdurup Büyük Çöküş *(Big Crunch*) denen sonu getirmesi; ya da sürekli genişleme sonunda Büyük Parçalanma *(Big Rip*) veya Büyük Donma *(Big Chill*) sonuçlarından birinin yaşanmasıyla tüm evrenin sonunun gelmesi kaçınılmazdır. Veya bilemediğimiz bambaşka bir son senaryosu bizi beklemektedir. Dünyamızın ve evrenin sonunun nasıl olacağı tartışmalıdır ama sonun kaçınılmaz olduğu tartışma dışıdır. Kuran'ın kozmolojiyle ilgili bu dev iddiası bugün üzerinde tartışma olmayan bir hususdur. Kuran'da buna benzer ifadelerin bulunmasının önemini anlamak için hayalen Kuran'la insanların buluştuğu 7. asra ve Mekke-Medine bölgesine gitmemiz gerekir.

O dönem ve o bölgede bunların ifade edilmesindeki olağanüstülük böylece daha iyi anlaşılacaktır.

47-Muhammed Suresi 18: **Evrenin sonunun (o saatin) kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar? Onun belirtileri zaten gelmiştir. O onlara gelip çattıktan sonra ibret almaları neye yarar?**

Gözlenen tüm gök cisimlerinin ve evrenin sonunun geleceğini anlamak birçok açıdan önemlidir. Örneğin Güneş'i, bazı insanlar gözlerinde o kadar büyüttü ki, Kuran'ın indiği dönemde ve öncesinde (günümüzde varlığını sürdüren Şintoizm'de de bu inanç vardır) Güneş'i ilahlaştırdılar. Ayrıca Dünya'yı ve evreni sonsuza dek var olacak sanıp, sonsuza dek Dünya içinde ruh göçüne (reenkarnasyona) dayanan çoktanrıcı dinler üretenler oldu. Dünya'nın ve evrenin sonunun geleceğinin anlaşılması, tarih boyunca materyalist-ateistlerin savundukları tezlerle beraber çoktanrıcı toplulukların savundukları tezlerin de yanlış olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır.

Ayrıca Kuran'ın anlattığı sonla ilgili manzaralardan hayata yön vermek adına çıkarılacak dersler de vardır. Bu anlatımlarla, bizim bu Dünya'dan bir gün göçüp gideceğimiz gibi Dünya'nın kendisinin de bir gün yok olacağı; ölümlü ve sonlu bu Dünya'nın menfaatinin Allah'a yönelmenin önüne geçirilmemesi gerektiği de aktarılmaktadır. Kuran'da, önce Dünya'nın ve evrenin sonunun gelecek olması bir aşama olarak aktarılır, sonra ise yeniden diriltilmenin, hesap sürecinin ve ahiret yaşamının varlığı haber verilir. Kuran'ın haber verdiği bu aşamalardan Dünya'nın ve evrenin sonunun gelecek olduğunun anlaşılması Kuran'ın anlattığı ahiret inancını da güçlendirmektedir.

1-5-TASARLANMIŞ EVREN

Evrenin tasarımlandığını gösteren verilerin, Kuran'da geçen Allah'ın Kadir (Kudreti Yüksek), Bedi (Örneksiz Oluşturan), Habir (Haberdar), Musavvir (Şekil Veren) gibi birçok sıfatını temellendirdiğine kitabın dokuzuncu bölümünde yer vereceğim. Evrenin tasarımından hareketle Allah'ın birçok sıfatının temellendiğini anlamak önemlidir. Bunun yanında, evrenin tasarımlanmış olduğu Kuran'ın kozmolojiyle ilgili bir iddiası olduğu için, evrenin tasarımlandığı anlaşılınca Kuran'ın bu hususta iddiasının doğruluğu da ortaya çıkmaktadır. Bu konuyu *Allah'ın Varlığının 12 Delili* ve diğer kitaplarımın bazı yerlerinde ele aldım. *12 Delil* kitabımın merkezindeki soruları "Allah var mı? Allah'ın varlığının delilleri nelerdir?" şeklinde ifade edebilirim. Bu kitabın merkezi soruları ise "İslam Allah'ın gönderdiği bir din mi? İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunun delilleri nelerdir?" şeklinde ifade edebilirim. Evrenin tasarımı, o çalışmamda, evrenden hareketle Allah'ın varlığını temellendirmemde bir referans noktasıydı. Bu çalışmam açısından ise, Kuran'ın kozmolojiyle ilgili iddialarının doğruluğunu göstermek, İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu göstermekte önemli olduğu için, bu hususu burada bir alt başlık olarak aldım. Fakat daha önceki çalışmalarımda bu konuyu ayrıntılı şekilde ele aldığım için, bu başlık altında, sadece bu konunun, bu kitabın merkezi konusuyla da ilişkili olduğunu göstermekle ve kısaca değinmekle yetineceğim.

İbn Rüşd, evrendeki tasarımdan hareketle Allah'ın varlığını temellendirmeye çalışan delilleri, Kuran'da böylesi akıl yürütmenin zemini olduğu için "Kuran delili" olarak nitelemiştir. Kendisi bu tarz delillendirmeyi "inayet" (Allah'ın amaçlamasını ve ilgilenmesini ifade etmektedir) ve "ihtira"

(yaratılmayı ifade etmektedir) delili olarak isimlendirmiştir.[13] Tarihin hemen her döneminde, evrendeki yaratılıştan hareketle evrenin Yaratıcısına ulaşılmaya çalışılmasının örneklerini görmekteyiz. Bunun karşıt fikri de tarihin hemen her döneminde mevcut olmuştur. Özellikle son birkaç yüzyılda, Allah'ın varlığını inkar eden, evrenin kendiliğinden var olduğunu ve içindeki her şeyin herhangi bir tasarım olmaksızın tesadüflerin birbirine eklenmesiyle ortaya çıktığını ifade eden materyalist-ateist düşünürler oldukça etkili oldular. Bununla beraber, özellikle 20. yüzyılda bilim alanında yapılan keşifler, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar güçlü bir şekilde, evrenin tasarımlandığını ortaya koyan argümanların ileri sürülmesine olanak verdi.

Örneğin modern bilimin verileriyle, yeryüzündeki canlılığın oluşmasını evrendeki çok hassas ayarlara (*fine tuning*) borçlu olduğumuzu öğrendik. Bu yeni verilere dayalı tasarım delilleri, sırf analojilere (benzetmelere) dayanmamakta, olasılık hesabı gibi matematiksel yaklaşımlarla ifade edilmeleri de mümkün olmaktadır. Öncelikle hassas ayarların ne kadar hassas olduğunu idrak etmek bu konudaki verilerin çarpıcılığını anlamak için önemlidir. Örneğin bu tip hassas ayarlardan sadece biri olan zayıf nükleer kuvvetin şiddetindeki 10^{100}'de 1'lik değişiklik bile canlılığın ortaya çıkması için gerekli moleküllerin oluşumunu imkansız kılar. Bu arada 10^{100} sayısının neye karşılık geldiğini iyice kavrayamazsak bunun ne kadar hassas bir ayar olduğunu anlayamayız. Bir santimetre karelik ufak alanda milyarlarca atom vardır ve bu atomların içinde proton, nötron ve elektronlar bulunur; buradan bu

13 Etkili İslam düşünürleri, daha çok evrenin yokken yaratıldığını ispata çalışan "*hudus* delilini" ön plana çıkarmış, tasarımı temele alan argümanlar bunun arkasında kalmıştır.

parçacıklardan Dünyamızda ne kadar çok olduğunu hayal edebilirsiniz. Bunun yanında ortalama bir yıldız gezegenimizden kat kat büyüktür ve galaksimizde yüz milyarlarca yıldız ve bunların çevresinde trilyonlarca gezegen mevcuttur, evrende yüz milyardan fazla galaksi olduğunu düşünün ve bunların hepsinde ne kadar çok atom ve bu atomları oluşturan proton, nötron, elektron gibi parçacıklar olduğunu da hayal edin. Hassas ayarlardan sadece birini ifade etmek için kullandığımız 10^{100}'de 1 oranının, bütün evrendeki bütün proton, nötron, elektron ve hatta bunların sayısından çok daha fazla olan fotonların (ışık parçacıklarının) toplamından çok daha büyük bir sayıdaki parçacığın içinden belirli tek bir parçacığın rastgele bir çekilişte bulunacağı bir oranı ifade ettiğini hatırlarsak ne kadar olağanüstü bir hassas düzenlemeyle karşı karşıya olduğumuzu anlayabiliriz.

Dünya'nın bütün çöllerinde, plajlarında ve okyanuslarında var olan bütün kum tanelerinin içine bir tek kum tanesini sakladıktan sonra, tüm bu kumlardan rastgele bir şekilde bir kum tanesi çeken kişinin, saklanan bu tek kum tanesini bulma olasılığının bile ne kadar düşük olduğunu hepimiz anlayabiliriz. Bir de uzaydaki bütün proton, nötron, elektron ve foton parçacıklarının içinden belirli tek bir parçacığı, tek çekilişte bulmaya canlılığın ortaya çıkmasının bağlı olmasını ele alalım. İşte bunun olasılığı bile sadece zayıf nükleer kuvvetin canlılık için gerekli değeri almasındaki hassas ayarı ifade eden 10^{100}'de 1'den daha yüksektir.

Üstelik 10^{100}'de 1 olasılık, mevcut birçok hassas ayardan sadece birisini göstermektedir. Canlılığın ancak evrende mevcut olan birçok hassas ayarın hepsinin birden gerçekleşmesiyle mümkün olduğuna dikkat edilmelidir; çünkü bunlardan birinin eksiltilmesi bile canlılığın oluşumunu imkansız kılmaya

yetmektedir. Olasılık hesapları açısından, bu tip durumlarda, bütün olasılıkların çarpımının, amacın gerçekleşmesinin olasılığını verdiğini unutmamalıyız.[14] Rastgele bir şekilde canlılığı mümkün kılan böylesi hassas ayarların var olmasından ise bu hassas ayarların bilinçli bir şekilde düzenlendiği görüşü çok daha iyi bir açıklamadır. Düşük olasılıkların anlamlı bir amacı gerçekleştirecek şekilde seçilmesinin arkasında bilinç olduğunu aslında hepimiz günlük tecrübelerimizden bilmekteyiz. Örneğin bir kasanın çok kompleks, yani rastgele bir girişle açılma olasılığı çok düşük bir şifresi olduğunu düşünün. Birisi hilesiz bir şekilde bu kasayı açarsa, o kişinin bu şifreyi bilinçli bir şekilde girdiğini, yani bu şifre girme sürecinin rastgele olmadığını (tasarımlandığını) hemen anlarız. Rastgele bir şekilde bu olasılığın tutturulmasını beklemeyiz ama bu şifreyi bilen bilinçli bir kişinin bu şifre ne kadar kompleks olursa olsun kasayı açmasına şaşırmayız. Yani düşük olasılıkların bir amacı (canlılığın ve insanın ortaya çıkışı) gerçekleştirecek şekilde var olmasının arkasında bilinç olduğunu aslında hepimiz günlük birçok tecrübemizle bilmekteyiz. Sonuçta bu argümanda kullanılan mantıksal yaklaşım, günlük hayatta kullandığımız mantıksal yaklaşımlardan farklı değildir.

54-Kamer Suresi 49- **Her şeyi bir ölçüyle yarattık.**

Kısacası evren hakkında artan bilgimiz, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar güçlü bir şekilde evrenin tasarımlandığı ve evrene çok ince bir ölçü konulduğu iddiasını temellendirmeye olanak vermektedir. Bu ise Kuran'ın kozmolojiyle ilgili önemli bir iddiasıdır.

14 Bu hassas ayarlarla ilgili daha geniş bilgiyi **Allah'ın Varlığının 12 Delili** kitabımdaki 6. ve 7. delilde okuyabilirsiniz.

1-6-İZAFİ EVREN

32-Secde Suresi 5: **Gökten yere işleri çekip çevirir. Sonra sizin saymakta olduğunuz bin yıla denk bir günde/dönemde O'na yükselirler.**

70-Mearic Suresi 4: **Melekler ve Ruh, süresi elli bin yıl olan bir günde/dönemde O'na yükselirler.**

Birçok kişi, zamanın her yerde her kişi için aynı şekilde geçtiği kanaatindedir. Bunu göz önünde bulundurduğumuzda Kuran'ın yukarıdaki ayetlerinin insan zihni için ne kadar köklü bir anlayış değişikliği getirdiği ortadadır. Kuran, değişik durumlarda "gün/dönem" (yevm) kavramının değişeceğini, "bir günün/dönemin" bir yerde yirmi dört saate, bir yerde bin yıla, bir yerde elli bin yıla eşit olabileceğini söylemiştir. Yüzlerce yıl muhtemelen "Acaba böyle bir şey nasıl olabilir?" itirazlarıyla karşılaşmış olan bu ayetlerin, aslında ne kadar önemli gerçeklere işaret ettiği son yüzyılda anlaşılmıştır.[15]

20. yüzyıla Newton fiziğinin hakimiyeti altında girildi. Bu fizik anlayışına göre uzay ve zaman, birbirlerinden ayrı ve mutlaktılar. Zaman; uzayın her yerinde ve tarihin her döneminde, çekim gücü, hız ve kendi içinde gerçekleşen olgulardan tamamen bağımsız olarak akan, her gözlemci ve uzayın her noktası için aynı şekilde geçerli, ontolojik yapısı mutlak ve evrensel olan bir varlık olarak kabul ediliyordu. Newton'un çizdiği evren tablosu, deneylerle ve gözlemlerle başarılı şekilde uyum gösterdiği ve sağduyuyla da uyumlu olduğu için ciddi hiçbir muhalefetle karşılaşmadan doğa bilimlerinden sosyal bilimlere, felsefeden teolojiye kadar hemen hemen bütün çalışma alanlarına kayda değer etkilerde bulundu. 19. yüzyılın

15 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 67-73.

sonunda birçok bilim insanı, kozmolojideki temel anlayışın artık hiç değişmeyeceğini, ancak ayrıntılarda yeni bilgilerin elde edilebileceğini düşünüyorlardı. 20. yüzyılın hemen başlarında bu anlayış sarsıldı ve fizik alanında çok önemli gelişmeler yaşandı. Einstein'ın ortaya koyduğu izafiyet teorisiyle madde ve enerji birleştirildiği gibi uzay ve zaman da birleştirildi. Böylece evrenin; hiç olmadığı kadar bütünleşmiş, dinamik ve her şeyin irtibatlı olduğu bir tablosu ortaya çıktı. Bu teorinin en önemli felsefî ve teolojik sonuçları ise zamanın -bilimsel olarak- izafî olduğunun gösterilmesiyle ilgilidir. Aristoteles ve Newton'un fiziklerindeki mutlak ve kendi içinde oluşan olaylardan etkilenmeyen "bağımsız zaman" kavramı; bu teoriyle, hız ve kütlesel çekimden etkilenen "izafi zaman" kavramıyla yer değiştirdi.[16]

Zamanın izafiliğini anlamak için şöyle bir düşünce deneyi yapılabilir: Üçüz kardeşlerin olduğunu; bu kardeşlerin birinin Dünya'da kaldığını, birinin Dünya'dan kütlesi daha fazla olan Jüpiter'in üzerinde yaşadığını, birinin ışık hızına yakın hızda bir uzay gemisiyle seyahat ettiğini varsayalım. Bir süre sonra bu üçüz kardeşleri bir araya getirsek; bunlardan Dünya'da olanın en yaşlısı olduğunu, Jüpiter'de olanın ve ışık hızına yakın seyahat edenin daha genç kaldıklarını görürdük. Çünkü kütlesi daha yüksek olan yerde de hızın daha yüksek olduğu yerde de zaman daha yavaş geçer. Bunu anlayanlar için, Kuran'da işaret edildiği şekilde zamanın farklı referans noktalarında farklı olduğuna dikkat çeken ayetlerde garip hiçbir durum yoktur. Fakat çoğunluğun sandığı gibi zamanı herkes için aynı şekilde geçerli fon olarak görenler bu ayetlerin anlamını kavramakta zorlanacaklardır.

16 Caner Taslaman, **Modern Bilim, Felsefe ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 49-50.

Zamanın izafi olduğu anlaşılınca Allah-evren ilişkisini daha iyi anlamak da mümkün olmaktadır. Evrenin başlangıcından günümüze kadar geçen 13,8 milyarlık süreye karşın insanların yeryüzünde varlık alanına çıktığından günümüze kadarki sürenin kısalığına ve uzayın büyüklüğüne karşın Dünya'nın küçüklüğüne vurgu yaparak, Dünya'nın ve insanların hiçbir önemi olmadığını söyleyenlere, zamanın ve uzayın izafiliği anlaşılınca, bu yaklaşımlarının neden yanlış olduğunu göstermek mümkün olmaktadır. Çünkü 13,8 milyar yıllık sürenin uzunluğu ve uzayın mevcut büyüklüğü, eğer uzay ve zaman kavramları mutlak olsaydı ve Allah da bizim evrenimizin zamanına ve mekanına tabi olsaydı, benzer bir çıkarımın konusu olabilirdi. Oysa izafiyet teorisinin gösterdiği gibi uzay ve zaman izafidir; bahsedilen sürenin ve mekansal büyüklüğün başka bir boyutta çok önemsiz olduğunu ve dolayısıyla süre uzunluğu ve mekansal büyüklüklerden bir şeyin önemine dair çıkarımda bulunamayacağımızı söyleyebiliriz. Ayrıca zamanın izafiliğinin anlaşılması, binlerce yıl önce ölenlerin ahiret yaşamına kadar ne yapacakları gibi "mutlak zaman" kavramından kaynaklanan sorulara, zamanın izafiliğine dayanarak ve bu tip soruların yanlış zaman algısından kaynaklandığını söyleyerek cevap verilmesini mümkün kılar.[17]

50-Kaf Suresi 38: **Gerçekten de evreni, yeryüzünü ve ikisinin arasında bulunanları altı dönemde (*yevm*) yarattık, hiçbir yorgunluk da duymadık.**

Kuran'da geçen "*yevm*" kelimesinin dönem anlamına geldiğini, yirmi dört saatlik bir dönem olan Dünya gününü de ifade eden bu kelimenin aynı zamanda başka uzunluktaki dönemleri ifade ettiğini anlamak, Kuran'daki "altı dönemde

17 Caner Taslaman, **Modern Bilim, Felsefe ve Tanrı**, s. 65-66.

(*yevm*)" yaratılışı ifade eden ayetleri anlamak açısından da önemlidir. Evrenimiz gerçekten de farklı dönemlerden geçerek bugünkü haline gelmiştir. Evrenin başlangıcında önce yer çekimi kuvveti sonra diğer kuvvetler birbirlerinden ayrıldı, sonra Higgs parçacığı maddeye kütle verdi. Başlangıçtaki çok yüksek sıcaklıkta elektronlar, kuarklar bir aradaydı, sonra soğumayla kuarklar proton ve nötronları, sonra atomları oluşturdular, sonra çekim gücünün etkisiyle hidrojen ve helyum gazları bir araya gelerek bugünkü galaksilerin temeli atıldı, daha sonra yıldızların doğum ve ölüm ve yeni yıldızların doğum süreçleriyle bugünlere geldik. Daha birçok detayı olan bu süreçler bugüne gelişimizde yaşanan farklı dönemlerdir. Eski Mısır, Çin, Hint uygarlıklarının evren hakkındaki görüşlerini inceleyelim. Kimisi evreni kaplumbağaların sırtına oturtmuş, kimisi evren sonsuzdan beri varmış gibi açıklamalarda bulunmuştur. Fakat evrenin değişik devirlerden geçip oluştuğu gibi önemli bir noktanın altını çizmemişlerdir. Kuran'ın böyle önemli bir noktaya işaret etmesi önemlidir. "Altı dönemin" tam olarak nasıl bölünebileceği tartışılabilir ama evrenin hem ezeli olmadığı hem bir anda bugünkü yapısıyla ortaya çıkmadığı hem farklı dönemlerden geçerek bugüne geldiği, tartışılmaz olarak kabul edilmektedir.

Yeri gelmişken Kuran'da geçen "yedi göğün yaratılması" ifadeleriyle ilgili birkaç hususa dikkat çekmekte fayda görüyorum. Birçok tefsir uzmanının dikkat çektiği gibi Arapçada yedi sayısı aynı zamanda çokluğu ifade etmektedir. "Yedi gök" tabiriyle "yedi adet gök" anlaşılabileceği gibi "birçok gök" de anlaşılabilir. Kuran'da Lokman Suresi 21. ayette "yedi deniz" tabiri geçmesi, Tevbe Suresi 80. ayette Peygamberimize hitaben "**Onlar için yetmiş kez af dilesen de Allah onları**

affetmeyecektir" denilmesi; yedi veya yetmiş sayılarının, Türkçedeki on veya yüz sayıları gibi çokluk ifade etmek için de kullanılmış olabileceğine ihtimal verdirmektedir. 7 rakamının benzer şekilde kullanımına Eski Yunan'da ve Roma'da da rastlayabiliriz.[18]

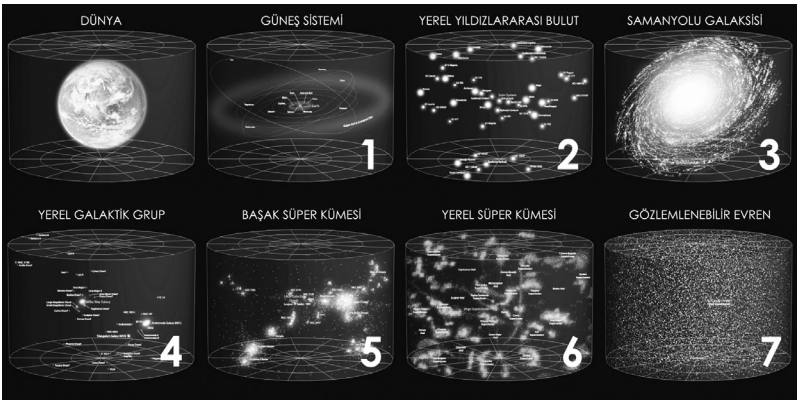
Arapçada yedi rakamının böyle bir kullanımı olduğu için bu bilgiyi paylaşmayı gerekli gördüm ama benim bu hususta ki kanaatim buradaki "yedi" ifadesinin "yedi adet gök" anlamına geldiği yönündedir. Öncelikle, bazılarının ileri sürdüğü gibi "yedi gök" ifadesiyle Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn gibi gezegenlerin ve Güneş ile Ay'ın kastedilmediğini saptamalıyız. Eğer bu gezegenler kastedilseydi; o zaman Kuran'da yıldızları ve gezegenleri ifade eden "*necm*" veya "*kevkeb*" kelimelerinin kullanılması beklenirdi. Ayrıca Kuran'da sıkça geçen "Güneş" ve "Ay" kelimeleriyle bu iki gök cisminin iki tabakayı oluşturduğu ifade edilebilirdi. Kuran'da "yedi gök" ifade edilirken Arapça "*semavat*" (gökler) ifadesinin kullanılması, bu iddianın yanlışlığını göstermektedir.

Kuran'da, Mülk Suresi 5. ayette "yakın göğün lambalarla donatıldığı geçmektedir.[19] Yedi göğün hangileri olduğunu çözmede bu ifadenin kilit ifadelerden biri olduğu kanaatindeyim. O zaman göğün birinci tabakası, ışıkların olduğu ilk katmandır. Dünyamız, ilk olarak Güneş sisteminin (1. gök) bir parçasıdır ve burada Jüpiter, Satürn gibi gezegenler, göğün en parlak ve en dikkat çekici nesneleri arasındadır. Dünyamız, daha sonra komşu yıldızlarla oluşan Solar Interstellar

18 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 70, 90.

19 Burada, lamba anlamına gelen "*mesabih*" kelimesinin geçtiğine, yıldız anlamına gelen "*necm*" kelimesinin geçmediğine dikkat edilmelidir. Bazı çevirmenler, "*mesabih*" ile yıldızlar kastedilmiştir zannedip bu kelimeyi "yıldız" olarak çevirmişlerdir. Oysa Kuran boyunca yıldız kelimesi "*necm*" olarak çevrilmiştir. "*Kevkeb*" kelimesinin ise "gezegene" karşılık geldiği söylenebilir.

Neighborhood'un (2. gök), daha sonra Samanyolu galaksisinin (3. gök), daha sonra bu galaksimizin başka galaksilerle oluşturduğu Local Galactic Group'un (4. gök), daha sonra Virgo Supercluster'ın (5. gök), daha sonra Local Superclusters'ın (6. gök), daha sonra ise tüm gözlenen evrenin (7. gök) bir parçasıdır. Dünyamızın bu şekilde yedi sistemin parçası olması, birçok bilimsel kitapta ve ders kitaplarında geçen bir hususdur. Bir fizik kitabından alınan şu tabloda da bu hususa tanıklık edebilirsiniz.

1-7-EŞLER ÜZERİNE KURULU EVREN

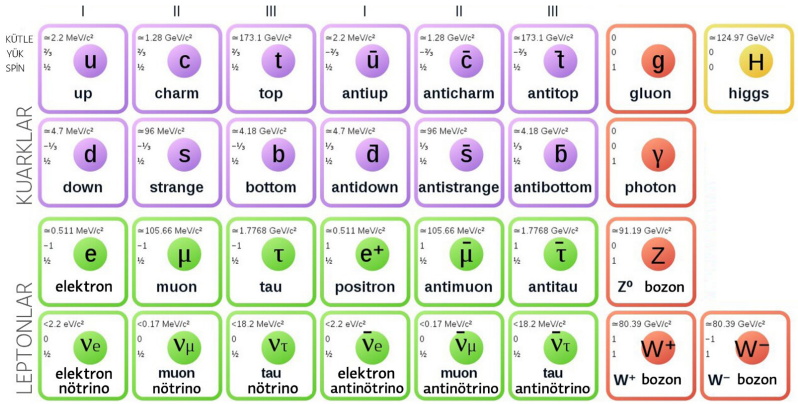
Kuran'da eşler halinde yaratılışa dikkat çekilmiştir. Kuran'da geçen "eş" olarak Türkçeye tercüme edilen "zevc" kelimesi; tamamlayıcı eş olmayı, bir arada bulunmayı ifade etmektedir.

51-Zariyat Suresi 49: **Düşünüp ibret almanız için her şeyden eşler yarattık.**

Eşler halinde yaratılma insanlarda, hayvanlarda, bitkilerde çok örneği gözüken bir fenomendir. Bu konudaki en ilginç hususlardan biri, evreni meydana getiren temel parçacıkların hepsinin eşler halinde var olmasıdır. Gözlediğimiz maddi dünya

atomlardan meydana gelmiştir. Atomlar ise, farklı atomlarda farklı sayıda olacak şekilde proton, nötron ve elektronlardan oluşur. Elektron, kendisini meydana getiren başka parçacık olmadığı düşünülen, temel bir parçacıktır. Proton ve nötronlar ise kuark denilen daha temel parçacıklardan meydana gelmiştir. Temel parçacıklar olan hem kuarklar hem de elektronlar, kendilerini tamamlayan eşleriyle, atom altı dünyayı ifade eden tabloda yer alırlar. Örneğin "up" kuarkın eşi "down" kuarktır, "charm" kuarkın eşi "strange" kuarktır, "top" kuarkın eşi "bottom" kuarktır. "Charm" ve "strange" kuarkların ardından "bottom" isimli kuark bulununca, eşli yaratılış bilinci bilim insanlarının zihnine o kadar yerleşmişti ki "top" kuarka ismini daha bu kuark bulunmadan verdiler. 1994 yılının Mayıs ayındaki Time dergisinin kapağı "top" kuarkın keşfini haber veriyordu. Meşhur Fermi laboratuvarlarında yapılan çalışmalarla "bottom" kuarkın eşi olan "top" kuark keşfedildi. Gözlediğimiz tüm maddi dünya bu parçacıklardan meydana geldiği için, bütün maddi varlığın eşli yaratılış üzerine kurulu olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bütün maddi dünyayı kuşatan diğer bir eşli yaratılış, tüm temel parçacıkların zıtları olan anti parçacıkların var olmasıyla kendini göstermektedir. Bu, fizik alanındaki en önemli keşiflerden biridir. Bilim tarihinin en ünlü fizikçilerinden Paul Dirac bu konudaki çalışmalarından ötürü 1933 yılında Nobel Fizik Ödülü'nü aldı. Proton zıt eşi anti-proton ile beraber vardır. Elektron zıt eşi pozitron ile beraber vardır. Nötron zıt eşi anti-nötron ile beraber vardır. Proton ve nötronları meydana getiren kuarklar atom altı tabloda zıt eşleriyle beraber yer alırlar. Tablodaki altı kuarkın her birinin anti parçacığı mevcuttur. Bunu tabloda görmektesiniz.

Evrendeki tüm eşli yaratılışlar, evrenin birlik ve bütünlük içindeki düzenine hizmet etmektedir. Bu yaratılışlar sayesinde galaksiler, yıldızlar, gezegenler, bitkiler, hayvanlar ve biz var olabilmekteyiz. Birbirlerini tamamlayıcı ve zıt eş parçacıklardan kaos yerine olağanüstü bir evrenin yaratılması Allah'ın sanatını göstermektedir.[20] Kuran'da dikkat çekilen eşli yaratılma üzerine düşünülünce Allah'ın bu evrende ortaya koyduğu sanatın birçok incelikleri fark edilmektedir. Kuran'da böylesi önemli hususlara dikkat çekilmesi ise Kuran'ın muazzamlığı hakkında sonuçlara ulaştırmaktadır.

1-8-GÜNEŞ VE AY

Peygamberimizin döneminde veya bin yıl sonrasında yaşasaydık, insanların hemen hepsinin Güneş'in ve Ay'ın sabit bir Dünya etrafında döndüğüne inandıklarını görürdük. Şaşırtıcı bir şekilde, modern bilimin tüm verilerine rağmen, hala bu görüşte olanlara rastlamak mümkün. Bu azınlığı hesaba katmazsak, günümüzde, geniş kitleler Dünya'nın Güneş'in çevresinde döndüğünü daha okulun ilk yıllarında öğrenmekteler.[21]

20 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 65-66.

21 Aslında, Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğünü söylemektense, Dünya'nın

Bu öğretim aşamasında, birçok zaman, Güneş sistemi anlatılırken adeta Güneş sabit duruyormuş da Dünya onun etrafında dönüyormuş gibi anlatılır. Aslında bu, konuyu anlatan öğretmenlerin Dünya'nın hareket eden bir Güneş etrafında döndüğünü bilmemelerinden kaynaklanmaz. Fakat öncelikle, Dünya, Güneş sisteminin bir parçası olarak tanıtılmaya çalışılır, sonra bütün evrendeki konumuna göre anlatılmaya geçilir. Buna karşı, birçok kişinin, Dünya'nın adeta uzayda sabit duran bir Güneş'in etrafında döndüğünü zannettiklerine defalarca tanık oldum. Oysa ne sabit bir Dünya'nın etrafında dönen Güneş vardır ne de uzayda tembel bir şekilde sabit duran Güneş vardır. Denizde giden bir gemi gibi, Samanyolu galaksisinde ilerleyen Güneş vardır. Kuran'ın, Güneş'in hareketini tarif ederken; Dünya'nın etrafında döndüğünü veya sabit durduğunu söylememesi fakat gemilerin denizde ilerlemesi için kullandığı fiilin aynısını kullanarak "akıp gitmektedir" demesi, Kuran'daki tariflerin ne kadar ince yapıldığının ve Kuran'ın vahyedildiği dönemin yanlış inançlarını içermediğinin birçok delilinden birisidir.

36-Yasin Suresi 38: **Güneş de bir karar yerine doğru akıp gitmektedir. Bu, Üstün Olan ve Bilen'in takdiridir.**

Hayat kaynağımız Güneş, saatte 700.000 km'den daha hızlı bir şekilde, Samanyolu galaksisinin merkezi etrafında, Samanyolu'nun içerisinde ilerlemektedir. Bu hız, Dünya'nın Güneş'in etrafındaki dönüş hızından, aşağı yukarı, yedi kez daha hızlıdır. Allah, bir yandan evren kitabında ibret alacağımız böylesine oluşumlar gerçekleştirmekte, bir yandan

Güneş sisteminin kütlesinin merkezi etrafında döndüğünü söylemek, daha doğrudur. Burası da aşağı yukarı Güneş'in olduğu alana denk geldiği için, Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğünü söylemek de mümkündür.

vahyettiği kitabı Kuran ile bu oluşumlara gözlemlerimizi yönelterek tefekkür ettirmektedir.

Güneş ile beraber insanların gökyüzünde en çok ilgisini çeken ve Dünya'daki yaşam koşullarını en çok etkileyen gök cismi Ay'dır. Ay, hem Dünya'nın uydusudur hem de Dünya'nın bir parçası olduğu Güneş sisteminin bir parçasıdır. Bir yandan Dünya'nın etrafında dönerken bir yandan saatte 700.000 km'den daha hızlı bir şekilde ilerleyen Güneş'i takip ederek Samanyolu galaksisinde ilerlemektedir.

91-Şems Suresi 1-2: **İşte Güneş ve onun parıltısı. İşte onu izlediğinde Ay.**

Yukarıdaki ayette "izlemek" olarak çevrilen "*talaa*" kelimesi bağımlı olmayı, izlemeyi, uyup ardınca gitmeyi ifade etmektedir. Modern bilimin bilgisine sahip olmayan biri için gündüz Güneş doğmakta ve batmakta, gece ise Ay doğmakta ve batmaktadır. Bir kişi bu iki olayı birbirinden bağımsız olarak da değerlendirebilir, her iki gök cismini birbirlerini takip eden cisimler olarak da değerlendirebilir. Bu ayette iki gök cisminin birbirlerini takip ettiklerinin söylenmediğine dikkat edilmelidir. Sadece Ay'ın Güneş'i takip ettiğini, Ay'ın Güneş sisteminin bir parçası olduğunu, modern kozmolojinin ortaya koyduklarıyla insanlık öğrendi. Hiç şüphesiz Peygamberimizin yaşadığı bölge ve zamanda bu bilgi mevcut değildi. Kuran'ın, birçok ifadesi gibi Ay'la ilgili bu ifadesi de tam yerindedir.

40-Mumin Suresi 81: **Allah, size delillerini gösteriyor. Artık Allah'ın delillerinden hangisini inkar ediyorsunuz?**

2. BÖLÜM

KURAN VE DÜNYA

Modern bilim sayesinde, Dünyamızın; evrendeki konumunu, Güneş sistemindeki yerini, 4,5 milyar yıl önce oluşup sonrasında geçirdiği değişimleri, atmosferini ve iç tabakalarını, merkezinde neler olup bittiğinden rüzgarlarının, dağlarının özelliklerine kadar birçok yeni bilgi edindik. Dünyamız, hem kendi etrafında hem Güneş sisteminin merkezi etrafında hızla dönmekte hem Güneş ile beraber Samanyolu galaksisinde hızla ilerlemekte hem genişleyen evren içerisinde Samanyolu galaksisiyle beraber diğer galaksilerden hızla uzaklaşmaktadır. Bunlar olurken Dünya'nın içinde yaşam açısından çok kritik oluşumlar da gerçekleşmektedir; çok yüksek sıcaklığa sahip yerin altındaki tabakalar birçok oluşuma sahne olmakta, atmosfer Dünya'daki yaşamı zararlı etkilerden korumakta, yaşamı mümkün kılan rüzgarlar esmekte, levha tektoniğine göre kıtalar hareket etmektedir… Bu kadar farklı hareket içerisinde; yaşamımızı sürdürmekte, yemeklerimizi yemekte, sohbet etmekte, kitaplarımızı okumakta, uyumaktayız.

Kuran, evrene olduğu gibi Dünya'ya da gözlerimizi çevirmekte; bizi, Dünya'daki oluşumlar üzerine düşünmeye sevk etmektedir. İslam'ın Allah'ın gönderdiği bir din olup olmadığına karar vermek isteyen kişinin bakabileceği diğer bir alan Kuran'ın Dünya ile ilgili ifadeleridir. Kuran, genel olarak Dünya'yla ve Dünya'nın içinde gerçekleşen fiziki oluşumlarla ilgili birçok atıf ihtiva etmektedir. Fakat bununla beraber, Kuran'ın vahyedildiği dönemdeki ve bölgedeki Dünya ile ilgili yanlış kabullerin hiçbiri Kuran'da yer almaz. İlaveten,

o dönemi ve o bölgeyi aşan, bu konuyla ilgili önemli ayetler vardır. "Neden Müslümanım" sorusuna cevabımın bu bölümünü Kuran'ın Dünya ile ilgili açıklamaları oluşturmaktadır.

2-1-DÜNYA'NIN TABAKALARI

Dünyamızın zemini üzerinde yaşayan bir kişi, Dünya'nın zeminine baktığında toprak üzerinde yaşadığını fark eder. Toprağı eliyle veya kürekle ne kadar kazırsa kazısın, altından ya toprak ya su çıkar. Bu kişi eğer günümüzdekine yakın seviyede bilimsel bir bilgiye ve araştırmaya dayanmıyor, sadece kendi ve yüzlerce yıl toprakla uğraşmış atalarının tecrübelerine dayanıyorsa, ayağının altındaki zemin ne kadar kazınırsa kazınsın yine yüzeydekine benzer toprakla veya suyla karşılaşılacağı fikrini değiştirecek bir görüşe ulaşamaz.[22] Bu kişi, yerin kabuğundaki zahiri durgun görüntüye karşı yerin altındaki farklı tabakalarda önemli oluşumların olduğunu tahmin edemez. Aynı şekilde bu kişi, eğer Dünya'da yaşadığı noktadan yukarıya bakarsa, başının üstünde şeffaf bir şekilde yükselen gökyüzünü görür. Gökyüzünün şeffaflığı, bilimsel bir incelemeye dayanılmadan Dünya yüzeyinden yapılan bir gözlemle, Dünya atmosferinin, her biri önemli fonksiyonları olan farklı tabakalara sahip olduğunu anlamaya olanak vermez. Kısacası Dünya'yı oluşturan, gerek ayağımızın altındaki gerek başımızın üstündeki tabakalı yapıyı, modern dönemin bilimsel teknolojisi üretilmeden keşfetmek mümkün gözükmemektedir. Kuran'da yedi göğün olduğunu söyleyen Talak

22 Ancak yanardağ yakınlarında yaşayanların, yüzeysel gözlemleriyle farklı çıkarımlarda bulunabilecekleri düşünülebilir. Fakat onlar da, eğer bilimsel bilgiye sahip değillerse, muhtemelen, yanardağdan fışkıran yüksek sıcaklıktaki maddelerin, tüm Dünya'nın merkezini oluşturan tabakaların yapısını yansıttığını değil ama o yanardağın altına özel bir durumu gösterdiğini düşüneceklerdir.

Suresi'nin 12. ayetinde, Dünyamızda, "gökler kadar" yaratılışın olduğu geçmektedir. Bu ise Dünya'da da yedi tabakalı bir yaratılışın olduğunu akla getirmektedir. Ayet şöyledir:

65-Talak Suresi 12: **Allah yedi göğü ve Dünya'da da bir o kadarını yaratandır. Emir bunların arasında sürekli iner ki Allah'ın her şeye gücünün yettiğini ve Allah'ın bilgisiyle her şeyi kuşattığını bilesiniz.**

Öncelikle, bir önceki evrenle ilgili bölümde dikkat çekildiği gibi, başka bazı dillere benzer şekilde, Arapçada "yedi" rakamının kullanılışındaki özelliğe dikkat çekmek yerinde olacaktır. Bu hususa birçok tefsir kitabında da dikkat çekilmiştir. "Yedi" ifadesiyle "yedi adet" anlaşılabileceği gibi "birçok" ifadesi de anlaşılabilir. Türkçede "onlarca" ifadesi bazen buna benzer anlamda kullanılmaktadır. Kuran'da Lokman Suresi 21. ayette "yedi deniz" tabiri geçmesi, Tevbe Suresi 80. ayette Peygamberimize hitaben "**Onlar için yetmiş kez af dilesen de Allah onları affetmeyecektir**" denilmesi; yedi, yetmiş sayılarının çokluk ifade etmek için de kullanılmış olabileceğine ihtimal verdirmektedir. Ben, "yedi gök" ifadesiyle "birçok gök" yerine "yedi adet gök" kastedildiği kanaatinde olduğumu ve buradaki "yedi adedin" nasıl anlaşılabileceğini evrenle ilgili bölümde açıkladım. Benzer şekilde, "Dünya'da da bir o kadarı" ifadesi geçince, Dünya'da, "birçok" tabakanın mevcut olduğu anlaşılabilir. Fakat burada da, tam olarak "yedi adet tabakaya" dikkat çekildiği kanaatindeyim.

İşin doğrusu "yedi" ifadesine çokluk manası verilince tartışılacak bir husus kalmamaktadır. Gerçekten de Dünyamız, hem yerin altındaki hem atmosferdeki birçok tabakadan oluşmaktadır. Peygamberimiz döneminde bu tabakalı yapı bilinmediği için böyle bir yapıya ayette dikkat çekilmesi muhteşem bir ifade olarak değerlendirilmelidir. Peki, "yedi" ifadesini,

benim de düşündüğüm gibi "yedi adet" olarak alırsak Dünyamızda "yedi adet tabaka" olduğunu söyleyebilir miyiz? Bunun, mevcut bilimsel bilgiyle rahatlıkla gösterilebileceği kanaatindeyim. Öncelikle Dünyamızın, ayağımızın altındaki ve atmosferdeki tabakalardan oluştuğunun altını çizmeliyiz. Dünyamız dediğimiz gezegen bu tabakaların toplamına eşittir. Dünyamızı anlatan birçok bilimsel kitapta, hem Dünya'nın içindeki hem atmosferdeki bu tabakaları özellikleriyle okuyabilirsiniz. Birçok tabaka, kendisini oluşturan bölümlerden meydana geldiği için farklı bilimsel kitaplarda farklı sayıda tabakayla karşılaşabilirsiniz. Örneğin yeryüzünün merkezindeki Çekirdek; iç Çekirdek ve dış Çekirdek olarak iki ayrı tabaka halinde de incelenebilir. Tabakaları oluşturan alt bölümler dışında ayrıca tabakaların içinde geçiş bölümleri de vardır; örneğin yerin altındaki ana bir tabaka olan Manto, alt Manto ve üst Manto olarak ikiye ayrılmaktadır, ayrıca alt Mantoyla üst Manto arasında bir geçiş bölgesi de mevcuttur. Ozon tabakası Stratosfer'in, İyonosfer ve Ekzosfer ise Termosfer'in içinde değerlendirilmektedir. Bu alt tabakalar bağımsız birer tabaka olarak alındığında yerin altındaki ve yerin üstündeki tabakaları da yedişer olarak ayırmak mümkündür. Aşağı yukarı her bilimsel sınıflamada, Dünya'nın iç bölgesinin üç ana tabakadan, dış bölgesinin ise dört ana tabakadan; toplamda yedi ana tabakadan oluştuğu gözükmektedir. Altımızda üç, içinde yaşadığımız bir tabaka (Troposfer), üstümüzde üç tabakayla, toplam yedi tabakalı bir Dünya'nın içinde yaşıyoruz. Tabakalara ayırma nasıl yapılırsa yapılsın; tabaka oldukları tartışılmayan ve ana çatıyı gösteren aşağıda belirtilen bu yedi tabakadır.

Yeryüzünün İç Tabakaları:

1- Çekirdek
2- Manto
3- Kabuk

İçinde Olduğumuz Tabaka

4- Troposfer

Yeryüzünün Dış Tabakaları:

5- Stratosfer

6- Mezosfer

7- Termosfer

Dünyamızın en iç kısmında Çekirdek bulunur; buranın en iç kısımlarında sıcaklık Güneş'in yüzeyinden daha yüksektir, demir ve nikel gibi atomlardan oluşmuştur (1. tabaka). Bundan sonra Manto gelmektedir; Dünya'nın içinin % 84'lük hacmini kaplamaktadır (2. tabaka). Daha sonra üzerinde yaşadığımız Kabuk gelmektedir; kıtaların ve okyanusların alt zeminini oluşturmaktadır ve en ince iç tabakadır (3. tabaka). Daha sonra içinde yaşadığımız Troposfer tabakası gelmektedir; havanın en yoğun olduğu bölgedir (4. tabaka). Daha sonra Stratosfer gelmektedir; zararlı ışınları süzen Ozon tabakasını da içinde barındıran bu tabaka aşağı yukarı 50 km'ye kadar yükselmektedir (5. tabaka). Daha sonra Mezosfer tabakası gelmektedir; meteorlardan bizi özellikle bu tabaka korumaktadır (6. tabaka). Dünyamızın en üstünde ise Termosfer bulunmaktadır; gazların yoğunluğunun düşük olduğu en dış katmandır (7. tabaka).

2-2-KORUNMUŞ TAVAN

Gökyüzüne doğru bir taşı veya bir elmayı havaya attığımızda bize doğru geri düşer. Adeta birisi çok yükseklerden taşı veya elmayı bıraksa da aynı şey olacağı izlenimi oluşur gözlerimizde. Bilimsel bilgiye sahip olmayan, modern bilimin bulgularından habersiz bir şekilde gökyüzüne bakan

birisi, şeffaf gökyüzünü, hiçbir şeyle etkileşmeyen şeffaf bir yapı zannedecektir. Fakat bilimsel gelişmelerle, gökyüzünün, hayatı yok edecek birçok unsurdan bizi koruyan bir tavan olduğunu öğrendik. Atmosferimiz ve Dünyamızın manyetik alanı sayesinde oluşan Van Allen kuşakları, uzaydan Dünyamıza düşmekte olan meteorlardan ve Güneş ile diğer kaynaklardan yayılan zararlı ışınlardan sürekli olarak bizleri korumaktadır. Ayrıca uzaydaki sıcaklık -270 derece civarındadır; uzaydaki bu soğuktan da atmosferin sahip olduğu özellikler sayesinde korunuyoruz. Gökyüzündeki bu koruma olmasa ne yeryüzünde yürümemiz ne kitap okumamız ne de yaşamamız mümkün olurdu. Hayatımız için bu kadar önemli bu olguya Kuran'da dikkat çekilmesi gerçekten de muhteşemdir.

21-Enbiya Suresi 32: **Ve gökyüzünü korunmuş bir tavan yaptık. Onlar ise bunun delillerinden yüz çeviriyorlar.**

Allah, bu ayetle, hem gökyüzünde yarattığı korumaya baktırarak insanlığa lütuflarından birine gözlerimizi çevirmektedir hem de Kuran'ın indiği dönemde keşfedilmemiş gökyüzündeki bu yapıya dikkat çekilmesi Kuran'ın harikalarından birisidir. Bu hususta, bazıları, "Kuran o dönemin Araplarına indi, onların anlamayacağı ifade niye Kuran'da olsun?" diye sorabilirler. Bu iddia ileri sürülürken düzeltilmesi gerekli birkaç yanlış görüş var. Kuran, elbette belli bir dönemdeki ve vahyedildiği ortamdaki Arapların kullandığı kelimelerle inmiştir; bugün Kuran'ın kelimelerine, o dönemde olmayan bir anlam elbette yüklenemez. Elbette Kuran'la hitap, gizemli kelimelerle ve kelimelerin alakasız batıni anlamlarıyla yapılmış bir hitap değildir. Örneğin bir önceki bölümde ele aldığımız, "yedi gök" ifadesi Kuran'da geçince o dönemin Arapları "yedi" kelimesinin ne anlama geldiğini biliyorlardı (bu kelimeyi ister rakam olarak "yedi" isterse bazılarının anladığı

anlamda "çeşitlilik" olarak ele alalım), "gök" (*sema*) denildiğinde ise üstlerindeki tüm alanı anlıyorlardı. Yani onlar için "yedi gök" tabiri anlamsız değildi, bir anlam ifade ediyordu. Ama bütün bunlar "yedi gök" tabirinin içeriğinin ne olduğunu tam olarak anladıkları, göklerin nasıl yedili bir yapısı olduğunu kavradıkları anlamına gelmez. Kuran'ın Arapça ve anlaşılır olmasının birincisini sağladığı ama ikincisini sağlamadığı açıktır. Eğer birisi göklerde yedi katlı (veya çeşitlilik anlamında kelime alınırsa çeşitli katmanlı) bir oluşum gösterebilirse bu elbette değerli olacaktır.

Veya evrenin son saatinde evrenin son bulmasıyla ilgili ayetleri ele alalım. Bu ayetlerden yıldızların söndürülüp sonunun geleceği de, bu Dünya'nın sonunun geleceği de anlaşılmaktadır; nitekim ahirette göklerin ve yerin yenileriyle değiştirileceği geçmektedir (14-İbrahim Suresi 48). O dönemde "yıldızlar" ve "söndürülme" gibi kelimeleri bilen Araplar **"Yıldızlar söndürüldüğünde"** diyen Mürselat Suresi 8. ayetinin kelimelerini anlıyorlardı. Ama dedelerinin dedelerinin dedelerinin ve daha öncesinin hep aynı şekilde gözlediği yıldızların sonunun geleceği ve Dünya ile evrenin varlığının son bulacağı iddiası onlar için kavranması çok zor bir iddiaydı. Bugün, Kuran'ın kozmolojiyle ilgili bu dev iddiasının doğru olduğunu bilim bize büyük bir kesinlikle söylüyor. Tefsiri sadece tarihte söylenenleri tekrar etmekten ibaret sananlar ve Kuran'ın mesajını dar bir zaman dilimi ve coğrafyaya hapsetmek isteyenler bu tip ayetlerin değerini anlayamazlar.[23] Benzer şekilde, Kuran'da geçen "gökyüzü", "korunmuş", "tavan" ve "delil" kelimelerini Araplar biliyorlardı. Fakat "gökyüzünde" nasıl bir "koruma" olduğunu ve bunun nasıl "delil"

23 Caner Taslaman, **Tarihselcilik: Çelişkiler Bataklığında**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, s. 64-66.

nitelediğinde olduğunu tam olarak bilmeleri mümkün değildi. Önceki dönemde yaşayan Müslümanlar, bahse konu ayetteki kelimelerin anlamlarını anladılar ve buna iman ettilerse de, bunun nasıl gerçekleştiğiyle ilgili en ufacık bir fikirleri yoktu.

Atmosferimiz, yararlı Güneş ışınlarını Dünya'ya alırken zararlılarını geri çevirir. Ayrıca yaşam kaynağımız su, buharlaşarak uzayın derinliklerinde kaybolmaz; atmosferimiz zararlı Güneş ışınlarını uzaya doğru geri çevirdiği gibi yaşamın olmazsa olmazlarından suyu da bize doğru geri çevirir. Atmosferin hem dışa hem içe doğru bu geri çevirici özelliği olmasaydı Dünyamızda hiçbir canlı yaşamını sürdüremezdi. Kuran'da gökyüzünün geri çevirici özelliğine de dikkat çekilmiştir.

86-Tarık Suresi 11: **Ve geri çeviren gökyüzü.**

Ayette geçen "*reci*" kelimesi "geri çevirmeyi" ifade etmektedir. Eğer atmosfer hiçbir şeyi içine almayacak şekilde her şeyi geri çevirseydi Dünya'da yaşam olmayacaktı. Diğer yandan hiç geri çevirme olmasaydı veya gerekli ölçüde geri çevirme olmasaydı da Dünya'da yaşam olmayacaktı. Kuran'ın gözümüzü çevirdiği olgu da, Kuran'ın bu özelliğe dikkat çekmesi de harikadır. Yaşamı geri çevirici özellikleriyle koruyan atmosferimiz ve buna bağlı oluşan dengeler, Dünya'nın oluşumundan sonraki bir aşamada meydana gelmiştir.

55-Rahman Suresi 7: **Göğü yükseltti ve dengeyi koydu.**

2-3-DÜNYA'NIN ŞEKLİ

Kuran'ın vahyinden önce de Dünya'nın küre şeklinde olduğunu ifade edenler olmuştu. Fakat gerek Kuran'ın vahyinden önce gerekse sonra, bunun aksine inanan birçok kişi de olmuştur. Hatta günümüzde, uzaya çıkılıp Dünya'nın küremsi

(geoit) yapısının fotoğrafları çekilmiş olmasına rağmen, bunun NASA gibi kuruluşlar tarafından yapılmış bir komplo olduğunu, aslında Dünya'nın düz bir zemine sahip olduğunu savunan kuruluşlar mevcuttur. Çekim gücü yasasının bilinmediği dönemlerde, Dünya'nın küre bir yapıda olması halinde, Dünya'nın "altındakilerin" nasıl düşmediği gibi sorunları çözmek çok zor gözüküyordu ve bu gibi sorunlar yüzünden birçok kişi küre şekline sahip bir Dünya'ya inanmakta zorlanıyordu. Kuran'ın şu ayetinde Dünya'nın küremsi yapısına işaret edilmesi, Kuran'daki birçok muazzam ifadeden birisidir.

39-Zümer Suresi 5: **Gökleri ve yeryüzünü gerçek ile yarattık. Geceyi gündüzün üzerine yuvarlıyor, gündüzü de gecenin üzerine yuvarlıyor.**

Bu ayette "yuvarlıyor" diye çevrilen kelimenin Arapçası "*yükevviru*"dur. Bu kelimeyle aynı kökten gelen "küre" kelimesi "top" anlamında kullanılmakta; "*kurretul kadem*" (*kurre*: küresi; *kadem*: ayak) günümüz Arapçasında "futbol topu" için kullanılmaktadır. Türkçedeki "küre" kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Bu fiil, Arapçada "başa sarık sarmayı" ifade etmek için de kullanılmaktadır. Baş, küremsi bir yapıdadır, başın etrafına sarığın yuvarlanarak sarılması için kullanılan bu fiil, "gecenin gündüzün üzerine ve gündüzün gecenin üzerine yuvarlanmasını" ifade etmek için de kullanılmıştır. Ayette "gecenin gündüzün üzerine yuvarlanması" ifade edilirken aynı zamanda "gündüzün gecenin üzerine yuvarlanması" ifade edilmektedir. Dünyamızın küremsi yapısı, gece ve gündüzün oluşma sebebidir.

Kuran'ın vahyedilmesinden yüzlerce yıl sonra yazılan kitaplarda bile Dünya'nın bir tepsi olarak algılandığına ve Dünya'nın öküz ile balık üzerinde olduğuna inanıldığına tanık oluyoruz. Kuran'ın vahyedildiği dönemde, depremleri bile

"Dünya'nın üzerinde olduğu balığın kuyruğunu sallaması" ile açıklayan bir zihniyet Arap Yarımadası'nda yaygındı. Kuran, kendi döneminin hatalı inançlarına ve mitlerine yer vermezken, Dünya ile ilgili böylesine ince işaretlere yer vermektedir. Kuran'ın indiği dönem ve bölgedeki zihniyet ve inançlar bilindikçe Kuran'a karşı hayranlık artacaktır. Kuran'ın, bazılarına en sıradan gözüken bir ifadesi bile, bu şekilde ele alınınca önem kazanmaktadır. Örneğin şu ayeti ele alalım:

13-Rad Suresi 2: **Allah, şu gördüğünüz gökleri direksiz yükseltendir.**

Peygamberimizin döneminde bu hususun bilinmediği anlaşıldığında ayetteki bu ifadenin değeri daha iyi anlaşılır. Kuran'ın indiği dönemden çok sonra bile gökyüzünün Dünya'nın iki ucundaki dağlara yaslandığı fikrine inananlar vardı. Burada alıntıladığımız ayette geçen ifade, o dönemde söylenmesi imkansız bir şey olarak nitelenemez fakat o dönem insanlığın ortak bir kanaatini yansıtmadığı da bilinmelidir. Örneğin Yeni Amerikan İncili'nin eski baskılarından birinde, gökyüzü, tersine çevrilmiş bir tasa benzetilmektedir ve gökyüzünün direklerle ayakta durduğu ifade edilmektedir.[24] Gökyüzünün, Dünya'nın ucundaki dağlara yaslandığı fikrini, Babilliler gibi tarihte savunan topluluklar oldu. Kimi tefsirciler de, Kuran'da açıkça göklerin direksiz bir şekilde yükseltildiği söylenmiş olmasına rağmen, ayetin Dünya'nın görünen kısmı hakkında olduğu, Dünya'nın görünmeyen kısmında gökyüzünün dağlara yaslandığı şeklinde yorumlar yaptılar.

Gökyüzünün direkler üzerinde yükseldiği veya yükselmediği iddiaları; Peygamberimizin içinde bulunduğu dönem için belirsiz, bilinemez, ispatlanamaz iddialardı. Kendi döneminde

24 **The New American Bible**, St Joseph's Medium Size Edition, s. 4-5.

bilinmeyen ve şüpheli bir konuyu, Kuran'ın doğru olarak açıkladığını tespit etmeliyiz. Kuran'ın belirttiği bu gerçek, Peygamberimizin zamanında ispatlanamadığı için, Kuran'daki bu ayetin varlığı, Peygamberimizin yaşadığı dönemde kendisine bir avantaj da sağlamamıştır. Hatta bu ayet, o dönemde ispatlanamaz olduğu için bu ayetin ifadesi yüzünden Kuran'a itirazlar yöneltilmiş olması bile mümkündür. Kuran'ı Peygamberimizin yazdığı iddiasını ileri sürenlerin, Peygamberimizin dönemindeki kanaatlere karşın Kuran'da niye böyle ifadeler geçtiğini açıklamaları mümkün olmayacaktır. Kuran'daki anlatımların değerini daha iyi kavramamız için Peygamberimizin dönemini zihnimizde canlandırıp, o dönemin insanlarının zihniyetini anlamaya çalışmamızın gerekliliği bu örneklerle daha iyi anlaşılmaktadır.[25]

2-4-GÖĞE YÜKSELİYORMUŞ GİBİ

Kuran'da, bazen öyle benzetmeler yapılır ki sadece o benzetmede söylenmek istenene odaklanıp benzetmenin içeriğine odaklanmayan kişi, o benzetmedeki inceliği fark edemeyebilir. Şu benzetme, söylemek istediğim hususa bir örnektir:

6-Enam Suresi 125: …**Saptırmayı dilediğinin de göğsünü öylesine daraltır ki sanki o göğe yükseliyormuş gibi olur.**

Alıntılanan ayette, maneviyatla ilgili durumlardan dolayı göğsünde daralma ve sıkıntı hisseden kişi, yeryüzünden yukarıya doğru yükseldiği için göğsünde daralma hisseden kişiye benzetilir. Benzetmenin asıl anlattığı, İslam'ın hidayetinden uzak olan kişinin hissedeceği manevi daralmadır. Elbette mesajın bu kısmı önemlidir. Fakat Kuran'da bu mesaj bir benzetme üzerinden verilmektedir. Kuran'ın benzetmeleri rastgele

25 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 100-102.

değildir. Yeryüzünden yukarıya doğru yükseldikçe atmosfer basıncı azalır ve bunun sonucunda kan, basınçla damarları ve kalbi zorlar. Bunun yanında yeryüzünden yukarı doğru yükselmeyle beraber oksijen azalır ve bunun sonucunda ise nefes alma güçlüğü oluşarak göğsümüzün içindeki akciğerlerde daralma hissi oluşur. Yeryüzünden yukarı doğru yükselmeyle beraber içte hissedilen daralma sürekli artar ve sonunda yaşamın mümkün olmadığı bir seviyeye ulaşılır.

Kuran'ın vahyedildiği dönemde, ne Peygamberimizin yaşadığı bölgede ne de yeryüzünün herhangi bir yerinde, göğün üst kısımlarına çıkmayı sağlayacak balon, helikopter, uçak gibi bir araç icat edilmişti. Bu yüzden, gökyüzüne yükseldikçe göğüste oluşan daralmanın deneyimlenmiş olması mümkün değildir. Ayrıca gökyüzüne yükselmeyle beraber oksijenin düşeceğini ve bunun göğüs bölgesindeki akciğerleri zorlayacağını gösterecek bilimsel bir bilgiye de ulaşılmamıştı. Yeryüzünden göğe doğru yükseldikçe basıncın düşeceği ve bunun göğüs bölgesindeki kalbi zorlayacağı da bilinmiyordu. Hatta o dönemde, kalp ve akciğerlerin fonksiyonları hakkında da belli bir seviyeye ulaşmış bilginin varlığından bahsedilemez. Kuran'ın vahyinden bin yıl kadar sonra Evangelista Torricelli'nin, ilk basınç ölçümlerini 1643 yılında gerçekleştirdiğini hatırlayalım.

Bazen Kuran'da, Hicr Suresi 22. ayette olduğu gibi "**Rüzgarları aşılayıcılar olarak gönderdik**" denilerek, yeryüzündeki önemli bir fenomen tarif edilir. Rüzgarların, gerek hayatın olmazsa olmazlarından bulutları aşılaması gerekse bitkilerin tozlarını aşılayıp bitkilerin üremesinde rol oynaması Kuran'da dikkat çekilen bu tarifin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bazen ise Kuran'daki incelikler, bu başlık altında incelenene benzer benzetmelerde ortaya çıkmaktadır. İslam'ın

Allah'ın gönderdiği din olduğunu inkar edenlerin iddia ettiği gibi Kuran, 7. yüzyıldaki bir Arap tarafından, hatta 7. yüzyıldaki yeryüzünün herhangi bir yerindeki bir topluluk tarafından yazılmış olsaydı, böylesine farklı alanlarda çağını aşan bu kadar tarifi ve bu kadar inceliklere sahip benzetmeleri içermesi beklenmezdi. Fakat Kuran'ın Allah'ın insanlara gönderdiği bir mesaj olduğuna inananlar açısından bu durumda şaşırılacak bir şey yoktur. Allah, Kuran'la insanlara mesajlarını iletirken, Kuran'a vahyedildiği çağı aşan tarifleri ve benzetmeleri de koymuştur ki, insanlar Kuran'ın Allah'tan olduğunun delillerine sahip olsunlar.

2-5-DAĞLAR VE KÖKLERİ

Kuran'da genel olarak Dünyamıza birçok atıf olduğu gibi Dünyamızdaki dağlar, denizler, rüzgarlar, bulutlar, yağmur gibi olgulara da birçok atıf vardır. Etrafımızda sürekli varlıklarını gözlemlediğimiz bu olgular üzerine düşünmenin ve ibret almanın gerekliliği tüm Kuran'a yayılmış bir mesajdır. Kuran'da bu olgulara dikkat çekilirken, bazen öyle tarifler veya benzetmeler kullanılmaktadır ki, bunlar dikkatle incelendiğinde, bunların Peygamberimizin dönemindeki bilgi seviyesiyle söylenemeyeceği anlaşılır. Bunlardan bir tanesi dağlarla ilgili şu benzetmedir:

78-Nebe Suresi 6-7: **Yeryüzünü bir döşek yapmadık mı? Dağları da birer kazık?**

Dağların kazıklara benzetilmesindeki olağanüstülüğü, yakın dönemdeki jeoloji (yerbilim) alanında yapılan çalışmalar sayesinde anlayabildik. Dağlar, yeryüzünün üzerinde, yükseklikleriyle ihtişamlı bir görüntüye sahiptirler. Oysa dağların gözüken yüksekliklerinden çok daha derine inen kökleri

vardır. Birçok yerde dağların yerin üzerindeki yüksekliklerinin 10 katından daha fazla kökleri bulunmaktadır. Karada dağlar olduğu gibi denizlerde de dağlar vardır ve onların da kökleri mevcuttur. Örneğin 3 km yüksekliğindeki bir dağın 30 km'nin üzerinde kökü bulunabilmektedir. Kuran'ın dağlar ve kazıklar arasında kurduğu benzetmenin inceliği tam da bu noktada açığa çıkmaktadır. Peygamberimizin döneminde bilinmeyen bu benzerlik bundan birkaç yüzyıl önce bile bilinmiyordu. Çadır gibi bir yapıyı ayakta tutan kazıkların fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için toprağın altında köklerinin bulunması gerekir. Kazıklara ilk bakışta köklerini görmesek de toprağın altındaki kökleri fonksiyonlarını icra etmektedir. Aynı şekilde dağlara baktığımızda köklerini görmesek de, kazıklarda olduğu gibi, kökleri ile fonksiyonları gerçekleşmektedir. Dağların yeryüzünün üzerindeki sıradan bir çıkıntı olarak algılandığı bir dönemde, dağların görünmeyen köklerine işaret eden Kuran'ın bu benzetmesi olağanüstüdür.

Kuran evreni, yeryüzünü, canlıları tanımaya davet ederek bilimsel çalışmalar için motivasyon sağlar ama bir bilim kitabı değildir. Kuran'da, göğe yükseldikçe atmosfer basıncının düştüğünün nasıl bulunacağı yer almaz; Torricelli'nin deney düzeneğinin nasıl kurulacağı Kuran'da bulunmaz. Kuran'da, gözlenen dağların görünmeyen köklerinin nasıl anlaşılacağıyla ilgili bir tarif de bulunmaz. Kuran, gökyüzüne yükselmek için yapılabilecek bir balonun nasıl yapılacağının veya yeryüzünün altındaki araştırmalarda kullanılabilecek aletlerin nasıl yapılacağının tarifini vermez. Bilimsel bir kitapta olduğu gibi sonuca nasıl ulaşılacağını aktarmaz. Fakat Kuran, yıldızların bir gün yok olacağını tarif etmesinde veya göğe yükseldikçe göğsün daralması üzerinden bir benzetme yapmasında veya dağları kazıklara benzetmesinde olduğu gibi

ancak bilimsel metodolojiyle basamakları aşarak ulaşabildiğimiz bilgilerle söylenebilecek sözleri ihtiva eder. Kuran, bu basamakların nasıl aşılacağını tarif etmediği için bir bilim kitabı değildir. Fakat söyledikleri, bilimsel metodolojiyle aşılmış basamakların sonucunda varılmış bilgilerle ilgilidir ve bu bulguların bilgisiyle Kuran'ı incelemek Kuran'ın hayranlık uyandırıcı yapısına tanıklık etmemize katkı sağlamaktadır.

2-6-SINIR AŞMAYAN DENİZLER VE DENİZLERİN ALTINDAKİ KARANLIK

Hayatım deniz kıyısında bir şehir olan İstanbul'da geçti. Küçük yaşlarımdan beri denizlerin üzerinde seyahat ederim, ayrıca birçok farklı ülkede yüzdüm ve daldım. Buna rağmen, Kuran'da denizlerle ilgili öyle ifadeler var ki, şahsi gözlemimle, bilimsel araştırmalardan haberdar olmadan, bunları söylemem mümkün olmazdı. Hayatı deniz kıyısında olmayan iki şehir olan Mekke ve Medine'de geçen Hz. Muhammed, denizi görmüş olsa bile, bu, ancak çok kısıtlı bir zaman dilimiyle sınırlıydı. Kuran'daki denizlerle ilgili bu ifadeleri, Hz. Muhammed'in, kendi aklıyla söylemiş olmasını da, bu tarz bilgilerin rastgele söylenmiş bazı sözlerin sonucu olmasını da mümkün görmüyorum. Bu konuda vereceğim ilk örnek, denizlerin içinde birleşik halde olmalarına ve tamamen karışmış zannedilmelerine karşın, iki farklı su kütlesinin, farklı özelliklerini muhafaza ederek mevcut olduğunu haber veren şu ayetlerdir:

55-Rahman Suresi 19-20: **İki denizi salmıştır, birbirleriyle karışıyorlar. Aralarında bir engel vardır, birbirlerinin sınırını aşmıyorlar.**

Burada geçen ve "deniz" olarak çevirdiğimiz Arapça "*bahr*" kelimesidir; bu kelime, denizleri olduğu gibi göl gibi büyük su kütlelerini de tarif eder. Ayette geçen "*merc*" kelimesi ise karışıp birbiri içine girmeyi ifade eder. İki farklı su kütlesinin birleştiği noktalarda, suyun sahip olduğu fiziksel özellikler sonucunda, bu iki kütle arasında bir bariyer oluşmaktadır. Bu olgu, Dünya'nın birçok yerindeki denizlerde, göllerde gözlemlenmektedir. Örneğin İngiltere'nin Leeds Üniversitesi'nden bilim insanları, 2010'da, Karadeniz'in içinde bu şekilde farklı özelliklere sahip bir su kütlesi keşfettiler. Bu su kütlesi, 60 km uzunluğundadır ve Avrupa'nın debisi en yüksek nehri olan Ren'den on kat fazla debiye sahip olacak kadar büyüktür. Bu su kütlesinin tuzluluk ve yoğunluk değerleri Karadeniz'in geri kalan bölümünden farklıdır. Buradaki önemli farklılık unsuru olan tuzluluk oranlarındaki farklılığa da Kuran'da dikkat çekilmiştir.

25-Furkan Suresi 53: **O, iki denizi birleştirmiştir: Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici, diğerininki tuzlu ve acı. Aralarına bir engel, aşılmaz bir sınır koyan O'dur.**

2019 yılında Atlantik Okyanusu'nun New Jersey'e yakın bölgesinde de çok büyük bir su havzası keşfedildi. Bu su kütlesi, bir milyardan fazla olimpik yüzme havuzunu doldurabilecek büyüklükteki bir tatlı su havzası ve Okyanus'un geri kalanıyla tuzluluk oranı farklı. Birçoğumuz birbiriyle birleşen suların hemen aynı özelliklere sahip olacağı gibi bir algıya sahibizdir. Bu yüzden birleşen su kütlelerinin ayrı özelliklere sahip olabileceğini düşünmeyiz. Bilimsel verilerden ve Kuran'daki bu konuyla ilgili ifadelerden habersiz birçok kişiye (hem de deniz kıyısında yaşayan), tek su kütlesi olarak gözlediğimiz önümüzdeki denizde farklı özellikleri olan iki su kütlesinin var olmasının mümkün olup olmadığını ve

soru sorulmadan önce böyle bir şeyi daha önce düşünüp düşünmediklerini soralım. Büyük bir çoğunluğun bunu mümkün görmediğine veya mümkün görenlerin bile daha önceden böyle bir şeyi düşünmediğine tanıklık edeceğiz. Kuran'da denizlerle ilgili harika anlatımlar bununla sınırlı değildir, denizlerin altındaki karanlığa işaret eden şu ayetin benzetmesi de olağanüstüdür:

24-Nur Suresi 40: **Veya derin bir denizdeki karanlıklara benzer. Onu bir dalga kaplıyor, onun üstünde de dalga var. Üstünde de bulut. Birbiri üstüne karanlıklar. Elini çıkartan neredeyse elini bile göremeyecek. Allah'ın ışık vermediğine hiçbir ışık bulunmaz.**

Hayatı deniz kenarlarında geçmiş biri olsam da, eğer birisine karanlıklarla ilgili bir örnek verecek olsaydım, hiçbir zaman için denizleri örnek vermeyi düşünmezdim. Çünkü gözüme, karalar ne kadar aydınlık veya karanlıksa, denizler de o kadar karanlık veya aydınlık olarak gözükmektedir. Denizlerin dibine daldığımda, denizlerin dibinin de denizlerin üstü gibi aydınlık olduğunu görüyorum. Fakat işin gerçeği, Dünya'nın en geniş karanlık alanı derin denizlerin dibidir. Dünya'nın % 70'ten fazlası denizlerle kaplıdır ve bunların büyük bir yüzdesinin dibi zifiri karanlık olacak kadar derindir. Üstten bir gözlemle veya akciğerlerimizin kapasitesinin olanak vereceği bir dalmayla bunu fark edemeyiz. Fakat ışığın kırılmasını inceleyenler, bunun neden olduğunu rahatça anlayacaklardır. Işık, denizlerin yüzeyinden derinlere indikçe ayrışır; önce ışığın sarı kısmı, sonra yeşil kısmı gider, en son olarak mavi kısmı da gittikten sonra derin denizlere ışıktan hiçbir şey ulaşmaz. Derin denizler tam da Kuran'da ifade edildiği gibi "**Elini çıkartanın neredeyse elini bile göremeyeceği"** derecede karanlıktır. Denizlerin altında hareket eden

ilk vasıta Cornelis Drebber tarafından 1620 yılında yapıldı. Denizler altına inmeyi mümkün kılan araçlar sayesinde, derin denizlerin altının zifiri karanlık olduğuna gözlemsel olarak da tanıklık ettik.

Ayette geçen "**Onu bir dalga kaplıyor, onun üstünde de dalga var"** ifadesi de, Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemde bilinmeyen bir bilgiyi ihtiva etmektedir. Birçok kimse, denizlerin içerisinde "üst üste dalgalar" olduğunu bilmediği için, bu ayetin çok dalgalı bir denizi ifade ettiğini düşünmüşlerdir. Oysa ayette, denizde çok dalga olduğu değil, dalganın üzerinde (*fevk*) dalga olduğu ifade edilmektedir. Denizin kıyısında yürüyen gözlemciler olarak denizin üstünde dalgalar görürüz ve denizlerin altında dalgaların olmadığını zannederiz. Oysa denizlerin alt kısımlarında, yoğunluk farkından dolayı, üst kısımdan ayrı olarak iç dalgaları oluşmaktadır. Bu iç dalgaları 20. yüzyılın başında keşfedildi. Denizlerin içindeki bu dalgalar, gerçekten de Kuran ayetinin ifade ettiği "dalga üstünde dalga" yapısını oluşturmaktadır.

Kuran'ın ifadelerindeki olağanüstülüğe tanıklık etmemizde, yeni teknolojinin üretilmesi sayesinde gözlemsel kabiliyetimizin gelişmesi önemlidir. Kuran'ın harikalıklarının büyük bir çoğunluğu gelişen gözlemsel gücümüzle ilgilidir. Bunu saptamak şu tarzda sorulan sorulara cevap vermek açısından önemlidir: "Bilimlerde bugün doğru kabul edilen bir teorinin yarın yanlış olduğu anlaşılabilir. Kuran'la ilgili çıkarımları dayandırdığınız bir teorinin yarın yanlış olduğu anlaşılırsa ne yapacaksınız?" Bu itiraza söylenecek çok şey var. Fakat başlangıçta şu hususu belirtmekte fayda görüyorum: Kuran'la ilgili ortaya çıkan ve bu kitapta ortaya konulan harika ifadelerin çoğu gelişen gözlemsel kabiliyetimizle ilgilidir. Yarın hangi teori değişirse değişsin, mevcut gözlemleri

açıklayacak şekilde yeni teori oluşturulacaktır. Mevcut gözlemlerin güvenilmez olduğunu düşünmek çok uç ve gereksiz bir şüphe olacaktır. Örneğin birleşen iki su kütlesinin farklı özelliklerini koruduğunu yan yana iki su kütlesindeki tuz oranı gibi farklı özellikleri analiz eden biri görecektir. Derin denizlerin altına denizaltıyla inen bir kişi, denizlerin altında "**Elini çıkartanın neredeyse elini bile göremeyeceği"** bir karanlığı gözleyecektir. Benzer şekilde, bu başlıkta değinilen denizlerin iç kısımlarındaki dalgalar da bugün gözlemlenebilmektedir. Bu kitapta verilen örneklerin % 80'den fazlası artan gözlem kabiliyetimizle doğrulanmaktadır. Evrenin genişlediğini teleskopla, Güneş ve Ay'ın hareketlerini veya Dünya'nın şeklini Dünya'nın dışına çıkan araçların çektiği fotoğraflarla, atmosferin koruyuculuğunu ve göğe doğru yükseldikçe nefes almada oluşan zorluğu yeni teknolojik imkanlarla gözlemleyebiliyoruz. Teoriler, mevcut gözlemleri hareket noktası yaparak, bu gözlemleri kapsayacak şekilde, bunları daha iyi açıklamak kastıyla, geliştirilmekte veya değiştirilmektedir. Yarın hangi teori ortaya çıkarsa çıksın; bu gözlemleri kapsayacak şekilde bir teori olacaktır. Örneğin denizaltılarla gözlediğimiz deniz altındaki karanlıkların "aslında olmadığını" söyleyecek bir teorinin ortaya çıkacağına ihtimal verecek aklı başında hiçbir bilim insanı tanımıyorum.

Bazıları, önce bilimi kutsayan pozitivist bir yaklaşımla bilime referanslarla dine karşı çıkmaya çalışmaktadırlar. Fakat bilimi ciddiye alan bir yaklaşımla, bilim ile Kuran arasında bir sorun olmadığı gösterilince, hatta modern bilimin bulguları sayesinde Kuran'da yer almasının olağanüstülüğü anlaşılan izahlar ortaya konulunca, bilime çok önem veriyormuş gibi gözüken aynı kişiler, uç sofist veya postmodernist şüpheci tavırlarla bilimsel verilerden ortaya çıkan sonuçlardan

kaçınmaya çalışmaktadır. Evet, felsefede dış dünyanın var olup olmadığına varacak kadar uç şüpheler tartışılmıştır. Elbette, böylesi uç şüphelere de cevap verilecektir. Fakat ciddi bir hastalığa tutulan sofist veya postmodernist şüpheci, alması gerekli ilaç söz konusu olunca, dış dünyada bu ilaç gerçekten var mı veya ilaç prospektüsündeki kelimeler gerçekten bir anlama sahip mi gibi sofist veya postmodernist şüphelerden hemen sıyrılarak ilacın prospektüsünü okumaktadır. Bence, daha çok önemsenmesi gereken muhatap, evren ve insan hakkında bize bilgiler sunan bilimsel çalışmaları ciddiye alanlardır. Aslında, sofist veya postmodernist söylemleri ortaya atanların büyük bölümünün de, argümanlarla üstlerine gidildiğinde, bilimsel verileri önemseyen kişiler olduğu görülmektedir.

Kuran'ın vahyini ilk işiten Mekke ve Medine halkı, deniz kenarında yaşamamalarına rağmen Kuran'da defalarca denizlere, gemilere atıf vardır. Bu da, Kuran'ın mesajının, sadece tarihin bir dönemine ve onu ilk işitenlere hitap ettiğini zanneden tarihselci anlayıştakilere cevap niteliğindedir. Eğer Kuran'ın hitabı Mekke ve Medine yöresindekilerle sınırlı olsaydı, birçoğu hayatında denizi ya hiç görmemiş ya da çok az görmüş olan buraların halkına, denizlerin bu kadar çok gündeme getirilerek hitap edilmesi beklenmezdi. Kuran'ın mesajı tarihin bir dönemi ve bir bölgesiyle sınırlı değildir. Bu kitapta gösterilen; evrenin genişlemesinden denizlerin derinliklerine, dişi arının yaptıklarından atmosferin koruyuculuğuna, anne rahmindeki gelişimimizden evrenin sonuna kadarki çok farklı konularda Kuran'ın harika izahları, Kuran'ın tarihin bir dönemi ve bir bölgesiyle sınırlandırılmış bir mesajı olmadığını ortaya koymaktadır.

34-Sebe Suresi 28: **Seni, bütün insanlara, ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmemektedir.**

3. BÖLÜM

KURAN VE CANLILAR

Bundan daha birkaç yüzyıl önce, canlılar dünyasında olsa olsa on binlerce tür olabileceği tahmin ediliyordu. Fakat canlılar dünyasının sandığımızdan çok daha zengin olduğu, inanılmaz derecede enteresan özellikleriyle milyonlarca türün mevcut olduğu anlaşıldı. Kuran, hem evrene hem Dünyamıza gözlerimizi çevirtip bizi düşündürdüğü gibi bitkisiyle, hayvanıyla, insanıyla canlılar dünyasına da gözlerimizi çevirtip bizi tefekküre teşvik etmektedir.

Kuran'ın, evrendeki ve Dünya'daki olgulara atıflarında olağanüstü incelikler olduğu gibi canlılar dünyasındaki olgulara atıflarında da olağanüstü incelikler mevcuttur. Kitabın bu bölümünde, Kuran'ın canlılar dünyasıyla ilgili anlatımlarındaki harika ifadeleri ele alacağız. Teleskopların geliştirilmesiyle uzayın derinlikleriyle ilgili gizemleri çözdüğümüz gibi mikroskopların geliştirilmesiyle canlılarla ilgili gizemleri çözdük. Örneğin Kuran'ın birçok yerinde atıf yapılan insanın anne rahmindeki gelişimi mikroskopların, mikro kameraların geliştirilmesiyle çok detaylı bir şekilde anlaşıldı. Bunun neticesinde ise Kuran'daki konuyla ilgili anlatımlarda hiçbir yanlış olmadığı gibi, Kuran'ın vahyedildiği 7. yüzyıldaki tüm medeniyetlerin birikimleriyle söylenmesi mümkün olmayan birçok ifadenin Kuran'da mevcut olduğu anlaşıldı. Bu bölümde, Kuran'ın canlılar dünyasıyla ilgili anlatımlarından yola çıkarak "Neden Müslümanım" sorusuna cevabımın gerekçelerini sunmaya devam edeceğim.

3-1-NEFES ALMAYA BAŞLAMAK VE SABAH

Kuran'ın şu ayeti, nefes alma ile sabah vakti arasında bağlantı kurmuştur:

81-Tekvir Suresi 18: **Ve nefes almaya başladığı zaman sabah.**

Nefes almayla sabah vakti arasında nasıl bir bağlantı bulunmaktadır? Nefes aldığını gözlediğimiz insanlar ve hayvanlar, hem gündüz hem gece, hem uyanık hem de uyku halinde nefes almaktadırlar. Fotosentezden habersiz birisi için, sabah vaktinde, nefes alma olgusu açısından, hiçbir farklılık bulunmamaktadır. Oysa sabah vaktinde, Güneş ışıklarının Dünya'ya ulaşmasıyla fotosentez başlar. Bitkiler, fotosentezi Güneş ışığı sayesinde gerçekleştirirler. Fotosentez, varlığımızı mümkün kılan olgular listesinde önemli bir yere sahiptir. Biz ve daha birçok canlı, nefes alırken oksijen alıp karbondioksit veririz. Bitkiler (algler ve bazı bakteriler de), fotosentez sürecinde karbondioksit alıp oksijen verirler. Fotosentez, karbondioksidin alınıp oksijenin verildiği bir solunum sürecidir ve bizim solunum yapabilmemiz için varlığı şarttır. Bitkiler, fotosentezle hem oksijen üretirler hem de Güneş ışığını kimyasal enerjiye çevirirler. Bitki yenildiğinde, bitkinin içinde depolanan, ışıkla bize ulaşan, Güneş'in enerjisi de alınmış olunur. Hayvansal veya bitkisel gıdalar yenildiğinde, fotosentez yoluyla Güneş'ten gelmiş olan enerji alınıp hücrelerimizin dokularında kullanılır. Eğer bitkiler, sürekli karbondioksit yaymamıza karşılık fotosentez sürecinde oksijen üretmeselerdi var olamazdık, ışıkla gelen Güneş'ten enerjiyi fotosentez sürecinde depolamasalardı da var olamazdık. Kimyada gösterildiği haliyle fotosentezin formülü şöyledir:

$$Işık + 6\,CO_2 + 12\,H_2O \Rightarrow C_6H_{12}O_6\,(Glikoz) + 6\,O_2 + 6\,H_2O$$

Kuran'ın 7. yüzyılda vahyedildiğini hatırlayalım. Peki, biz insanlar var olmadan önce var olan fotosentezin varlığını ne zaman keşfettik? 1733'te Joseph Priestley'in yaptığı deneyler bitkilerin havayla ilişkisi açısından önemlidir ama hala fotosentezin ortaya konulduğu söylenemez. 1770'te biyolog ve kimyacı Jan Ingenhousz, bitkilerin oksijen üretmek için Güneş ışığını kullandığını ifade etti. 1796'da, İsviçreli botanist ve din adamı Jean Senebier, bitkilerin Güneş ışıklarıyla beraber karbon dioksiti kullandığını ve oksijen açığa çıkardığını ifade etti. 19. yüzyılın başlarında Nicolas Theodore de Saussere, bitkilerin gerçekleştirdiği süreci daha detaylı ortaya koydu. 1840'ta, Alman fizikçi Julius Robert Mayer, bitkilerin Güneş enerjisini kimyasal enerjiye çevirdiklerini ifade etti. Fotosentezle ilgili detayların ortaya konulmasında başka bilim insanlarının katkıları da oldu.

Kuran'ın vahyedilmesinden bin yılı aşkın bir zaman sürecinin sonunda, birçok bilim insanının çalışmalarının birleşmesiyle fotosentez keşfedildi. Bu tarihten önce, bilim dünyasında, Güneş ışıkları ile solunum arasında bir ilişkinin varlığından bahsedilmemiştir. Fotosentez karanlıkta gerçekleşmez. Ayette ifade edilen "sabah" vaktinde Güneş ışıkları Dünyamıza ulaşır, fotosentez başlar ve oksijen bitkiler tarafından dışarı verilmeye başlar. Gerçekten de "sabah vakti" ve "nefes alma" arasında ilişkinin kurulması olağanüstüdür. Hz. Muhammed'in döneminde bunun bilindiği iddiasının ciddiye alınacak bir yönü yoktur. Kuran'daki, bu kitapta dikkat çekilen diğer olağanüstü ifadelerle beraber bu ifadenin de, kafadan atmayla, kelimelerin yan yana rastgele bir şekilde getirilmesiyle ifade edildiklerini söylemek ise büyük insafsızlık olacaktır.

3-2-DİŞİ ARILAR

Şöyle iki soru soralım: Birincisi, Kuran'da en özel yeri olan hayvan hangisidir? İkincisi, dünyamızda en özel yeri olan hayvan hangisidir? Bu iki soruya cevap vermek için, öncelikle, hangi kriterle Kuran'da "en özel yeri olan hayvanı" seçtiğimizi ve daha da zor olarak dünyadaki milyondan fazla sayıdaki hayvan türünden hangi kriterle "en özel yeri olan hayvanı" seçtiğimizi ortaya koymamız gerekir. Elbette ortaya konulan kriterlerin zorlama kriterler olmaması önemlidir.

Kuran'da bazı hayvanlar anlatılırken, asıl odaklanılan o hayvanın kendisi değildir. Örneğin Bakara (İnek) Suresi'nde bir ineğin kesilmesiyle ilgili olay anlatılırken, ayetteki odak konusu ineklerin özellikleri değildir, asıl odakta olan o hayvanı kesecek olan insanların davranış şekilleridir. Veya bir sonraki başlık altında ele alınacak Ankebut (Dişi Örümcek) Suresi'nde, örümcek bir benzetmenin unsuru olarak kullanılmaktadır; asıl odak noktası Allah'ı bırakıp başkalarını dostlar edinenlerdir. Nahl Suresi 8. ayette atların, katırların, eşeklerin binek hayvanı ve süs olarak yaratıldığı geçerken, hayvanların özelliklerinden bahsedilmektedir. Burada, birden çok hayvanın özelliklerinden bahsedilmekte ve tek ayette bunlara dikkat çekilmektedir. Fakat arılardan bahseden Nahl Suresi'nin iki ayetinde; sadece arıların yaptıklarına odaklanılmaktadır ve iki ayet boyunca arıların yaptıklarından bahsedilmektedir. Kısacası Kuran'da, en uzun şekilde yaptıkları anlatılan hayvan arıdır; bu kriter açısından arının Kuran'da en özel yeri olan hayvan olduğunu söyleyebilirim. Arıların anlatıldığı Kuran ayetleri şunlardır:

16-Nahl Suresi 68: **Rabbin dişi bal arısına vahyetti: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları kovanlardan kendine evler edin.**

69: **Sonra ürünlerin her birinden ye ve Rabbinin sana kolaylaştırdığı yollara koyul. Onların karınlarından renkleri çeşitli bal çıkar ki onda insanlar için şifa vardır. Elbette bunda düşünen bir kavim için bir ibret vardır.**

Şimdi cevabı daha zor gözüken "Dünyamızda en özel yeri olan hayvan hangisidir?" sorusuna geçelim. Arıların bal üretmesi, yunusların radarı, ateş böceklerinin ışık üretmesi ve daha yüz binlerce canlının özellikleri, çok muazzam detayları olan, birbirlerinden çok farklı, birbirleriyle önem açısından mukayeseleri pek mümkün gözükmeyen hayvan özellikleridir. Bu yüzden, ilk bakışta, dünyada "en özel yeri olan hayvanı" tespit etmek zor görünmektedir. Fakat şöyle bir düşünce deneyi yapalım: Hangi hayvan dünyadan eksilirse canlılar dünyasının en çok zarar göreceğini düşünelim. Hayvanları özellikleri açısından önem sırasına koymak mümkün gözükmese de, hayvanların canlılar dünyasında oynadıkları rolün önemi kriteri açısından en özel yeri olan hayvanı tespit etmek mümkündür. Eksikliği canlılar dünyasına en çok zarar verecek hayvan hangisiyse dünyamızda "en özel yeri olan hayvanın" o olduğunu söyleyebiliriz. Dünyada en özel yeri olan hayvanı bulmak için bundan daha iyi bir kriter düşünemiyorum.

Arılar, bitkilerin polenlerini birbirlerine aktararak birçok bitkinin üremesini sağlarlar. Bu husus 18. ve 19. yüzyıllardaki çalışmalarla keşfedilmiştir. Başka canlılar da bitkilerin tozlaşmasını sağlamaktadır ama bu hususta arılara yaklaşabilecek bir canlı mevcut değildir. Arıların yok olduğu bir senaryoda birçok bitki de, meyve de, bu bitkilere yaşamları bağlı olan hayvan türleri de yok olacaktır. Arıların yok olmasının

insanlığın yok olmasını getireceği şeklinde ifade edilen sözler abartılı olsa da; başka hiçbir hayvanın doğadan eksilmesinin başka canlıların yok olmasına bu kadar yüksek derece sebep olmayacağı çok rahatlıkla söylenebilir. Kuran'ın fonksiyonlarını en uzun şekilde anlattığı hayvanın, dünyada en önemli fonksiyona sahip hayvan olması sizce tesadüf mü? Tek bir kitapta bu kadar tesadüf fazla değil mi?

Kovandaki bütün yükü yüklenen işçi arılar altı-yedi hafta kadar yaşarlar. Bu kadar kısa yaşayan bu arılar, doğuştan, kovandaki muazzam işbölümünde üzerlerine düşen vazifeyi çok iyi bilirler. İnce bir matematik hesapla kovan inşa etme, çiçeklerden bal yapımı için malzeme toplama, danslarla yön tarif etme, uzun mesafeleri kaybolmadan kat etme, kovanı kurma, temizleme, koruma ve bal yapma gibi birçok hususta işçi arılar muhteşem yeteneklerini sergilerler. Arılar birçok yönleriyle Allah'ın yaratmasındaki harikalıkların delilleridirler. Alıntılanan ayetlerde bal arılarının yaptıkları anlatılırken, fiilin dişi formu kullanılmaktadır. Arapçada fiiller dişiye ve erkeğe göre farklı çekilir. Arıların yaptıkları anlatılırken fiilin dişi formunun kullanılması Kuran'ın saydığı eylemleri dişi bal arısının yaptığını göstermektedir. Bu yüzden ayeti "dişi bal arısı" diye çevirmek daha doğrudur. Bu ayetlere göre şu üç vazifeyi "dişi bal arısı" yapmaktadır: 1-Kovan inşa etme, 2-Doğada bal özünü toplama ve 3-Bal yapmak. Gerçekten de bu faaliyetlerin hepsini, sadece ve sadece dişi olan işçi bal arıları yapmaktadırlar. Erkeklerin tek görevi, kraliçe arıyı döllemektir ve Kuran'da sayılan vazifelerin hiçbiriyle erkek bal arılarının bir ilgisi bulunmamaktadır.

Kuran'ın indiği dönemde, insanların, kovan içindeki iş bölümünün detaylarından, işçi bal arılarının dişi olduğundan, kovanı inşa etmenin, bal yapmak için çiçek özü toplamanın ve

bal yapmanın dişi arıların görevi olduğundan haberleri yoktu. Bu yüzden Kuran'ın, kovan inşa etmek, bal özü toplamak ve bal üretmek gibi faaliyetleri sayarken, bunları dişi arıların yaptığına dikkat çekmesi ve erkek arıları bu görevlerden dışlaması Kuran'ın sayısız inceliklerinden birisidir. Aynı Nahl Suresi'nin 66. ayetinde, çiftlik hayvanlarının (*enam*) "karınlarından" (*butunihi*) bahsedilirken erkek takısı kullanılmıştır (erkek ve dişi karışık topluluklar için erkek takısı kullanıldığını hatırlayın) fakat arıların karınlarından bal çıkmasından bahsedilirken, sadece dişi arılar bal yaptığı için dişilik takısıyla "karınlarından" (*butuniha*) denilmiştir. Kuran'ın ifadelerinde rastgelelik yoktur. Kuran'da bir fiilin dişiliğe göre mi erkeğe göre mi çekileceği konusundaki tercih bile çok yerindedir.

İşçi arıların basit gözlemle dişi olduklarını anlamak mümkün değildir. Arıları yumurtlayan, kovanda çok özel bir yeri olan ve diğer arılardan daha iri olan kraliçe arının bile, ancak Kuran vahyinden bin sene kadar sonra dişi olduğu anlaşılabildi. Fahreddin Razi (1149-1210), ünlü tefsirinde, arıların cüssece büyük liderinden erkekmiş gibi "*reis*" diye bahsetmiştir; dişi olduğunu bilseydi sonunda dişilik takısıyla "*reise*" derdi. Ancak 1670'lerde Hollandalı biyolog Jan Swammerdam otopsi ile kraliçe arının yumurtalıklara sahip olduğunu, yani dişi olduğunu gösterdi. Bundan önce bu arı erkek sanılıyor ve "kral arı" olarak anılıyordu. İşçi bal arılarının dişi olduğu ise bu buluştan daha da sonra 1700'lerde tespit edilmiştir. Bu tespit, hayvan yumurtalıklarının tanınabilmesi sayesinde mümkündür; sıradan bir insanın, büyüteç olmadan yapacağı bir otopsi ile bu buluşu yapması mümkün değildir. Fakat Hz. Muhammed'in yaşadığı 7. yüzyılda, bu tespiti yapmayı sağlayacak optik araçlar mevcut olmasa da, bu ifade Kuran'da yer almıştır. Buna da tesadüf diyeceklere tekrar tekrar sormalıyız:

Tesadüfün bu kadarı da fazla değil mi? Bu tip ifadeleri rastgelelikle açıklamak insafsızlık değil mi?

3-3-DİŞİ ÖRÜMCEĞİN EVİ

Kuran'da bazı mesajlar benzetmeler üzerinden verilmektedir. Bu benzetmeler dikkatle ele alındığında birçok inceliğe tanık oluruz. Dişi örümcekle yapılan şu ayetteki benzetme buna örnektir:

29-Ankebut Suresi 41: **Allah'tan başka dostlar edinenlerin durumu dişi örümceğin durumu gibidir. Dişi örümcek bir ev edinir; elbette evlerin en çürüğü örümceğin evidir. Keşke bilselerdi!**

Arapçada kelimelerin dişi ve erkekleri farklıdır, ayrıca fiillerin erkeğe ve dişiye göre çekimleri farklıdır. Ayette, gerek "*ankebut*" kelimesinin dişilik takısına sahip olup "dişi örümcek" anlamına gelmesi gerekse fiillerin dişiye göre çekimlerinin yapılmasıyla "dişi örümceğe" dikkat çekildiği anlaşılmaktadır. Bu ayetteki dişilik vurgusunda da müthiş bir incelik vardır. Hayvanlar üzerine yapılan araştırmalarda örümcekler ile ilgili çok ilginç saptamalar yapıldı. Öncelikle örümcek türleri içinde evi yapanlar, yani ağ örenler genelde dişilerdir. Erkekler genç yaşlarda ağ örseler de ilerleyen yaşlarda ağ örme işi tamamen dişilere kalır. Bu da gösteriyor ki Kuran'daki dişilik takılarının incelenmesinden bile alınacak dersler vardır. Kuran'ın vahyedildiği 7. yüzyılda, örümceğin ağını örmesiyle ilgili olarak, dişi ile erkek örümcekler arasındaki bu farkı hiç kimse bilmiyordu.

İncelediğimiz ayet bizi Allah'ı unutup da Allah'tan başka dostlar edinenlere karşı uyarmaktadır. Allah'tan başka dostlara sığınanlar, ufacık bir temasta bozulan örümceğin evi gibi

güvenilmez bir yere sığınmışlardır. Örümceğin evi ufacık bir çarpmayla bozulacak kadar "çürüktür" fakat bu evin yapımında kullanılan iplikler kendi kalınlığındaki çelik telden daha dayanıklıdır. Ayrıca dişi örümcek kendi türünün erkeğini bile hiç acımadan öldürdüğü için dişi örümceğin yaptığı yuva hüsranla neticelenen girişlerin olduğu bir evdir. Canlı türleri, genelde evlerini; sıcaktan, soğuktan, düşmanlardan ve her türlü zarardan korunmak için inşa ederler. Oysa örümcek evini; yok etmek, zarar vermek, evine yanlışlıkla uğrayanları yemek için inşa eder. Bu ev hem rahatça bozulduğu için güvenilmezdir hem de ziyaretçilerinin ölümüne sebep verdiği için eve girenler için güvenilmezdir. Allah'tan başka dostlar edinme her yönüyle hüsran olduğu gibi bu ev de hüsranların yaşandığı bir evdir. Bu güzel örneğin verildiği ayetten iki sonraki ayetin ifadesi de ilginçtir:

29-Ankebut Suresi 43: **Bu tip örnekleri insanlara vermekteyiz. Ancak alimlerden başkası bunlara akıl erdirmez.**

Peygamberimizin dönemindeki bir insanın veya insan topluluğunun, evrenin genişlediğini bilebilmesi, denizlerin altındaki karanlığı ve dalgaları tespit edebilmesi, örümceğin dişisinin ve erkeğinin yaptıklarını ayırt edebilmesi mümkün değildi. Üstelik birbirinden çok farklı alanlardaki tüm bu açıklamaların hepsinin birden yapılması hiç mi hiç mümkün değildi. Kuran'ı indiren; hem evreni genişleten hem denizleri oluşturan hem doğayı arısıyla örümceğiyle yaratan olduğu için tüm bunların 1400 sene önce nasıl açıklanmış olduğunu anlamak İslam inancı açısından hiç de zor değildir. Tüm bunlar bize, Kuran'ın iddiası olan "Kuran'ı indirenin evreni yaratan Allah olduğu" iddiasının ne kadar doğru olduğunu onaylamaktadır. Görüldüğü gibi Kuran'ın olağanüstü ifadeleri birçok farklı alanda karşımıza çıkmaktadır. Fakat birçok inkarcı, Allah'ın

gönderdiği mesajlara tarih boyunca inatla karşı çıkmışlardır. Kuran böylesi karşı çıkışlara bizi hazırlamaktadır:

7-Araf Suresi 132: **Ve dediler ki: "Bizi büyülemek için ne delil getirirsen getir; biz sana inanmayacağız."**

3-4-KARIŞIMLI SIVININ BİR DAMLACIĞI

Kuran'ın birçok ayetinde, insanların, meniden anne rahmindeki aşamalardan doğumlarına kadar geçirdikleri süreçler dile getirilir. Böylece acizliğimizi, katkımız olmayan, birçok detaylara sahip süreçlerin sonunda var olduğumuzu hatırlarız. Bu süreçler anlatılırken, Kuran'ın vahyedildiği dönemdeki bu süreçlerle ilgili yanlış inançların hiçbiri Kuran'da yer almaz. Buna karşın, Kuran'ın vahyedildiği dönemde bilinmesi mümkün olmayan birçok bilgi ayetlerde mevcuttur. Bu bilgilerin birçoğuna mikroskobun icat edilmesi ve geliştirilmesiyle ulaşılmıştır. Bu ve sonraki iki başlıkta bu konuya odaklanacağım.

Peygamberimizin döneminde de insanın meniden yaratıldığı biliniyordu. Fakat meni, yapışkan ve tekdüze bir sıvı olarak gözüküyordu. Meninin, birçok salgıdan oluşan bir karışım olduğu bilinmiyordu. Oysa şu ayette, insanın "karışımlı bir damlacık sudan" yaratıldığı ifade edilmiştir:

76-İnsan Suresi 2: **Gerçekten de insanı karışımlı bir damlacık sudan yarattık. Onu deniyoruz. Bu yüzden onu işiten ve gören yaptık.**

Mikro kameralarla ve gelişmiş mikroskoplarla insan vücudundaki süreçler keşfedilince sıradan bir sıvı olarak nitelendirdiğimiz meninin aslında vücudun birçok salgı bezinden gelen maddeleri içinde barındıran bir "karışım" olduğu anlaşıldı. Erkeklik bezlerinden, tohum keseciklerinden, prostattan

ve idrar yollarına bağlı salgı bezlerinden gelen maddeler birleşerek meniyi oluştururlar.[26] Meninin analizi yapılırsa prostoglondinler, flavinler, askorbik asit, ergotionein, fruktoz, fosforilkolin, kolesterol, fosfolipitler, fibrinolizin, çinko, asit fosfataz, hiyalurinidaz ve spermler gibi birçok maddenin karışımı olduğu görülür. Bu "karışımlı" sıvının çok ufak bir parçası, kompleks bir biyolojik yapı olan kadın yumurtasıyla da bir "karışım" oluşturur ve anne rahmindeki birçok evrenin sonucunda çocuk meydana gelir.

Peygamberimizin döneminde ve bundan bin yıl sonrasında bile, anne rahmindeki oluşum evrelerimiz ve cenini oluşturan hammaddenin ne olduğu tam olarak bilinmiyordu. Bazıları sadece erkek sıvısını, bazısı kadın yumurtasını, bazısı ikisini beraber, bazısı kadının aybaşı döneminde gelen kanı ceninin hammaddesi olarak niteliyorlardı. Kuran'da, insanın, "meninin" hepsinden değil "bir damlacığından" yaratıldığına dikkat çekilir. Peygamberimizin döneminde, çocuğun neden oluştuğu belirlenemediği için, meninin sadece bir parçasından oluştuğunu ifade edecek bilimsel bir tespit de yapılmamıştı.

75-Kıyamet Suresi 36: **İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor?**

37: **Kendisi dökülmüş menide bir damlacık değil miydi?**

Kuran'da, açıkça, "meninin" ve "damlacığın" ayrıştırılmış olması önemlidir. Arapçada "*nutfe*" (damlacık) kelimesi, boşalan kovanın dibinde kalan çok küçücük su parçacığını ifade etmek için de kullanılır. Tek bir boşalmada erkek menisiyle on milyonlarca sperm dışarı çıkar. Dişi yumurtayı bu on milyonlarca spermden sadece birisi döller. İnsanı oluşturan zigot, meninin içindeki on milyonlarca hedefe doğru yüzen

26 Maurice Bucaille, **Müsbet İlim Yönünden Tevrat, İnciller ve Kuran**, çev: Mehmet Ali Sönmez, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1998, s. 312.

spermden, hedefe ulaşıp yumurtayla birleşen tek bir spermden ve kadın yumurtasından oluşur. İnsanın, meninin hepsinden değil, sadece "özünden" (*sulale*) yaratıldığını ifade eden şu ayet de bu konuda önemlidir.

32-Secde Suresi 8: **Sonra onun soyunu bayağı bir suyun özünden meydana getirdi.**

İlginç bir şekilde hepimiz, on milyonlarca yüzücüyü, hayatımızdaki ilk yarışta geride bırakmış yüzücüleriz. Menideki sıvıların rastgele bir parçacığından değil, meninin içindeki spermlerden, onların içinde de büyük bir yarışın şampiyonundan yaratılmaktayız. Hepimizin başlangıcı, böylesine ilginç bir süreçle seçilmiş bir "özdür" (*sulale*). Şu anda bu yazıyı okuyabilmemiz de tüm hayatımızda yaşadığımız süreçler de bu yarışı kazanmamız sayesindedir. Şu ayette, cinsiyetin oluşumundan bahsedilme tarzı da ilginçtir:

53-Necm Suresi 45: **Gerçekten de O, erkek ve dişi olarak iki çifti yaratandır.**

46: **Akıtılan meninin bir damlacığından.**

Günümüzde hala bazı erkeklerin veya erkek ailelerinin, kadınları, erkek çocuk doğurmadıkları için kınadıklarına tanık olmaktayız. Bu, kadınların, çocukların cinsiyetini belirlediğini sanan yanlış görüşten kaynaklanmaktadır. Her ne kadar bilim çevrelerinde bu yanlışa düşülmese de, bilim insanları da yakın tarihlere kadar çocuğun cinsiyetini, anneden gelen yumurta ile babadan gelen spermin eşit katkıyla oluşturduklarını sanıyorlardı. Oysa çocuğun cinsiyetini spermden gelen materyalin belirlediği, bilim çevrelerinin yakın tarihlerde keşfettiği bir bilgidir. Peygamberimizin vefatından 200 yıl kadar sonra yazılan bir kitaptaki şu izah, o dönemin insanlarının cinsiyetin belirlenmesini nasıl anladıklarını göstermektedir:

"*Erkeğin suyu beyazdır. Kadının suyu ise sarıdır. İkisi birleşir ve erkeğin menisi kadının menisine üstün gelirse çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğin menisine üstün gelirse çocuk kız olur*."

İnsanın genetik şifresi, her hücrede bulunan 46 tane kromozomdadır. Bu kromozomlardan iki tanesi cinsiyet kromozomudur. Erkeklerdeki kromozomlar XY olarak, kadınlardaki kromozomlar XX olarak tanımlanmaktadır. Kadında yumurtlama anında ikiye ayrılan kromozomların her biri X kromozomu taşır. Erkekte ise spermlerin kimisi X, kimisi Y kromozomlarını içerir. Erkekteki X kromozomu kadının yumurtasındaki X kromozomuyla birleşirse çocuk kız, erkeklerdeki Y kromozomu kadının yumurtasındaki X kromozomuyla birleşirse çocuk erkek olur. Çocuğun erkek veya kız olması, spermden X veya Y'den hangisinin geleceğine bağlıdır. Kuran'ın 1400 yıl önce işaret ettiği bu bilgi çok yakın bir döneme kadar bilinmiyordu. Bu bilgi, bir ironiyi de beraberinde taşımaktadır. Kadınlar, yüzyıllarca çocukların cinsiyetleri yüzünden kınanmışlardır. Bilimin keşfi hem ayetteki inceliği ortaya çıkardı hem de kadınlara yanlış bilgiden dolayı yapılan zulmü gözler önüne serdi.[27]

Anne rahminde gerçekleşen süreçler, hakkında ansiklopedi yazılacak kadar detaylara sahip muazzam oluşumlardır. Bu süreçler üzerine tefekkür etmek, hem Yaratıcımızın sanatını hem kendi acizliğimizi anlamak açısından değerlidir. Bu yüzdendir ki Kuran'da birçok yerde anne rahmindeki süreçlere gözlerimiz çevrilmiştir. Bu süreçlere gözlerimiz çevrilirken Kıyamet Suresi 36. ayette "**İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor**" diye sorulması, tüm bu süreçleri Yaratanın,

27 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 187-188.

insanın yaptıklarından haberdar olduğunun ve onu başıboş bırakmayacağının ifade edilmesi de önemlidir.

3-5-RAHİM DUVARINA ASILMA

Meninin içindeki sperm de, spermin yumurtayla birleşmesini ifade eden zigot da "damlacık" ifadesiyle çevrilen Arapça "*nutfe*" kelimesine karşılık gelmektedir. Zigot anne rahmine düştüğünde ancak mikroskopla görülebilecek çok ufak bir hacme sahiptir. Zigot daha ilk günlerden hızla bölünmeye başlar; hala detayları tam aydınlatılamamış bir sürecin sonunda bu zigottan karaciğerden kalbe, kemiklerden deriye kadar bütün organlarımız oluşacaktır.

Embriyo daha ilk haftanın içinde rahim duvarına bir sülük gibi asılıp tutunur. Kuran'da bu aşama "asılıp tutunan" anlamına gelen "*alak*" kelimesiyle ifade edilmiştir. Peygamberimizin yaşadığı dönemde, dünyanın herhangi bir yerinde embriyoloji diye bir bilim dalının geliştiğinden de, embriyodaki aşamaları tarif eden bir terminolojinin varlığından da bahsedilemez. Zaten optikteki gelişmeler olmadığı için ancak optik araçların yardımıyla görülebilecek süreçlerin tarif edilmesi ve kavramsallaştırılması mümkün değildi. Kuran'da, rahme düşen damlacığın, sonrasında "asılıp tutunma" aşamasına geçtiği tarif edilir. Gerçekten de ilk haftanın sonlarından itibaren embriyo rahme sülük gibi yapışarak bu aşamaya geçer. Arapçada "*alak*" kelimesinin yan anlamlarından birisinin "sülük" olması da Kuran'ın ifadelerindeki güzelliklerden birisidir. Bu aşamanın ayette belirtilen sıralamada gözlemlenmesi önemlidir.

23-Muminun Suresi 13: **Sonra onu dayanıklı bir karar yerinde bir damlacık (*nutfe*) haline getirdik.**

14: **Sonra o damlacığı asılıp tutunan (*alak*) bir şeye dönüştürdük…**

"*Alak*" aşaması başladığında embriyo, gözle görülemeyecek kadar küçük bir hacme sahiptir fakat bu küçük hacimde insan bedenini oluşturacak tüm genetik materyal mevcuttur. Embriyo, anne rahminde daha sonra milimetreler, daha sonra santimetrelerle ifade edilecek büyüklüğe erişir. Örneğin altıncı haftada bir santimetreye yakın bir büyüklüğe sahiptir. Daha sonraki birkaç haftada embriyo santimetrelerle ifade edilecek büyüklüğe erişir. Bu dönemde, embriyonun hangi bölümünün başı hangi bölümünün gövdeyi hangi bölümünün elleri hangi bölümünün ayakları oluşturacağı çıplak gözle anlaşılabilmektedir ama bu organlar tam olarak belirgin değildir. Gelişen embriyoloji biliminden öğrendiğimiz bu bilgilerle şu ayeti beraber düşündüğümüzde, ayetteki muazzamlığı daha iyi kavrarız.

22-Hac Suresi 5: **Ey insanlar! Ölümden sonra dirilme konusunda şüphedeyseniz; gerçekten de sizi topraktan, sonra damlacıktan (*nutfe*), sonra asılıp tutunandan (*alak*), sonra şekli belli belirsiz bir çiğnemlik et parçacığından (*mudğa*) yarattık ki kudretimizi gösterelim. Ve sizi, belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde bekletiriz, sonra bir bebek olarak dışarı çıkarırız…**

"*Mudğa*" kelimesi, bir çiğnemlik et parçası veya bir parça et anlamına gelmektedir. Gerçekten de embriyo, gözle görülebilecek bir et parçası olmadan önce rahme sülük gibi yapışma yani "*alak*" aşaması başlar. Daha sonra embriyo gözle görülebilecek bir parça olduğunda ise organların şekli ayette ifade edildiği gibi "belli belirsizdir"; embriyonun başı, kolu, bacağı bellidir ama bebeğin nihai şekli aşamalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Oysa modern embriyolojiden önceki bazı

kuramlara göre bebeğin çok küçük bir minyatürünün anne rahminde büyüyerek bebeği oluşturduğu iddia ediliyordu. Eğer bu kuram doğru olsaydı; embriyonun küçük bir et parçası (*mudğa*) olarak görünür olduğu andan itibaren organları da belirgin olurdu. Modern biyoloji, embriyo gelişiminin, bir minyatürün büyümesi gibi olmayıp çok kompleks bir inşa süreci olduğunu ortaya koymaktadır. Embriyo görünür bir et parçası olduğunda, aynen ayette denildiği gibi "**şekli belli belirsiz**" bir haldedir yani embriyonun hangi bölümünün bedenin hangi bölümünü oluşturacağı anlaşılabilmektedir fakat uzuvlar tam olarak ortaya çıkmamıştır.

3-6-RAHİMLERDEKİ ARTMA VE EKSİLME

Rahimlerde gebelik süresi boyunca rahim ağırlığından amniyon sıvısına kadar birçok artış meydana gelir. Daha çok gebelik boyunca artışlar meydana geliyor gibi gözükse de artışlarla aynı anda eksilmeler de meydana gelir. Örneğin gebelik sürecinde, rahimde kasılmayı sağlayan alfa 1 reseptörleri azalır ve yerine gevşemeyi sağlayan beta 2 reseptörlerinde büyük bir artış gözlenir. Eğer gebelik süresince bu eksilme ve artma olmasaydı, sempatik sinir sistemi tarafından gelebilecek herhangi bir uyarı altında rahim kasılmaya devam edecekti ve bu kasılmalar altında bebek ölecekti. Allah öyle muhteşem bir düzen oluşturmuştur ki normalde hamile değilken rahimde fazla olan alfa 1 reseptörleri gebelik sürecinde artan östrojen ile progesteron etkisiyle azalmakta ve beta 2 reseptörleri artmaktadır. Kuran'ın dikkat çektiği bu süreçler üzerine tefekkür, hem Allah'ın annelerimizin rahimlerinde bizi muazzam yaratışından ibretler almamızı sağlamakta hem de

Kuran'ın ifadelerinin vahyedildiği çağın ilerisinde olduğunu anlamamızı sağlamaktadır. İlgili ayet şöyledir:

13-Rad Suresi 8: **Allah her dişinin neye gebe olduğunu, rahimlerin neyi eksiltip neyi arttırdığını bilir. O'nun katında her şey ölçü iledir**.

Kuran'ın çağdaşı olan eserleri, Kuran'ın inişinden önce insanların yazdıkları eserleri veya inişinden sonraki yüzyıllarda yazılan eserleri incelersek, insan üremesi hakkında sürekli yanlış fikirlerin ortaya konulduğuna tanık oluruz. Ortaçağ boyunca mitolojiler ve temelsiz spekülasyonlar bu konuda kendini gösterdi. 1651 yılında Harvey'in "Yaşayan her şey ilkin bir yumurtadan oluşur ve embriyo aşamalarla oluşur" fikri, embriyolojinin bilim tarihindeki temel aşaması olmuştur. Mikroskobun icadından faydalanılan 17. yüzyılda, hala yumurta ile spermin karşılıklı rolleri tartışılmaktaydı. Meşhur doğa bilgini Buffon, embriyonun yumurtadan oluştuğunu düşünen "ovistler" (yumurtacılar) safında yer alıyordu. Aynı safta yer alan Bonnet, tohumların iç içe yuvalanması kuramını savunuyordu. Kurama göre ileride doğacak insan döllerinin bütün bireyleri birbirinin içinde yuvalanmış olmak üzere insan türünün ilk annesinin yumurtalığında bulunmaktaydı. Bu varsayım 18. yüzyılda oldukça itibar görmüştür.[28] Tüm bunları göz önünde bulundurduğumuzda, 7. yüzyılda Kuran'da, aktarılan ifadelerin doğru olmasının ve hatalı görüşlerin aktarılmadan embriyonun gelişiminden bahsedilmesinin değerini daha iyi anlarız.

28 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 191.

4. BÖLÜM

TARİHTEN İŞARETLER

Hz. Muhammed'in yaşadığı devirde de insanlar geçmişte yaşamış kavimler üzerine konuşuyorlar, gelecekte neler olacağıyla ilgili fikir beyan ediyorlardı. Fakat o zaman diliminde, ne bugünkü haliyle arkeoloji diye bir bilim dalı vardı ne yaş tayininde kullanılabilecek Karbon 14 tekniği gibi metotlar mevcuttu ne de tarihsel belgeleri değerlendirmede titiz çalışmaları içerme anlamında tarih diye bir disiplin mevcuttu. Bunların olmadığı, yazılı kültürün çok zayıf olduğu, sözlü kültürün hakim olduğu bu dönemde geçmiş ve gelecekle ilgili iddialar ciddi bir temele dayanmadan kolaylıkla dillendiriliyordu.

Oysa günümüzde arkeoloji bir bilim dalı olarak çok gelişti, yaş tespitinde bilimsel birçok metot kullanılmaya başlandı, birbiriyle irtibatlı birçok tarihçi dünyanın dört yanındaki belgelerde yer alan bilgileri birleştirmeye çalıştılar. Tüm bunların ışığında tarihle ilgili Kuran'da geçen ifadeleri ve Yahudi ile Hıristiyan metinlerindeki konumuz açısından önemli ifadeleri değerlendirmeye çalışacağım. "Neden Müslümanım" sorusuna cevabımın bir kısmını bu bölümde ele alacağım bu ifadeler oluşturmaktadır. Kuran, tarihle ilgili hiçbir yanlış bilgiyi içermemektedir. Bunun yanında Kuran'ın geçmiş ve gelecekle ilgili birçok izahının ne kadar yerinde olduğu da görülmektedir; bu bölümde bunları örneklendirmeye çalışacağım. Bunların bir kısmı Kuran'ın vahyinden uzun zaman önce yaşamış toplumlarla ilgilidir; Sebe toplumu bu konuda bir örnektir. Bir kısmı konuyla ilgili Kuran ayetleri vahyedilirken

bilinmeyen fakat Hz. Muhammed döneminde tanık olunan olaylarla ilgilidir; Mekke'nin fethi ve Romalıların yenilmelerine karşılık müjdelenen galibiyeti bu konuda örnektir. Bir kısmı, aynı anda, hem Kuran vahyinden çok önceki hem de çok sonraki bir olayla ilgilidir; Firavunun cesedinin Kuran'da ifade edildiği gibi bulunmuş olması bu konuda bir örnektir. Bir kısmı Kuran'ın vahyinden önce yaşamış Hz. İsa ile ilgili Kuran'daki izahların, farklı birçok kaynakta (apokrif İncillerde) yer almasıyla ilgilidir. Bunun yanında şu anda kabul edilen Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerinde yer alıp da Hz. Muhammed'e işaret olduğu düşünülebilecek ifadeler de değerlendirilecektir.

4-1-İNSANLIK TARİHİ

Dünyanın ve insanlığın kaç yıl önce başladığı konusunda Kuran'da ne açık bir izah ne de bir ima vardır. Bu husus bilim-din ilişkileri açısından özel bir öneme sahiptir. Özellikle son birkaç yüzyılda, bilim-din ilişkisi alanıyla ilgilenip de bilimin dinle çeliştiğini iddia edenler, "din" adına dünyanın ve insanlığın birkaç bin yıl önce yaratıldığını ifade edenlerin görüşlerini hareket noktası yapmışlardır.[29] Bu olguyla karşılaştırıldığında, Kuran'da bu konuda veya herhangi başka bir konuda yanlış bir tarihin verilmemiş olması önemlidir. Örneğin Hz. İbrahim'in yaşadığı zaman ile ilgili yanlış bir tarih verilebilirdi. O dönemde, yanlış tarihi bir gün birisinin açığa çıkarma ihtimali öngörülemezdi. Eğer Kuran, İslam'ın Allah'ın

29 Hıristiyan dünyada "Genç Dünya Yaratılışçılığı" (*Young Earth Creationism*) olarak bilinen grup günümüzde de geniş bir taraftar kitlesine sahiptir. Birçok Hıristiyan bilim insanı, felsefeci ve din adamının bunların görüşlerine katılmadığını da belirtmeliyim. Bu konuda bakınız: Caner Taslaman, **Bir Müslüman Evrimci Olabilir Mi?,** s. 59-68.

gönderdiği din olduğunu inkar edenlerin dediği gibi, 7. yüzyıldaki bir insan veya bir insan topluluğu tarafından uydurulmuş olsaydı, bu kitabın buna benzer birçok hatayı barındırması beklenirdi. Kuran'da yer alan ve bu kitapta birçok yerde dikkat çektiğim olağanüstü anlatımların yanında, Kuran'ın bu gibi yanlışları içermemesi olgusuna da özellikle dikkat çekmek istiyorum.

Kuran'da, sorumlu bir varlık olarak insanın dünya sahnesinde yer almasının başlangıcına dikkat çekilirken, felsefi açıdan çok önemli iki meselenin gündeme getirilmesi oldukça çarpıcıdır. Bunlardan birincisi kötülük sorunudur, ikincisi ise insanın ayırt edici en önemli vasıflarından biri olan gelişmiş bir seviyede dil konuşmasıdır. Bu konuda Bakara Suresi'nin şu ayetlerine bakalım:

2-Bakara Suresi 30: **Hani Rabbin meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife oluşturacağım" demişti. Onlar da: "Orada bozgunculuk yapacak, kan akıtacak birisini mi oluşturacaksın? Biz seni övüyor ve yüceltiyoruz" dediler. "Bilmediğinizi Ben bilirim" dedi.**

31: **Ve Adem'e isimlerin hepsini öğretti. Sonra onları meleklere sunup: "Eğer doğrulardansanız, haydi şunların isimlerini bana bildirin." dedi.**

32: **Dediler ki: "Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yok. Gerçekten Sen bilensin, bilgesin."**

33: **"Ey Adem! Bunların isimlerini onlara bildir." İsimlerini onlara bildirince: "Size yerin ve göklerin algılanamayanlarını bilirim, açıkladığınızı da gizlediğinizi de bilirim dememiş miydim?" dedi.**

Melekler, insanın sorumlu bir varlık olarak yeryüzünde bir vazife üstleneceğini duyduklarında, neden yeryüzünde kötülük yapma (bozgunculuk yapma ve kan akıtma) potansiyeli yüksek bir varlığın yaratılacağını anlamadıklarını ifade ederek bunun hikmetini anlamaya çalışmaktadırlar. Felsefeyle ilgilenenler, kötülük sorununun felsefenin çetin ve önemli bir sorunu olduğunu ve felsefe tarihindeki birçok ünlü ismin bu hususu ele aldıklarını bilirler. Daha önce kitaplarımda bu sorunu ele aldığım için burada detaylara girmeyeceğim.[30] Kuran'ın vahyedildiği coğrafyada, Platon'un veya Aristoteles'inkine benzer felsefi bir okul yoktu. Mitolojik düşünce ve sözlü kültür hakimdi. İnsanın sorumlu bir varlık olarak vazife yüklenmesiyle beraber merak edilebilecek en ilginç hususlardan biri "kötülük sorunu"dur ve bu sorunun gündeme getirilmesinde dikkat çekici bir incelik göze çarpmaktadır.

Kuran'da, insanın kötülük yapma kapasitesiyle ilgili soru işaretlerine, insanın dil konuşma özelliğine dikkat çekilerek cevap verilmiştir. İnsan, dil konuşma özelliği sayesinde, kendisini diğer canlılardan önemli ölçüde farklı kılacak derecede kültür oluşturabilmekte, bilim ve felsefe yapabilmektedir. İnsanın, peygamberler kanalıyla gelen vahiylere muhatap olması ve sorumlu bir varlık niteliği taşıması dil konuşma yeteneği sayesindedir. Dil felsefesi, 20. ve 21. yüzyılda, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar ilgi çeken bir felsefe dalı olmuştur. Dil konuşma özelliğine, insanlık için en başta sayılacak bir özellik olarak dikkat çekmek de belli bir felsefi birikimle ilgilidir. Böylesi bir birikim olmadan buna dikkat çekmenin imkansız olduğu söylenemez ama kanımca bu oldukça zordur.

30 Caner Taslaman, **Kuantum Teorisi, Felsefe ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 169-221.

Kuran'da, insanlığa, tarih boyunca birçok peygamberin gönderildiğine dikkat çekilmektedir. Kuran'a göre, Kuran'da bahisleri veya isimleri geçen peygamberler, gönderilmiş çok daha fazla sayıdaki peygamberin ancak bir bölümünü oluşturmaktadırlar (Bakınız: 40-Mümin Suresi 78). Hz. Muhammed, Kuran'da adı geçen ve geçmeyen peygamberler zincirinin bir halkası olarak tarif edilir. Peygamberlerin gönderildiği toplumların birbirlerinden farklı özelliklere sahip olduğunu Kuran'ın anlatımlarından anlıyoruz. Kuran, tarihin geçmiş dönemlerinde yaşamış birçok toplumun sonrakilerden daha gelişmiş toplumlar olduğuna dikkat çeker.

30-Rum Suresi 9: **Onlar kendilerinden daha güçlü idiler, yeryüzünü alt-üst etmişler ve kendilerinin imar ettiğinden daha çok imar etmişlerdi.**

40-Mumin Suresi 82: **Kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmek için yeryüzünü dolaşmıyorlar mı? Öncekiler bunlardan daha çoktu, daha güçlüydüler ve yeryüzündeki eserler bakımından daha üstündüler. Ama kazandıkları şeyler kendilerine hiçbir şey sağlamadı.**

Özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda felsefe, sosyoloji ve tarih gibi alanlarda ortaya çıkan evrimci, doğrusal ilerlemeci tarih anlayışlarını ve bunların sonuçlarını incelediğimizde Kuran'da bu ifadelerin olmasının önemini daha iyi anlarız.[31] Bu anlayışlara göre tarihte yaşayan toplumlar sürekli gelişmektedir; daha sonradan yaşayan toplumlar daha öncekilerden daha gelişmiştir, daha sonradan gelen toplumlar ise şimdiki toplumlardan daha gelişmiş olacaklardır. Hala birçok kimsede etkili Comteçu pozitivizm ve Marksçı tarih anlayışı gibi felsefi ve sosyolojik yaklaşımlarda doğrusal tarih anlayışından kaynaklı

31 Burada bahsedilen "evrimin" biyolojideki evrim teorisiyle ilgisi olmadığını özellikle belirtmek istiyorum.

hataları görmekteyiz. 16. yüzyıl ve sonrasına bakarak, tarihin bütün dönemlerinde benzer bir gelişme doğrultusu olduğunu sanmak, tarihteki toplumların yanlış anlaşılmasına sebep olan hatalı bir ön kabul olmuştur. Bu yanlış ön kabulle tarih değerlendirmesi yapıldığında komik iddialar da ortaya çıkmıştır. Örneğin bir zamanlar Mısırlılarca inşa edilen piramitleri, onlardan çok sonra yaşamış birçok toplum bile yapabilecek teknolojiye sahip olmadığından, bu piramitleri "uzaylıların eseri" tabir edecek kadar ileri gidenler olmuştur. Oysa Mısır'daki inşaat teknolojisinin sonraki birçok medeniyetten daha gelişmiş olduğu gibi bir açıklama, bu durumu izah etmek için yeterlidir. Kuran'ın, bu kitapta örnekleri sunulan diğer konularda olduğu gibi, bu konuda da hataya düşmemesine; geçmiş kavimlerin birçok açıdan sonrakilerden daha üstün olduğunu ifade etmesine (bunu destekleyen arkeolojik bulgu sayılamayacak kadar çoktur) de dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

4-2-KURAN VE ARKEOLOJİ: SEBE TOPLUMU ÖRNEĞİ

Sebe toplumu, Güney Arabistan'da yüzlerce yıl hüküm sürmüş ve bu bölgede yaşadığı dönemin en ileri uygarlıklarından biri olmuştur. Başkentleri olan Marib'te büyük projeler yapan bu toplumun en önemli eseri Marib Barajı'dır. Bu, dünyanın bilinen en eski barajıdır ve yüzlerce yıl dünyanın en büyük barajı olarak yararlanılmıştır. Bu baraj sayesinde yağmurun çok olduğu dönemlerde sel felaketlerinden korunan Sebe toplumu, onun sayesinde çok başarılı tarım faaliyetlerinde bulundu. Bu barajın sağladığı suyu kullanma imkanları sayesinde senede iki defa ürün alınabiliyordu ve bunun

da Sebe toplumunun zenginliğine katkısı büyüktü. Milattan önce 1. yüzyılda yaşamış olan ünlü tarihçi Strabo, tarım ürünleri ve onlardan elde edilen aromatikler sayesinde Sebe toplumunun bölgenin en zengin toplumu olduğunu söylemiş; sahip oldukları altınları, gümüşleri, inşa ettikleri gösterişli evleri anlatmıştır. Buradaki bahçe düzenlemeleri ve tarım faaliyetleri o kadar başarılıydı ki milattan sonra 1. yüzyılda yaşamış olan ünlü tarihçi Plinius ise bu bölgeyi "yeşil ülke" olarak anmış ve "şanslı Arabistan" (*Arabia eudaemon*) olarak belirtmiştir.[32] Bu barajın milattan önce 8. yüzyılda yapıldığı ifade edilmekle beraber, bu baraj üzerinde çalışan Almanya'dan bir arkeolog grup, daha önceki dönemlerden başlayarak bu barajın aşamalardan geçtiğini ifade etmiştir. Tarihsel önemi olan bu baraj hakkındaki bu bilgilerden sonra Kuran'da bu barajın yıkılışıyla ilgili şu ifadelere bakalım:

34-Sebe Suresi 15: **Gerçekten de Sebe toplumunun mekanlarında da bir delil vardır. Sağdan ve soldan iki bahçeliydi. Onlara şöyle demiştik: "Rabbinizin rızkından yiyin ve Ona şükredin. Güzel bir memleket ve bağışlayan bir Rab."**

16: **Ancak onlar yüz çevirdiler, bunun üzerine onlara baraj (*arim*) selini gönderdik. Ve onların iki bahçesini; buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde az bir şey de sedir ağacı olan harap iki bahçeye dönüştürdük.**

17: **Böylelikle nankörlük etmeleri dolayısıyla onları cezalandırdık. Nankörlük edenden başkasını cezalandırır mıyız?**

Sebe toplumu hakkındaki araştırmalardan tarihsel süreçte bu toplumun Ay ve Güneş tanrılarına taptığını öğreniyoruz.

32 Joshua J. Mark,"Kingdom of Saba", Ancient History Encyclopedia, 2018, https://www.ancient.eu/Kingdom_of_Saba/

Bu husus 27-Neml Suresi 24. ayette bu toplumun Güneş'e taptığının beyan edilmesiyle uyumludur. Ayrıca Sebe Suresi 15. ayette dikkat çekildiği gibi bahçeleriyle ve ürünleriyle Sebe ülkesinin çok güzel olduğunu (kendi bölgesinin en güzeli olarak nitelenecek kadar) Strabo ve Plinius gibi meşhur yazarlardan öğreniyoruz. Baraj aracılığıyla biri güneyde biri kuzeyde olmak üzere iki ova sulanmaktaydı. Bu da Sebe Suresi 15. ayetteki "iki bahçe" tanımlamasıyla uygundur.[33] Kuran'da dikkat çekildiği gibi bu baraj yıkılmıştır ve bu yıkım beraberinde Sebe toplumu için felaket getirmiştir. Günümüzde Yemen'de bu barajın kalıntıları görülebilmektedir. 19. yüzyılda birçok arkeolojik araştırmaya konu teşkil eden bu barajın 6. yüzyılda, yani Kuran'ın nazil olmaya başlamasından bir önceki yüzyılda yıkıldığını biliyoruz. Sebe Suresi 16. ayette, Sebe toplumuna gönderilen azaptan "*seyl el-arim*" yani "*arim* seli" olarak bahsedilmektedir. "*Arim*" kelimesinin anlamı barajdır. "*Seyl el-arim*" ifadesi barajın yıkılması sonucunda meydana gelen bir seli anlatmaktadır. Bu konuyla ilgili Mevdudi, tefsirinde şunları söylemiştir:

"*Metindeki (seyl el-arim) ifadesinde kullanıldığı gibi "arim" kelimesi "baraj, set" anlamına gelen ve Güney Arapçasında kullanılan "arimen" kelimesinden türemiştir. Yemen'de yapılan kazılarda ortaya çıkarılan harabelerde bu kelime sık sık bu anlamda kullanılmıştır. Mesela Yemen'in Habeşli hükümdarı Ebrehe'nin büyük Marib Seddinin tamirinden sonra yazdırdığı MS 542 ve 543 tarihli bir kitabede, bu kelime tekrar baraj anlamında kullanılmıştır. O halde seyl el-arim, 'bir baraj yıkıldığında meydana gelen sel felaketi' anlamına gelir.*"[34]

33 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 226.

34 Mevdudi, **Tefhimul Kuran**, c. 4, çev. Ali Ünal ve diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, s. 517.

Hz. Muhammed'in yaşadığı coğrafyaya, Kuran vahyinden önce sözlü kültürün ve asılsız efsanelerin hakim olduğunu hatırlayalım. O dönemde henüz "arkeoloji" diye bir bilim dalı olmadığı gibi, Arabistan sahasında Strabo veya Plinius gibi yazarların yazılı metinlerine erişim sağlandığını gösterecek herhangi bir veri de mevcut değildir. Elbette bu gibi verilerin bulunmaması, söz konusu kaynaklara kesin olarak erişilemediği anlamına gelmez. Zayıf bir olasılık olarak gözükse de, bir an için bu tip kaynaklara erişildiğini farz edelim; bu takdirde uydurma efsanelerle beraber gelen bu bilgiler arasından, niçin ve nasıl olup da uydurmaların elenip doğruların nakledildiği sorusu makul bir açıklamaya muhtaçtır. Kuran'ın İlahi vahyin neticesi olması, bu kitapta dikkat çekilen, astronomiden biyolojiden tarihe kadar birçok farklı konudaki olağanüstü ve yerinde açıklamaların nedenini ortaya koymaktadır.

4-3-MEKKE'NİN FETHİ

Hz. Muhammed kendisine gelen vahyi etrafındakilere açıklarken, Allah'tan olduğu ifade edilen bu vahiydeki gelecekle ilgili bir iddianın doğru çıkmadığına tanıklık edilse, bu, birçok kişinin İslam'dan çıkmasına sebep olabilirdi. Kuran eğer bir insanın veya insan topluluğunun uydurması olsaydı; Kuran'da geçen geleceğe dair bir iddia, bütün bir sistemin "tehlikeye atılması" anlamını taşıyacaktı. Bu ise etrafında kendisine adanmış bir kitle oluşturan Hz. Peygamber açısından hiç de akılcı bir durum değildi. Oysa Kuran Allah'ın vahyiyse "tehlikeye atılma" söz konusu olamaz. Çünkü Kuran'da yer alan gelecekle ilgili bir iddia, her şeyden haberdar olan Allah'tan gelen bir bilgidir. Bu bilginin doğru çıkması, birçok kişinin Kuran'a olan güvenini arttıracaktır.

Daha Müslümanların zayıf, putperestlerin güçlü olduğu Mekke döneminde, İslam düşmanlarının arkalarını dönüp kaçacağı bildirilmiştir. Mekke döneminde vahyedilen 54-Kamer Suresi 45. ayette "**O topluluk bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar**" denilmektedir. Kamer Suresi'ndeki bu müjdenin öncelikle Bedir savaşındaki galibiyetle gerçekleştiği düşünülmektedir. O dönemde sayıları ve silahlarıyla güçlü olan müşrikler açısından bu iddia inanılmazdı ama ayette müjdelendiği gibi İslam'ı yok etmeye çalışanlar arkalarını dönüp kaçmak zorunda kaldılar.[35]

628 yılında Medineli Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılan Hudeybiye Barışı, Müslümanların Mekke'deki Mescidi Haram'a (Kabe) gidişlerini o yıl için sekteye uğratmıştı. Bu nedenle Müslümanlar arasında Hz. Muhammed'e rahatsızlık veren homurdanmalar yükselmeye başlamıştı; Allah'ın elçisinin kendileriyle beraber olmasına karşın Mescidi Haram'a gidişlerinin nasıl durdurulduğunu sorguluyorlardı. Hudeybiye sürecinden hemen sonra Fetih Suresi vahyedildi ve Müslümanların Mescidi Haram'a girecekleri müjdelendi:

48- Fetih Suresi 27: **Gerçekten de Allah, elçisinin gördüğü rüyanın gerçek olduğunu doğrulamaktadır. Allah'ın izniyle, güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş ve kısaltmış olarak korkusuzca Mescidi Haram'a gireceksiniz. Sizin bilmediklerinizi bildiği için bundan başka size yakın bir fetih verdi.**

Fetih Suresi'nin vahyinden yaklaşık iki sene sonra Mekke fethedilmiş ve Müslümanların, ayette belirtildiği gibi "güven içinde" Mescidi Haram'a girmeleri mümkün olmuştur. Gerçekten de Mescidi Haram'ın güven içinde ziyaret edilmesi,

35 Kadı Abdülcebbar, **Tesbitu Delaili'n Nübüvve**, çev. M. Şerif Eroğlu, Ömer Aydın, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2017, s. 172-174.

ancak ve ancak bu kutsal mekanı da içeren Mekke'nin fethiyle mümkün olabilirdi. Fetih Suresi 27. ayette dikkat çekilen "yakın fethin" (*fethan kariban*) ise Hudeybiye'den hemen sonra gerçekleştirilen Hayber'in fethi olduğunu söyleyebiliriz.[36] Fetih Suresi 18. ayette de bu "yakın fethe" dikkat çekilmiştir.

Fiziksel açıdan güçsüz olduğu için yanındaki küçük bir toplulukla Mekke'den göç etmek zorunda bırakılan Hz. Muhammed'in, doğduğu ve peygamberlik vazifesinin başladığı şehir olan Mekke'yi fethederek geri dönmesinin tarihsel önemi çok büyüktür. Fetih Suresi, tarihsel açıdan büyük önem taşıyan bu olayı müjdelemiş; müminler bu müjdenin şevkiyle Mekke'ye doğru yol almışlardır. Bu fetihte çok az kan dökülmüş, Hz. Muhammed, kendisini doğduğu topraklardan süren ve öldürmeye kalkanlara çok yumuşak davranmıştır. Tarihsel kaynaklar, Hz.Muhammed'in, Mekke'nin fethi sırasında, Hz. Yusuf'un kendisine ihanet eden kardeşlerine söylediği, Yusuf Suresi'ndeki şu ayette aktarılan ifadeyi okuduğunu söylemektedirler:

12-Yusuf Suresi 92: **Bugün, sizin için bir kınama yoktur. Allah sizi affetsin. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir.**

Peygamberlerin önemli bir bölümü, doğdukları ve yaşadıkları alanda siyasi hakimiyet kuramadan vefat etmişlerdir. Hz. Muhammed'in rüyasında gördüğü olay, Kuran'ın ayetleriyle bir müjdeye dönüşmüş ve inananlar önceden kovuldukları toprakları geri almışlardır. Kuran'ın bu müjdesi yanlış

36 "Yakın fetih" (*fethan kariban*) ifadesiyle de Mekke'nin fethinin kastedildiğini düşünenler olmuştur. Fakat ben de burada, siyer profesörü İsrafil Balcı gibi, "bundan önce" (*min duni zalike*) ifadesiyle daha önceki ayrı bir fethin müjdelendiğini düşünüyorum. Nitekim tarih kaynakları da Hayber fethinin, Hudeybiye'nin hemen akabinde ve Mekke'nin fethinden yaklaşık 22 ay önce olduğunu göstermektedir. İsrafil Balcı, **Yayımlanmamış Siyer Notları.**

çıksaydı, Hz. Muhammed'e ve Kuran'a karşı güven sarsılacak ve birçok kişi İslam'a inanmaktan vazgeçecekti. Oysa Hz. Muhammed'e deli, büyücü, menfaatçi gibi suçlamalar yapanlar, "Peygamberin şu söylediği yanlış çıktı, Kuran'ın şu iddiası gerçekleşmedi" diyememişlerdir. Nitekim bu tarz bir delille Hz. Muhammed'e karşı koymak, kılıçlarla savaşıp onu öldürmeye çalışmaktan daha kolaydı. Eğer İslam'ın yayılışını bu tarz delillerle durdurabilselerdi, hiç şüphe yok ki savaşarak canlarını tehlikeye atmaktansa bu yolu tercih ederlerdi. Zor yolu tercih etmiş olmaları böyle bir yolla başarı elde edemediklerini göstermektedir. Sonuçta müşrikler, tüm çabalarına karşılık Hz. Muhammed'in ve yanındaki Müslümanların Mekke'ye hakim olmasını engelleyememişlerdir.

Tıpkı Mekke'nin fethini müjdeleyen ayetler gibi, Kuran'ın kısa surelerinden 111. sure olan Tebbet Suresi'nde Ebu Leheb'in ve eşinin Cehennemlik olacaklarının ifade edilmesi de gelecekle ilgili bir iddiayı içinde barındırmaktadır. Bilindiği gibi, Hz. Muhammed'e ve müminlere karşı en büyük muhalefeti yapan Mekkeli müşriklerden Ebu Süfyan gibi birçokları sonradan Müslüman olmuşlardır. Tıpkı buna benzer şekilde Ebu Leheb veya eşinden biri, sonradan Müslüman olsalardı, hatta Müslüman taklidi yapsalardı, onların bu davranışı birçok kişinin aklını bulandırırdı. Zira Kuran'ın söz konusu ayeti tartışma konusu olabilirdi. Eğer Kuran, vahye dayalı bir kitap olmayıp insan ürünü olsaydı, öngörüye dayalı Kuran ifadelerinin sonucunda hatalarla karşılaşmak kaçınılmaz olurdu. Halbuki böyle bir vaka olmamıştır; Ebu Leheb ile eşini bahis konusu eden ayetler ve onların durumu bu konuyla ilgili bir örnek oluşturmaktadır. İnsan eliyle yazılmış olsaydı duyulması gerekli endişeler Kuran yazılırken duyulmamıştır.[37]

37 Bu kitapta İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğu hakkında ortaya konulan

Hz. Muhammed döneminde bilinmeyen bineklerin yaratılacağına dikkat çeken şu Kuran ayeti de, gelecekle ilgili işaretler açısından ilginçtir:

16-Nahl Suresi 8: **Binmeniz için ve süs olarak atları, katırları ve eşekleri yarattı. Ve daha bilmediğiniz birçok şeyi de yaratır.**

Modern dönemde binek araçlarının ne kadar önemli rolü olduğunu hatırladığımızda, Kuran'ın dikkat çektiği bu hususun önemi anlaşılır. Kuran'ın mantığı içerisinde sadece atlar gibi binek hayvanları değil, insan eli karışan binekler de "Allah'ın yarattıkları" olarak tarif edilir. Zira insanların eli aracılığıyla üretilen üretimler de Allah'ın evreninde, Allah'ın yarattığı hammaddeler aracılığıyla ve Allah'ın verdiği akılla ve ellerle oluştuklarından, onlar da "Allah'ın yaratması" olarak görülmelidir. Gemileri de "Allah'ın yaratması ve nimeti" olarak tarif eden şu ayetler bu hususta örnektir:

43-Zuhruf Suresi 12: **O, bütün çiftleri yaratandır. Size gemilerden ve hayvanlardan binekler var etti.**

13: **Onların üzerlerine binip, sonra yerleştiğinizde, Rabbinizin nimetini anmanız ve "Yücedir bunları bizim emrimize veren; biz bunlara sahip olamazdık" demeniz için.**

14: **Ve elbette biz, Rabbimize döneceğiz.**

Yukarıdaki ayetlerde de görüldüğü gibi, Müslüman bireyler, hem at gibi hayvanlar hem de teknolojik gelişmelere

delillerin yüzde seksenden fazlası 20. yüzyıldan önceki çalışmalarda yer almamıştır. Bunun yanında, özellikle "*delailün nübüvve*" (Peygamberliğin delilleri) gibi başlıklarla İslam düşünce tarihinde yazılmış eserler vardır. Bunlar, Hz. Muhammed'in peygamberliğini, yani İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu ortaya koymak için yazılmış eserlerdir. Ebu Leheb'in ve eşinin Müslüman olmaması, bu "*delailün nübüvve*" kitaplarında da yer verilmiş bir hususdur. Örnek olarak bakınız: Beyhaki, **Delailü'n Nübüvve**, c. 1, çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız, Ocak Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 518-522.

paralel üretilen insan yapımı binekler için **"Yücedir bunları bizim emrimize veren; yoksa biz bunlara sahip olamazdık. Ve elbette biz, Rabbimize döneceğiz."** ifadesini kullanır. O halde bugün hem araba, tren, uçak gibi teknolojik binekleri, hem de Kuran'da zikredilen binekleri kullanırken, okumamız tavsiye edilen bu duayı hatırlamak ve okumak yerinde olacaktır. Günümüzde kullanılan binekler, Kuran'da teker teker tarif edilmemiştir ama gelecekte yeni bineklerin yaratılacağına dikkat çeken Nahl Suresi 8. ayeti, günümüzün toplum yapısı açısından çok önemli bu araçlara işaret etmektedir.

4-4-ROMALILARIN GALİBİYETİ

Kuran'ın gelecekten haber veren bazı ayetleri, kısa vadede, tarihsel olgular olarak gerçekleşmişlerdir. Buna dair ilginç bir örnek Rum (Romalılar) Suresi'nin haberidir. Kuran'ın vahyedildiği dönemde, Roma İmparatorluğu Hıristiyan, Sasani İmparatorluğu (İranlılar) ise Mecusi (ateşe-tapan) toplumlardı. Sasanilerin Romalıları yenmesi, Hıristiyanlar gibi tek Allah'a inanan Müslümanları üzmüştü. Bu yenilginin ardından Kuran, Romalıların yakında galip geleceğini ve inananların bu olay üzerine sevineceğini müjdelemiştir.

30-Rum Suresi 2: **Romalılar yenilgiye uğradılar.**

3: **Yeryüzünün en alçak yerinde. Ama onlar yenilgilerinin ardından yeneceklerdir.**

4: **Üç ile dokuz yıl içinde. Bundan önce de sonra da emir Allah'ındır. O gün inananlar sevineceklerdir.**

Yukarıda alıntılanan dördüncü ayette geçen "*bıdı sinin*" ifadesi üç ile dokuz arası sayıları ifade eder. Arapçada tekil için ayrı, iki adet için ayrı, ondan fazla sayıları belirtmek için ayrı ifadeler vardır. Hz. Muhammed, dini ilk yaymaya başladığı

günden itibaren kendisine inanan insanlar hep var olmuş, gittikçe bu sayı artmıştır. Eğer Kuran'ın bu ifadesi yanlış çıksaydı Kuran'a ve Hz. Muhammed'e karşı güven sarsılacak ve birçok kişi dine inanmaktan vazgeçecekti. Kuran'ın Allah'ın vahyi olmadığını zanneden bir insan için, Kuran'da geleceğe yönelik böyle bir haberin verilmesi, bütün bir sistemin tehlikeye atılmasıdır. Peygamberin, haberin yanlış çıkması halinde kaybedecekleri, haberin doğru çıkması halinde kazanacaklarından çok daha fazladır. Kuran eğer vahyedilmiş bir kitap olarak görülmezse, bu gereksiz ve büyük bir risk olarak değerlendirilecektir. Fakat eğer Hz. Muhammed'in iddia ettiği gibi bu kitap Allah tarafından vahyedilmişse ortada bir risk yoktu. Bu haber, olması zor olanın müjdelenmesidir, çünkü savaşı kaybetmiş olan bir devletin, yakında kaybettiği topluluğa karşı savaşı kazanacağı söylenmektedir. Bir de "*bıdı sinin*" ifadesinden, üç ile dokuz sene arasında bu olayın gerçekleşeceği anlaşılmaktadır ki; yenik bir devletin toparlanıp savaş kazanması için kısa bir süredir.

Rum Suresi'nin, Mekke döneminin ikinci yarısında, yani hicretin gerçekleştiği 622 yılından az önce indirildiği düşünülmektedir. Ürdün bölgesinde güçlü Roma ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Sözü edilen savaş 617 yılında Lut Gölü yakınlarında meydana geldi. Savaşın Ürdün topraklarında bir yerde olduğu ve Ezriat kabilesinin yurduna yakın bir yerde gerçekleştiği birçok kaynakta yazılmıştır. Ezriat kabilesi Lut Gölü yakınlarında yaşıyordu. Anlaşılan o ki, bu konuyla ilgili Kuran ayeti, bu tarihten sonra, hicretin tarihi olan 622 yılından önce vahyedilmiştir.[38]

38 İsrafil Balcı, **Vahyin Gölgesinde Siyer Mekke Dönemi III,** Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2018, s. 143-146.

Bize eksiksiz ulaşan ilk tefsirin sahibi Mukatil bin Süleyman'ın (ölümü: 767) verdiği bilgilerden de savaşın Lut Gölü yakınlarında meydana geldiğini anlıyoruz.[39] Kuran'da, Rum Suresi 3. ayette, savaşın gerçekleştiği bölgeyi anlatmak için "*ednal arz*" ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeyi bazı çevirmenler gibi "yeryüzünün en alçak yeri" şeklinde çevirdim. Bazı çevirmenler ise "yeryüzünün en yakın yerinde" şeklinde çevirmişlerdir. Bu ifadenin Arapçası iki anlama da gelmektedir. Savaşın mesafe olarak yakınlığı izafi bir kavramdır; savaşın olduğu yer neresi olursa olsun oradan daha yakın bir yer düşünülebilir. Bu yüzden "yeryüzünün en alçak yeri" ifadesi daha uygun gözükmektedir. "Yeryüzünün en alçak yeri" ifadesiyle ne kastedildiğini anlamayan tefsirciler bu anlamı tercih etmişlerdir. Oysa bugün biliyoruz ki tüm Dünya'nın kıtaları içinde en alçak nokta deniz seviyesinden 430 metre kadar aşağıda olan Lut Gölü'dür. Buranın bütün Dünya kıtalarının en alçak yeri olduğu bilinmediği bir dönemde "yeryüzünün en alçak yerinde" ifadesiyle buraya dikkat çekilmesi mucizevi bir ifadedir. Rumların savaşı kaybettiği bölgeyi yazan Müslüman tarihçiler, o bölgenin "yeryüzünün en alçak" yeri olduğunu bilmelerinin mümkün olmadığı bir dönemde bu bölgeye işaret etmişlerdir. Elbette bu yer, Sasanilerin Romalıları yendiği birçok bölgeden sadece birisi olabilir; başka bölgelerde de bu iki devlet arasında savaşlar gerçekleşmiştir. Bu kadar geniş Dünya zeminindeki kıtalar içerisinde "en alçak" tek bir nokta vardır; bu savaşın gerçekleştiği yerin bu bölgede olmasını ve Kuran'da bu ifadenin geçmesini tesadüfle açıklamak hiç de ikna edici değildir. Bu olguyu insanlar, ancak Kuran'ın vahyinden bin yıldan çok süre geçtiğinde anlamışlardır.

39 İsrafil Balcı, **Vahyin Gölgesinde Siyer Mekke Dönemi III,** s. 143-147.

Roma İmparatorluğu'nun, o dönemde, Eski İran sahasını kontrolü altında bulunduran Sasani İmparatorluğu ile çetin bir savaşın içinde olduğunu biliyoruz. Dünyanın o dönemdeki siyasi tarihi açısından bu çok önemli bir çekişmeydi. Dünyadaki askeri gücü en yüksek iki imparatorluk karşı karşıyaydı. İmparator Maurikios, 602'de yapılan bir darbeyle tahttan indirildi, ardından tüm ailesiyle birlikte katledildi. Darbenin arkasındaki isim Phokas, Roma tahtına çıktı. Yaşanan bu gelişmeler, Maurikios'u manevi babası gibi gören 2. Hüsrev'i küplere bindirdi. Belki de 2. Hüsrev, böylece, Maurikios'un intikamcısı sıfatıyla, Phokas tarafından idare edilen Roma arazisini ele geçirme fırsatı yakalamıştı. Sasani birliklerinin imparatorluk topraklarına girmeleriyle barış bozuldu; Romalılar ile Sasaniler arasında yeni ve bilhassa Romalılar açısından çok yıkıcı bir savaş başlamış oldu.[40] Savaşın başlamasıyla beraber hudut şehirleri Sasani birliklerince işgal edildi. Bir süre sonra Suriye, Fenike ve Filistin düştü. Sasaniler Mısır ve Libya'yı ele geçirdiler. İlerleyen süreçte tüm Anadolu şehirleri yakılıp yıkıldı, Sasani birlikleri İstanbul'a kadar ilerlediler. Dışarıda yaşanan bu mağlubiyetler, içeride ise şiddetli baskı siyaseti izlemesi Phokas'ın sonu oldu. İmparator, darbe ile tahttan indirildi ve Herakleios yeni imparator olarak tahta çıktı.[41] Bilindiği gibi Herakleios, Hz. Muhammed ile çağdaş Roma İmparatoru'dur.

Ehli kitap olmaları nedeniyle Romalıların mağlup olmasından müşriklerin memnuniyet duyduğu ve bunu Müslümanlara

40 Bu hususta bakınız: Zafer Duygu, **Hıristiyanlık ve İmparatorluk: Geç Antikçağ'da Kilise-Devlet İlişkileri ve Kristoloji Paradigmaları,** Divan Yayınları, İstanbul, 2017, s. 401.

41 Yaşanan bu gelişmeler, Yunanca metinlerle beraber bilhassa Süryanice tarih metinlerinde tasvir edilmiştir. Detaylar için bakınız: Zafer Duygu, **Süryani Tarih Yazıcılığında Geç Antikçağ: Hıristiyanlık, İslam, Siyasi Tarih**, Divan Yayınları, İstanbul, 2016.

karşı bir üstünlük söylemine dönüştürdükleri söylenir. Rivayete göre Mekkeli müşrikler, bu durumu Müslümanların aleyhine kullanmak istemişlerdi. Böyle bir süreçte Rum Suresi nazil oldu ve Romalıların yakın bir gelecekte Sasaniler karşısında galibiyet elde edecekleri haber verildi.[42] Siyer profesörü İsrafil Balcı, bu konuda başka bir etkenin de mümkün olduğuna şöyle dikkat çekmiştir:

"*Ancak fazla dillendirilmeyen bir başka husus ise ehli kitap Necaşi'nin Müslüman mültecilere yurdunu açması ve burada güven içinde yaşamalarını sağlamasıdır. Bu bağlamda Resulullah ile Necaşi arasında samimi bir diyaloğun geliştiğini görüyoruz. Muhtemelen bu yakınlık, Müslümanların Hıristiyanlardan yana tavır almalarında etkili olmuştur*."[43]

Romalıların, o çok ağır koşullar altında, topraklarını ve ordularını tamamen yitirmiş bir durumda, büyük bir geri dönüşe imza atmaları, hem dünya tarihi açısından önemli bir olaydı hem de beklenmeyecek bir olaydı. Roma İmparatoru Herakleios, Kuran'da belirtilen türden bir geri dönüşe imza atarak ülkesini Sasani işgalinden tamamen kurtarmıştır. Herakleios, yeni bir ordu kurarak karşı atağa kalktı. 5 Nisan 622'de, yani hicret ile aynı yıl, İstanbul'dan ayrıldı ve sürdürdüğü başarılı savaşlar neticesinde ülkesini Sasani işgalinden tamamıyla kurtardı. Roma ilerleyişine "dur" diyecek kayda değer hiçbir Sasani birliği kalmadı. Nitekim yaşanan ağır mağlubiyetler Sasani İmparatorluğu'nda ardı arkası kesilmeyen siyasi kargaşalara yol açtı. 651 yılına kadar süren kısa süreli iktidarlar döneminde, Sasaniler eski güçlerini ve istikrarı bir türlü yakalayamadılar. Sözü geçen bu süreçte, İslam orduları üst

42 M. Kamil Yaşaroğlu, "Rum Suresi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, c. 35, 2008, s. 230-231.

43 İsrafil Balcı, **Vahyin Gölgesinde Siyer Mekke Dönemi III,** s. 161.

üste elde ettikleri zaferlerle Sasani İmparatorluğu'nun tarihsel varlığını sona erdirmiştir. Bu olgu da İslam tarihi açısından önemli dönüm noktalarından birisidir.

Bu başlık altında Kuran'daki iki olağanüstülüğe tanıklık ettik. Birincisi, Romalıların yenildiği yer tarif edilirken geçen "yeryüzünün en alçak" yeri ifadesiyle, ancak Kuran'ın vahyinden bin yıldan uzun bir süre sonra jeoloji biliminin gelişmesiyle ortaya çıkacak bir olguya dikkat çekilmiştir. İkincisi, Roma İmparatorluğu'nun siyasi açıdan tamamen çökmüş olduğu bir durumda, kısa süre sonra galip gelecekleri söylenmiş ve bu söylendiği gibi çıkmıştır. Bunlar da bize, Kuran'ın vahye dayalı bir kitap olduğunu kanıtlayan örneklerdir.

4-5-FİRAVUN'UN CESEDİ

Kuran, Firavun ile ilgili öyle bir iddiada bulunur ki; bu iddia hem Kuran'ın vahyedildiği 7. yüzyıldan iki bin yıl kadar önce yaşamış Firavun ile ilgilidir, hem de Kuran'ın vahyinden 1200 yıl kadar sonra gerçekleşecek arkeolojik büyük bir keşifle ilgilidir. Aynı anda tarihin hem bu kadar öncesiyle hem bu kadar sonrasıyla ilgili, olağanüstü bir ifade içermesi, Kuran'ın taklidi mümkün olmayan muhteşemliklerine çok güzel bir örnektir. Önce konuyla ilgili Kuran ayetlerini görelim:

10-Yunus Suresi 90: **Ve İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun ve ordusu ise azgınlıkla ve düşmanlıkla peşlerine düştü. Boğulmak üzereyken: "İsrailoğullarının inandığından başka tanrı olmadığına inandım, ben de teslim olanlardanım" dedi.**

91: **Şimdi mi? Daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuştun.**

92: **Bugün senin bedenini kurtaracağız ki senden sonrakilere bir delil olsun. Gerçekten insanların çoğunluğu delillerimizden habersizdirler.**

Ayetlerin aktarımına göre, Firavun öleceğini anlayınca inandığını beyan etmektedir. Öleceği kesin olarak belli olunca beyan edilen bu inanç, Allah tarafından kabule değer bulunmamıştır. Bunları anlatan ayetlerin ardından gelen, konumuz açısından kritik öneme sahip olan 92. ayette, "**senin bedenini**" ifadesinin geçmesi, kurtarılacak olanın canlı bir şekilde Firavun değil fakat onun cesedinin olduğunu göstermektedir. Cesedin, "**sonrakilere bir delil**" olduğunun vurgulanması da önemlidir; bu ise orada olup da olaya tanıklık edenlerle ilgili bir durumdan bahsedilmediğini gösterir. Kısacası ayette geçen "bedenin kurtarılması" ve "sonrakilere delil olma" konumuz açısından önemli hususlardır. Firavun'un ordusunun boğulması Yahudi ve Hıristiyanların kutsal kitap olarak okuduğu Tevrat'ta da geçmekle beraber, "bedenin kurtarılması" ve bunun "sonrakilere delil olması" sadece Kuran'da yer alan ifadelerdir.

Mısır'da, 1880'lerden itibaren, Nil nehrinin yakınındaki Krallar Vadisi'nde, firavun hanedanlarına ait birçok ceset, mumyalanmalarından üç bin yıl kadar sonra keşfedildi. Bu mumyalar, Kahire Müzesi'ndeki Kral Mumyaları salonundadır ve müzeciliğin en değerli parçaları olarak ziyaretçilere açıktır. Kuran'ın vahyedilmesinden bin küsur yıl önce, firavunların mumyalanmış bir şekilde bedenlerinin bozulmadan muhafaza edildiğinden kimsenin haberi kalmamıştı. 7. yüzyılda Arap yarımadasındaki herhangi birinin bu bilgiye sahip olduğu düşünülemez. Bir an için böyle bir bilgiye sahip olduğu farz edilse bile, bir gün (19. yüzyılda), Hz. Musa'yı öldürmeye çalışan Firavun'un cesedinin bulunup da bir ibret

kaynağı olacağının tahmin edilmesi mümkün değildir. Nitekim bahsedilen keşif, Kuran'ın vahyinden 1200 yıl kadar sonra gerçekleşmiştir.

Kuran'da geçen ifadelerle hiç ilgilenmeyen birçok Yahudi, Hıristiyan ve seküler arkeoloji ve tarih uzmanı da bulunan firavun cesetlerinden birinin Hz. Musa'yı öldürmeye kalkan Firavun'a ait olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda bazıları, bulunan cesetlerden II. Ramses'i tahmin etmişlerdir. Kuran-bilim ilişkisi hakkında ciddi çalışmaları olan ve bu cesetler üzerinde çalışan Maurice Bucaille, Merneptah'ın bahsedilen Firavun olduğunu tahmin etmiştir. Bu cesette bulunan öldürücü darbe izlerini iddiasını destekleyen bir delil olarak göstermiştir.[44] Benim bu konudaki görüşüm, MÖ 15. yüzyılda yaşamış olan 18. Hanedanlık dönemindeki firavunlardan birinin olduğunu düşünen tarihçilere yakındır. Örneğin Yahudi iken sonradan Hıristiyan olan, Oxford Üniversitesi tarihçilerinden ve önemli bir Eski Ahit uzmanı olan Alfred Edersheim'e göre, kısa süren bir saltanat ve ani bir çöküş yaşayan 2. Thutmose, bahsedilen Firavun olmak için en iyi adaydır.[45] Bedenindeki kistlerin, Eski Ahit'te ve Kuran'da bahsedilen, Mısırlıların başlarına gelen cezaların neticesinde oluşmuş olması muhtemeldir. Firavun denizde boğulduktan sonra, kıyıya vuran cesedini, Mısırlıların, diğer firavunlarına yaptıkları gibi mumyaladıkları tahmin edilmektedir. Harvard Üniversitesi'nden doktoralı Joel D. Klenck'in araştırmaları sonucunda vardığı kanaatler de bu iddiayı destekler niteliktedir. Yönetimi 2. Thutmose'tan sonra devralan Hatshepsut'tan gelen yazıtlarda, 2. Thutmose'un döneminde Mısır'ın çok kötü

44 Maurice Bucaille, **Mummies of the Pharaohs**, çev: Alastair D.Pannell, St. Martin's Press, New York, 1989.

45 Alfred Edersheim**, Bible History: Old Testament**, Hendrickson Pub.,1995.

bir dönemden geçtiğinin söylenmesi önemlidir.[46] Eski Ahit ve Kuran'da anlatılanlardan, Hz. Musa döneminde, Mısırlıların başına birçok bela geldiğini anlıyoruz. Konunun bazı uzmanları ise ondan sonra tahta geçen 18. Hanedanlık firavunlarından 3. Thutmose'un Hz. Musa'nın dönemindeki Firavun olduğu kanaatindedirler. Kuran'da, annesinin korkup da suya bıraktığı Hz.Musa'yı Firavun'un eşinin evlatlık aldığının anlatıldığını hatırlayalım. Thutmose'lardan birinin Hz. Musa'nın Firavun'u olduğu hususunda gösterilen enteresan delillerden birisi ise Thut-mose ile Musa arasındaki isim benzerliğidir; Thut-mose ismini oluşturan iki bölümden "mose" kısmı Hz. Musa'nın ismiyle benzeşmektedir. Firavun ailesinin Hz. Musa'yı isimlendirmiş olması bu isim benzerliğini açıklayabilir. Burada konumuz açısından önemli olan husus, 1880'ler ve sonrasında bulunan tüm bu firavunların bedenlerinin mumyalanmış şekilde Mısır'daki müzede bulunmasıdır. Bunların hangisi Hz. Musa'nın Firavun'u olursa olsun burada ulaştığımız yargılar açısından bir şey değişmeyecektir.

Hem Yahudi hem Hıristiyan hem İslam dini açısından önemli bir yere sahip olan bu Firavun'un cesedinin 19. yüzyılda bulunması arkeoloji açısından çok önemli bir bulgudur. Kuran'da adı geçen peygamberlerden sadece Peygamberimizin kabri kesin olarak bellidir. Kuran'da "kötülüğün merkezi" olarak betimlenen kişiler arasında ise, Firavun dışında cesedi gösterilebilecek ikinci bir şahıs yoktur. Kısaca, Kuran'da "iyi" ve "kötü" diye tanımlanan tarihsel şahsiyetler arasında, cesedinin yeri bilinen sadece iki kişi vardır: Bunlar arasında bedeni görülebilecek yegane kişi ise Firavun'dur. Üstelik Kuran'da, sadece ve sadece Firavun için "**bedenini**

46 Joel D. Klenck, **The Exodus from Egypt: Archaeological Data and Expectations**, S. R. Press, 2011.

kurtaracağız" ve **"senden sonrakilere bir delil olsun"** denilmiştir. Buna benzer bir ifade, Kuran'da başka hiç kimse için kullanılmamıştır. Kuran'daki bu ifadeyle beraber, arkeolojinin en önemli keşiflerinden biri olacak şekilde firavunların cesetlerinin bulunmuş olması tesadüf olabilir mi? Sizce bunları tesadüf olarak yorumlamak insafsızlık olmaz mı?

3000 yıldır insanların varlığından habersiz oldukları bu ceset günümüzde sergilenmekte. Ve insanlar için, Kuran'da söylendiği gibi ciddi bir delil, ibret (ayet) özelliği taşıyor. Hem Firavun gibi büyük saltanata sahip olanların sonunu görmek bu dünyanın öncelenmesinin ne denli abes olduğunun dersini veriyor. Hem eski bir büyük saltanat sahibinin son halini görmek insanlara kibirlenmenin ne kadar boş olduğunun dersini veriyor. Hem ellerindeki imkanları zulüm için kullananlara ellerinde o zulümden bir şey kalmayacağının ama hesaptan kaçamayacaklarının dersini veriyor. Hem de Kuran'ın bir insan uydurması olamayacağının dersini veriyor. 92. ayetteki diğer muhteşem bir ifade ise **"Gerçekten insanların çoğunluğu delillerimizden habersizdirler"** denilmek suretiyle insanların, Allah'ın sunduğu ayetleri gereğince değerlendirememelerine dikkat çekilmesidir. Bakın; Kuran'ın vahyinden iki bin yıl kadar önceden gelen, Kuran vahyinden 1200 yıl kadar sonraki bir keşifle bulunmuş ve insanlık tarihi açısından ciddi öneme sahip bu beden de, bahsedilen Kuran ayetleri de hem insanlığın hem Müslümanların gözleri önünde durmakta. Peki, bu delillerden kaç kişi haberdardır? **"Gerçekten insanların çoğunluğu delillerimizden habersizdirler"** ifadesinin muhteşemliğine de tanıklık edebiliyor musunuz?

Elimizdeki tarihsel veriler bu Firavun'un nasıl öldüğünü söylemeye yetmez. Fakat Kuran'da bahsedilen Firavun'un ölümü ile bu cesedin arasında bir çelişki de tespit edilememiştir.

Kuran, Firavun'un cesedinin delil olacağını söylediğine göre bu cesedin bulunmasını beklemek doğal olmaz mı? Peki ne oldu? Her zamanki gibi, gereken yine oldu... Ceset bulundu... Tam 3000 yıllık uykunun ardından... Peki, Kuran'ın "**İnsanların çoğu delillerimizden habersizdirler**" öngörüsü ne oldu? Bunu da, hem bu konuda, hem de diğer konularda etrafınıza sorular sorarak siz test edin... Acaba insanların çoğu Allah'ın delillerinden ne kadar haberdar?

Kuran'ın Hz. Muhammed'e vahyedildiği 7.yüzyılda, hatta çok yakın zamanlara kadar, ileride bir gün "müzecilik" diye bir anlayışın ortaya çıkacağı ya da binlerce yıl boyunca bozulmadan korunabilmiş insan cesetlerinin, hatta Mısır firavunlarına ait cesetlerin gün yüzüne çıkarılacağı öngörülemezdi. Allah'ın delilleri çoktur ama insanların çoğu bu delillerden habersiz yaşamaktadırlar.

4-6-TEVRAT VE ESKİ AHİT'İN (TANAH'IN) DİĞER KİTAPLARINDAKİ İŞARETLER

"Eski Ahit" ifadesiyle Hıristiyanların, "Tanah" ifadesiyle Yahudilerin kastettikleri, bazı farklara rağmen, aşağı yukarı aynı kitap koleksiyonudur. (Hıristiyanların, kabul ettiği "Eski Ahit'in" içeriği daha geniştir. Protestanlar 39 metin, Katolikler 46 metin, Rum Ortodokslar 50 metin kabul etmektedirler.) Bunun ilk beş kitabı Tevrat'tır, ayrıca Hz. Davud'a verilen Zebur (Mezmurlar), bunun yanında Hz. Eyüp, Hz. Yunus gibi peygamberlere verilen kitaplar da bu ifadelerin kapsamı içinde yer almaktadır. Bu kitapların ne kadar korunduklarıyla veya tahrif edildikleriyle ilgili uzun tartışmanın bu kitabın sınırlarının dışında kaldığını hatırlatmak istiyorum. Bu arada İslam dünyasında birçok kişinin yanlış bildiği bir hususa da

dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Hıristiyanlar, sadece İncilleri ("Yeni Ahit'i" de diyebiliriz) kutsal kitapları olarak görmezler; "Kitabı Mukaddes" (*Bible*)[47] olarak isimlendirdikleri kutsal kitapları Tevrat ve Zebur'u da ihtiva eden "Eski Ahit'i" de kapsar. Bu yüzden bu başlık altında söylenenlerin, sadece Yahudilerin değil aynı zamanda dünya nüfusunun İslam ile beraber en kalabalık dinini oluşturan Hıristiyanların da "kutsal" olarak kabul ettikleri kitaplardaki ifadelerle ilgili olduğuna dikkat edilmelidir.

Kuran'ın çok temel mesajlarından biri, tarih boyunca gelen peygamberlerin Hz. Muhammed ile aynı mesajı getirdikleridir. Böylece Hz. Muhammed ve onunla gelen mesaj, tarih boyunca gelmiş olan peygamberlerin misyonuyla bağlanır. Bunu anlayan bir Müslüman, kendisini, tarih boyunca birçok halkası olan bir zincirin parçası olarak görür. Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yakup, Hz. Musa, Hz. İsa ve diğer pek çok peygamber hangi mesajı getirmiş iseler, Hz. Muhammed de aynı mesajı getirmiştir. Uygulamalarda (yenilmesi haram olanlar gibi) bazı farklar olsa da temel inançlar aynıdır. Kuran'da, Peygamberimizin şöyle söylemesi emredilmiştir.

46-Ahkaf Suresi 9: **De ki: "Ben elçilerin ilki değilim"**

Kuran'ın önemli bir bölümü, Peygamberimizden önce gelen elçilerin Allah'ın varlığına ve birliğine inanmaya, şirk koşmamaya, zulüm yapmamaya davetlerini anlatmaktadır. Kuran'daki bu ayetlerin mesajını anlayan ve "Ben Müslümanım" diyen kişi, kendisini sadece Hz. Muhammed ile gelen mesaja

47 Birçok çevirmenin "*Bible*" ifadesini "İncil" diye çevirmesi bile bu konudaki bilgisizliği göstermeye yeterlidir. Oysa "*Bible*" ifadesi; Hıristiyanların "Eski Ahit" dedikleri dört İncil'den daha kalın bir hacme sahip kitap koleksiyonunu, ayrıca "Yeni Ahit'teki" dört İncil'i ve ilaveten diğer kitapçıkları kapsar.

inanan ve bağlanan kitlenin bir parçası olarak görmez; tarih boyunca gelen aynı mesaja bağlanmış çok daha geniş bir kitlenin bir parçası olarak görür.

Kuran, önceki birçok peygamberden bazılarını ismen zikrederek, son peygamber Hz. Muhammed'e vahyedilmiş bir kitap olarak onun mesajıyla önceki peygamberlerin mesajlarını birbirleriyle bağlar. Üstelik daha önceki kutsal metinlerde (Tevrat ve İncil) Hz. Muhammed'in müjdelendiğini de belirterek, aslında o kutsal metinlerin de Kuran'ın mesajıyla irtibat kurduklarını ifade eder.[48]

7-Araf Suresi 157: **Onlar yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o ümmi elçi olan Peygamber'e uyarlar. O, onlara iyiliği emreder, kötülükten men eder, temiz şeyleri onlara helal ve pis şeyleri haram kılar.**

Yahudi ve Hıristiyanların şu anda "kutsal" kabul ettikleri metinlerin ne ölçüde korunmuş olduğu tartışmalı bir konudur. "Tahrif" iddiası, daha sonra gelecek peygamberle ilgili ifadelerin, saklanmak kastıyla yok edilmiş veya anlamının saptırılmış olabileceği iddiaları açısından önemlidir. Fakat daha önce dediğim gibi, bu kitabın planlanan hacmini aşmaya sebep olacak bu konuya burada girmiyorum. Bu konuya burada girmeyecek olsam da, mademki Kuran'da böyle bir işaret var, bu başlıkta, şu anda kabul edilen "Eski Ahit'in" (veya "Tanah" da diyebiliriz) içinde Hz. Muhammed'e ve onunla gelecek mesaja işaret olduğu düşünülebilecek ifadeleri ele alacağım. Bundan sonraki başlıkta ise aynı konuyla ilgili olarak İnciller ele alınacaktır.

Peygamberimizin döneminde Müslüman olan (genelde "sahabe" olarak anılırlar) kişilerden başlayarak, Yahudi ve

48 Kuran'da, daha önceden gelen kimi peygamberlerden bahsedilmesine karşı kimilerinden hiç bahsedilmediği de ifade edilmektedir (40-Mümin Suresi 78).

Hıristiyan kutsal metinlerindeki Peygamberimize işaretlere atıflar yapıldığına rastlıyoruz. Örneğin, Abdullah bin Amr, aşağıda değineceğimiz İşaya 42, 1-9 bölümündekine benzer ifadelerin, bu metinlerdeki Peygamberimizin müjdelenmesi (*beşair*) olarak değerlendirmiştir. Meşhur Emevi halifesi Ömer bin Abdülaziz (vefatı: 720), Bizans imparatoru 3. Leo'ya yazdığı mektubunda Yahudi ve Hıristiyan "kutsal" metinlerinde yer alan aynı türden işaretlere dikkat çekmiştir. Abbasi halifesi Mehdi-Billah (vefatı: 785), Nesturi Patriği 1. Timotheos ile diyaloğunda bu ifadeleri gündeme getirmiştir. İslam tarihiyle ilgili önemli bir kaynak olan İbn İshak'ta (vefatı: 767) bu konu yer almaktadır. Hıristiyan iken sonradan Müslüman olan Ali bin Rabben et-Taberi'nin (vefatı: 861) konuya dair bir eseri ise aynı bağlamda yazılan sonraki birçok esere kaynak olmuştur. İbn Hazm'dan İbn Teymiyye'ye kadar birçok etkili İslam düşünürü de bu konuyla ilgilenmişlerdir.[49]

Bu konuda somut örnekler vermeye geçiyorum. Bilindiği gibi Hz. İbrahim, oğlu Hz. İsmail ile beraber Kabe'nin temellerini yükseltmiştir (2-Bakara Suresi 127). Peygamberimiz de Hz. İsmail'in soyundan gelmektedir. Peygamberimizin neden Mekke'den çıktığıyla ilgili soruya verilebilecek cevaplardan birisi, binlerce yılı kapsayan yüksek tarihsel anlamı olan Kabe'nin putperestlikten kurtarılmasının, bu misyonun bir parçası olmasıdır. "Eski Ahit'te" Hz. İsmail'in soyuna dikkat çeken ifadeler Hz. Muhammed'in elçilik vazifesinin müjdelenmesi olarak değerlendirilmiştir.

Tekvin, 16, 10: **Ve Rabbin meleği ona dedi: Senin zürriyetini çoğalttıkça çoğaltacağım ve çokluğundan sayılmayacaktır.**

49 Fadıl Ayğan, **Son Peygamberi Müjdelemek**, İSAM Yayınları, İstanbul, 2017, s. 259-286.

11: **Ve Rabbin meleği ona dedi: İşte sen gebesin ve bir oğul doğuracaksın ve onun adını İsmail koyacaksın. Çünkü Rab sıkıntı içindeki yakarışını işitti.**

Tekvin, 17, 20: **İsmail'e gelince, seni işittim. Onu kutsayacak, verimli kılacak, soyunu alabildiğine çoğaltacağım. On iki beyin babası olacak. Soyunu büyük bir millet yapacağım.**

Tevrat'ın Tekvin bölümünde Hz. İsmail'in soyuyla ilgili olarak geçen bu ifadelerin, Hz. İsmail'in soyundan olan Peygamberimizin gelişiyle karşılığını bulduğu düşünülmüştür. İbn Teymiyye, Hz. İsmail'in "soyunun çoğalması" ve "büyük bir millet" yapılması şeklindeki ifadelerin, yüceltme anlamı içerdiğini, "büyük bir millet" ifadesinin ise ancak iman eden bir toplumla ilişki olabileceğini söyler. Bu açıklamaya göre Allah, Hz. İsmail'in soyuna Hz. Muhammed aracılığıyla iman ve peygamberlik nasip etmiş olmakta, böylece onun izinden gidenleri çoğaltmakta ve yüceltmektedir.[50]

Hz. Muhammed'in eski kutsal metinlerde müjdelendiği meselesi kapsamında, söz konusu metinlerde "Muhammed" ve "İslam" sözcükleriyle kök ve anlam açısından benzeşen sözcüklerin geçmesi de önemsenmiştir. Haggay'ın şu bölümleri bu konuda örnektir.

Haggay, 2, 6: **Bu yüzden göklerin hakimi Allah şöyle diyor: "Az kaldı, gökleri ve yeri, denizi ve karayı bir kez daha sarsacağım.**

7: **"Bütün milletleri sarsacağım ve bütün milletlerin *Himda*'sı gelecek ve bu evi ihtişamla dolduracağım." Göklerin hakimi Allah böyle diyor.**

50 İbn Teymiyye, **el-Cevabu's Sahih**, 5, s. 219-220; Bu kaynaktan aktaran: Fadıl Ayğan, **Son Peygamberi Müjdelemek**, s. 299-300.

8: **"Gümüş de benim, altın da benim." Göklerin hakimi Allah'ın sözü.**

9: **"Sonraki evin ihtişamı öncekinden de büyük olacak." Göklerin hakimi Allah böyle diyor. "Ve bu yere *Şalom* vereceğim." Göklerin hakimi Allah'ın sözü.**

Haggay'ın bu bölümünde, gelecekte olacak önemli bir olay vurgulanır. Hıristiyan bir ruhbanken Müslüman olan ve bu konudaki çalışmasıyla tanınan Abdulahad Davud, Haggay 2, 7'de geçen "*Himada*" kelimesinin Peygamberimizin isminin kökü olan "*hmd*" ile aynı kökten geldiğine dikkat çeker. (Günümüzdeki çevirilerde "*Himda*" kelimesi "değerli şeyler" olarak tercüme edilmiştir.) Bundan sonraki Haggay 2, 9'da geçen "*Şalom*" ve "İslam" kelimelerinin aynı kök ve manaya (barış, teslim olma) geldiği tartışılmayan bir husustur.[51] Gelecekte olacak, dini açıdan çok önemli bir olayın bahsedildiği yerde "Muhammed" ve "İslam" isimleriyle aynı kökten türeyen kelimelerin beraber geçmesi ilginç bir husustur.

Tevrat'ta geçen ifadeler arasında, Hz. Muhammed'e işaret olduğu düşünülen en önemli ifadelerden biri şudur:

Tesniye, 18, 15: **Tanrınız Rab, size aranızdan, kendi kardeşlerinizden benim gibi bir peygamber çıkaracak.**

Tesniye, 18, 18: **Onlara kardeşleri arasında senin gibi bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz. Kendisine buyurduklarımın tümünü onlara bildirecek.**

19: **Adıma konuşan peygamberin ilettiği sözleri dinlemeyeni Ben cezalandıracağım.**

51 Abdulahad Davud, **Tevrat ve İncil'e Göre Hz. Muhammed**, çev. Nusret Çam, Nil Yayınları, İzmir, 1992, s. 22-29.

Tevrat'ın Tesniye bölümünde ileride gelecek bir peygambere işaret edilmektedir. Hıristiyanlar bu ifadenin Hz. İsa'yı işaret ettiğini söylemektedirler. Fakat birçok açıdan Hz. Musa'ya Hz. İsa'dan daha çok benzeyen Peygamberimizin bu ifadeyle kastedilmiş olması makul gözükmektedir. Hz. Muhammed'in Hz. Musa'ya, Hz. İsa'dan daha çok benzeyen birçok yönünü gösterebiliriz. Hz. Musa'nın da Peygamberimizin de kendi yaşamları içinde kendi toplumlarında bir hakimiyet kurdukları, toplumsal bir yapı oluşturdukları bilinmektedir. Hz. İsa'nın ancak vefatından sonra Hıristiyanlar böyle bir yapı oluşturabildiler. Peygamberlerin ortak mesajı taşıyan insanlar olduklarını bilen Müslümanlar için, Hz. İsa ile Hz. Muhammed'den hangisinin daha çok bu ayete uyduğunu söylemek zordur. Fakat Hz. İsa'yı teslis (üçleme) inancıyla ilahlaştıran kiliselerin, Tesniye bölümündeki bu ifadenin Hz. İsa'ya Peygamberimizden çok uyduğunu söylemeleri büyük bir çelişkidir. Çünkü kiliseler, Hz. İsa'yı tanrılaştırarak, onun insanlığın günahı için öldüğünü söyleyerek, Hz. İsa'yı tüm peygamberlerden çok farklı bir konuma sokarlar. Bu tavrı benimseyen bir Hıristiyan'ın, Hz. Musa'nın Hz. İsa'ya Hz. Muhammed'den daha çok benzediğini söylemesine imkan yoktur. Tesniye 18, 18'deki "**Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz. Kendisine buyurduklarımın tümünü onlara bildirecek"** ifadesi de önemlidir. İslam'ın vahiy anlayışına göre Hz. Muhammed, Allah'ın vahiy olarak kendisine bildirdiklerini insanlara duyurmuştur. Kuran'da Hz. Muhammed'i tanımlamak için en çok geçen "elçi" (*resul*) kelimesi, Hz. Muhammed'in, Allah'tan olanı insanlara iletmek vazifesini yerine getirdiğini ifade etmektedir. Oysa büyük Hıristiyan mezheplere göre Allah'ın İsa'ya vahyetmesi gibi bir durum söz

konusu olmayıp bizzat "tanrısal bir varlık olarak İsa" davranışları ve sözleriyle kendi iradesini yansıtmıştır.

İşaya kitabında geçen şu ifadeler de bu konuyla ilgili gündeme gelmiştir:

İşaya 42, 1: **İşte kendisine destek olduğum, gönlümün kendisinden razı olduğu seçtiğim kulum. Ruhumu onun üzerine koydum. Milletler için adaleti meydana çıkaracaktır.**

2: **Bağırıp çağırmayacak. Sokakta sesini yükseltmeyecek.**

3: **Ezilmiş kamışı kırmayacak ve tüten fitili söndürmeyecek. Adaleti sadakatle ulaştıracak.**

4: **Yeryüzünde adaleti sağlayana dek cesaretini yitirmeyecek ve kıyı halkları onun kanunlarını bekler.**

5: **Gökleri yaratıp, onları yayan, yeryüzünü ve ürününü seren, dünyadaki insanlara soluk, orada yaşayanlara ruh veren Rabbiniz Allah diyor ki:**

6: **Ben Rabbin, seni doğrulukla çağırdım. Elinden tutacak, seni koruyacağım, seni halka antlaşma ve uluslara ışık yapacağım.**

7: **Öyle ki kör gözleri açasın, zindandaki tutsakları ve cezaevi karanlığında yaşayanları özgür kılasın.**

8: **Ben Rabbinim. Adım budur. Onurumu bir başkasına, övgülerimi putlara bırakmayacağım.**

9: **Bakın önceden bildirdiklerim gerçekleşti. Şimdi de yenilerini bildiriyorum, bunlar ortaya çıkmadan önce size duyuruyorum.**

10- **Ey denizlere açılanlar ve denizlerdeki her şey. Kıyılar ve kıyı halkları. Rabbinize yeni bir ilahi söyleyin. Dünya'nın dört bucağından Onu ezgilerle övün.**

11- **Çöl ve onun şehirleri, Kedar'ın oturduğu köyler seslerini yükseltsinler. Selada oturanlar terennüm etsinler, dağların doruklarından bağırsınlar.**

İşaya 42'deki gelecekle ilgili bu anlatımlar Peygamberimiz ile büyük bir uyum göstermektedir. Hz. Muhammed'in hayatı gerçekten de hem putları yok etmesiyle (8), hem daha sağken yeryüzüne hakim olup adaleti sağlamasıyla (3 ve 4), hem Ruh'tan (Müslümanlara göre bu Cebrail'dir) vahiy almasıyla (1), hem üstün ahlakıyla (2 ve 3), hem insanlara ışık olup körelmiş gönülleri iyileştirmesiyle (6 ve 7), hem Kuran gibi yeni bir vahyi insanlara duyurmasıyla (10), hem de Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'in oğlu Kedar'ın soyundan olan bir toplumun üyesi olmasıyla (11) bu ifadelere uygunluk göstermektedir. Bu olayların ileride olacağının söylenmesi (9) de önemlidir. İşaya 42. bölümün devamında 17'de, putperestlerin utandırılmasından bahsedilmektedir; Hz. Muhammed ile gelen mesajla putperestliğin büyük darbe yediği tarih bilimi açısından çok açık bir bilgidir.[52]

Tevrat'ta geçen şu ifadeler de bu konuyla ilgili olarak gündeme gelmiştir:

Tesniye 33, 1: **Ve Allah adamı Musa'nın ölümünden önce İsrailoğullarına okuduğu hayır dua şudur:**

2: **Ve dedi: Rab Sina'dan geldi, Ve onlara Seir'den doğdu, Paran dağından parladı. Ve mukaddeslerin on binlercesinin içinden geldi…**

Bu konuyla ilgilenen Müslüman yazarlar; "Sina'dan gelme" ifadesiyle Hz. Musa'nın gönderilmesinin, "Seir'den doğdu" ifadesiyle Hz. İsa'nın gönderilmesinin, "Paran dağından parladı" ifadesiyle de Hz. Muhammed'in gönderilmesinin

52 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 240-241.

kastedildiğini söylemişlerdir. Böylece Tevrat'taki bu ifadeyle gelecekteki iki etkili peygambere işaret edildiğini düşünmüşlerdir. "Sina" Hz. Musa'ya vahyin geldiği (Kuran'da 23-Müminun Suresi 20 ve 95-Tur Suresi 2. ayetlerde de dikkat çekilen) yerdir; "Seir'in" Hz. İsa'nın doğduğu bölge olduğu düşünülmüştür; "Paran'ın" ise Hicaz veya Mekke'ye işaret ettiği düşünülmüştür. Tevrat'ta (Tekvin 21, 21) geçen Hacer ve Hz. İsmail'in Paran çölünde yaşamalarıyla ilgili ifade, bu hususta delil olarak kullanılmıştır. Buna göre Kuran nasıl sonda Hz. Musa'yı ve Hz. İsa'yı onayladıysa, Tevrat da başta Hz. İsa ve Hz. Muhammed'i onaylamıştır. Tesniye 33, 2'de "**on binlercesinin içinden**" geleceğinin söylenmesi, daha yaşarken Peygamberimize on binlerce insanın uymasıyla uyumludur. Bu yorumu yapanlar, Habakkuk 3, 3'te geçen "Paran dağı" ifadesini de Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin müjdelenmesi olarak yorumlamışlardır. Eski Ahit'teki başka ifadelerden (Sayılar 10, 11-12; Sayılar 13, 1-3; 1. Samuel 25, 1) hareketle "Paran" ifadesinin bu bölgeyi kastetmediği söylenerek bu konuda itiraz da edilmiştir.

Tevrat, Tesniye 13, 11-12'de, peygamberlik iddiasındaki kişinin, dedikleri çıksa bile Allah'tan başkasına çağırıyorsa reddedilmesi gerektiği söylenir. Eski Ahit, Yeremya 28, 9'da ise peygamberlik iddiasındaki kişinin söylediklerinin çıkmasının peygamberliğin bir delili olduğu ifade edilir. Hz. Muhammed, Eski Ahit'teki bu iki kriteri de karşılamıştır. O, öncelikle Allah'tan başka her türlü ilahı şiddetle reddetmiş ve milyarları sahte ilahlardan kurtarmıştır. Ayrıca bu kitapta gözüktüğü gibi insanlara ulaştırdığı mesaj olan Kuran, onun söylediklerinin doğru olduğuna dair birçok delil sunmaktadır. Tarihsel olarak Hz. Musa'dan sonra gelip de 1- Allah'ın varlığını, 2- Allah'tan başkasına tapmamayı, 3- Bütün peygamberlerin

onaylanmasını, 4- Ahiret gününe inanmayı, 5- Güzel ahlakı savunmayı; öldürmeye, çalmaya karşı durmayı ve zayıfların, yetimlerin gözetilmesini söyleyen ve bunu dünya çapında yerleştiren Hz. Muhammed'dir. Onun söyledikleri sonucu milyarlarca insan, Allah'ı sevmiş, Allah'ın kudretinin çok yüksek olduğuna inanmış; Allah'ın, Hz. Muhammed'e vahyettiği Kuran'da söylenenlerin birçoğunun doğruluğu ise tarihin ilerlemesi ve bilimin gelişmesiyle anlaşılmıştır.

Burada ele almadığımız başka ifadeler de "Eski Ahit'te" Hz. Muhammed'in müjdelenmesi için delil olarak kullanılmıştır. Bunların birçoğunda dünyevi egemenlik, putperestliğe karşı başarı, adaletin sağlanması gibi daha Hz. Muhammed hayattayken gerçekleşmiş unsurlara dikkat çekildiği gözükmektedir. Uzun tartışmalara sebebiyet verecek bu konuyla ilgili tartışmalı hususlarda kesin ifadeler kullanmaktan kaçınıyorum. Fakat şu husus apaçık şekilde gözükmektedir: Kuran, geçmiş peygamberleri tasdik ederken, Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu söyleyip (33-Ahzab Suresi 40) gelecek hiçbir peygamberi müjdelememektedir. "Eski Ahit'te" ve İncillerde, geçmiş peygamberler tasdik edilirken, gelecek olanlar ise müjdelenmektedir. Sonraki peygamberlerin Allah tarafından müjdelendiğine inanan bir Yahudi'nin veya Hıristiyan'ın, hem yapılan bu müjdeleri hem de Kuran'ın aslında Yahudilerin ve Hıristiyanların da inandıkları peygamberleri onaylayarak tarihsel süreçte milyarlarca insanı tek Allah inancı ekseninde buluşturduğunu takdir etmeleri gerekir. Bu ise onların, İslam'ı kabul etmeleri ya da hiç değilse ciddi olarak ele alıp değerlendirmeleri için önemli bir sebeptir.

4-7-İNCİLLERDEKİ İŞARETLER

Hıristiyanlar, "Eski Ahit" ile beraber "Yeni Ahit'i" kutsal kitapları olarak kabul ederler. "Yeni Ahit'in" ilk dört kitabı Matta, Markos, Luka ve Yuhanna adlı İncillerdir. Bunlar dışında Elçilerin İşleri, Mektuplar, Vahiy gibi bölümler ve bunların alt bölümleri de mevcuttur. Burada, sadece bu dört İncil'e başvurup örnekler vereceğim. Önceki bölümde olduğu gibi bu bölümde de, bu metinlerin ne kadar korunduklarıyla veya tahrif edildikleriyle ilgili tartışmaya girmeyeceğim.[53] Öncelikle Kuran'da geçen konuyla ilgili şu ayeti okuyalım:

61-Saf Suresi 6: **O zaman Meryem oğlu İsa şöyle demişti: "Ey İsrailoğulları! Gerçekten de ben, Allah'ın size yollanmış elçisiyim. Benden önceki Tevrat'ı tasdik edici, benden sonra gelecek ismi Ahmed (çok öven, çok övülen) bir peygamberi müjdeleyici olarak geldim." Fakat o, kendilerine apaçık delillerle gelince "Bu apaçık bir büyüdür" dediler.**

Kuran'da, Hz. İsa'nın Hz. Muhammed'i müjdelediği ifade edilmiştir. Acaba şu anda elimizde bulunan İncillerde bu müjdenin izlerini görebiliyor muyuz? Bu İncillerin ne kadar korunduğuyla ilgili sorunun yanı sıra Hz. İsa'nın Aramice konuşmasına karşın mevcut İncillerin en eski nüshalarının Eski Yunanca yazılı olması da bir sorundur. Tüm bu sorunlarla beraber, bu konuda araştırma yapan Müslüman düşünürler, İslam'ın ilk asırlarından başlayarak mevcut İncillerdeki bazı ifadeleri gündeme getirmişlerdir. Emevi halifesi Ömer bin Abdülaziz Bizans imparatoru 3. Leo'ya yazdığı mektupta, İncillerde geçen Eski Yunanca "*Paraklit*" (*Parakletos*) ifadesiyle

53 Bu konuda şu eseri okuyabilirsiniz: Zafer Duygu, **İnciller Güvenilir Metinler Midir? Metodolojik ve Karşılaştırmalı Analizler**, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Hz. Muhammed'in müjdelendiğini ileri sürmüştür. Bu ifadenin Aramice'deki "Ahmed" (Çok öven, çok övülen) anlamına gelen bir ifadenin Eski Yunancaya tercümesi olduğu düşünülmüştür. Söz konusu iddialar, Müslüman ilahiyatçılar ile Hz. Muhammed'i reddeden Hıristiyan ilahiyatçılar arasında çok eski tarihlerden beri gündem ve tartışma konusu olmaktadır. Kuran, "çok övülmüş olan" veya "çok öven" anlamlarına gelen "Ahmed" kelimesiyle Peygamberimizin müjdelendiğini belirtir. Nitekim "Ahmed" kelimesi "Muhammed" (övülen) kelimesiyle aynı köke (h-m-d) ve hemen hemen aynı anlama sahiptir. Bazıları "Ahmed" isminin Peygamberimizin özel ismi olduğunu düşünür. Ancak birçok kişi gibi ben de, "Ahmed" sözcüğünce ifade edilen "çok öven, çok övülen" anlamlarını göz önünde bulundurarak, bu sözcüğün bir sıfat olduğunu düşünüyorum. Durumun böyle olabileceğine Kuran'dan da delil getirilebilir, çünkü Peygamberimizin ismi Kuran'da dört yerde geçer ve tümünde "Muhammed"' kelimesi tercih edilir (3-Ali İmran Suresi 144, 33-Ahzab Suresi 40, 47-Muhammed Suresi 2, 48-Fetih Suresi 29). "Ahmed" kelimesi Peygamberimizin özel ismi olarak alınsa da netice değişmeyecektir. Zira her halükarda "Ahmed" sözcüğü "Muhammed" ismiyle aynı anlamı vermektedir ve aynı köke sahiptir.

Bilindiği gibi İncil metinleri Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğini, bunun öncesinde de Romalı askerlerce tutuklandığını ileri sürerler. Rivayete göre, bunun hemen öncesinde Hz. İsa, havarileriyle birlikte "son akşam yemeğini" yemiştir. Buna dair detaylar ve Hz. İsa'nın bu sırada havarileriyle yaptığı öne sürülen konuşmalar ise Yuhanna İncili'nin yazarınca nakledilmektedir. Sinoptik İncillerin (Matta, Markos, Luka) yazarları ise bu konuda bir şey söylemezler. Yuhanna İncili'nde geçen ilgili kayıtlar şöyledir:

Yuhanna 14, 15: **Eğer beni seviyorsanız, emirlerimi gözetirsiniz.**

16: **Ben de Baba'ya yalvaracağım ve O size başka bir "*Paraklit*" gönderecektir.**

Yuhanna 14, 26: **Ama Baba'nın benim adımla göndereceği *Paraklit*, Kutsal Ruh size her şeyi öğretecek, bütün söylediklerimi size hatırlatacak.**

Yuhanna 16, 7: **Bununla beraber ben size gerçeği söylüyorum. Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem *Paraklit* size gelmez. Fakat gidersem onu size gönderirim.**

8: **Ve o geldiği zaman günah, doğruluk ve hüküm konusunda dünyayı suçlu olduğuna ikna edecektir.**

Yunanna 16, 13: **Ne var ki o, yani Gerçeğin Ruhu gelince, sizi tüm gerçeğe yöneltecek. Çünkü kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecek şeyleri size bildirecektir.**

14: **O beni övecek. Çünkü benim olandan alıp, size bildirecek.**

Hıristiyanlar, genelde, "*Paraklit*" ifadesinden Kutsal Ruhu anlamışlardır. Bu kelimenin nasıl tercüme edileceği tartışma konusu olmuştur. Abdulahad Davud, Yunancası "*parakletos*" olan bu kelimenin, Hz. İsa'nın konuştuğu Aramicede, Arapçadaki "Ahmed" ile aynı kök ve anlama sahip "*Mhamada*" veya "*Hamida*" kelimesinin tercümesi olduğunu tahmin etmiştir. Rahmetullah el-Hindi, Hz. İsa'nın konuştuğu dildeki bu kelimenin karşılığının bilinmediğine dikkat çeker. Kelimenin Yunancasının "*periklitos*" olması durumunda "Ahmed" ile aynı anlama denk düştüğünü, "*parakletos*" anlamında anlaşılsa da yine Hz. Muhammed'e işaret edeceğini

belirtir. El-Hindi, günümüz tercümelerinde bu kelimeye verilen anlamlar olan "rehber" (*counselor*), "savunucu" (*advocate*), "tesellici" (*comforter*) şeklindeki tüm anlamların Hz. Muhammed'in vasıflarıyla örtüştüğünü ifade eder.[54] İbn Teymiyye, Kutsal Ruh'un İncillerde geçmesine rağmen "*Paraklit*" diye isimlendirilmediğine dikkat çekmiş ve bu kelimeye "Kutsal Ruh" anlamının uygun düşmediğini ifade etmiştir.[55] Bu ifadenin Hz. Muhammed'e işaret ettiğini düşündürten hususların bir kısmı şunlardır:[56]

A- Gelecek Gerçeğin Ruhu kendisinden konuşmayacaktır (Yuhanna 16, 13). Hz. İsa'nın kendi adına konuşmayıp Allah adına konuştuğu da İncillerde geçer (Yuhanna 12, 49). Peygamberimiz de Allah'tan vahiy olan Kuran'la uyardı. Bunu Kuran şöyle açıklar:

53-Necm Suresi 3: **O, hevasından konuşmaz.**

4: **O, yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir.**

B- Gelecek olan, Hz. İsa'yı övecektir (Yuhanna 16, 14). Kuran'ın birçok ayeti Hz. İsa'yı över ve Peygamberliğini onaylar. Hz. İsa'nın, Allah'tan gelen bir mesajla insanlığa gönderildiğine en geniş kitleyi inandıran kişi Hz. Muhammed'dir.

C- Gelecek olan, Kutsal Ruh ile bir arada anılır (Yuhanna 14, 26). Peygamberimize Kuran'ın vahyini Kutsal Ruh'un getirdiği Kuran'da geçer.

26-Şuara Suresi 192: **Bu, evrenlerin Rabbinin indirdiği vahiydir.**

193: **Onu Güvenilir Ruh (Cebrail) indirdi.**

194: **Senin kalbine. Uyarıcılardan biri olman için.**

54 Fadıl Ayğan, **Son Peygamberi Müjdelemek**, s. 418-429.

55 Fadıl Ayğan, **Son Peygamberi Müjdelemek**, s. 429-438.

56 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 246-247.

195: **Apaçık Arapça bir dille.**

196: **Daha önceki kitaplarda da anılmıştır.**

D- O, Hz. İsa ile aynı kaynaktan aldığını bildirecektir (Yuhanna-16, 14). Hz. Muhammed'in söylediklerinin de tüm kaynağı Allah'tır.

E- "**Size her şeyi öğretecek**" (Yuhanna 14, 26). Hz. Muhammed, Allah'ın varlığından, ahiretten, güzel ahlaka kadar her konuda gerekli her şeyi öğretmiştir. Hıristiyanlıkla ortak bu mesajları en geniş kitleye kabul ettiren Hz. Muhammed'dir.

F- "**Size söylediklerimi hatırlatır**." (Yuhanna-14, 26). Hz. İsa ile Hz. Muhammed'in mesajı aynı gerçekleri içerir.

"*Paraklit*" ifadesinin yanı sıra İncillerde geçen "Tanrı'nın egemenliği" ile ilgili söylemler de Hz. Muhammed ve onunla gelen peygamberlikle ilişkilendirilmiştir.

Matta 21, 43: **Bu nedenle size şunu söyleyeyim, Tanrı'nın Egemenliği sizden alınacak ve bunun ürünlerini yetiştiren bir ulusa verilecek.**

Markos 4, 26: **Sonra İsa şöyle dedi: "Tanrı'nın Egemenliği, toprağa tohum saçan adama benzer.**

27: **Gece olur, uyur; gündüz olur, kalkar. Kendisi nasıl olduğunu bilmez ama tohum filizlenir, gelişir.**

28: **Toprak kendiliğinden ürün verir. Önce filizi, sonra başağı, sonunda da başağı dolduran taneleri verir.**

29: **Ürün olgunlaşınca, adam hemen orağı vurur. Çünkü biçim vakti gelmiştir."**

30: **İsa sonra şöyle dedi: Tanrı'nın Egemenliğini neye benzetelim, nasıl bir benzetmeyle anlatalım?**

31: **Tanrı'nın Egemenliği hardal tanesine benzer. Hardal, yeryüzünde toprağa ekilen tohumların en küçüğüdür.**

32: **Bununla birlikte, ekildikten sonra gelişir, bütün bahçe bitkilerinin boyunu aşar. Öylesine dal budak salar ki kuşlar gölgesinde barınabilir.**

Müslüman yazarlar, fetihler sonucu Yahudiler ve Hıristiyanların sahip olduğu bölgelerin çoğunun alınmasına ve Hz. İsa'dan sonra İslam ümmetinden başka siyasi hakimiyeti ve müstakil bir dini öğretisi olan bir egemenlik çıkmamasına atıf yaparak, buna benzer ifadeleri Hz. Muhammed'in müjdelenmesi olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca Fetih Suresi'nde, Hz. Muhammed'in yanında bulunanların İncil'de nasıl anlatıldıkları aktarılır. Bu ayetteki ifadelerin benzerlerinin, İncillerde geçen "Tanrı'nın egemenliği" ile beraber anlatılması; mevcut İncillerde geçen "Tanrı'nın egemenliğini" anlatan ifadelerin, en azından bir kısmının, Hz. İsa'ya vahyedilen İncil'in korunmuş kısımları olduğunu, bu konuyla ilgilenen Müslüman yazarlara düşündürmüştür.[57] İncillerde, ayrıca Matta 13, 31-32'de, Luka 13, 18-19'da da Fetih Suresi'nde belirtilene benzer ifadeler yer almaktadır. Fetih Suresi'ndeki ayet ise şöyledir:

48-Fetih Suresi 29: **Muhammed Allah'ın elçisidir. Onunla beraber olanlar, kafirlere karşı sert, birbirlerine merhametlidirler. Onları rüku ederken, secde ederken ve Allah'tan lütuf ve hoşnutluk isterken görürsün. Onların belirtileri, yüzlerindeki secde izleridir. Bunlar, onların Tevrat'taki özellikleridir. İncil'de ise şöyle tanımlanmaktadırlar: Filizini yarıp çıkaran, sonra onu güçlendirerek kalınlaşan, gövdesi üzerinde yükselen ekin gibidir. Bu, ekincilerin hoşuna gider. Allah, böylece, onlarla kafirleri öfkelendirmektedir. Allah, inanıp iyi işler yapanlara bağışlanma ve büyük bir ödül vaat vermiştir.**

57 Fadıl Ayğan, **Son Peygamberi Müjdelemek**, s. 449-460.

Kuran'da da ismi geçen Hz. Yahya, Hz. İsa ile aynı dönemde yaşayan ve ondan daha önce peygamberlik vazifesine başlamış olan bir elçidir. İncillerde Hz. Yahya ile bazı kişiler arasında geçip de aktarılan şu konuşma da ilginçtir:

Yuhanna-1, 20: **Yahya'nın tanıklığı şöyle oldu, açıkça konuştu, inkar etmedi: "Ben Mesih değilim" diye açıkça konuştu.**

21: **Onlar da kendisine: "Öyleyse sen kimsin? Sen İlyas mısın?" diye sordular: O da "Değilim" dedi. "Sen O Peygamber misin?" Yahya: "Hayır" diye cevap verdi...**

Hz. Yahya'ya üç soru sorulmaktadır ve o, bu üç soruya da olumsuz cevap verir:

1- Sen Mesih misin? (İsa mısın?)

2- Sen İlyas mısın?

3- Sen "O Peygamber" misin?

Yuhanna'da üç ayrı kişiden bahsedilir. Bunlar 1-İsa, 2-İlyas, 3- O Peygamber'dir. Hz. Yahya'nın, Hz. İsa ile aynı dönemde yaşadığı bilinmektedir. Mevcut İncillerde, Hz. İsa, İlyas'ın geldiğini ve insanların ona çok çileler çektirdiğini söyler (Matta-17,12). Peki o zaman "O Peygamber" kimdir? İnsanlar, Tesniye 18, 18'de belirtilen "Peygamberi" beklemektedirler (bir önceki başlıkta bu ifadeyi inceledik). Bu ifade tarzı "O Peygamber'in" Hz. İsa'dan farklı bir şahsiyet olduğunu düşündürtmektedir. Peki, Tesniye 18, 18'de belirtildiği gibi Allah'tan aldığı sözleri insanlara duyuran, Hz. İsa'nın çıktığı dönemde hala gelmemiş olan Peygamber kimdir? Hz. Muhammed dışında, tarihte önemli bir etkide bulunmuş, Allah'a milyarlarca kişinin yönelmesine sebep olmuş ve Hz. İsa'dan sonra gelmiş ikinci bir insan gösterilemez.[58]

58 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 248-249.

Burada dikkat çektiğimiz Hz. Muhammed'e işaret olarak kabul edilen ifadeler yüzlerce yıldır bu konuyla ilgilenen Hıristiyan ve Müslüman ilahiyatçılar arasında tartışma konusu olmuştur. Fakat şu husus tartışılmayacak kadar açıktır: Mevcut İncillerin hiçbir yerinde Hz. İsa'dan sonra peygamber gelmeyeceği söylenmez. Buna karşın İncillerde peygamberlik iddiasında olanları tanımada şu kriter verilir: "Verilen ürüne bak ve yalancı ile doğru söyleyeni ayırt et."

Matta 7, 15: **Yalancı peygamberlerden sakının. Onlar size koyun postu içinde yaklaşırlar, ama özde yırtıcı kurtlardır.**

16: **Onları yaşam ürünlerinden tanıyacaksınız. Hiç dikenlerden üzüm, deve dikenlerinden incir toplanır mı?**

17: **Her iyi ağaç iyi ürün verir. Çürük ağaç ise kötü ürün verir.**

18: **İyi ağaç kötü ürün vermediği gibi, çürük ağaç da iyi ürün vermez.**

19: **İyi ürün vermeyen her ağaç kesilip ateşe atılır.**

20: **Demek ki onları yaşam ürünlerinden tanıyacaksınız.**

Hz. İsa'dan sonra hiç Peygamber gelmeyecek olsaydı Hz. İsa "Benden sonra peygamber gelmeyecektir, benden sonra kim peygamberlik iddia ederse o yalancıdır" diye çok kestirme bir şekilde bu soruyu cevaplayabilirdi. Hz. İsa'nın, yalancı ve doğru peygamberi ayırt etmede bir yöntem tavsiye etmesi, başlı başına Hz. İsa'dan sonra peygamber geleceğine delildir. Hz. İsa'dan sonra peygamber gelecek olması ise Hz. Muhammed'in peygamberliğine Hıristiyanlar için önemli delil olmalıdır. Çünkü Hz. İsa'dan sonra gelip de Allah'a inanan, Allah'a güvenen, Allah'ı seven, putları terk eden milyarların

oluşması gibi "harika bir ürün", sadece ve sadece Hz. Muhammed ile gelen İslam sayesinde elde edilmiştir.[59]

Dünyanın en kalabalık iki dini olan Hıristiyanlık ve İslam, önemli ortak noktalara sahiptir. Öncelikle her iki din de ezeli, tek, kimseye muhtaç olmayan, kendisi dışındaki her şeyin yaratıcısı, bilgisi yüksek, kudreti yüksek, merhametli bir Allah'ın varlığını kabul etmektedir. Ayrıca ahirette sorgu, ödül ve ceza gibi çok temel bu inanç da ortaktır. Öldürmeme, çalmama, insanları aldatmama, zina yapmama, kibirli olmama gibi birçok ahlaki ilke de aynıdır. İçeriklerindeki farklılıklara rağmen her iki dinde de Allah'a şükretme, dua, hac, oruç gibi ibadetler mevcuttur. Her iki din de tarih boyunca Hz. Lut'tan, Hz. İbrahim'den, Hz. İshak'tan, Hz. Yakub'dan birçok peygambere kadar peygamberler zinciriyle insanlara Allah, ahiret, ahlak, ibadetle ilgili içeriğin ulaştırıldığını söyler.

En önemli farklılık Hz. İsa'nın mahiyetiyle ilgili farklı inançtan kaynaklanmaktadır. İslam inancına göre Hz. İsa ve Hz. Muhammed, bahsedilen zincirin, önceki peygamberler gibi iki halkasıdırlar. Hıristiyanlığın büyük mezheplerine göre ise Hz. İsa, zincirin geri kalan halkalarından mahiyet olarak tamamen farklıdır: İsa ezeli tanrıdır. Ezeli tanrı tek bir tanrı olmakla beraber, kendi içinde üç kişi barındırır. Bunlar Baba, İsa ve Kutsal Ruh'tur. Tanrısal öze sahip bir varlık olarak İsa, Meryem'in rahminde tıpkı öteki insanlar gibi beden almıştır (enkarnasyon). O, bir taraftan tamamıyla tanrı, diğer taraftan tamamıyla insan kabul edilmektedir. Zira o, "tanrısal" yönü itibariyle Tanrı'yla, beşeri yönü itibariyle ise öteki insanlarla aynı özü paylaşmaktadır.

59 Kuran Araştırmaları Grubu, **Kuran Hiç Tükenmeyen Mucize**, s. 249-250.

Burada, üçleme inancına sahip Hıristiyanlara, kendi inandıkları metinler üzerinden bir deney teklifinde bulunmak istiyorum. İslam'ın ve büyük Hıristiyan mezheplerin İsa'ya ilişkin kabullerinden habersiz bir grup oluşturalım. Onlara, önce Hıristiyanların kutsal kitap olarak kabul ettikleri metinlerin üçte ikisinden fazlasını oluşturan "Eski Ahit'i" okutalım. Sonra onlardan, bu kitaptan anladıkları Tanrı inancını ve bu kitaba göre gelecek Mesih'in özelliklerini yazmalarını isteyelim. Ben, bu topluluğun % 95'ten fazlasının, "Eski Ahit'ten" anladıkları Tanrı inancının ve beklenen Mesih'in özelliklerinin; Kuran'ın anlattığı Allah inancıyla ve Kuran'da anlatılan peygamber özellikleriyle, Hıristiyanlığın büyük mezheplerinin anladığı üçleme inancından ve hem ezeli Tanrı hem insan olan Mesih İsa anlayışından, çok daha uyumlu olacağını iddia ediyorum. Hatta bu iddiamı bir adım ileri götürebilirim. Bu topluluğa dört İncil ile beraber tüm "Yeni Ahit'i" okutalım. Sonra onlardan bu kitaptan anladıkları Tanrı inancını ve Hz. İsa'nın özelliklerini yazmalarını isteyelim. Aynı topluluğun büyük kısmının "Yeni Ahit'ten" anladıkları Tanrı inancının ve Hz. İsa'nın özelliklerinin; Kuran'ın anlattığı Allah inancıyla ve Kuran'da anlatılan Hz. İsa ile, Hıristiyanlığın büyük mezheplerinin anlattığı üçleme inancından ve İsa anlayışından (Yuhanna'daki bu tezime aykırı yorumlanabilecek bazı ifadelere rağmen) daha uyumlu olacağını da iddia ediyorum.

"Eski Ahit'i" okuyan biri orada üçleme inancına benzer hiçbir şey bulamaz. Üçleme, eğer Hıristiyan büyük mezheplerin iddia ettiği gibi en temel bir doktrinse, kendilerinin kabul ettikleri kutsal metinlerin üçte ikisinden fazlasını oluşturan Eski Ahit'te bunun hiç geçmemesini, hatta çok net tevhid inancını ortaya koyan buna aykırı ifadeler olmasını, bu mezhepler mantıklı bir şekilde açıklayamaz. Hatta Yeni Ahit'i

(Hıristiyan mezheplerinin zorlama yorumlarını bilmeden) okuyan biri orada da üçleme inancını bulamaz. Kilise'nin, "teslis" tabir edilen üçlü birlik anlayışının Eski ve Yeni Ahit metinlerinde niçin açıkça ve doğrudan geçmediğini makul şekilde açıklaması beklenir. Doğrusu şu ki Kilise, bu soruyu yüzlerce yıldır yanıtlayamamıştır.[60]

Yeni Ahit'te Tanrı için "Baba", İsa için "Oğul" ifadeleri kullanılmaktadır ama tüm Yeni Ahit hatta Eski Ahit okunduğunda, "Baba" ifadesinin "tüm kulların Tanrısı", "oğul(lar)" ifadesinin ise "sevgili kul(lar)" anlamında defalarca kullanıldığı görülmektedir. Nitekim hiçbir Yahudi, Eski Ahit'teki bu gibi ifadelerden "teslis" düşüncesine ulaşmamıştır. Büyük Hıristiyan mezheplerin yorumlarına bağlanmadan Yeni Ahit'i, bütün hepsini göz önünde bulundurarak okuyan birisi de, bu ifadelerden, Hz. İsa'nın "Baba Tanrı'nın ezelden beri var olan oğul Tanrısı" olduğunu anlamayacaktır. Mevcut İncillerde bile; Allah'a yönelen, dua eden, Allah'tan olanı ilettiğini (Yuhanna 5, 30), acizliğini, kendisinin değil bir tek Allah'ın iyi olduğunu (Markos 10, 18; Luke 18, 19) ifade eden bir İsa vardır. Bu ifadeler Kuran'ın "Peygamber İsa" anlayışıyla, Hıristiyan mezheplerin "Tanrı İsa" anlayışından çok daha uyumludur.

Nitekim Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, Hz. İsa'nın ilahi bir kimliği olmadığını düşünen birçok grup ve birçok kişi vardı. Hıristiyanlığın devletin resmi dini olması ve kurumsallaşan kiliselerin baskılarıyla bunlar yok edildi. Yapılan modern araştırmalar ve erken Hıristiyan literatürü, teslis

60 Bu bölüm yazılırken Zafer Duygu'nun "**Hıristiyan Tarihi Üzerine Notlar**" (yayımlanmamış) ve şu çalışmasından faydalanılmıştır: Zafer Duygu, "Hıristiyanlığın Erken Yüzyıllarındaki İsa Teolojisi Tartışmalarında Dinamik Monarşiyanist Akıma Özgü Monoteist Kristoloji ve Bunun Ebionit Kristolojiyle Mukayesesi", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2018, s. 329-343.

düşüncesinin daha ziyade 2. yüzyıla ait bir sav olduğunu göstermektedir.[61] Üstelik teslisin 325 İznik Konsili'nde resmi bir mahiyete büründürüldüğü ama bunun sonrasında bile birçok Hıristiyan cemaat ve inanç akımı tarafından reddedildiği bilinmektedir. İmparator 1. Theodosius (379-395), Hıristiyanlığı bir tarafta "tek tip" bir inanç haline getirmeye çalıştı ve öte tarafta Hıristiyanlık karşısında o zamanlar mevcut paganizm, Yahudilik ve diğer dinlerin taraftarlarını baskı altına alırken, ortaya koyduğu yasalar ve uygulamalarla, yani aslında bir bakıma devlet gücünü kullanarak, teslis inancını bütün Hıristiyanlığın "yegane doğru akidesine" dönüştürmeyi başardı.[62] Bilindiği gibi, günümüzdeki bazı Hıristiyan gruplar da (Üniteryen bazı kiliseler ve Pentekostalizmin içinde kabul edilen bazı gruplar gibi) "ilahi kimliği olmayan İsa" anlayışına sahiptir.

İslam'ın tarihte oynadığı en önemli rollerden biri, Hıristiyanlığın büyük mezheplerinin savunduğu "ilah İsa" anlayışını düzeltmesi ve onu şerefli peygamberler zincirinin şerefli bir halkası olarak takdim etmesidir. İslam, bir yandan Yahudilik ve Hıristiyanlığı kucaklar; bunların, aslında tek dinin tarihin değişik zaman dilimlerinde ve yerlerindeki bildirimi olduğunu anlatıp birbirine bağlar. Diğer yandan üçleme inancı gibi insani eklemeleri düzeltir. İslam'ın, Yahudiliğe ve Hıristiyanlığa bu bakışı, üçleme inancına karşı bu duruşu, üstelik İslam'ın bizzat Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerinde de göze çarpan geleceğe yönelik beklentilerini karşılayacak bir

61 Örneğin yazılan ilk İncil olan Markos'un son kısmında yer alan ve "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh" ifadelerini içeren kısmın interpolasyon (ekleme) olduğu, metin eleştirisi yöntemiyle yapılan çalışmalarda gösterilmektedir. Detaylar için bakınız: Zafer Duygu, **İsa, Pavlus İnciller**, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2018.

62 Zafer Duygu, **Hıristiyanlık ve İmparatorluk: Geç Antikcağ'da Kilise-Devlet İlişkileri ve Kristoloji Paradigmaları**, Divan Yayınları, İstanbul, 2017.

mahiyet taşıması, "Neden Müslümanım" sorusuna sunacağım birçok gerekçeden biridir.

4-8-KURAN'DAKİ HZ. İSA İLE HZ. MERYEM VE APOKRİF İNCİLLER

Bu başlık altında, az dikkat çekmiş ve önemi gereğince anlaşılamamış bir konuya değineceğim. Hz. İsa'nın vefatından sonra, birinci asrın sonlarında ve ikinci asırda, günümüzde kanonik kabul edilen dört İncil'le beraber bu İncillerin dışında kalan ve "apokrif İnciller" olarak bilinen birçok İncil de yazılmıştır. Modern çalışmalar göstermektedir ki, Miladi 1. yüzyılın sonlarından itibaren Hıristiyan dünyada bugün adına "İncil" denilen birçok metin dolaşmaya başlamıştır. İkinci yüzyıl ortalarında, sayısı belki yüzlere varan bu İnciller arasından dört tanesi, dönemin önde gelen Hıristiyan din adamı İrenaeus'un da teklif ve teşvikiyle daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu İnciller 3. yüzyılda daha da sivrilmiş, nihayet 4. yüzyılda toplanan Laodikeia (363), Hippo (393) ve nihayet Kartaca (397) Konsilleri kanalıyla "Yeni Ahit" kanonuna dahil edilerek resmi statüye kavuşturulmuşlardır.[63] Bilhassa I. Theodosius döneminden itibaren, Hıristiyanlığın alternatif inanç geleneklerine ve bu gelenekleri ihtiva eden metinlere karşı sistemli kovuşturmalar yapıldığı bilinmektedir. Buna göre, aslında Hz. İsa'yı ve öğretilerini anlatmalarına karşın, dört İncil dışındaki yüzlerce metin önce ötekileştirilerek Kilise geleneği dışında bırakılmış, sonrasında ise unutulmak üzere tarihin derinliklerine terk edilmişlerdir. Bilim dünyasında bu metinlere bugün "öteki İnciller" ya da "apok-

63 Zafer Duygu, **İnciller Güvenilir Metinler Midir? Metodolojik ve Karşılaştırmalı Analizler**, s. 84.

rif İnciller" denilmektedir. Bu İncillerden birçoğu modern arkeoloji çalışmalarıyla gün yüzüne çıkarılmışlardır ancak çok daha fazlası henüz keşfedilmeyi beklemektedir.

Günümüz teknolojisiyle birçoğuna internetten ulaşılabilecek olmasına rağmen, günümüzdeki Hıristiyanlara sorsak, % 99'u apokrif İncillerin içeriği hakkında bir şey söyleyemeyecektir. Apokrif İnciller keşfedildikçe, Hıristiyan dünyada da belirli ölçülerde popüler olmuşlardır. Ancak bu metinlerin Kilise tarafından ötekileştirilerek gelenek dışına itilmesi, bunların etkisini büyük ölçüde sınırlamıştır. Peki, ama 7. yüzyılda durum nasıldı? Bu İnciller 7. yüzyılda mevcut metinler miydi ve daha da önemlisi Arabistan sahasında bu metinlere ulaşmak mümkün müydü? Hiç şüphe yok ki, o zamanın olanaksızlıkları nedeniyle sıradan bir insanın geleneksel İncil metinlerini ihtiva eden bir el yazmasına bile ulaşması güçtü. Üstelik Arabistan, Hıristiyan nüfusun görece az olduğu bir yerdi ve yazılı kültür neredeyse hiç gelişmemişti. Buradan bakıldığında, bugün "apokrif" dediğimiz bir İncil'in veya İncil külliyatının 7. yüzyılda Arabistan sahasında insanlarca bilinen metinler olduğunu söylemek çok güçtür ki, o zamanlar bu gibi metinlerin Arabistan'daki varlığı bile çok su kaldıracak bir tartışmadır. Halbuki Kuran'da, Hz. İsa ve Hz. Meryem hakkındaki çok sayıda anlatım, bugünkü geleneksel İncil metinlerinde yer almamasına karşın, Hıristiyan dünyada dışlanan söz konusu apokrif metinlerde bulunmaktadır. Bu konuda şu örnekleri verebilirim:

Hz. Meryem'in Doğmadan Önce Allah'a Adanması

3-Ali İmran Suresi 35: **İmran'ın karısı şöyle demişti: "Rabbim! Karnımdaki çocuğu sırf Sana hizmet etmek**

üzere adadım. Benden kabul et. Şüphesiz Sen işitensin, bilensin"

36: **Onu doğurunca dedi ki: "Rabbim! Onu kız doğurdum." Oysa Allah onun ne doğurduğunu daha iyi biliyordu. "Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Kovulmuş şeytana karşı onu ve soyunu korumanı diliyorum."**

Yakup İncili, 4, 1: **Ve işte, Rabbin bir meleği ona görünüp şöyle dedi: "Anna, Anna, Tanrı senin yakarmalarını duydu. Hamile kalıp çocuk doğuracaksın ve tüm dünya senin soyundan övgüyle bahsedecek. Anna yanıt verip dedi: "Rabbim olan Tanrı şahidimdir ki, doğurduğum erkek de olsa kız da olsa, onu Rabbime adayacağım ve çocuk tüm yaşamı boyunca Rabbe hizmet edecek."**

Hz. Meryem'in Sorumluluğu İçin Kura

3-Ali İmran Suresi 44: **Bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'i kim himayesine alıp koruyacak diye kura için kalemlerini atarlarken sen yanlarında değildin. Bu hususta tartışırlarken de yanlarında değildin**.

Yakup İncili 8, 3: **Rabbin meleği şöyle dedi: "Zekeriya, Zekeriya! Tapınaktan çık ve halkın dul erkeklerini bir araya topla. Her erkek bir dal parçası getirsin. Rab kime işaret verirse, Meryem o kişinin eşi olacak." Bu çağrı tüm Yahudiye bölgesine ilan edildi; Rabbin borusu çalındı ve tüm erkekler tapınağa koştular.**

Hz. Meryem'in Perde Yapması

19-Meryem Suresi 17: **(Meryem) onlarla arasına bir perde yapmıştı. Derken ona Ruhumuzu (Cebrail'i) yolladık da o, kendisine düzgün bir insan olarak gözüktü.**

Sahte Matta, 8: **Meryem ve diğer bakireler dikiş konusunda kura çektiler ve Tapınağın perdesini dikme görevi Meryem'e verildi.**

Sahte Matta, 9: **Üçüncü gün Meryem, mor kumaş elinde çalışırken odasına kelimelerle anlatılamayacak güzellikte bir erkek girdi. Meryem onu görünce aşırı derecede korkup titremeye başladı.**

Hz. Meryem'in Özel Rızıklandırılması

3-Ali İmran Suresi 37: **Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul etti ve onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Zekeriya'yı da onun bakımıyla görevlendirdi. Zekeriya, mihraba her girişinde yanında bir yiyecek bulurdu. "Ya Meryem! Bu sana nereden geliyor?" derdi. O da "Bu, Allah tarafından" diye cevap verirdi. Gerçekten de Allah dilediğine hesapsız rızık verir.**

Yakup İncili 8, 1: **Ve Meryem bakılıp büyütülen bir güvercin gibi Rabbin evindeydi ve meleğin eliyle beslendi.**

Hz. Meryem'in Hurma Ağacından Yemesi

19-Meryem Suresi 23: **Doğum sancısı onu bir hurma ağacına yöneltti. "Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitmiş olsaydım" dedi.**

24: **Bunun üzerine ağacın altından ona şöyle seslenildi: "Tasalanma, Rabbin senin alt tarafından bir dere akıttı."**

25: **"Hurma ağacını kendine doğru silkele ki üzerine taze hurma dökülsün."**

Sahte Matta, 20: **Ve yolculuklarının üçüncü gününde yola devam ederlerken çölün kavurucu sıcağından rahatsız olan Kutsal Meryem bir hurma ağacı gördü ve Yusuf'a: "Şu ağacın gölgesinde biraz dinleneyim" dedi.**

Bunun üzerine Yusuf acele ile Meryem'i ağacın altına götürüp hayvanından indirdi. Kutsal Meryem orada otururken ağacın yapraklarına bakıp meyvelerle yüklü olduğunu gördü ve Yusuf'a şöyle dedi: "Keşke bu ağacın meyvelerini yemek mümkün olsaydı." Yusuf ise şöyle karşılık verdi: "Ağacın dallarının ne kadar yüksek olduğunu gördüğün halde bu şekilde konuşmana ve ağacın meyvelerinden yemek istemene şaşırıyorum. Ben suyun yokluğu konusunda daha çok endişeleniyorum; çünkü tüm tulumlar şu anda boş ve kendimizi ve hayvanlarımızı serinletmek için nereden su bulacağımızı bilmiyorum." O anda sevinçli bir yüz ifadesiyle annesinin kucağında oturan çocuk İsa ağaca şöyle dedi: "Ey ağaç, dallarını eğ ve annemi meyvelerinle sevindir". Bu emir üzerine ağaç derhal dallarını tepeden aşağıya eğerek meyvelerini Kutsal Meryem'in ayakları dibine serdi.

Toplumunun Hz. Meryem'i Suçlaması

19-Meryem Suresi 27: **Derken kucağında çocuğu ile toplumunun yanına geldi. Dediler ki: "Ey Meryem! Çok çirkin bir şey yaptın!"**

28: **"Ey Harun'un kız kardeşi! Baban kötü biri değildi. Annen de iffetsiz değildi."**

Sahte Matta, 12**: Kaç kişiden oluştuğu belirlenemeyecek kadar büyük bir kalabalık toplandı ve Meryem tapınağa getirildi. Kahinler, Meryem'in akrabaları ve annebabası ağlayıp ona şöyle dediler: "Günahını kahine itiraf et; sen ki Rabbin Tapınağında güvercin gibiydin ve meleğin ellerinden yiyecek almıştın."**

Hz. İsa'nın Beşikte Konuşması

3-Ali İmran Suresi 46: **O (İsa), iyilerden biri olarak, beşikte iken de yetişkinlik çağında da insanlarla konuşurdu.**

Kurtarıcının Arapça Çocukluk İncili, 1: **İsa konuştu ve gerçekten henüz beşikte yatarken annesi Meryem'e şöyle dedi: "Ben İsa'yım, melek Cebrail'in müjdesi uyarınca doğurduğun Tanrı Oğlu ve Logos'um (Söz'üm). Babam beni dünyanın kurtuluşu için gönderdi.'"**

Hz. İsa'nın Çamurdan Kuş Yapması

5-Maide Suresi 110: **Benim iznimle çamurdan kuş görünümünde bir şey yapıyor, içine üflüyordun da, o Benim iznimle kuş oluyordu.**

Çocukluk Thomas İncili, 2: **Yumuşak balçık hazırladı ve bundan on iki serçe yaptı. Bunu yaptığında Cumartesi'ydi. Onunla birlikte başka çocuklar da oynuyorlardı. Bir Yahudi, Cumartesi günü İsa'nın oyun esnasında ne yaptığını görünce, oradan hemen gitti ve babası Yusuf'a haber verdi. "Bak, senin oğlun dereden balçık aldı, on iki kuş yaptı, Cumartesi'yi bozdu." Yusuf oraya geldiğinde onu gördü ve sordu: "Cumartesi günü yapılmaması gerekeni niçin yapıyorsun?" Ama İsa ellerini çırptı ve serçelere bağırdı: "Gidiniz!" Serçeler kanatlarını açtılar ve ötüşerek uçup gittiler.**

Peygamberimizin bir Yahudi veya Hıristiyan topluluğun içinde büyümediğini biliyoruz. Kuran'da, Hz. Muhammed'in kendisi de içinden çıktığı kavmi de "ümmi" olarak nitelenir. Bu kelimenin Kuran'daki kullanımına baktığımızda, bu kelimeyle Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi dönemde herhangi bir kutsal metne bağlılığının olmadığının ve bu metinlerin bilgisinden haberdar olmadığının vurgulandığı görülür.

62-Cuma Suresi 2: **O (Allah), ümmilerin içinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir elçi gönderendir. Kuşkusuz önceden apaçık bir sapıklık içindeydiler.**

Hz. Muhammed'in kutsal metinlerin bilgisine sahip olmadığını bilen kavmi için, Hz. Muhammed'in, ancak bu konuda uzmanlaşmış Yahudi ve Hıristiyan din adamlarının bilebileceği Tevrat ve dört İncil'de geçen Hz. Nuh'unki veya Hz. İbrahim'inki gibi kıssaları haber vermesinde bir olağanüstülük vardı. Birçok kişi, Hz. Muhammed'in bu bilgileri bir şekilde Yahudi ve Hıristiyanlardan öğrendiğini düşünüp şüpheye düştü; nitekim buna benzer iddialar ortaya atılmıştır. Kuran'da bu iddialar reddedilmekte, Hz. Muhammed'in kutsal metinlerin bilgisine sahip olmayan "ümmi" bir toplumun içinde "ümmi" bir birey olduğu ifade edilmektedir. Meselenin önemli noktası şudur: Bugünkü bilgilerimiz ışığında bu konuda neler söyleyebiliriz?

Kuran'da geçen Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili aktarımlar, sadece dört İncil ve Yeni Ahit'in dört İncil dışındaki kısımlarında geçen bilgiler değildir. Bunlarda olmayan bilgiler de mevcuttur. Muhtemelen İslam'ı kabul etmeyen birçok Hıristiyan, Hz. Muhammed'in Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili bir kısım bilgilere bir şekilde ulaşıp da dört İncil'den aldığını, geri kalanını "uydurduğunu" düşündüler. Fakat şu andaki imkanlarla, dört İncil'de olmayıp da Kuran'da geçen birçok bilginin, apokrif İncillerde mevcut olduğunu görüyoruz. Bu durumun en iyi açıklaması nedir? Bu durum kimin tezlerini güçlendirmiştir?

Öncelikle bu durumun muhtemel açıklamalarını, sonra bunların hangisinin en makul açıklama olduğunu tespit etmeye çalışalım. Bu olgu üzerine düşününce muhtemel üç açıklama

olduğu gözüküyor: Birincisi, Kuran'da geçen olaylarla apokrif İncillerde geçen olaylar arasındaki benzerliğin tesadüfi bir benzerlik olduğu, başka bir açıklamaya ihtiyaç olmadığı şeklindedir. İkincisi, Hz. Muhammed'in bir şekilde apokrif İncillere ulaşıp da buralardan alıntılar yaparak "Kuran'ı yazdığı" şeklindedir. Üçüncüsü, Hz. Muhammed'in iddia ettiği gibi vahiy sonucu Kuran'ın indirildiği şeklindedir.

Birinci açıklamanın yanlış olduğu yukarıdaki örneklerin incelenmesinden rahatça anlaşılacaktır. Hz. Meryem'in sorumluluğunu kimin alacağının kura ile tespiti, Hz. Meryem'in doğum sırasında hurma yemesi, Hz. İsa'nın beşikteki konuşması, Hz. İsa'nın çamurdan yaptığı kuşların canlandırılması[64] gibi detayların tek bir tanesinin bile hem Kuran'da hem apokrif İncillerde geçiyor olması, tesadüfi bir durum olarak değerlendirilemez. Ortak olarak anlatılan hususların, hem sıra dışılığı hem de birçok farklı noktanın anlatımında benzerlik olması bu şıkkı elememizi gerektirir.

İkinci açıklamanın makul olup olmadığını anlamak için önce şöyle minik bir deney yapabiliriz: Bulunduğumuz bölgede ulaşabildiğimiz Hıristiyanların apokrif İncillerle ilgili bilgisini test edelim. İnternette apokrif İncillere ulaşmanın birkaç tuşa basmakla mümkün olduğu içinde bulunduğumuz dönemde, acaba kaç Hıristiyan Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili dört İncil'de yer almayan ve apokrif İncillerde mevcut olan birkaç olay aktarabilir? Deneyimizi bir adım daha ileri götürelim: İnternette apokrif İncillere ulaşmanın birkaç tuşa basmakla mümkün olduğu içinde bulunduğumuz dönemde, acaba hayatını Hıristiyanlığa adamış kaç papaz Hz. İsa ve Hz.

64 Din felsefesi açısından önemli bir başlık olan "mucizeler" konusu hakkındaki görüşlerimi şu kitabımdan öğrenebilirsiniz: Caner Taslaman, **Kuantum Teorisi, Felsefe ve Tanrı**, s. 121-167.

Meryem'le ilgili dört İncil'de yer almayan ve apokrif İncillerde mevcut olan birkaç olay aktarabilir? Papazlardan eğer apokrif İncillerden Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili birkaç olay aktaran birileri çıkarsa bile, bunların düşük bir yüzdeye karşılık geleceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Şüphe yok ki, bugün bile Hıristiyan dünyası apokrif İncil metinlerinin içeriğini pek bilmemektedir. 7. yüzyıl Arabistan'ında, Miafizit ve Theodorosçu (Nesturi) Hıristiyanların çoğunlukta olduklarını biliyoruz ki, bu iki grup da bugünkü dört İncil'i benimsemiştir. Acaba 7. yüzyılda Arap yarımadasında, Hıristiyanların içinde yaşamayan bir kimsenin, birçok farklı apokrif İncil'e dağılmış bilgilere ulaşması ne kadar muhtemeldi? Veya soruyu bir adım daha ileri taşıyalım: 7. yüzyılda Arap yarımadasında, Hıristiyanların içinde yaşayan bir kimsenin, birçok farklı apokrif İncil'e dağılmış bilgilere ulaşması ne kadar muhtemeldi? Bunun kesin olarak imkansız olduğu söylenemez ama hiç beklenmeyecek bir durum olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bahse konu apokrif İncillerin bilinen en eski nüshaları Eski Yunanca ve Süryanice gibi farklı dillerdedir; dille ilgili sorun da not edilmelidir. Okuryazarlığın düşük olduğu bu dönem ve bölgede, dört İncil ile beraber birçok apokrif İncil'deki bilgiye vakıf birisi olduğunu düşünelim. Hiç şüphesiz, o dönemde eğer böyle biri vardıysa, o dönemde, üst seviyede İncil bilgisine sahip özel bir uzman olurdu. Kısacası Hz. Muhammed'in, Kuran'daki Hz. İsa ve Hz. Meryem ile ilgili bilgileri, dört İncil ve birçok apokrif İncil'deki bilgilere erişip de aktardığını söyleyen birisi, Hz. Muhammed'in kendi dönemindeki, çok önemli İncil uzmanlarından biri olduğunu söylemek gibi makul olmayan bir tezi savunmak zorunda kalır. Hz. İsa ve Hz. Meryem ile ilgili anlatımların Kuran'ın yüzde birinden azına denk geldiğini de hatırlayalım. Önceki

bölümlerde gördüğümüz kozmoloji, biyoloji, jeolojiyle ilgili olağanüstü ifadeleri tesadüfe veya Hz. Muhammed'in becerisine vermeye çalışanların, Hz. İsa ve Hz. Meryem ile ilgili Kuran'daki aktarımlar söz konusu olunca "Hz. Muhammed'in, döneminin çok önemli bir İncil uzmanı olduğunu" savunmak zorunda kalmaları ilginç değil mi?

İlaveten, bir an için Hz. Muhammed'in apokrif İncillerdeki bu bilgilere, kendi kabiliyetiyle (vahiy olmaksızın) vakıf olduğunu, farzı muhal düşünelim. Böyle bir durumda, Hz. Muhammed'in bu bilgileri Kuran'a almaktaki menfaati ne olabilir? Kanonik dört İncil'e bağlı olan muhatap olduğu Hıristiyanlar, bu bilgilere "kutsal" kabul ettikleri metinlerde rastlamadıkları için itiraz edeceklerdi. Hz. Muhammed'in apokrif İncillerden bu alıntıları "kullanması", Hıristiyanları kazanmaya yönelik bir avantaj değil, tam aksine kaybetmesine yol açabilecek bir dezavantaj olarak gözükmektedir.

Dört İncil ile beraber apokrif İncillerin metinlerine rahatça ulaşılacak bir gün geleceğini tahmin etti de, o günün insanlarına, "Bakın, ben sırf dört İncil'i değil, apokrif İncilleri de biliyorum" diye hava atmak mı istedi? Çok uzun zaman sonra olacak bu durumu tahmin etmek hiç muhtemel değil, ama diyelim tahmin etti, kendi döneminde lehine olmayıp aleyhine olabilecek bu alıntıları yapması hiç de makul değildir.

Öyleyse üçüncü olasılık en makul açıklamadır: İslam'ın tezi açısından ortada bir sorun yoktur. Hz. Muhammed kendi kabiliyetiyle değil vahiyle hareket ediyordu. Vahiyle doğrunun açıklanması, bunu ilk duyanların ne diyeceğiyle ilgili kaygılar barındırmaktan uzak olan bir amaçtı. İlk iki açıklamanın makul olmadığının saptanması geriye bu şıkkı bırakmaktadır. Hz. İsa ve Hz. Meryem konusunda Kuran ve apokrif İnciller

arasındaki mevcut paralellikler, Hz. Muhammed'in becerisine ya da çabasına değil, vahyin hakikati açıklama esaslı tabiatına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bilindiği gibi, Hz. İsa'nın ölümü sonrasında ona dair haberler Akdeniz Havzası'nda büyük oranda sözlü ve az oranda da yazılı şekilde yayılmıştır. Bu rivayetler, bir dilden başka bir dile, bir kültürden başka bir kültüre, bir inanç bağlamından başka bir inanç bağlamına nakledilirken; aktaranlar, yazanlar, yazılı materyalleri kopyalayanlar, tercümanlar, hatta ve hatta ideolojik ve teolojik kaygılar güden çok sayıda kişi ya da kötü niyetliler, bilinçli ve bilinçsiz şekilde anlam ve bağlam kaybolmalarına ya da kaymalarına neden olmuşlardır. Hz. İsa ve Hz. Meryem'e dair doğrular ile yanlışlar, özgün rivayetler ile uydurma haberler, karışarak bir arada yayılmışlardır. Nitekim bu rivayet ve haberler yazılı metinler haline getirilirken (yani dört İncil ya da apokrif İnciller yazılırken) doğru-yanlış bilgiler karışmak suretiyle bu metinlerde yer bulmuştur. İncil rivayetlerindeki çelişkiler de temelde buradan kaynaklanmaktadır.[65] Dört İncil'in seçimi, içinde siyasetin de olduğu bir tercihtir; bu tercih İlahi bir tercih değildir. Üstelik dört İncil'i kanonik olarak kabul eden Hıristiyanlar bile apokrif İncillerdeki birçok olgunun, eğer dört İncil ile çelişmiyorsa, doğru olmasını mümkün görürler. Dört İncil'i kanonik olarak görmeyen birisi ise böylesi bir şart olmaksızın apokrif İncillerde bazı doğru aktarımlar olmasını mümkün görür. Hz. Muhammed'in bu denli geniş bir literatürü 7. yüzyılın Arabistan koşullarında bilmesi neredeyse imkansızdı.

Önceden verdiğim örneği bir kez daha hatırlatmak istiyorum: Meliha ile Emre'nin kendileri için çok önemli bir

65 Zafer Duygu, **İnciller Güvenilir Metinler Midir? Metodolojik ve Karşılaştırmalı Analizler**, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2020.

yarışa girdiğini düşünün. Siz yarışı görmemiş olmakla beraber yarış bittikten biraz sonra yarış alanına gelmiş olun. Bu durumda, eğer Meliha'yı çok sevinçli Emre'yi üzgün görürseniz Meliha'nın yarışı kazandığına, yarışı kimin kazandığına tanıklık etmeden hükmedebilirsiniz. Çünkü Meliha yarışı kazandıysa sevinçli olmasının ve Emre kaybettiyse üzgün olmasının beklendiğini ve bunun aksi durumda Meliha'nın üzüntülü ve Emre'nin sevinçli olmasının beklendiğini bilirsiniz. Bu bilginizle beraber, Meliha'yı sevinçli Emre'yi üzgün gördüğünüzde, yarışı Meliha'nın kazandığı kanaatine ulaşırsınız. Burada kullanılan akıl yürütme şekli de, tam olarak böylesine sıkça kullandığımız bir akıl yürütmedir: Mevcut durumu, hangi görüşün doğru olması durumunda bekliyorsak, bu durumun gözlenmesi o görüş için delil hükmündedir. Kuran'ın vahyedilmesine tanıklık etmedik. Ama Kuran vahyedilmiş bir kitapsa, Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili söylediklerinin bir kısmının, Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili gerçeklerin bir kısmını içeren apokrif İncillerle örtüşmesi beklenecek bir durumdur. Tarih anlatımında, Hz. İsa ve Hz. Meryem hakkında doğru ve yanlış bilgiler karışmıştır. Kuran sadece gerçek tarihi olguları aktarıyorsa geçmişteki bu dönemi anlatan birçok apokrif İncilin kimi yerlerinde de tarihin bu gerçek olgularının aktarılmış olması beklenecek bir durumdur. 7. yüzyılda Hıristiyan olmayan bir toplumun içinde bulunan Hz. Muhammed'in, dört İncil ile beraber birçok farklı apokrif İncil'deki Hz. İsa ve Hz. Meryem'le ilgili anlatımlara ulaşmış olması ve bundan bir menfaati olmamasına rağmen bunları kullanmasıysa beklenecek bir durum değildir. Kuran ve apokrif İnciller arasındaki tesadüfe atfedilemeyecek paralellikler, Kuran'ın Allah'tan gelen bir vahiy olduğunu desteklemektedir.

5. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ANALİZİ

Bundan önceki bölümlerde Kuran'ın Allah'ın gönderdiği kitap olduğunu, İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu gösteren her delil, aynı zamanda Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğunun delilleridir. Bu üç farklı ifade şekli tamamen aynı anlama sahiptir: Kuran'ın Allah'ın kitabı olması, İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olması ve Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olması ile ifade edilenler arasında bir fark yoktur. Hz. Muhammed Allah'tan gelen mesajı insanlara ulaştıran elçidir; Kuran getirdiği mesajı içeren kitaptır; İslam ise inanç esaslarıyla ve uygulamalarıyla bu mesajı ifade eden dinin ismidir.[66]

Kuran'ın evreni, Dünya'yı, canlıları anlatması veya İslam'ın fıtrata uygunluğu, hayata anlam vermesi gibi başlıklarla ifade edilenler hep Hz. Muhammed'in Allah'ın elçiliği vazifesini yerine getirmesiyle insanlara ulaştırdığı mesajlardır. Elbette İslam'ın içeriğini incelemek, Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olup olmadığına karar vermede en kritik unsurdur. Bu yüzden bu kitabın her başlığı aslında "Hz. Muhammed'in analizi" ile ilgilidir. Bu bölümde ise, önceki bölümlerden farklı olarak, Hz. Muhammed'in hayatına ve hayatında gerçekleştirdiklerine odaklanacağım. Hz. Muhammed'i analiz ettiğimizde, inkarcıların iddia ettiği gibi insanları menfaatleri için aldatan birinde veya halüsinasyonlar gören bir akıl hastasında bulmayı beklediğimiz özellikleri görmediğimizi fakat "Ben

66 "İslam" Hz. Muhammed ile gelen dinin adı olmakla beraber, sadece onunla gelen dinin özel adı değildir. Kuran'da "İslam" ile tarih boyunca Allah'ın gönderdiği tüm peygamberlerle insanlara ulaşan mesajlar, "Müslüm(an)" ifadesiyle bu mesajlara tabi olan herkes kastedilmektedir.

Müslümanım" diyen birinin iddia ettiği gibi Allah'ın elçisinde olması beklenen özelliklere tanıklık ettiğimizi göstermeye çalışacağım. Ayrıca Kuran'ın üslup ve içeriğinin, eğer Hz. Muhammed Kuran'ı yazmış olsaydı beklenecek olan niteliklere sahip olmadığına dikkat çekeceğim. İlaveten, İslam'a göre Allah'tan vahiy olan Kuran ile Hz. Muhammed'in sözlerini içerdiği iddia edilen kitaplar arasında çok büyük fark olduğunu yakın dönemde kullanılmaya başlanmış olan analiz teknikleriyle göstereceğim.

5-1-SIFIR NOKTASINDAN TARİHTE OYNANAN BÜYÜK ROLE

Bu kitap boyunca, Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki herhangi bir kişinin veya insan topluluğunun, Kuran'ı yazmasının mümkün olmadığını ortaya koymaya çalıştım. Ayrıca Allah'ın varlığını ve önemini anlayan bir kimsenin, tarihsel süreçte, Hz. Muhammed'in (ve onun ulaştırdığı mesaj olan Kuran'ın) Allah'ı tanıtma ile insanların hayatının merkezine koymadaki ve putperestliğe büyük bir darbe vurmadaki rolüne tanıklık etmesinin, Hz. Muhammed'in peygamberlik iddiasını ciddi bir şekilde değerlendirmesi için yeterli olduğuna dikkat çekmeye çalıştım. Bu söylediklerimi savunabilmem için Hz. Muhammed'in gerçekleştirdiklerine sıfır noktasından başladığını göstermeye gerek yok. Fakat Hz. Muhammed'in peygamberliğini reddedenlerin en öne çıkan iddiası "Hz. Muhammed'in Kuran'ı uydurduğu ve şansının yaver gitmesiyle tarihsel rolünü gerçekleştirdiği" şeklindedir. Karşıt iddia bu şekilde olduğu için Hz. Muhammed'in başlangıçta nelere sahip olduğunu ve hayatını incelemek de önemli olmaktadır. Hz. Muhammed'in sıfırdan başladığını anlamak

getirdiği mesajın ve tarihte gerçekleştirdiklerinin büyüklüğünü anlamaya katkıda bulunacaktır.

Hz. Muhammed, Allah'ın elçiliği vazifesine sıfırdan başladı: 1-İlmi açıdan sıfırdan başladı; 2-Siyasi güç açısından sıfırdan başladı; 3-İnsan kaynağı açısından sıfırdan başladı; 4-Ekonomik güç açısından sıfırdan başladı. Aşağıda bu dört hususu kısaca ele alacağım.

Hz. Muhammed'in yaşadığı bölge ve dönemde, Platon'un veya Aristoteles'inkine benzer bir felsefe okulu yoktu. Ayrıca Sümerlerdeki gibi bir gözlemevi ve sistematik gözlem faaliyetleriyle evreni anlama çabası da yoktu. Arap yarımadasının büyük kesimi okuryazar değildi. Mekke'de Kabe'nin varlığından dolayı farklı insanlarla ticaret ve etkileşim oluyordu ama hiçbir zaman Platon'un okulu veya Sümerlerin gözlemevine benzer, ciddi ilmi faaliyette bulunduğu söylenebilecek bir kurum meydana gelmedi. Hz. Muhammed, önceki kutsal metinlerin bilgisine bile sahip olmayan "ümmi" bir kavmin içinden çıktı (62-Cuma Suresi 2). Faydalanılabilecek ve hareket noktası olabilecek ilmi bir merkez mevcut değildi. İlmi açıdan tamamen kurak böylesi bir ortamda insanlar Kuran'la buluştu. Bu ortamın ne kadar kurak olduğunu görmek, Kuran'ı ortaya çıkaran marifetin o ortamda olmadığını, o ortamın birikimiyle Kuran'ın yazıldığının iddia edilemeyeceğini anlamamızı daha iyi sağlar.

Hz. Muhammed dine davet faaliyetine hiçbir siyasi gücü miras alarak başlamadı. "Hz. Muhammed, yaşadığı bölgenin önemli bir siyasi lideri olarak dine davet faaliyetine başladı; diğer gruplar yavaş yavaş onun gücüne boyun eğdiler ve İslam böylece büyük bir güç oldu" diye bir iddiada hiç kimse bulunamaz. Eğer böyle olsaydı da, Hz. Muhammed'in getirdiği mesaj etrafında kenetlenenlerin, bir asır içerisinde,

Mezopotamya'ya Kuzey Afrika'ya ve Güney Avrupa'ya kadar yayılmış, dünyanın en büyük siyasi yapılarından biri olmaları gibi büyük bir başarı gölgelenemezdi. Fakat sıfır noktasından başlayarak bu durumun gerçekleştiğine tanıklık etmek, hiç şüphesiz bu başarıyı büyütmektedir. O, peygamberlik iddiasıyla ortaya çıktığı zaman, Hz. Muhammed'in yaşadığı bölgede "devlet" tanımına uygun siyasi bir yapı yoktu. Kabilelerin birlikleri, ileri gelenleri ve liderleri vardı. Hz. Muhammed, dünya ölçeğinde önemsiz sayılabilecek bir kabilenin siyasi lideri gibi bir konumda bile değildi. Bırakın siyasi bir lider olarak vazifesine başlamayı; Hz. Muhammed, içinden çıktığı toplumun ileri gelen bir kişisi bile değildi. Nitekim Hz. Muhammed'in düşmanları, onun peygamberlik iddiasını duyduklarında "**Bu Kuran, iki şehrin ileri gelenlerinden birine indirilseydi ya**" (43-Zuhruf Suresi 31) demişlerdir. Hz. Muhammed, başlangıçta, bir yerin ileri geleni olmak sıfatıyla sözü dinlenen biri olmak gibi bir avantaja bile sahip olmayan sıfır noktasındaki bir yetim olarak vazifesine başladı. Adetlerine ve atalarının dinine çok bağlı, cahilliğin çok yaygın olduğu, ufak bir geleneklerini değiştirmeye karşı bile çok dirençli bir toplumu, radikal bir şekilde değiştirdi, birliklerini kurup kısa sürede dünyanın en etkili gücü olmalarını sağladı. Bunları başarırken, hiçbir aşamada, savunduğu dinin temel inanç görüşlerinden taviz verecek şekilde bir uzlaşmada bulunmadı ve bu uğurda her tehlikeyi göze aldı. O, insanları, sahip olduğu avantajlar ve siyasi bir liderlik sayesinde değil, ulaştırdığı mesajın gücü sayesinde ikna etti.

Hz. Muhammed 40 yaşları civarında dine davet faaliyetine başladığında etrafında toplanmış hazır bir insan grubu da yoktu. Örneğin herhangi bir dinin ileri geleni veya tarikat gibi bir yapının önderi değildi. Etrafında hazır olan insan gücünden

yararlanıp, peygamberlik iddiasında bulunduğunda bu etrafındaki hazır insan gücünü yeni görüşüne adapte edip de sonraki başarılarını gerçekleştirmedi. İlk önce eşi Hz. Hatice'yi, sonra diğer insanları teker teker ikna etti. Dini tebliğ ettiği ilk üç yılda ona uyanlar 40-50 kişi civarındaydı. İnsan gücü açısından da sıfır noktasından başladı.

Hz. Muhammed peygamberlik vazifesine başladığında ciddi bir ekonomik güce sahip olarak da vazifesine başlamadı. Ne kendisinin sahip olduğu büyük bir serveti vardı ne de başlangıçta onu zengin bir bütçeyle destekleyen birisi mevcuttu. Eşi Hz. Hatice ile beraber gerçekleşen ticari faaliyetlerinden gelen bir birikim vardı ama bu birikim, ordular kurabilecek bir büyüklükten çok uzaktı. Ayrıca peygamberlik vazifesine başladıktan kısa süre sonra başlayan Mekke'deki boykotta ekonomik açıdan oldukça zor bir dönem geçirdi. Zaten Arap yarımadasında (özellikle sahil kesiminin dışındaki yerlerde) ciddi bir zenginlik yoktu. Nitekim bu bölge ekonomik büyüklüğü açısından o kadar değersizdi ki, her yeri işgal eden Roma İmparatorluğu burayla ciddi şekilde ilgilenmemişti. Kısacası diğer hususlarda olduğu gibi ekonomik açıdan da çok düşük bir seviyeden başladı.

İlim, siyaset, insan kaynağı, ekonomik değerler açısından sıfıra yakın bir noktadan başlayan Hz. Muhammed'in, tarihin en etkili kişilerinden biri olduğunu hemen her tarihçi kabul edecektir. Örneğin tarihin en etkili yüz kişisini belirleyen Michael Hart, Hz. Muhammed'e birinci sırayı vermiştir. Hart, kitapta yer verdiği etkili diğer birçok ismin medeniyetlerin merkezlerinde doğduklarına veya büyüdüklerine işaret eder; oysa Hz. Muhammed'in doğduğu ve yetiştiği bölge önemli ilim, ticaret ve sanat merkezlerinden uzaktaydı. Peygamberlik vazifesini gerçekleştirdiği 23 yıl içerisinde, tarihte ilk defa,

Arap kabilelerin çoğunluğunu bir araya getirerek siyasi bir birlik oluşturdu. Bu birlik, tek Allah inancı etrafında kenetlendi ve Pers-Sasani İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu gibi, önceden dağınık Arap kabilelerinin kafa tutmayı hayal bile edemeyecekleri güçlere karşı zaferler kazandı. Hart, Hz. Muhammed'in, Hz. İsa'dan farklı olarak etkili bir dini lider olduğu gibi etkili bir siyasi lider olduğuna da dikkat çeker. Ayrıca İslam inancının temel öğretilerini önemli ölçüde Hz. Muhammed'in oluşturmuş olmasına karşı bugünkü Hıristiyanlığın dini inançlarının oluşumunda Paul'un çok önemli rol oynadığını söyler. Bu yüzden Hart, Hz. Muhammed'i birinci sıraya yerleştirirken ikinci sıraya Newton'u, üçüncü sıraya ise Hz. İsa'yı yerleştirmiştir. [67]

Alphonse de Lamartine, Hz. Muhammed'in tarihte benzeri olmayan büyük başarısı için şunları söylemiştir: "*Eğer amacın muhteşemliği, eldeki araçların kıtlığı, ulaşılan sonucun muazzamlığı bir kişinin dehasının ölçüleriyse; tarihteki hangi insan Muhammed'e bu hususta kafa tutabilir?*"[68] Kısacası "Ben Müslümanım" diyen kişi, güç sayılabilecek hemen her alanda sıfır noktasından başlamasına rağmen tarihin en etkili aktörlerinden birisi (muhtemelen en etkilisi) olmayı başarmış olan Hz. Muhammed'in insanlara ulaştırdığı mesaja tabi olmaktadır.

67 Michael H. Hart, **The 100 A Ranking Of The Most Influential Persons In History**, Citadel Press Book, New York, 1992, s. 3-10.

68 Alphonse de Lamartine, **Histoire de la Turquie**, c. 1, Chez Wolfgang Gerhard, Paris, s. 111.

5-2-HZ. MUHAMMED'İN "YALANCI" OLDUĞU İDDİASI

Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğunu inkar edenler, Hz. Muhammed'i nasıl değerlendireceklerdir? Bunlar için iki şıkkın olduğu gözükmektedir: 1-Yalancı olduğunu ileri sürmek; 2-Akıl hastası olduğunu ileri sürmek. Bu iki alternatif dışında ciddi bir alternatif gözükmemektedir. Nitekim İslam'ı inkar edenler, bunları ileri sürmektedirler. Bunların elbette alt şıkları da mevcuttur. Öncelikle bu başlık altında Hz. Muhammed'in "yalancı" olduğu iddiasını ele alacağım sonraki başlıkta ise "akıl hastası" olduğu iddiasını değerlendireceğim. Bu iki iddianın yanlışlığının anlaşılması "Allah'ın elçisi" şıkkının doğruluğunu daha iyi anlamamıza katkı sunacaktır.[69] Daha sonraki bir başlıkta ise onun eylemlerinin neden Allah'ın elçisinde olması beklenen eylemler olduğunu göstermeye çalışacağım.

Hz. Muhammed'in "yalancı" olduğu iddiasında bulunanların çoğunluğu "kendi menfaati için yalan söylediğini" iddia etmişlerdir. Bu "menfaat" iddiası; maddi bir çıkar, şöhret

69 Hıristiyan ilahiyatçıların bir kısmı, Hz. İsa için benzer bir üçlü ayrım kullanmışlardır: 1-Yalanla insanları aldatma, 2-Akıl hastalığı sonucu aldanmış olma ve 3-Söylediklerinin gerçek olması; mevcut alternatiflerdir. John Duncan'ın (1796-1870) **Colloquia Peripatetica** ve C. S. Lewis'in (1898-1963) **Mere Christianity** kitapları bu görüşün dile getirildiği çalışmalara örnektir. Fakat burada dördüncü bir alternatif daha olduğu söylenebilir. O da, Hz. İsa'nın, kendisiyle ilgili ileri sürülenleri, özellikle "ilahlık" iddiasını savunmadığıdır. Nitekim Hıristiyanlığın ilk asırlarından itibaren "ilah İsa" anlayışına karşı çıkan Hıristiyanlar da olmuştur. Fakat bu kitapta Hz. Muhammed için ileri sürülen üçlü ayrım için böylesi dördüncü bir şık göstermek mümkün değildir. Onun, daha önceki Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa gibi Allah'ın bir elçisi olduğu iddiasında bulunduğunu ne İslam'ın içinden ne de İslam olmayan topluluklardan birisi reddetmiştir. İtirazı olanlar, onun "Allah'ın elçisi" olmadığını söylemişlerdir fakat "Allah'ın elçisi" olduğu iddiasını dile getirdiği düşmanları tarafından dahi reddedilmemiştir. Hz. Muhammed'in bu iddiası, insanlara ulaştırdığı Kuran'dan da apaçık bir şekilde anlaşılmaktadır.

veya kişilerin üzerinde otorite kurmak gibi bir hususu gündeme getirmek suretiyle yapılabilir. Diğer yandan "insanlığın iyiliği için" böyle bir yalan söyledi diyenler de vardır. "Yalancı" olduğunu söyleyenlerin bir kısmının "büyücü" bir kısmının "başkalarının öğrettiklerini yazdı" bir kısmının "şair" gibi değişik suçlamalarla bu iddialarını birleştirdiklerini Kuran'da görüyoruz. Bunlar, genelde, "menfaati için yalan söyledi" iddiasıyla beraber dile getirilmiştir. "Menfaati için yalan söyledi" iddiası, Kuran'ın olağanüstülüğünü açıklamaya yetmeyince Hz. Muhammed'in büyücü, şair veya başkalarından destek alan birisi olduğu ithamları ilave ithamlar olarak dile getirilmiştir.

Öncelikle, tarihsel birçok kaynağa göre Hz. Muhammed'in düşmanlarının bile onun güvenilir olduğunu takdir ettiklerini; peygamberlik öncesi dönemde, içinde yaşadığı toplumun ona "Muhammed-ül Emin" dediklerini hatırlayalım. Birçok kişi "yalancı" iddialarına karşılık tarihçilerin aktardığı bu bilgiye dikkat çekmişlerdir. Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkar edenler, tarihsel bu bilginin güvenilir olmadığını veya hayatının bir kısmında güvenilir olan bir kimsenin sonradan "yalancı" olabileceğini söyleyerek itiraz edebilirler. Bu tarzda itirazlara karşı Hz. Muhammed'in güvenilirliğini aktaran kaynaklara dayanmaktansa, Hz. Muhammed'in getirdiği mesaj olan Kuran'ı ve yaptığı mücadeleyi incelemenin "yalancı" iddialarına cevap vermek için daha isabetli olduğunu düşünüyorum.

Örnek olarak, bundan önceki bölümlerde incelenen, Kuran'daki olağanüstülüklere örnek verdiğim iki hususu ele alıp, bunları "yalancı" iddiası açısından kısaca inceleyeceğim. Diğer aktarılan hususlar da elbette benzer şekilde ele alınabilir. Birinci örnek olarak "Sonlu Evren" başlığında ele alındığı

gibi Kuran'ın tüm evrenin, yıldızlarıyla Dünya ile beraber sonunun geleceğini iddia etmesini değerlendirelim. Bu iddianın bilimsel açıdan doğruluğu Hz. Muhammed'in döneminde anlaşılmadığı için böylesi inanılmaz bir iddiada bulunmak Hz. Muhammed'e yaşadığı çağda hiçbir avantaj sağlamamıştır. Hatta bu yüzden birçok kimsenin Hz. Muhammed ile alay etmiş olması da mümkündür. "Menfaati için yalan söyleyen" bir kimsenin yaşadığı çağda kendisine hiçbir avantaj sağlamayacak, hatta dezavantaja neden olması mümkün olan böylesi bir iddiada bulunması değil, bulunmaması beklenir. Özü göz boyama olan "büyücülük" de kelimeleri etkileyici bir şekilde birleştirme sanatı olan "şairlik" de böylesi bir iddianın açıklaması olamaz. Ortaya konulan bu bilgi kozmoloji açısından çok temel bir iddiadır; bir göz boyama değildir. Kozmoloji açısından çok önemli bu iddianın, kelimelerin sanatlı bir şekilde birleştirilmesi sürecinde ortaya çıkmış bir yan ürün olduğunu söylemek de mümkün değildir. İlaveten Hz. Muhammed'e yönelik hiçbir suçlama, menfaati açısından bir yararı olmayan böylesi iddiaları, "Bu bilgiler Allah'tan" diyerek, nasıl ortaya attığını gösteremez. Hz. Muhammed döneminde dünyada yaşamış herhangi bir kişinin evrenin sonunun geleceğini tespit etmiş olması mümkün olmadığı için "başkası öğretti" iddiası da geçersiz bir iddiadır. "Kendi menfaati için yalan söyleyen" birisinin, kendi menfaatine uygun olmayan başkasından öğrendiği bir bilgiyi kullanması da düşünülemez. "İnsanlığın iyiliği için yalan söyleyen" birisinin bu iddiaları ortaya attığını düşünmek için de bir sebep yoktur. Hz. Muhammed, evrenin sonunun geleceğine insanları inandırmakla ve bunun Allah tarafından bir bildirim olduğunu söylemekle, insanlığın hangi menfaatini gözetmiş olabilir?

İkinci örnek olarak "Denizlerin Altındaki Karanlık" başlığında ele alındığı gibi, Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki bilim seviyesiyle bilinemeyecek olmasına rağmen, derin denizlerin altının "**Elini çıkartanın neredeyse elini bile göremeyeceği**" bir karanlık olarak tarif edilmesini değerlendirelim. Hz. Muhammed'in, böyle bir benzetme yapmaktaki menfaati ne olabilir? O dönemde bu husus bilinemediği için bunu ileri sürmekten ne dünyevi bir kazanç ne de şöhret kazanabilirdi. Hatta "Derin denizlerin altı, geri kalan yerlerden farklı değil ki; denizler gündüz zamanlarında geri kalan yerler kadar aydınlıktır" denilerek ayete itiraz edilmesi de mümkündü ve o devirde bu itiraza bugünkü gibi bilimsel bir cevap verilemezdi. "Büyücülerin" göz boyaması ve "şairlerin" sözleri etkili kullanması böylesi ifadelerin açıklaması olamaz. Nitekim bu tip bilgileri bilmemizi sağlayan ya optik gibi alanlarda çalışan fizikçiler ya da oşinografi (okyanus bilimi) gibi alanlarda çalışan bilim insanlarıdır fakat büyücüler veya şairler değildir. Hz. Muhammed döneminde dünyada yaşamış herhangi bir kişinin derin denizlerin altının kapkaranlık olduğunu tespit etmiş olması mümkün olmadığı için "Başkası öğretti" iddiası da geçersiz bir iddiadır. Bu hususta da "kendi menfaati için yalan söyleyen" birisinin, başkalarından öğrendiği kendi menfaatiyle ilgisiz bilgileri kullanmasını beklemek için bir sebep yoktur. "İnsanlığın iyiliği için yalan söyleyen" birisinin bu iddiayı ortaya attığını düşünmek için de bir sebep yoktur. Hz. Muhammed'in, denizlerin altının kapkaranlık olduğuna insanları inandırmakla ve bunun Allah tarafından bir bildirim olduğunu söylemekle, insanlığın herhangi bir menfaatini gözetmiş olamayacağı açıktır.

Allah'ın yanında diğer tüm varlıklar nasıl çok önemsizse, benzer şekilde Allah adına söylenen yalanın yanında diğer tüm

yalanlar önemsiz kalmaktadır. Eğer Hz. Muhammed'in, "insanlığın iyiliği için" gibi süslü bir gerekçeyle bile Allah adına yalan söylediği ifade edilmiş olursa, bu iddia da onun "en büyük yalancı" olduğu anlamını taşıyacaktır. Karşımızda ancak şu iki ihtimal mevcuttur: Birincisi, tarih boyunca milyarlarca kişinin takip ettiği Hz. Muhammed'in insanlara ilettiği mesaj olan Kuran, en önemli mesajdır çünkü o en önemli olan Allah'tandır ve Allah'la irtibat kurdurma özelliğine sahiptir; bizim inancımızla, uygulamamızla nasıl olmamız gerektiği gibi en hayati konular hakkındadır. İkincisi, tarih boyunca milyarlarca kişinin takip ettiği "Muhammed'in uydurduğu" bir kitap olarak Kuran "en büyük yalandır" çünkü o olabilecek en büyük yalan olan Allah adına söylenen yalan kategorisindedir ve milyarlarca insanın "Allah'ın mesajı olduğu yalanıyla" inanç ve uygulamalarını şekillendirmesi de onu "insanlık tarihinin en büyük yalanlarından biri" belki de "insanlık tarihinin en büyük yalanı" yapmaktadır. Kısacası Hz. Muhammed, ya en önemli gerçeğin ileticisidir ya da en büyük yalancıdır. Fakat onun ilettiği mesajın sıradan bir gerçek veya sıradan bir yalan kategorisinde değerlendirilmesi mümkün değildir.

Daha önceden gösterildiği gibi Kuran'ın içindeki olağanüstülükleri Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki bir kişinin veya bir topluluğun söylemiş olması mümkün değildir. Bu başlık altında ise görüyoruz ki Kuran'da bu hususların olması, Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkar edenlerin en sık şekilde dile getirdikleri iddia olan "menfaati için yalan söyledi" iddiasıyla uyumlu değildir. Fakat Allah'ın, doğruyu ne pahasına olursa olsun ancak doğruyu açıkladığı ve Hz. Muhammed'in bir elçi olarak kendisine Allah'tan gelen vahyi insanlara ilettiği iddiasıyla uyumludur. Bunların aktarılmasında Hz. Muhammed'in elde edebileceği hiçbir menfaat

mevcut değildir; bu hususlar hakkında "Şu sebep için yalan söyledi..." şeklinde herhangi tutarlı bir iddiada bulunmak mümkün gözükmemektedir. Bundan bir sonraki başlıkta "akıl hastası" iddiasını ele alacağım. Ondan sonraki başlıkta ise Hz. Muhammed'in, Allah bir elçi gönderecekse bu elçide olması beklenecek vasıflara sahip olduğunu göstereceğim. O başlıkta aktarılan birçok husus da "yalancı" iddiasına cevap niteliğindedir.

5-3-HZ. MUHAMMED'İN "AKIL HASTASI" OLDUĞU İDDİASI

Bir kimsenin yaşadığınız devletin başkanı olduğunu iddia ettiğini varsayın. İhtimallerden birisi, bu kişinin insanları aldatmak için yalan söylediğidir; bu yalan, bir menfaat elde etmek veya insanlarla dalga geçmek gibi farklı amaçlardan birisi için söylenmiş olabilir. Kişinin konuşma tarzı ve yaptıklarından yalan söylemediğine kanaat getirenler, bu kişinin farklı akıl hastalıklarından birisine sahip olduğunu da düşünebilirler. Ama yaşadığınız devletin bir başkanı varsa, o zaman elbette "başkan" olduğunu söyleyen bir kimsenin gerçekten de başkan olması da mümkündür. "Başkan" olduğunu iddia eden birçok akıl hastasının varlığı gerçek bir başkanın olduğu gerçeğini değiştirmez. "Başkan" iddiasında bulunanların çoğunluğunun ya yalancı ya da akıl hastası olması birçok kişiyi yanıltmaktadır. Eğer ki yaşadığınız devlette bir başkan olmadığı veya iddiada bulunan kişinin başkan olmadığı gösterilemezse, "yalancı" ve "akıl hastası" şıklarından birisinin kesinlikle doğru olduğu söylenemez. Aynı şekilde Allah'ın var olmadığı veya Hz. Muhammed'e gelen Kuran'ın Allah'ın mesajı olmadığı gösterilmeden Hz. Muhammed'in "Allah'ın elçisi" olduğu şıkkı

reddedilip; "ya yalancıdır ya da akıl hastasıdır" denilemez. Fakat günümüzdeki birçok ateist veya deist (Tanrı'ya inanan dinsiz), böylesi bir temellendirmeye gerek duymadan, *a priori* (baştan) olarak Hz. Muhammed'i bu iki şıktan birinin içinde değerlendirme yanlışına düşmektedir.

Önceki başlıkta "yalancı" iddialarını değerlendirdim. Bu başlıkta, Hz. Muhammed'in "Allah'ın elçisi" olduğu iddiasını reddedenlerin başvurduğu diğer yol olan "akıl hastası" olduğu iddiasını inceleyeceğim. Onun davası için fedakarlıklarını değerlendirenlerin bir kısmı, bu kadar fedakarlığın ve böylesine bir tutkunun bir "yalan" uğruna tercih edilmesini mümkün görmediklerinden kendilerince daha iyi bir alternatif olduğunu düşündükleri bu yola sapmışlardır. Bazıları bambaşka nedenlerle de bu alternatifi tercih etmişlerdir. Fakat bu yol, birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Aşağıda bunları göstermeye çalışacağım.

Elbette Hz. Muhammed hakkında bir karar verilecekse bu, onun eliyle bize ulaşan Kuran'ın incelenmesi suretiyle olmalıdır. Öncelikle bundan önceki bölümlerde incelenen, Kuran'daki olağanüstülüklere örnek olarak verdiğim iki hususu ele alıp, bunları "akıl hastası" iddiası açısından kısaca değerlendireceğim. Sonra ise Hz. Muhammed'in "akıl hastası" olduğunu ifade edenlerin en çok dile getirdikleri iki iddia olan "şizofreni" ve "epilepsi" iddialarını kısaca inceleyeceğim. Birinci örnek olarak "Genişleyen Evren" başlığında ele alındığı gibi Kuran'ın evrenin sürekli genişlediğini haber vermesini ele alalım. 1920'li yıllarda ortaya konulan, modern kozmolojinin en önemli bulgularından biri (belki de en önemlisi) olan bu olgu, gerek teorik alandaki gerek gözlemsel kozmolojideki birçok gelişmenin birleşmesiyle ortaya konulabilmiştir. Makul bir iddia olmamakla beraber, Hz. Muhammed'in, yaşadığı çağın en önemli fizik bilgini olduğunu iddia etmek

bile 7. yüzyılda bu olgunun söylenmiş olmasını açıklayamaz. Çünkü o asrın imkanlarıyla bu olgunun bilinmiş olması mümkün değildir. Fakat bunun yanında "akıl hastası" iddiasında bulunanları ilave zorluklar beklemektedir. Bu iddiada bulunanlar, o asrın en önemli fizik bilgininden söylenmesi beklenmeyecek açıklamaları bir "akıl hastasının" yaptığını iddia etmiş olmaktadırlar. Kuran'ın ilahiliğini reddedenlerin "Muhammed menfaat için yalan söyledi" iddiasına karşı Kuran'daki bu tip açıklamaların, hem kendisine hem de o dönemin insanlarına hiçbir menfaat sağlamayacağı ifade edilince, "akıl hastasıydı" bu yüzden bunları uydurdu denilerek, menfaat için bunların söylenmiş olamayacağı açıklaması savuşturulabilir. Fakat bu yolu tercih edenlerin, savundukları pozisyon olan "akıl hastası" iddiası, menfaat için uydurma iddiasından onları daha da sıkıntılı bir duruma sürüklemektedir. Kozmolojinin en önemli bilgilerinden birinin, bir "akıl hastasının" halüsinasyonları gibi sebeplerle söylenmiş olduğu gibi çok çaresiz bir izaha başvurulmuş olunmaktadır.

İkinci örnek olarak "Rahim Duvarına Asılma" başlığında ele alındığı gibi, Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki bilim seviyesiyle bilinemeyecek olmasına rağmen, Kuran'da anne rahmindeki ceninin gelişimi tarif edilirken, ceninin daha ilk evrelerde rahim duvarına asılmasına dikkat çekilmesini, "akıl hastası" iddiası ile beraber değerlendirelim. Binlerce yıl, biyoloji ve ceninin anne rahmindeki gelişimi alanlarında çalışan birçok bilim insanının, anne rahmindeki ceninin gelişim aşamalarının nasıl olduğunu anlamaları mümkün olmadı. Ancak mikroskopların icadı ve geliştirilmesiyle çıplak gözle anlaşılamayacak bu sürecin gözlemlenmesi ve anlaşılması mümkün oldu. Bu hususta da; "Muhammed menfaat için yalan söyledi" iddiasına karşı Kuran'daki bu tip açıklamaların hiçbir

menfaat sağlamayacağı ifade edilince, "akıl hastasıydı" bu yüzden bunları uydurdu denilerek, menfaat için bunların söylenmiş olamayacağı açıklaması savuşturulabilir. Fakat bu yola başvuranlar, savunulması "yalancı" iddiasından çok daha zor bir pozisyonda kendilerini bulurlar. Bir "akıl hastasının" bahse konu alanda çalışan hiçbir bilim insanının, mikroskoplar geliştirilmeden önce tespit edemediği bir hususu tespit ettiğini veya böylesi ifadeleri rastgele bir şekilde ifade ettiğini söylemek hiç de makul bir açıklama değildir. Kısacası daha önceki bölümlerde görüldüğü gibi Kuran'daki, evrenin derinliklerinden denizlerin altına, anne rahmindeki oluşumlardan tarihle ilgili anlatımlara kadar olağanüstülükler, Hz. Muhammed'in kendisinden konuşmadığını, kendisine Allah'ın vahyettiklerini aktardıklarını onaylamaktadır. Burada ise görüyoruz ki Hz. Muhammed'in "Allah'ın elçisi" olduğunu reddedenlerin başvurduğu iki yol olan "yalancı" ve "akıl hastası" iddialarının hangisi tercih edilirse edilsin, bu iddiaları yapanları birçok zorluk beklemektedir.

Her türlü "akıl hastası" iddiasına, 7. yüzyıldaki üstün akıllı bir insanın veya insan topluluğunun bile Kuran'ın içeriğini oluşturamayacağı, "akıl hastası" iddiasının bu iddia sahiplerini ilave zorlukların içine sokacağı söylenerek cevap verilebilir. Fakat bununla yetinmeyerek, en çok dile getirilmiş iki iddia olan "şizofreni" ve "epilepsi" iddialarını kısaca değerlendirip, bu iddia sahiplerini bekleyen fazladan zorlukları da göstermeye çalışacağım. Öncelikle "şizofreni" iddiasından başlayalım. Dünyada birçok hastaya şizofreni teşhisi Amerika Psikiyatri Birliği'nin hazırladığı DSM-5 kriterlerine göre konulmaktadır.[70] Bu kriterlere göre bir şizofreni hastasında mutlaka olması gelen özelliklerden bir tanesi sosyal ilişkilerinde

70 https://www.psychiatry.org/

ve yaptığı işle ilgili sorumluluklarını yerine getirmede ciddi işlev bozukluğu olmasıdır. Oysa bunlarda bir bozukluk olması bir yana, Hz. Muhammed, gerek sosyal ilişkilerinde gerekse yaptığı işle ilgili sorumluluklarını yerine getirmede çok başarılıydı. Dini geniş kitlelere tebliğ ederken sorumluluklarını çok başarılı şekilde yerine getirmesi sayesinde, daha önceden dikkat çekildiği gibi her alanda sıfır noktasından başlamış olmasına rağmen, daha yaşarken büyük bir başarıya tanıklık etti. Bu başarıyı gerçekleştirirken hem yanında kendisiyle beraber hareket eden dostlarıyla hem ailesiyle çok başarılı sosyal ilişkiler kurdu. Şu Kuran ayeti, onun çevresiyle kurduğu sağlıklı ilişkiyi anlatan ayetlerden bir tanesidir:

3-Ali İmran Suresi 159: **Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için bağışlanma dile. İş konusunda onlara danış. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a dayanıp güven. Şüphesiz Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.**

Etrafındakilere yumuşak davranması, etrafındakilerin peygamber olduğuna inanmasına rağmen "Ben her şeyi bilirim; siz kimsiniz" demeden onlara danışması ve çevresiyle sevgiye dayalı ilişkiler kurması Hz. Muhammed'in sosyal ilişkilerini sağlıklı şekilde kurduğunu gösteren delillerden bir tanesidir. O, şizofrenlerde yaygın olarak gözlenen, etrafındakilere karşı saldırgan tutumdan uzak olmuştur. Bırakın peygamber olduğuna inanılan bir kişiyi, bir mahallede etrafına bir kitle toplayan sahtekar din adamlarının veya modern dönemin New Age tarikatlarında etraflarına bir kitle toplayan guruların çoğu, kendilerini "çok önemli" gören yanlarındaki insanlara danışmadan onları mutlak hegemonyaları altına almaya

çalışmaktadırlar. Oysa Hz. Muhammed, kendisine gelen vahiyle, etrafındakilere danışması gerektiğini kitlelere açıklamıştır. Hz. Muhammed'in hayatını anlatan eserlerde, gerek ailesi gerek arkadaşları gerek ümmet ile kurduğu sağlıklı sosyal ilişkilerin birçok örneği aktarılmıştır.

Şizofreni genelde genç yaşlarda başlayan bir hastalıktır. Oysa Hz. Muhammed "Allah'ın elçisi" olduğunu 40 yaşlarından itibaren belirtmiştir. Nitekim 10-Yunus Suresi 16. ayette, Hz. Muhammed'in, kavmine, "**Daha önce sizin aranızda belli bir ömür geçirdim. Hiç düşünmüyor musunuz?**" demesi söylenmektedir. Onun mesajını inkar eden ve onun peygamberlik iddiası öncesindeki 40 yılını bilenler dahil hiç kimse, Hz. Muhammed'in 40 yaşından önce de peygamberlik iddiasında bulunduğunu söylememiştir. Ayrıca genelde şizofrenlerin en yakınlarından başlayarak çevresindekilerin büyük kısmı akli rahatsızlıklarını fark eder; oysa Hz. Muhammed'in çevresindeki geniş kitle onun peygamberliğini ve akıl sağlığının yerinde olduğunu tasdik etmiştir.

Şizofrenlerden genelde beklenen özelliklerden birisi organize bir şekilde konuşamamalarıdır. Oysa Hz. Muhammed'in düşmanları, onun, güzel söz söyleme yeteneği sayesinde insanları etkilediğini ve Kuran'ı yazdığını söyleyerek "Allah'ın elçisi" olduğunu reddetme yoluna gitmişlerdir. Bunun yanında şizofrenlerin, sıklıkla, kişisel bakımlarını düzgün yapmadıkları, hijyen kurallarını gereğince gözetmedikleri de bilinmektedir. Oysa Hz. Muhammed'in gerek şahsi uygulamalarıyla ilgili aktarımlar gerek İslam dininin bir parçası olan ibadetler, kişisel bakımını ihmal etmek bir yana, ciddi şekilde önemsediğini ortaya koymaktadır. "**Elbiseni temiz tut**" (74-Müddessir Suresi 4) gibi Kuran ayetleriyle ve abdest gibi uygulamalarla temizlik İslam dininde önemsenen bir unsur olmuştur ve Hz.

Muhammed eylemleriyle Kuran'ın bu emirlerinin uygulanmasının en güzel bir örnekliğini sunmuştur. Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemde, günümüzde şizofrenlerin aldığı ve hayatlarındaki olumsuzlukları oldukça azaltan ilaçların var olmadığını da hatırlayalım. Kısacası şizofren teşhisi koymak için mutlaka aranan işlev bozukluğu gibi özellikler de şizofrenlerde olması yüksek olasılıkla beklenen özellikler de; Hz. Muhammed'in şahsi özelliklerinde, etrafıyla kurduğu ilişkilerde ve Kuran'ın mevcut içeriğinde gözlemlenmemektedir.

Hz. Muhammed'in "akıl hastası" olduğunu iddia edenler, onun insanları yalanla aldatmadığını fakat halüsinasyonla gerçeği karıştırdığı için kendisinin aldandığını söylemeye çalışmışlardır. Onun vahiy almasının mümkün olmadığını kabul ettikleri için, halüsinasyonla gerçeğin karıştırıldığı akıl hastalıklarından birisine sahip olduğunu düşünmüşlerdir. Ellerinde bir delil olup da böylesi iddialarda bulunmadıklarını fakat baştan vahiy almayı mümkün görmedikleri için böylesi iddiaları ifade ettiklerini rahatlıkla söyleyebilirim. Halüsinasyonla gerçeği karıştırmada karşılarına çıkan bir alternatif önceki satırlarda ele alınan "şizofreni" olmuştur; diğer bir alternatif ise "epilepsi" (sara) hastalığıdır, bunun da özellikle "temporal lob epilepsisi" çeşididir. Bu hastalığa sahip olanların beyinlerinin şakak bölgesine denk gelen ve hafıza ile duygulanım gibi önemli işlevlerle ilgili olan temporal lobunda bozukluk olmaktadır. Bu bölgeden kaynaklı krizlerin neticesinde aslında tadılmamış tatlar veya koklanmamış kokular algılanmış gibi, önceden tanık olunmuş bir görüntü tekrar algılanmış gibi (*deja vu*), görülmemiş görüntüler görünmüş gibi hisler oluşabilmektedir. Bu krizlerden sonra konuşma zorluğu, kriz geçirdiğinin farkında olmama ve aşırı uyku hali görülebilir. Burada dikkat edilmesi gerekli husus,

bu halüsinasyonların sistemli ve anlamlı görüntülerden oluşamayacağıdır. Kitabın buraya kadar olan bölümlerinde gösterilmeye çalışıldığı gibi Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemin çok üstün zekalı bir kişisinin veya topluluğun bile Kuran'ı yazdığını ifade etmek mümkün değildir. Eğer bir kişi Kuran'ı, beyindeki bir hastalıkla ortaya çıkmış halüsinasyonların neticesi olan bir eser olarak göstermeye kalkarsa kendisini savunulması çok daha zor bir pozisyona sürüklemiş olacaktır. Epilepsi krizi geçiren kişi, bu krizden sonra mantıklı ifadelerde bulunmaz, oysa Kuran'da çağı çok aşan ifadeler söz konusudur. Hz. Muhammed, aldığı her vahiyden sonra insanların inanç ve eylem alanını düzenleyen mesajlar iletmiştir. 23 yıl boyunca gelen bu mesajların birbiriyle uyumu ile çelişki içermemesi önemlidir ve bu özellik bir epilepsi hastalığından kaynaklanan halüsinasyonlara atfedilemez. Nitekim Kuran'da, Kuran'ın iç tutarlılığının önemli bir husus olduğuna dikkat çekilmiştir.

4-Nisa Suresi 82: **Kuran'ı iyice incelemiyorlar mı? Allah'tan başkasından olsaydı onda birçok çelişki bulacaklardı.**

Temporal lob epilepsisi hastalığına sahip birçok kimsede otobiyografik hafıza problemi tespit edilmektedir. İngiltere'de yapılmış bilimsel bir çalışmada bu hastaların %70'inde hafıza sorunu olduğu gözlemlenmiştir. Oysa Hz. Muhammed'in hayatına ve başardıklarına baktığımızda bunun aksi bir durumla karşılaşmaktayız. Temporal lob epilepsisi hastalarında sıkça görülen diğer bir sorun konuşma zorluğudur. Bu hastalığı olanların %40'ı konuşma, isimlendirme ve kelime bulma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Oysa Hz. Muhammed, anlamlı ve insanlarda değişim oluşturacak düzeyde etkili

konuşmasıyla ünlüdür.[71] Epilepsi hastalarında olması muhtemel duygu ve davranış bozuklukları da Hz. Muhammed'de gözlemlenmemiş; o, birçok insanı kolayca bozabilecek seviyede çevresindekilerin üstünde karizma ve otoriteye sahip olmasına rağmen, çok normal duygu ve davranış örnekleri sergilemiştir. Kısacası temporal lob epilepsi hastalığına sahip olanların taşıdığı özellikler; Hz. Muhammed'in şahsi özelliklerinde, etrafıyla kurduğu ilişkilerde ve Kuran'ın mevcut içeriğinde gözlemlenmemektedir. "Akıl hastalığı" iddiası, Kuran'ın içeriğinin nasıl oluştuğu açıklanmaya kalkıldığında, bu iddia sahiplerini içinden çıkılmaz zorlukların içine sokan bir iddiadır.

5-4- HZ. MUHAMMED'İN "ALLAH'IN ELÇİSİ" OLDUĞU İDDİASI

Hz. Muhammed'in "yalancı" ve "akıl hastası" olduğuna dair iddialarla ilgili sorunları önceki iki başlıkta gördük. Buna karşı Hz. Muhammed'in hayatındaki birçok olgu "Allah'ın elçisi" olan bir kimseden beklenecekle uyumludur. Bu bölümde bununla ilgili bazı hususlara dikkat çekeceğim.

Kuran'da, Hz. Muhammed'in kavmine "**Ben, bunun (dini tebliğim) için sizden bir ücret istemiyorum**" (38-Sad Suresi 86) demesi söylenir. Böylelikle Hz. Muhammed'in, çevresindeki kendisine çok bağlı olan birçok kişiden, çıkar elde etmesinin önü kapatılmıştır. Oysa günümüzde görüyoruz ki; nerede sahtekar ve menfaat peşinde koşan bir "din adamı" veya New Age tarikatın bir gurusu varsa, öncelikle yaptıkları faaliyetten maddi kazanç elde etmeye çalışmaktalar.[72]

71 Mahir Yeşildal, Yayımlanmamış "**Psikiyatri ve Din**" Notları.

72 Kuran, bizi, maddi menfaat peşindeki "din adamlarına" karşı uyarmıştır: Bakınız: 9-Tevbe Suresi 34.

Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkar edenlerin yaptığı en yaygın iddianın "menfaati için yalan söylediği" olduğunu hatırlayalım. "Menfaati için yalan söyleyen" birisinden, maddi menfaat elde etmesinin önünü kapayacak bir bildirimi "Allah'ın vahyi" olarak sunması beklenmez. Fakat Allah'ın vahyini insanlara ulaştıran bir peygamberden, Allah'ın rızası ve ahiret kazancı yanında önemsiz olarak değerlendireceği dünyevi menfaatlerin peşinde olmaması beklenir.

Hz. Muhammed, sadece etrafındakilerden ücret istememekle kalmamış, kendi sahip olduğu maddi imkanları da davası için harcamıştır. Vazifesine Mekke'de başladıktan kısa bir süre sonra (yedi yıl kadar sonra), üç yıl kadar süren boykot döneminde, o ve yanındakiler çok sıkıntılar çektiler. Açlıktan ağaç yapraklarını yedikleri aktarılmaktadır. Bu zor dönemde Hz. Muhammed ve eşi Hz. Hatice, sahip oldukları maddi imkanları, davalarının ve ilk Müslüman toplumun ayakta kalması için tükettiler. Hz. Muhammed ve yanındakiler, İslam'ın daha çok yayılmasıyla ve kazanılan zaferlerle birçok sıkıntıyı aştılar. "Menfaatleri için yola çıkan birisinin" penceresinden Mekke boykotundaki manzaraya bakan bir kişinin, normalde, iddia ettikleri yüzünden dünyada sahip olduğu imkanları ve rahatı kaybettiğini, girdiği yol yüzünden kayıpta olduğunu düşünmesi beklenir. O dönemde, bu küçük topluluğun bir gün büyük zaferler kazanacağını tahmin etmek mümkün değildi. Oysa Hz. Muhammed, çıkar peşinde koşan birinden beklenmeyecek fakat savunduğu davasına (Allah'ın elçisi olduğuna) inanan birisinden beklenecek şekilde davasından hiçbir zaman taviz vermedi, dik durdu ve tüm zorlukları aştı. Kendisini yolundan caydırmak için dünyevi menfaatine uygun yapılan tüm tekliflere karşı "*Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler, ben yine bu dinden, bu tebliğden*

vazgeçmem. Ya Allah, bu dini hakim kılar, yahut bu uğurda canımı veririm"[73] diyerek yolunda sebat etti; menfaatlerine ne kadar uygun olursa olsun İslam karşıtlarına hiç taviz vermedi.

Medine dönemindeki genişleme ve birçok zaferin ardından da Hz. Muhammed'in sade yaşamı değişmedi. Hindistanlı psikolog ve felsefeci Koneru Ramakrishna Rao, Hz. Muhammed hakkında söyle demiştir: "*Şartlar değişti ama Allah'ın elçisi değişmedi. Zaferde ve yenilgide, güçlü zamanda ve sıkıntılı zamanda, zenginlikte ve yoksullukta, aynı kişiydi, aynı karakteri sergiledi. Allah'ın bütün adetleri ve yasaları gibi Allah'ın peygamberleri değişmezdir.*"[74] Kazanılan zaferlerin imkanlarıyla kendisine ve ailesine büyük malikaneler, saraylar yaptırmadı. Hasırda uyudu, lüksten nefret etti, odasını süpürdü, cami inşaatında taş taşıdı, herkes gibi giyindi, kıyafetini yamadı, etrafındaki insanlar ne yiyorsa onu yedi.[75] "*Ben melik değilim; sadece sizden biriyim*"[76] diyerek sıradan yaşamı benimsedi. Davasını hiçbir zaman için dünyevi çıkarları elde etmek için bir araca dönüştürmedi. "**Onlardan bazı kesimlere, kendilerini sınamak için dünya hayatının süsü olarak verdiğimiz şeylere gözünü dikme. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha kalıcıdır**" (20-Taha Suresi 131) ayetinin gereği olarak, dünyevi menfaatleri elde etmek hiçbir zaman amacı olmadı. Çok sıradan yöneticiler bile birçok ortamda

73 İbn Hişam, **Siret-i İbn Hişam**, çev. Abdülvehhab Öztürk, Kahraman Yayınları, İstanbul, 2014.

74 Koneru Ramakrishna Rao, **Muhammad the Prophet of Islam**, World Assembly of Muslim Youth, Riyad, 1989, s. 24.

75 Beyhaki, **Delailü'n Nübüvve**, c. 1, s. 274-284; Washington Irving, **Mohammed**, Wordsworth Editions Limited, Hertfordshire, 2007, s. 94; Karen Armstrong, **Muhammad A Biography of the Prophet**, Harper Collins, Londra, 1993, s. 93.

76 Kadı İyaz, **Şifa-i Şerif**, çev. Naim Erdoğan ve Hüseyin S. Erdoğan, Bedir Yayınları, İstanbul, 2011.

hemen fark edilirken, kendisinin peygamber olduğuna inanan arkadaşlarının yanında o kadar sade bir hayat tarzı benimsedi ki, o topluluğa girip de onu tanımayanlar "*Hanginiz Muhammed*" diye sordular. Öldüğünde ise birkaç koyun ve bir kılıç gibi, yok denecek kadar az bir mal varlığını miras olarak bıraktı.[77] Görüldüğü gibi o, davasının başında Müslümanlar çok güçsüzken eziyetlere katlandı, tüm mal varlığını davası için ortaya koydu; daha sonra imkanlara kavuşunca ise debdebeli ve haz merkezli bir hayat benimsemedi. Tüm bu süreçlerde insanlarla kurduğu sevgiye, yardımlaşmaya, tevazua dayalı ilişkiler ruh sağlığı açısından ne kadar dengeli ve yüksek ahlak sahibi olduğunu göstermektedir. O, en güçsüz zamanında üstün cesaret ve fedakarlık, en güçlü zamanında örnek tevazu ve sadelik göstermiştir. Tüm bunlar, menfaat elde etmek için insanları aldatan bir insanın veya akıl sağlığı normal olmayan birinin benimseyeceği davranışlar değildir.

Hz. Muhammed sadece Allah'tan gelen bir mesajı insanlara ileten bir aracı değildi; o, aynı zamanda ilettiği mesajın titiz bir uygulayıcısıydı. Mesajı ilettiği ümmet nasıl namaz kıldıysa, oruç tuttuysa, zekat verdiyse, belli haramlardan kaçındıysa; o da aynen, hatta herkesten daha titiz bir şekilde bunları tatbik etti. Kendi iddiasına inanmayan, iddiasını sadece dünyevi menfaatler için ortaya atan birisinden beklenecek davranış tarzı bu değildir. Üstelik Kuran'da, Hz. Muhammed için fazladan ibadet farz kılınmıştır: "**Geceleyin yalnız sana mahsus olmak üzere uyanarak ibadet et**" (17-İsra Suresi 79). Sadece Peygamber'e farz olan bu ibadete Müslümanlardan bazıları da katılıyor ve Peygamber ile beraber ibadet ediyorlardı: "**Şüphesiz Rabbin, senin ve yanındaki**

77 İsrafil Balcı, **Vahyin Gölgesinde Siyer: Medine Dönemi**, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2020.

bir grubun, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini biliyor" (73-Müzzemmil Suresi 20). İnsanlar için uykuyu bölmek pek de istenmeyen bir eylemken, o, geri kalan Müslümanlara farz olmayan bu ibadeti uyguladı. O, hayatın her alanında, insanlığa ulaştırdığı değerlere uygun, samimi ve tutarlı bir şekilde yaşadı.

Hz. Muhammed, sadece malını, imkanlarını, vaktini değil canını da inandığı davası için ortaya koymaktan kaçınmadı; ölüm tehditleri ve tehlikesi onu yolundan saptırmadı. Kadı Abdülcebbar, onun bütün toplumuna canı pahasına karşı çıkmasını şöyle anlatmaktadır: "*Onlar, develerini ve atlarını ayıplayan kimseye bile sessiz kalamazlarken, ilahlarını, babalarını ve akıllarını ayıplayan ve dinlerinin sapık olduğunu söyleyen kimseye nasıl sessiz kalsınlar?*"[78] O, toplumunun onu öldürme tehlikesini göze alarak, çevresinde çok az kişi varken onlara kafa tuttu. Medine'ye göç ettikten sonra ise savaşarak kendisini ve yanındakileri yok etmek isteyenlere karşı ön cephede savaştı. "Ben Peygamberim; siz savaşın, ben size cephe gerisinden emirlerimi ileteceğim" demedi; eğer öyle deseydi hiç şüphesiz böyle bir emri kabul edip uygulayacak birçok Müslüman vardı. "**Allah seni insanlardan koruyacaktır"** (5-Maide Suresi 67) vaadine inandı, çünkü ilk başta o, insanlara ulaştırdığı mesajın Allah'ın vahyi olduğunu biliyordu. Savaşın en zor anlarında, yanındaki arkadaşlarının bir kısmı arkalarını dönüp kaçarlarken, yüksek bir cesaret ve fedakarlık örneği göstererek ön saflarda çarpışıyor ve onları arkalarından çağırıyordu. Nitekim şu Kuran ayeti böyle bir durumu anlatmaktadır: "**Hani Peygamber arkanızdan çağırırken kimseye bakmadan kaçarak uzaklaşıyordunuz**" (3-Ali İmran Suresi 153). Kısacası o davası için sahip olduğu

78 Kadı Abdülcebbar, **Tesbitu Delaili'n Nübüvve**, s. 48.

her şeyi ortaya koyduğu gibi canını ortaya koymaktan da kaçınmadı. Bu da, menfaati için yalan söyleyen birisinden değil, davasına gönülden inanan bir insandan beklenecek bir eylemdir. Eğer bir kimse gerçekten "Allah'ın elçisi" ise ondan beklenecek davranışlara Hz. Muhammed'in hayatı boyunca sergilediği davranışlar son derece uygundur.

5-5-KURAN'IN ÜSLUBU VE HZ. MUHAMMED

Eğer Kuran "Muhammed'in uydurduğu" bir kitapsa Kuran'ın Muhammed hakkındaki ifadelerinin nasıl olmasını bekleriz? Eğer Kuran "Allah'ın Hz. Muhammed'e vahyi" ise Kuran'ın Hz. Muhammed hakkındaki ifadelerinin nasıl olmasını bekleriz? Kuran'daki Hz. Muhammed ile ilgili anlatımları incelediğimizde bu iki alternatiften hangisi yönünde kanaat oluşmaktadır? Bu başlık altında bu konuyla ilgili bazı hususlara dikkat çekeceğim.

Kuran'da tek bir yerde bile Hz. Muhammed, diğer peygamberlerle yarıştırılmaz ve diğer peygamberlerden üstün olduğu ifade edilmez. Hatta Kuran'da "**Onun (Allah'ın) elçilerinden hiçbiri arasında ayrım yapmayız"** (2-Bakara Suresi 285) denilerek, peygamberlerin birbirleriyle yarıştırılmasının önü kapatılır. Oysa farklı dinlerin bağlılarının büyük kısmı, kendi peygamberlerinin en üstün peygamber olduğunu iddia etmişlerdir. Hz. Muhammed'in yaşamı sürecinde Yahudiler ve Hıristiyanlar ile birçok karşılaşma oldu. Muhtemelen birçok kişi, sıkça yapılan bir hata olan peygamberleri yarıştırma gibi gereksiz karşılaştırmalara başvurdu. Eğer Hz. Muhammed, kendi çıkarı ve şöhreti için Kuran'ı uydurmuş biri olsaydı, bütün peygamberlerden daha üstün olduğu gibi bir ifadeyi, bunu kabul etmeye hazır olan geniş bir kitle de varken,

Kuran'ın içine koyabilirdi. Fakat Allah'tan olan bir kitapta, Allah'ın tarih boyunca gönderdiği peygamberlerin yarıştırılmasındansa, bu elçiler aracılığıyla insanlara gönderilen mesajın ön plana çıkartılması beklenir. Kuran'ın içeriği tam olarak böyledir; Kuran'da ne peygamberleri yarıştırma vardır ne de peygamberlerin dini mesajın önüne geçirilmesi mevcuttur.

Hz. Muhammed, peygamberliğini inkar edenlere karşı sürekli olarak getirdiği mesajı ileri sürmüş; delilin Kuran olduğunu söylemiş ve meydan okumuştur. Kuran'daki yüksek güvenli şu üsluba dikkat edilmelidir:

11-Hud Suresi 13: **Yoksa "Onu, o uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Öyleyse, haydi onun benzeri uydurulmuş on sure getirin, eğer doğru sözlülerseniz! Allah'tan başka çağırabildiklerinizi de çağırın."**

14: **Eğer size cevap veremedilerse, artık bilin ki o ancak Allah'ın bilgisiyle indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Artık Müslüman oluyor musunuz?**

2-Bakara Suresi 23: **Eğer kulumuza indirdiğimizden şüphe içindeyseniz, haydi onun benzeri bir sure getirin. Allah dışındaki tanıklarınızı da çağırın. Eğer doğru sözlü iseniz!**

24: **Eğer yapamazsanız -ki asla yapamayacaksınız- bu durumda inkarcılar için hazırlanmış yakıtı insanlar ile taşlar olan ateşten sakının.**

Kuran'da hiçbir zaman "İnanmanız için delile gerek yok" denilmemiş, Kuran'ın kendisinin delil olduğu söylenmiş ve Kuran'ın az bir kısmının bile taklit edilemeyeceği ifade edilmiştir. Hz. Muhammed, eğer insanları kandırmak için bir kitap üretmiş olsaydı, öncelikle söylediklerinin yalan olduğunu o biliyor olurdu ve Kuran'da böylesine bir meydan okuma olması

beklenmezdi. Bu meydan okumaya karşı Kadı Abdülcebbar'ın dediği gibi "*Gerçekten de buna ihtiyaçları olmasına ve aşırı bir şekilde arzu etmelerine rağmen, onun benzerini getiremediler… Eğer bunu getiremeyeceklerini yakinen bilmeseydi, bu hususu cesur bir şekilde haber veremezdi.*"[79] Bu çağrıya karşılık Hz. Muhammed'le insanlara ulaşan bu mesajın bir kısmı taklit edilebilseydi, Kuran'ın Arapçasını çok iyi bilen o topluluk bu taklidin örneklerini göstererek Hz. Muhammed'e inanılmasını durdurulabilir; çok arzu ettikleri gibi bu dinin yayılmasının önlenmesini bir bedel ödemeden gerçekleştirebilirlerdi. Neden o dönemde savaşmayı göze alan düşmanlar, on surenin hatta tek bir surenin taklidini yapıp da bu meydan okumayı karşılayamadılar? Hz. Muhammed daha hayattayken gerçekleşen hızlı yayılma bu meydan okumaların karşılıksız kaldığını göstermektedir.

Kuran'da, Hz. Muhammed'in ismi 4 kez geçmektedir. Buna karşılık Hz. Musa'nın ismi 136 kez, Hz. İsa'nın ismi 25 kez geçmektedir. Hz. Muhammed'in babasından ve annesinden Kuran'da hiç bahsedilmez. Buna karşı Hz. İsa'nın annesi Hz. Meryem'in ismi Kuran'da 34 kez geçmektedir. Hz. Muhammed'in hayatında yaşadığı birçok iniş çıkış da Kuran'da yer almaz. Örneğin çok sevdiği eşi Hz. Hatice'nin ve oğlu İbrahim'in küçük yaşta ölümüne çok üzüldüğü birçok kaynakta aktarılır ama bunlara benzer şahsi travmaları Kuran'da yer almaz. Eğer Kuran, "Muhammed'in uydurduğu" bir kitap olsaydı, Kuran'ın çok fazla Muhammed merkezli bir kitap olması, onun büyük acılarına ve önemli sevinçlerine bolca yer vermesi beklenirdi. Oysa Kuran, herhangi bir şahıs değil Allah merkezli bir kitaptır. Peygamberlere ise iletilmek istenen mesajın aracıları olarak yer verilir, yoksa Hz.

79 Kadı Abdülcebbar, **Tesbitu Delaili'n Nübüvve**, s. 176.

Muhammed dahil hiçbir insan Kuran'ın merkezinde değildir. Kuran'ı insanlara ileten elçi Hz. Muhammed olduğu için elbette Kuran'da onunla ilgili vurgular, içinde bulunduğu durumu anlatan ve karşılaştığı kimi sorunlara çözümler getiren ifadeler vardır. Fakat bunlar, Kuran'ın hacmi içinde çok küçük bir yüzdeye denk gelmektedir ve dikkatle incelendiklerinde bunlardan çıkartılacak birçok ibret olduğu görülmektedir.

İnsanları dini veya mistik öğelerle aldatan birçok dini liderin de New Age toplulukların başlarındaki birçok gurunun da çevreleri tarafından insan-üstü niteliklerle tarif edildiklerine hatta ilahlaştırıldıklarına, bu liderlerin ve guruların da bu durumu onayladıklarına ve teşvik ettiklerine sık sık tanık olunmaktadır. Eğer Hz. Muhammed kendisinin "Allah'ın elçisi" olduğunu söylemesinin yanında beşer-üstü bir varlık olduğunu da ifade etseydi buna inanan birçok kişinin çıkacağını tahmin etmek hiç de zor değildir. Fakat Kuran'da, ona, "**De ki: Ben de ancak sizin gibi bir beşerim**" (18-Kehf Suresi 110) dedirtilerek İslam'ın "Hz. Muhammed merkezli" bir din olarak sunulmasının ve Hz. Muhammed'e beşer-üstü bir statü atfedilmesinin önü kapatılmıştır.

Yine sahtekar dini liderlerin ve sahtekar guruların birçoğunda, gelecekle ilgili tarih verme ve özellikle kıyamet saatini (Dünya'nın ve evrenin sonunu) bildirme gibi hareketlerin sıkça olduğu gözlemlenmektedir. Oysa Hz. Muhammed'e, kıyamet saatini soranlara şöyle demesi Kuran'da emredilmektedir:

7-Araf Suresi 187: **Sana kıyamet saatinin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini Ondan başka açığa çıkaracak kimse yoktur. Göklere ve yere bütün ağırlığıyla çökecek ve sizi mutlaka umulmadık bir anda yakalayacaktır." Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki:**

"Onun bilgisi ancak Allah'ın yanındadır ama insanların çoğu bilmezler."

Çıkarları için dini ve mistik öğeleri kullanan dini liderler ve New Age gurular sanki hiç hatasız kişilermiş gibi sunulurlar. Bazı hataları olabileceğini çevresindekilerin kabul ettikleri durumlarda bile "Peki hangi hataları var, göster" dediğinizde hiçbir hatalarının itiraf edilmediğine tanıklık edilir. Oysa Hz. Muhammed'in insanlara ulaştırdığı Kuran'da Hz. Muhammed'in bazı hataları düzeltilir. Kuran, "Muhammed'in uydurduğu" bir kitap olsaydı, kendisiyle ilgili yanılmaz insan algısı oluşturmak için Kuran'ı kullanması ve Kuran'a bu ifadeleri koymaması beklenirdi. Örneğin şu ayetlerde, kavminin şımarık ileri gelenlerini dini konularda ikna etmeye çalışırken gelip soru soran kör bir kişiye gerekli alakayı göstermemesi eleştirilir:

80-Abese Suresi 1: **Surat astı ve yüzünü çevirdi.**

2: **Kör olan kimse geldi diye.**

3: **Ne bilirsin belki de o arınacaktır.**

4: **Yahut öğüt alacak da, o öğüt ona fayda verecek.**

5: **O, kendisini her türlü ihtiyacın üstünde görene gelince.**

6: **Sen ona yakın ilgi gösteriyorsun.**

7: **Onun arınmamasından sana ne!**

8: **Ancak sana koşarak gelen.**

9: **O, korkmuş iken.**

10: **Sen ondan yüz çeviriyorsun.**

11: **Hayır, o (Kuran) ancak bir öğüttür.**

12: **Dileyen ondan öğüt alır.**

Başka bir ayette peygamberlik vazifesinin gereği olarak mücadele içindeyken yaptığı taktiksel bir hata eleştirilmiştir:

9-Tevbe Suresi 43: **Allah, seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli olup yalancıları da anlayıncaya kadar beklemeden niçin onlara izin verdin?**

Müşriklerle ortak nokta bulmaya kalkarak belli tavizler vermeyi düşündüğünde de eleştirilmiştir:

17-İsra Suresi 73: **Onlar, neredeyse, sana vahyettiğimizden başkasını Bize karşı iftira etmen için seni fitneye düşüreceklerdi. Ancak o zaman seni dost edineceklerdi.**

74: **Eğer sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin.**

75: **İşte o zaman sana, hayatında da, ölümünde de karşılığını tattırırdık. Sonra Bize karşı kendine hiçbir yardımcı da bulamazdın.**

Kuran'ı bir kez okuyan kimse bile Kuran'ın merkezinde bir tek Allah'ın olduğuna, Allah'ın lütfundan bağımsız olarak peygamberlerde bir güç olduğuna dair en ufacık bir algının bile oluşmasına yol verilmediğine tanık olacaktır. Örneğin şu ayetin üslubuna bir bakın:

8-Enfal Suresi 63: **O (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin bile onların gönüllerini birleştiremezdin fakat Allah onların aralarını uzlaştırdı. Gerçekten de O üstündür, hikmetlidir.**

Görüldüğü gibi Kuran'ın Hz. Muhammed'i üstün ahlaklı bir insan olsa da insan-üstü değildir, peygamberlik gibi çok önemli bir vazifeyle şereflenmiş olmasına rağmen hataları olabilen ve bu hataları Kuran ile ikaz edilen bir beşerdir. Kendi çıkarı için din kurgulayan birinden beklenecek olan yanılmaz adam imgesi oluşturmaya, kendisini diğer peygamberlerin

üstünde bir dereceye yüceltmeye, merkeze koymaya ve hatasız göstermeye Kuran'ın Hz. Muhammed'inde rastlanmaz.

5-6-MODERN TEKNİKLERLE KURAN'IN VE HZ. MUHAMMED'İN SÖZLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

İslam'ın Allah'tan olduğunu reddedenlerin büyük bir bölümü, Kuran'ın yazarının Muhammed olduğunu düşündükleri için "Muhammed'in sözleri" olarak gösterilen hadis kitaplarıyla Kuran arasında bir fark olmadığını ifade etmektedirler. Önceki başlıklarda gördüğümüz gibi Muhammed'in Kuran'ı "uydurma" sebebinin dünyevi menfaat (mal, mevki, insanlara hükmetme, şöhret gibi) olduğu inkarcı kesimin en çok ön plana çıkan iddiası olmuştur. Ayrıca kendilerini Müslüman ama "tarihselci" olarak niteleyen küçük bir kesim de Kuran'ı "Hz. Muhammed'in sözleri" olarak nitelemişlerdir; Allah'ın peygamber olarak gönderdiği Hz. Muhammed'in, kendi sözleriyle Kuran'ı kaleme aldığını söylemişlerdir.[80] Modern dönemde ortaya konulmuş olan analiz teknikleriyle bu iddiaları değerlendirme şansına sahibiz. Bu kitabın ve Müslüman aleminin %99'unun iddiası, Kuran'ın kaynağının İlahi olduğu için, Kuran ile Hz. Muhammed'in sözlerini ihtiva eden kitaplar arasında bir fark olması beklenir. Kuran vahyine göre inancını ve hayatını şekillendiren Hz. Muhammed'in sözlerine Kuran'dan alacağı etki yansıyacağı için elbette bir derece benzerlik beklentisi bulunmaktadır. Fakat eğer Hz. Muhammed, kendisine vahyedilenleri doğrudan (eksiltme ile ekleme yapmadan ve kendi üslubuna göre biçimlendirmeden)

80 Bu görüşü şu kitabımda eleştirdim: Caner Taslaman, **Tarihselcilik Çelişkiler Bataklığında**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2018.

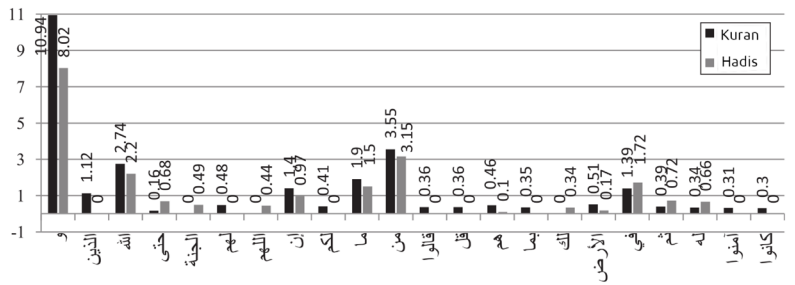
aktardıysa, o zaman Kuran ile Hz. Muhammed'in sözlerini içerdiği iddia edilen hadis kitapları arasında belirgin bir fark olması gerekir.

Günümüzde eğer yeni metinler bulunup da bu metinlerden birinin yazarının Platon olduğu, diğer bir metnin yazarının Tolstoy olduğu iddia edilirse ne yapılır? Platon'un ve Tolstoy'un yazdığı metinler ele alınıp bu yeni metinlerle karşılaştırılır. Karşılaştırmada yazarın kullandığı kelimelere, bu kelimelerin geçiş sıklığına, stil analizi (*stylometry*) gibi parametrelere bakılır ve karar verilir. Bu inceleme, resimdeki fırça kullanma tekniğinden veya imzayı atış şeklinden hareketle ressamı veya imza sahibini belirlemede olduğu gibi yazarın ayırt edilmesine (*author discrimination*) olanak verir.

Yazar ayırt etmede kullanılan modern teknikler, Kuran ile Hz. Muhammed'in sözlerini ihtiva etmede birçok kişinin "en güvenilir kaynak" olarak kabul ettiği Buhari arasında uygulandı. Çok fazla Hz. Muhammed'in sözlerinin (hadislerinin) toplanmaya çalışıldığı kitap olduğu için (bunlar "hadis kitabı" olarak anılır) bunları temsilen en ön plana çıkan eser olan Buhari seçildi. Elbette hadis kitaplarının Hz. Muhammed'in sözlerini ne kadar başarıyla aktardığı tartışılabilir. Hadis kitaplarının içine Hz. Muhammed'in olmayan sözler girmiş olsa bile, bu kitapların en azından kısmen Hz. Muhammed'in sözlerini içerdiği söylenebilir ki o zaman da böylesi bir analizi yapmak (yüksek yüzdeyle içerdiği zamanki kadar olmasa da) yine değerli olacaktır. Her halükarda mevcut hadis kitaplarının "en güveniliri" olduğu önemli bir kesimin kabulü olan Buhari, Kuran ile karşılaştırmak için olabilecek en iyi alternatif olarak gözükmektedir. Eğer birçok ateistin, deistin, Hıristiyan misyonerin ve tarihselcinin iddiası doğruysa yani Kuran ve hadis kitapları "Muhammed'in zihninin ürünleriyse"

aralarında büyük benzerlik olması beklenir. Sırf bu iddianın testi açısından bile Kuran ile hadis kitaplarını karşılaştırmak çok yerinde bir düşüncedir. Bu hususta yapılan karşılaştırmadan çıkan sonuç ise Kuran ile hadis kitapları arasında çok büyük farklılıklar olduğu ve yazarlarının aynı olmasının mümkün olmadığıdır.[81] Bu konuyla ilgili yapılan analizdeki değerlendirmeleri aşağıda kısaca özetleyeceğim.

Karşılaştırmada bakılabilecek yerlerden biri Kuran'da ve Buhari'de çok sık tekrarlanan kelimelerdir. Örneğin Kuran'da çok yüksek bir yüzdeyle (% 1,12) "*ellezine*" (onlar ki) kelimesi geçmesine karşın Buhari'de bu kelimenin geçişi çok azdır. Bunun yanında "*hatta*" ifadesi Buhari'de % 0,68 oranında oldukça sık geçmesine karşın Kuran'da % 0,16 ile bu oranın dörtte birinden az sıklıkta kullanılmıştır. İki metinde de çok sık tekrarlanan kelimelere bakıldığında (tabloda gözüktüğü gibi) aralarında ciddi bir farkın olduğu gözlenmektedir.

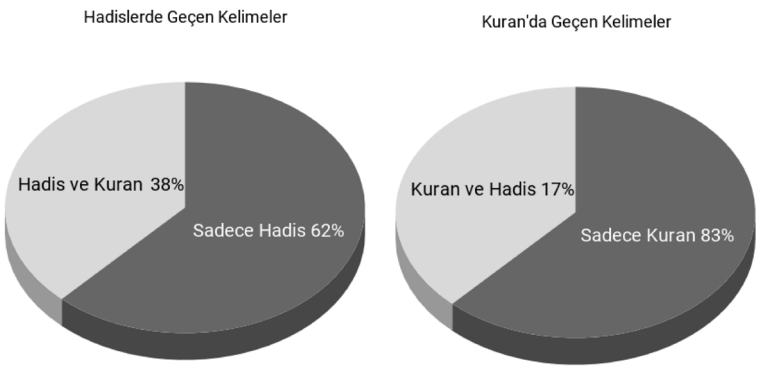
Kuran ve Buhari, cümle bitimlerinin kafiyeli olup olmaması üzerinden kıyaslanınca da ortaya büyük bir fark çıkmaktadır. Halim Sayoud, son iki kelimenin kafiyeli olup

81 Bu başlık altında yazılanları geniş bir şekilde grafiklerle incelemek için bakabilirsiniz: Halim Sayoud, Author Discrimination Between The Holy Quran And Prophet's Statements, **Literary and Linguistic Computing**, vol. 27, no. 4, 2012, s. 427-444; Halim Sayoud, **Visual Analytics Based Authorship Discrimination Using Gaussian Mixture Models And Self Organising Maps: Application on Quran and Hadith**, www.sayoud.net.

olmaması üzerinden iki metni karşılaştırdı. Sonuçta Kuran'da kafiyenin oldukça yüksek olmasına karşı Buhari'de kafiyenin yok denecek kadar az olduğunu tespit etti. Bu, Kuran ve Buhari'nin stillerindeki köklü farklılığı gösteren önemli bir veridir.

Halim Sayoud, Kuran ve Buhari'de kullanılan kelimeleri uzunlukları (kaç harften oluştukları) açısından da kıyasladı. Tek harften oluşan kelimelerin Kuran'da daha fazla olduğu gözükmektedir. İki, üç, dört harften oluşan kelimeler ise Buhari'de daha fazladır; Buhari'de bir harflinin dışındaki kısa kelimeler daha yoğun kullanılmıştır. Beş, altı, yedi ve sekiz harften oluşan kelimeler ise Kuran'da daha fazladır. Dokuz ve on harfli kelimeler ise Kuran'da Buhari'nin iki katı kadar geçmektedir. Kelimelerin uzunluklarına göre seçiminde de iki metin arasında belirgin bir fark gözükmektedir.

İki kitabı mukayese için seçilen diğer bir kriter bir kitapta kullanılıp diğerinde kullanılmayan kelimeler oldu. Bunun için Kuran'da olup da Buhari'de olmayan ve Buhari'de olup da Kuran'da olmayan kelimelere bakıldı. Sayoud Kuran'da geçen 13.473 farklı kelimeye karşı Buhari'de 6225 kelime geçtiğini tespit etti. Kuran'da geçen kelimelerin %83'ü gibi çok yüksek bir oranda kelime Buhari'de geçmemektedir; buna karşı Buhari'de geçen kelimelerin %62'si Kuran'da mevcut değildir. İki yerde de aynı dili (Arapçayı) kullanan bir yazarın, bir yerde kullandığı kelimelerle diğer yerde kullandığı kelimeler arasında bu kadar köklü bir fark olması hiç beklenmeyecek bir durumdur. Bu tek başına, Hz. Muhammed'in hem Kuran'ın hem de hadis kitaplarının yazarı olduğuna dair iddiayı geçersiz kılacak bir veridir.

Soldaki Grafik: Hadislerde (Buhari'de) toplam 6225 farklı kelime bulunurken bunların 3885 tanesi Kuran'da hiç geçmemektedir. Oranı hesapladığımızda hadislerde geçip Kuran'da geçmeyen kelimelerin hadislerdeki tüm kelimelere oranı %62.41 etmektedir.

Sağdaki Grafik: Kuran'da toplam 13473 farklı kelime bulunurken, bunların 11133 tanesi hadislerde hiç geçmemektedir. Oranı hesapladığımızda Kuran'da geçip hadislerde geçmeyen kelimelerin Kuran'daki tüm kelimelere oranı %82.63 etmektedir. (Sayoud, 2012)

Sayoud, Kuran'da ve Buhari'de geçen sayıların ve hayvan isimlerinin yoğunluğunu ve farklılıklarını da inceledi. Burada da önemli farklar olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Kuran'da en sık geçen sayının 1 olmasına karşın Buhari'de en sık geçen sayı 3'tür. Kuran'da deve, inek, koyun gibi hayvanları belirtmek için 33 kere geçen "enam" kelimesine karşılık Buhari'de bu ifade 2 kez geçmektedir. Ayrıca Kuran'da geçen ve Buhari'de geçmeyen ile Buhari'de geçen ve Kuran'da geçmeyen hayvan isimleri de belirgin bir fark oluşturmaktadır. Hz. Muhammed'in, Kuran'da geçen konular hakkında konuştuğunu, ayrı bir gündemi olmadığını hatırlayalım. Buna rağmen bu farkın mevcut olduğunu unutmayalım. Bu, Kuran'ın ve hadis kitaplarının yazarının stillerinin farklı olduğunu, bunların aynı zihnin ürünleri olmadığını göstermektedir.

Bu sonuç, Kuran'ın ve hadislerin kaynağının Muhammed olduğunu söyleyen ateist, deist, Hıristiyan misyoner ve tarihselcilerin yanıldığını göstermektedir. Buradaki farklılığın nedenini açıklamak için hadis kitaplarına uydurmaların karıştığı ve Hz. Muhammed'in sözleri manasıyla aktarılırken farklılıklar oluştuğu söylenebilir. Bununla beraber, hadis kitaplarının içeriğinin önemli bir bölümünün Hz. Muhammed'in sözlerinden oluştuğunu düşünenler için burada aktarılan analizlerin önemi vardır. Çünkü hadislerin önemli bir bölümü eğer başarılı şekilde aktarıldıysa da bu analizde ortaya çıkan kadar farklı bir tablo beklenmez. Eğer hadis kitaplarına çok fazla uydurma girdiği ve bu kitapların Hz. Muhammed'in sözlerini aktarmada başarısız oldukları söylenirse burada yapılan analizden çıkarılacak sonuçlar değişir. Fakat o zaman, bu sonucu gören ateistlerin, deistlerin, Hristiyan misyonerlerin -tutarlı olmaları için- hadis kitaplarından hareketle İslam eleştirisi yapmamaları gerekir. Bu bizi başka bir yere götürse de bu sonuç da önemlidir. Sonuçta hadis kitaplarının Hz. Muhammed'in sözlerini ne oranda aktarabildiği burada sunulan analizin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu kitabın planlanan hacmi bu önemli sorunun irdelenmesini kapsamamaktadır. Fakat hadis kitaplarıyla ilgili düşüncemiz her ne olursa olsun; Kuran ile hadis kitaplarının yazarının aynı olmadığını tespit etmek önemlidir. Kuran'ı Allah'ın vahyi olarak gören, Hz. Muhammed dahil hiçbir beşerin sözü olarak görmeyen Müslümanlar için bu beklenen sonuçtur.

53-Necm Suresi 3: **O (Muhammed), arzusuna göre konuşmaz.**

4: **O (Kuran) vahiyden başkası değildir.**

6. BÖLÜM

FITRATTAN İSLAM'A

Bu bölümde, insan fıtratının, İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu (Kuran'ın Allah'tan olduğunu) nasıl gösterdiği ortaya konulacaktır. Fıtratın, Allah'ın varlığını ve İslam'ın Allah'ın dini olduğunu desteklediğini ortaya koymaya gayret ettiğim çalışmalar yapmama, en çok Kuran'ın şu ayeti ilham kaynağı olmuştur:

30-Rum Suresi 30: **O halde Allah'ı birleyen olarak dine, Allah'ın o fıtratına yönel ki insanları o fıtratla oluşturmuştur. Allah'ın yaratışında değişiklik yoktur. İşte hep geçerli olan din budur fakat insanların çoğu bilmezler.**

Bu ayete göre "fıtrat"; Müslüman'dan ateiste, Hıristiyan'dan Budist'e bütün insanların sahip olduğu yaratılış özellikleridir. Bu yaratılışta bir değişiklik olmadığı ve burada "din" açısından önemli deliller olduğu ayette vurgulanmaktadır. Fakat ayette, bütün insanlarda aynı fıtrat özelliklerinin mevcut olmasına rağmen, insanların çoğunun, bunların "din" açısından ne sonuçlar getirdiğinden habersiz olduğuna dikkat çekilmesi de önemlidir.

Bu bölümde ortaya konulacak argümanları anlamak için öncelikle insan fıtratının tesadüfen oluşmadığını fakat Allah tarafından yaratıldığını anlamak gerekmektedir. Bu hususa inanmayan birisine, öncelikle daha evvelden adlarını zikrettiğim kitapları okumasını tavsiye ediyorum. Eğer bu kitapları okumayacaksa, bu bölümü atlayabilir veya Allah'ın varlığı konusuna bu bölümü okuduktan sonra dönebilir. Bu bölümü

yazarken, özellikle *Fıtrat Delilleri* kitabımdan yararlandığımı belirtmek istiyorum.

Burada bir hususa dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Bu bölüm boyunca göstermeye çalışacağım gibi, fıtratımız, Allah'ın din göndermesi gerektiğini ve İslam'ın Allah'tan olduğunu desteklemektedir. Fıtratımızın İslam'ın Allah'tan olduğunu desteklemesi gibi, Kuran'ın fıtratımızda İslam'ı destekleyen unsurlar olduğuna dikkat çekmesi de olağanüstüdür. O zaman, Kuran'ın, yukarıda alıntıladığım 30-Rum Suresi 30. ayetinde de bir harikalık vardır. Kuran'daki bu ayeti bilmeseydik de buradaki fıtrat delilleri başlığında ifade edilenlerin İslam'ın Allah'tan olduğunu desteklediğini söyleyebilirdik. Fakat Kuran'ın fıtratla ilgili bu duruma dikkat çekmesi, Kuran'la/İslam'la ilgili diğer bir harikalık olarak not edilmelidir.

6-1-DOĞAL ARZULARDAN İSLAM'A

"Doğal arzular" ifadesiyle, sağlıklı bütün insanlarda var olan arzuları kastediyorum. Örneğin yaşam ve mutluluk arzusu gibi arzularımız doğal arzulardır; bunlar içimizden gelir. Bunların yanında dıştan gelen, içinde olduğumuz kültürün etkisiyle veya şahsi tercihlerimizle oluşmuş arzularımız da vardır. Örneğin bazı insanların futbol oynama veya pembe elbise giyme istekleri böyle arzulardır. Bunlar, insanlarda ortak olarak var olan doğuştan gelen arzular değildir. "Fıtrat" bütün sağlıklı insanlarda ortak olarak var olan özelliklerdir; bütün insanlarda var olan doğal arzularımız da fıtratımızın bir parçasıdır ve buradaki hareket noktası bunlar olacaktır. Doğal arzularımızın olmadığı, mutluluk arzusu veya korku ve korkulardan kurtulma arzusu duymadığımız bir varlık olmamız da mümkündü; nitekim taşlar veya sandalyeler böyle

varlıklardır. Bu tip arzularımızın varlığı muazzam bir durumdur fakat her sağlıklı insanda böylesi arzuların olması sanki bu arzuların varlığını önemsiz kılıyormuş gibi bir aldanma ve arzularımız (ve fıtratımız) üzerine ciddi bir tefekkürde bulunmama gibi sebeplerle, mevcut arzularımıza sahip olmaktaki harikalığı kavrayamayabiliyoruz. Arzularla ilgili buradaki argümanın değerini daha iyi anlamak için doğal arzulara sahip olmaktaki muazzamlığa tanıklık etmek önemlidir.

Doğal arzularımız, Kuran'ın, Allah'ı tanıtmasından sonraki en temel mesajları olan peygamberliğin (nübüvvet) ve ahiretin varlığını desteklemektedir. Bu konuda dört tane doğal arzumuzu ele alıp inceleyeceğim: 1-Yaşam arzusu, 2-Korkuların giderilmesi arzusu, 3-Mutluluk arzusu, 4-Adalet arzusu.

1-Yaşam Arzusu: En temel arzularımızdan birisidir. Schopenhauer gibi filozoflara göre bu arzu-irade her şeyden daha temeldir.[82] Albert Sweitzer de yaşam arzusunu felsefi, etik ve dini yaklaşımlarının temeline koymuş ve içimizde şahit olduğumuz bu arzunun bilimin haber verebileceği her şeyden daha temel ve kesin olduğunu ifade etmiştir.[83] Zihnimiz, diğer canlı türlerinden farklı bir şekilde, çok uzun bir geçmiş ve çok uzun bir gelecekle ilişki kurabilir. Gelecekle içindeki yaşam arzusu ile ilişki kuran insanın, bir ahiret yaşamına karşı arzu duyması kaçınılmazdır. İçindeki yaşam arzusunun sesini dinleyen hiç kimseyi bu dünya hayatının tatmin edeceğini sanmıyorum. İnsanlar, doğuştan yani fıtraten, zihinleriyle gelecek üzerine düşünme özelliğine ve doğuştan yaşam arzusuna sahiptir ve bu dünyadaki insanlık hali ölümlü olmaktır. Sonuçta insanlığımıza içkin bu durumlar, fıtraten ahiretin varlı-

82 Arthur Schopenhauer, **The World as Will and Representation**, vol. 2, çev. E. F. J. Payne, Harper and Row, New York, 1966, s. 8.

83 Albert Schweitzer, "The Ethics of Reverence for Life", **Christendom**, vol. 1, 1936, s. 225-239.

ğına ihtiyaç duyduğumuzu gösterir. Ahirete inancı insanlarda oluşturan, dünyada gözlenen tek alternatif ise dindir.

2-Korkuların Giderilmesi Arzusu: Sağlıklı her insan doğuştan korku duygusuna ve bununla beraber bu duygudan kurtulma arzusuna sahiptir. Korkunun ne kadar güçlü bir duygu olduğuna ve insan eylemlerine yön vermede ne kadar etkili ve temel olduğuna tanıklık etmeyenimiz yoktur. Korkuların giderilmesi arzusu, yaşam arzusuna benzer şekilde bizi ahiretin varlığına yöneltir. Fakat yaşam arzusu ve korkuların giderilmesi arzusu birbirlerine indirgenemeyecek iki ayrı arzu oldukları için bunları ayrı ayrı inceliyorum. David Hume ve Sigmund Freud gibi ünlü filozof ve psikologlar, korkularla dinin arasındaki bağlantıya dikkat çekmişlerdir.[84] Gelecekle ilişki kuran insan zihninin en temel korku konusu olan ölüm korkusundan kurtulma arzusunu tatmin edecek tek obje ahiret hayatının varlığıdır. Ayrıca evrendeki acizliğinin farkına varıp bundan korku duyan insan, ancak Yaratıcısı ile irtibat kurarak bu durumla baş edebilir. Yaratıcı ile irtibat sağlamayı mümkün kılan tek alternatif ise dindir. Böylece fıtratımızın bir parçası olan arzularımızın bir parçası olan korkulardan kurtulma arzusu bizi ahirete ve dine inanca yöneltmektedir.

3-Mutluluk Arzusu: Bütün normal insanlar, mutluluğu arzular ve mutluluklarının sürekli olmasını isterler. Bu dünyada sunulanların niteliğinin de bu dünyadaki zaman süresinin de insanların mutluluklarını gerçekleştirmeye yetmediğini,

84 David Hume**, Dialogues and Natural History of Religion***,* ed. J.A.C. Gaskin, Oxford University Press, Oxford, 1993, s. 176; Sigmund Freud, **The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, vol. XXI (1927-1931): The Future of an Illusion, Civilization and its Discontents and Other Works***,* The Hogarth Press and the Institute of Psycho-analysis, Londra, 1961, s. 21.

iç dünyasına bakan herkesin anlayabileceğini sanıyorum. Bu hususu C. S. Lewis çok güzel ifade etmiştir:

"Eğer kalplerine gerçek anlamda bakmayı öğrenirlerse, insanların çoğunluğu, şiddetli bir şekilde istedikleri şeyin bu dünyada olmadığını anlayacaklardır... Öyle bir hasrettir ki hiçbir evlilik, hiçbir seyahat, hiçbir eğitim, gerçek anlamda onu tatmin edemez. Bunu söylerken başarısız evlilikleri, tatilleri, eğitimleri kastetmiyorum. Olması mümkün en başarılılarını kastediyorum. Eğer kendimde, bu dünyadaki hiçbir deneyimin tatmin edemediği bir arzu tespit edersem, bunun en muhtemel açıklaması, başka bir dünya için yaratılmış olduğumdur. Eğer dünyevi hazların hiçbiri onu tatmin edemezse bu, dünyanın bir hile olduğunu göstermez. Muhtemelen dünyadaki hazlar onu tatmin için değil, bilakis onu açığa çıkarmak içindir. Böylece gerçek hayatın farkına varalım. Eğer böyleyse, bir yandan bu dünyevi nimetleri hiçbir zaman küçük görmemeli ve şükürsüzlük etmemeliyim, diğer yandan bunları bir kopyası, yankısı, serabı oldukları şeyle karıştırma yanılgısına düşmemeliyim. Kendimde gerçek vatanım için arzuyu muhafaza etmeliyim, o vatan ki ölmeden ona kavuşamam..."[85]

Mutluluk arzusunun ahireti gerektirdiği, ateist ve teist birçok düşünür tarafından ifade edilmiştir. Ahiretin varlığını insanlara öğretmede ve ahirete insanları hazırlamada ise dinin bir alternatifi yoktur.

4-Adalet Arzusu: Adalet üzerine fikirleriyle ünlenen felsefeci John Rawls, "adaletli" ve "adaletsiz" gibi olağanüstü derecede kompleks ve potansiyel olarak sınırsız çeşitlilikte yargıda kullanabileceğimiz temel kavramların ve bunlara dayalı ahlaki yargılarımızın, Chomsky'nin dil teorisine benzer

85 C.S. Lewis, **Mere Christianity**, Harper Collins Publishers, Londra, 2002, s. 135-137.

bir yaklaşımla anlaşılabileceğini ifade etmiştir.[86] Buna göre, dil konuşmaya zihnimiz hazır dünyaya geldiğimiz gibi "adaletli" ve "adaletsiz" kavramlarını kullanmaya da hazır bir yaratılışla dünyaya geldik. Gerek eğitimli gerek eğitimsiz, hemen herkesin, farklı birçok kültürde bu zor kavramı bu kadar rahat kullanmaları ve adaletin gerçekleşmesinin hemen her kültürde insanların ortak arzuları olması da adalet arzusunun doğuştan-fıtri bir insani arzu olduğunu göstermektedir. Nitekim 20. yüzyılın ikinci yarısında, psikoloji alanında, konuşma öncesi dönemdeki bebeklerle yapılan deneysel çalışmalar da bu hususu desteklemektedir.[87] İnsan doğuştan adalet arzusuna sahiptir fakat dünyada birçok zalimin zulmünün karşılığını almadan öldüğünü, birçok mazlumun ise yaptıkları iyiliklerin karşılığını almadan vefat ettiklerini gözlemlemekteyiz. İçimizdeki adalet arzusunun gereği, mazlumlara birçok zulüm yapan bu kişilerin cezalandırılması ve iyilerin yaptıkları iyiliklere karşı ödüllendirilmeleridir. Bu dünyada bunlar gerçekleşmediğine göre ancak ahiret hayatının varlığı ve ahiret hayatında ödüllendirme ve cezalandırmanın olmasıyla içimizdeki adalet arzusu tatmin olabilir. Ahirette adaletin yerini bulacağı İslam'ın en temel mesajlarındandır.

Bahse konu arzularımızın ahirete, dine ve Allah'a inanca götürdüğünü birçok ateist düşünür de ifade etmiştir. Örneğin Feuerbach mutluluk arzumuzun, Freud ise korkularımızın bizi bu inançlara yönelttiğini ifade etmişlerdir. "Teoloji antropolojidir" diyen Feuerbach gibi birçok ateist, insanların

86 John Rawls, **A Theory of Justice**, The Belknap Press of Harvard University Press, Massachusetts, 1999, s. 41.

87 Örnek olarak altı aylık çocuklarla yapılan şu çalışmaya bakabilirsiniz: Yasuhiro Kanakogi ve diğerleri, "Preverbal Infants Affirm Third-Party Interventions That Protect Victims From Aggressors", **Nature Human Behaviour,** Ocak 2017.

arzularının ahireti, ahiretin ise Allah'ın varlığını gerektirdiğini tespit etmişler fakat bu tespitlerini; insanların, ahiretin ve Allah'ın varlığını uydurmalarının sebebi olarak görmüşlerdir.[88] Feuerbach, Allah'ı baştan yok saydığı için insanlardaki arzuları "hayali arzular" olarak değerlendirir. Freud dinleri, "dileklerin tatmini" (*wish fulfillment*) olarak görür. Kısacası arzularımızın, ahiretin ve dinin varlığını gerektirdiği konusunda, birçok ünlü ateist düşünür burada ifade edilenlerle aynı sonuca varmışlardır. Fakat onlar, Allah'ın varlığını reddettikleri için içimizdeki bu arzuların varlığını tesadüfi oluşumların neticesi olarak görmüşler ve insanların Allah'a, dine ve ahirete inançlarını tesadüfi arzuların tatmininin ulaştırdığı yanlış sonuç olarak değerlendirmişlerdir. Fakat Allah'ın varlığı anlaşılınca, doğuştan sahip olduğumuz arzular artık tesadüflerin neticesi olarak görülmeyecektir. Allah insanlara görmeyi ve işitmeyi verdiği gibi bu arzuları da vermiştir. Bu arzuların ahirete ve dine inanacak şekilde bizde var olması da tesadüfi değildir. Allah, doğuştan sahip olduğumuz arzularımızı, yani fıtratımızın bu bölümünü, bizim ahirete ve dine inanacağımız şekilde yaratmıştır. Allah'ın "Rabbim kim?" diye soran, yaratıcıyla irtibat isteyen bir fıtrat yaratıp da buna cevap vermemesi düşünülemez.

Ahiret yaşamını arzularımızın talep etmesinin yanında, ahiret yaşamını yaratma gücü elinde bulunan Allah'ın, ahiret hayatının yaratılacağını haber vermesini de arzularımız talep eder. İnsanın, korkularının giderilmesiyle ilgili arzusu da, Allah'ın, insanlarla irtibata geçmesini gerektirir. İnsanlarla Yaratıcısının irtibata geçmesi için ve tüm bu bildirimler için tek alternatif, Yaratıcının göndereceği din(ler)in olmasıdır.

88 Ludwig Feuerbach, **Lectures on the Essence of Religion**, (http://www.marxists.org/reference/archive/feuerbach/works/lectures/lec30.htm), 1851.

Bu söylenenler, maddelerle ifade edilen bir argüman olarak şöyle sunulabilir:

1- Allah, her doğuştan arzunun objesini yaratmaktadır.

2- Allah'ın din göndermesi doğuştan arzuların karşılanması için gereklidir.

3- Sonuç olarak Allah'ın din göndereceği beklentisi, din göndermeyeceği beklentisine tercih edilmelidir.

Birinci maddede ifade edilen husus, doğal arzularımızın, tesadüfen oluşmadığını, bilinçli bir şekilde yaratıldığını bilmekten kaynaklanan bir beklentidir. Ayrıca sağlıklı her insanda doğuştan ortak olan birçok arzunun, bu dünyada objesinin karşılandığına tanıklık etmekteyiz. Allah acıkanlar için yemeği, susayanlar için suyu, uykusu gelenler için uykuyu bu dünyada yaratarak, yarattığı doğal arzuların karşılığını da yarattığını göstermektedir. Mantıken susama gibi doğal arzularımızın olup da hiçbir objesinin gözlemlenmediği bir dünyada olmak mümkündür; buna tanıklık etmememiz bu durum mantıken imkansız olduğu için değil fakat böyle bir dünyada yaratılmadığımız içindir. İkinci maddede ifade edilen husus önceki satırlarda açıklandı; bu görüşü birçok ateist filozofun bile paylaştığına dikkat çekildi. O zaman Allah'ın din göndereceği beklentisinin göndermeyeceği beklentisine tercih edilmesi gerektiğini ifade eden sonuç mantığın bir gereği olarak bu öncülleri takip etmektedir. Dini, "dileklerin tatmini" olarak gören birçok ateistin, felsefeleri ve psikolojileri gereği bu yaklaşıma şöyle yanıt vereceklerini tahmin etmek zor değildir: "*İnsanların arzuları, gerçekten de Allah ile beraber dinlerin de varlığını gerektirir. Allah var olsaydı bunlara inanç elbette rasyonel olurdu. Fakat Allah yoktur*." Diğer yandan Allah'a inanan ama bir dine inanmayan bir kitle de vardır (Günümüzde bunların birçoğu kendilerini "deist" olarak

adlandırmaktalar). Bu argüman, Allah'ın göndereceği din(ler) in olması gerektiğini inkar eden o kitleye karşı kullanılabilir.

Arzulardan hareketle burada varılan sonuçlar, Allah'ın göndereceği dinde şu özelliklerin olmasını gerektirmektedir:

1- Bu dinin varlık anlayışının merkezinde Allah olmalıdır.

2- Bu din Allah'ı her şeyden haberdar, kudreti yüksek, ezeli olması gibi sıfatlarıyla tanıtmalıdır. Ancak böyle bir Allah arzularımızı bilebilir ve karşılayabilir; arzularımız böyle bir Allah'ı talep eder.

4- Bu din, ahiret yaşamının varlığını haber vermelidir.

5- Bu din, bu dünyada gerçekleşmeyen adaletin nasıl sağlanacağını haber vermelidir.

6- Bu din, insanların korkularının giderilmesi arzusunu karşılamalı, Allah'ın insanların dualarından ve durumlarından haberdar olduğunu bildirmelidir.

Tüm bu özelliklere sahip din ise hiç şüphesiz İslam'dır. Kuran, Allah'ın insan fıtratının yaratıcısı olduğunu ve insanın benliğinde olan her şeyden (arzularından da) haberdar olduğunu haber vermektedir. Allah'ın insanların dualarından haberdar olduğunu haber verip, uçsuz bucaksız evrendeki insanların korkularına karşı destek olmaktadır. Bu dünyadaki ölümden sonra ahirette yaşam olduğunu haber vererek insanın bu en büyük arzusuna cevap vermektedir. Bu dünyadaki adaletsizliklerin ahirette giderileceğini ve herkesin hakkını alacağını haber vermektedir. Allah'ın ahireti yaratacağını, ahirette adaletin yerini bulacağını en açık ve net şekilde ortaya koyan ve milyarlarca insanda bu hususta inanç oluşturan din İslam'dır. Kısacası fıtratımızın bir unsuru olan doğuştan arzularımızdan

hareketle burada varılan sonuçlar "Neden Müslümanım" sorusuna karşı cevabımın bir parçasıdır.

İçimizdeki doğal arzular, bu arzuların objesi olduğuna inanmamız için gerekçeler sunsa da, bu objelere mutlaka ulaşacağımızı garanti etmez. Suya karşı arzumuz suyun varlığını gösterir ama susuzluktan ölmeme garantisi vermez. Aynı şekilde Allah'ın yolladığı din(ler)in olması, bu din(ler)e herkesin inanacağının garantisini vermez. Ayrıca doğal arzularımızdan olan susamayı tatmin eden suların, ağır metallerle insanlar tarafından kirletilme olasılığı olduğu gibi özgür irade sahibi insanların, Allah'ın yolladığı din(ler)i kirletme ve tahrif etme olasılığı da mevcuttur. Hangi dinin veya hangi mezhebin, insani kirletmelere ne oranda maruz kaldığını belirlemek ise bu çalışmanın konusu değildir.

6-2-DOĞUŞTAN AHLAKTAN İSLAM'A

20. yüzyılın ikinci yarısında ve 21. yüzyılın başlarında, özellikle modern psikoloji ve bilişsel bilimler alanlarında yapılan çalışmalar, sağlıklı bütün insanların, ahlaki bir sistemi öğrenecek ve uygulayacak zihinsel donanıma, doğuştan sahip olduklarını göstermiştir. Oysa 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında yaşamış birçok ünlü ve etkili düşünür, ahlaki yapıların oluşmasında doğuştan gelen özelliklerin etkili olduğunu inkar etmiş veya görmezden gelmiştir. Örneğin ünlü sosyolog Durkheim, insanların doğuştan gelen özelliklerinin mevcut olmadığını, bireylerin doğasını sosyal faktörlerin biçimlendirdiğini ifade etmiştir.[89] 20. yüzyıl psikoloji çalışmalarında önemli bir etkisi olan davranışçılığın kurucularından

89 Donald Black, "On the Origins of Morality", **Evolutionary Origins of Morality: Cross-Disciplinary Perpectives,** ed. Leonard Katz, Imprint Academic, Thorverton, 2000, s. 109.

John Watson, kendisinin bebekken alıp yetiştireceği bireyleri, dilediği gibi şekillendirebileceğini söylemiştir.[90] Watson'ın bu yaklaşımının altında, doğuştan gelen özellikleri dışlayan, bireyin şekillenmesini sadece eğitime bağlayan bir anlayış vardı.

Ahlakın doğuştanlığı, Noam Chomsky'nin "doğuştan dil" (*innate language*) ile ilgili görüşlerine benzemektedir. Chomsky'ye göre bebekler, zihinlerinde doğuştan var olan özellikler sayesinde, dil konuşma gibi zor bir kabiliyeti edinirler.[91] Chomsky, dil ve ahlak arasında; doğuştan olma ve değişik diller ile değişik ahlaki yapıların varlığıyla uyuşma gibi hususlarda benzerlikler olduğunu ifade etmiştir.[92] Chomsky'den esinlenen psikolog Marc Haueser, zihnimizde doğuştan "evrensel ahlaki gramer" (*universal moral grammer*) bulunduğunu şöyle ifade etmektedir:

"Evrensel ahlaki gramer, insanların ahlaki sistemler inşa etmesini olanaklı kılan ilkelerin ve parametrelerin uygunluğu hakkında bir teoridir. O, birbirinden farklı çeşitli ahlaki sistemler inşa edilmesini sağlayan bir alet takımıdır. Gramer veya ilkeler toplamı diye nitelendirebileceğimiz bu yapı sabittir fakat bunun çıktısı olan ahlaki sistemler mantıki imkanlar çerçevesinde sınırsızdır."[93]

Çocukken, hissettiğimiz bir arzuya bağlı olmadan ve bir akıl yürütme süreci olmaksızın "sezgisel" olarak nitelenebilecek bir şekilde dili konuşma yeteneğini kazandığımız ve daha sonra gramer üzerinde düşünmeden "sezgisel" olarak

90 John Watson, **Behaviorism,** W. W. Norton, New York, 1925.

91 Noam Chomsky, **Aspects of the Theory of Syntax**, MIT Press, Cambridge MA, 1965.

92 Noam Chomsky, **Language and Problems of Knowledge: The Managua Lectures,** MIT Press, Cambridge MA, 1988, s. 153.

93 Marc D. Hauser, **Moral Minds**, Harper Collins Publishers, New York, 2006, s. 300.

dili kullandığımız gibi bebekler, daha konuşmaya başlamadıkları dönemde, bir yetişkinin ancak temel ahlaki kavramları kullanarak gerçekleştirebileceği değerlendirmeleri "sezgisel" olarak gerçekleştirirler ve daha sonra yetişkinlik döneminde de birçok ahlaki yargılama "sezgisel" olur. Her sağlıklı insanın, özünde çok kompleks olmalarına karşı, çok rahat bir şekilde "iyi-kötü, doğru-yanlış, adaletli-adaletsiz" gibi ahlakın temelini oluşturan kavramları kullanması, bunları kullanma yeteneğinin insanların içine doğuştan (fitratta) işlenmiş olduğunu göstermektedir.

Çocukların, doğuştan ahlakla ilgili temel değerlendirmeler yapmalarını olanaklı kılacak zihinsel donanıma sahip olduklarını gösteren birçok deney de yapılmıştır. Örneğin ahlakı mümkün kılan en önemli özelliklerimizden biri empatidir ve yapılan deneyler yeni doğan bebeklerde bile empati özelliğinin temellerinin mevcut olduğunu göstermektedir. Yapılan birçok farklı deneyde, yeni doğanlara, diğer bebeklerin ağlamaları dinletilince ağlamaya başladıkları, stresli olduklarını gösteren yüz ifadeleri sergiledikleri ve emzirme oranlarının değiştiği saptanmıştır. Bu reaksiyonların gerçekten ağlamaya karşı mı, gelen sese karşı mı olduğunun anlaşılması için yeni doğanlara; aynı şiddette başka sesler, sentetik ağlama ve kendi ağlamalarının kaydı dinletilince ise diğer bebeklerin ağlamalarına gösterdikleri reaksiyonu göstermemişlerdir.[94]

Paul Bloom, konuşma öncesi dönemdeki bebeklerle yaptığı özenle tasarlanmış deneylerle, bu bebeklerin yaşamlarının daha ilk yılında ahlakla ilgili doğuştan özelliklerinin

94 M.L. Simner, "Newborn's Response to the Cry of Another Infant", **Developmental Psychology**, no. 5, 1971, s. 136-150; M. Dimion, F. Simion ve G. Caltran, "Can Newborns Discriminate Between Their Own Cry and the Cry of Another Newborn Infant", **Developmental Psychology**, vol. 35/2, 1999, s. 418-426.

gözlendiğini ortaya koyan bir psikologdur. Bloom, bu deney sonuçlarının; Sigmund Freud, Jean Piaget ve Lawrence Kohlberg gibi ahlakla ilgili doğuştan özelliklerimiz olmadığını söyleyen birçok ünlü psikoloğun yanıldıklarını gösterdiğine dikkat çekmektedir. Bloom "iyi ve kötünün algısının bir şekilde insanın varlığına içkin olduğu gözükmektedir" diyerek, deneysel veriler temelinde "boş levhacı" (*tabula rasa*) zihin görüşüne karşı çıkan psikologlara bir örnek teşkil eder.[95]

Çok küçük yaştan itibaren çocuklarda adalet, iyi, kötü ile ilgili değerlendirme yapabilecek bir kapasitenin mevcut olduğunu gösteren deneyler, kuklalar kullanmak suretiyle yapılmıştır. Örneğin bir deneyde, bir kukla iki kuklayla top oynayacak ve diğer bir kukla topu alıp kaçacak şekilde bir senaryo bebeklere seyrettirildi. Bu mızıkçı kukla bebeklerin önüne getirilince, bebeklerin "adaleti uygulamaya" kalkışıp mızıkçı kuklayı cezalandırdıkları, örneğin kuklanın kafasına elleriyle vurdukları durumlar gözlemlenmiştir. İyinin ödüllendirilmesinin ve kötünün cezalandırılmasının "adalet" kavramı açısından önemli bir yeri vardır; bebeklerin bu hususta doğuştan bir eğiliminin olup olmadığını test etmek için başka deneyler de yapılmıştır. Böyle bir deneyde, 21 aylık bebekler "iyi" ve "kötü" kuklaların olduğu bir deney ortamında gözlemlendi: Bu ortamda 21 aylık bebekler, kuklalara ödül olarak bir şeyler verebilecekleri veya ceza olarak onlardan bir şeyler alabilecekleri bir duruma sokuldu. Bebeklerden bir şey almaları istendiğinde "kötü" kukladan aldıkları, vermeleri istendiğinde ise "iyi" olana verdikleri gözlemlendi. Diğer bir deneyde ise sekiz aylık bebekler, "iyi" kuklaya ödül verenleri bu kuklayı

95 Paul Bloom, "The Moral Life of Babies", **The New York Times**, 5 Mayıs 2010.

cezalandıranlara tercih ettiler; daha da ilginci "kötü" kuklayı cezalandıranları bu kuklayı ödüllendirenlere tercih ettiler.[96]

Yakın dönemde yapılmış, insanların doğuştan ahlakla ilgili bir kapasiteye sahip olduğunu gösteren, bilimsel yayınlarla ortaya konulmuş, yüzlerce deney mevcuttur. *Fıtrat Delilleri* kitabımda, insan türüne has bu doğuştan ahlaki kapasitenin varlığının, en iyi şekilde, Allah'ın bu kapasiteyi yaratmış olmasıyla açıklanabileceğini ifade eden "doğuştan ahlak delili" argümanımı savundum. Bunu savunurken, özellikle insan türüne has "ahlaki farkındalığın" olmasına ve ancak Allah'ın varlığıyla doğuştan kapasitemizin olduğu bir ahlaki sistemin rasyonel temel bulabileceği hususlarına atıfta bulundum.

Burada, Allah'ın varlığı için ileri sürülen bu delilin, aynı zamanda Allah'ın göndereceği ahlaki sistemleri ihtiva eden dinin olması gerektiğine de delil olduğuna dikkat çekeceğim. Bunu bir argüman formatında şöyle ifade edebilirim:

1- Evreni ve insanları yaratan bir Allah vardır.

2- İnsanlar doğuştan ahlaki özelliklere sahiptir.

3- Bu doğuştan ahlaki özellikler ancak Allah'ın ahlaki buyrukları varsa rasyonel temel bulabilir.

4- Doğuştan ahlaki özelliklerin ancak Allah'ın ahlaki buyrukları varsa rasyonel temel bulacak olması; Allah'ın, insanları, kendi ahlaki buyruklarına uyacak bir fıtratta (yaratılışta) yarattığı anlamını taşımaktadır.

5- Allah'ın ahlakla ilgili buyruklarının insanlara ulaşmasında mevcut tek alternatif dindir.

6- Allah, insanları ahlaki buyrukları olan dine uyacakları fıtratta yaratmıştır.

96 Paul Bloom, "The Moral Life of Babies", **The New York Times,** 5 Mayıs 2010.

7- Sonuçta Allah'ın din gönderdiği görüşü, göndermediği görüşüne tercih edilmelidir.

Şimdi sırasıyla argümandaki maddeleri inceleyelim. Birinci maddede ifade edildiği gibi evreni ve insanı yaratan bir Allah olduğunu, daha önceden dikkat çektiğim argümanlar temelinde savunuyorum. İkinci maddede ifade edildiği gibi insanların doğuştan ahlaki özellikleri olduğunu gösteren modern psikoloji ve bilişsel bilimler alanında birçok çalışma mevcuttur. Bunların birazına önceki satırlarda dikkat çektim, *Fıtrat Delilleri* kitabımda ise daha geniş olarak bu konuyu ele aldım. Üçüncü maddede ifade edilen husus, bu argümanı anlamada kritik öneme sahiptir, bazıları bu argümana bu noktadan itiraz etmek isteyecektir; bu yüzden bu hususu aşağıda daha detaylı ele alacağım. Dördüncü önermenin doğruluğu, üçüncü önermede belirtildiği gibi doğuştan ahlaki özelliklerin Allah'ın buyruklarının varlığını gerektirdiği tespit edilince, ufak bir analizle bile anlaşılabilir. İnsanlar doğuştan/fıtrattan gelen sezgilerine göre eylemde bulundukları gibi, insanların doğuştan/fıtrattan gelen bir özelliği de rasyonalitenin varlığı ve eylemlerde etkili olmasıdır. Hem doğuştan ahlakla ilgili özelliklerimizin hem de rasyonalitemizin yaratıcısının aynı Allah olduğunu hatırlayalım. O zaman, Allah'ın, doğuştan ahlakla ilgili özelliklerimizin ancak Kendisinin buyrukları varsa rasyonel temel bulacak şekilde insanları yaratmış olması, insanları Kendisinin buyruklarına uyacak şekilde yaratmış olması demektir. İnsan, doğuştan Allah'ın buyruklarına uyacak bir fıtrata sahiptir. Beşinci önermenin doğruluğu ise dünyadaki durumla ilgili gözlemimizden anlaşılmaktadır. Allah'ın ahlakla ilgili buyruklarının insanlara ulaşması için en uygun yol, hatta tek alternatif dindir. Teker teker insanlara Allah'ın buyruklarının (özel vahiy gibi bir vasıtayla)

ulaşmadığını, hepimiz, mevcut durum olarak biliyoruz. Nitekim Allah'ın ahlakla ilgili buyrukları olduğuna inanarak belli eylemleri gerçekleştirenlerin hemen hepsi teist dinlerin bağlılarıdır. Allah'ın buyruklarını insanlara ulaştırmada din kurumuna alternatif hiçbir müessese mevcut değildir. Dördüncü ve beşinci önermeleri bir arada düşündüğümüzde, altıncı önermenin doğruluğu apaçık bir şekilde kendini göstermektedir. İnsanın Allah'tan gelecek ahlaki buyruklara göre yaratılmış olması ve Allah'tan ahlaki buyrukları ulaştırma hususunda dine alternatif bir kurumun gösterilemeyecek olması; insanın Yaratıcısı tarafından, yine O'nun ahlaki buyruklarını ileten dine uyacak şekilde yaratıldığı anlamına gelmektedir. Bu, insan fıtratının dine göre biçimlendirilmiş olması anlamını taşımaktadır. Allah'ın insanların yaratılışına/fıtratına yerleştirdiği özelliklerin dini gerektirmesi, Allah'ın gözlerimizi dine çevirdiği anlamını taşır ve Allah'ın din göndermesi gerektiği görüşünü Allah'ın din göndermediği görüşünden daha rasyonel kılar. Allah'ın ahlaki buyruklarını insanlara ulaştıran din olarak en uygun alternatif İslam'dır. (Yahudilik ve Hıristiyanlık bu konuda İslam'ın alternatifleri değildir; Kuran'a göre Hz. Musa ve Hz. İsa, Allah'ın ahlaki mesajlarını tarih boyunca insanlara ulaştıran peygamberler zincirinin halkalarıdır.)

Şimdi doğuştan sahip olduğumuz ahlaki özelliklerimizin, neden ancak Allah'ın ahlaki buyruklarının olmasıyla rasyonel temel bulduğunu inceleyelim. Ahlaki bir sistemin, Allah inancı ve Allah'ın buyrukları olmadan işlemesi, pratikte elbette mümkündür (bu yüzden birçok ateist oldukça ahlaklıdır) fakat en önemli özelliklerinden birisi bağlayıcılık olan ve insanların şahsi çıkarlarından gerektiğinde fedakarlık yapmalarını gerektiren yasalardan oluşan ahlaki sistemlerin, Allah'ın buyrukları olmadan rasyonel temeli olamaz. Burada "rasyonel

temel" ile kastım; ahlaki eylemi "iyi" olarak nitelemenin veya bu eylemi gerçekleştirmenin ve gerektiğinde şahsi çıkardan vazgeçmenin akılcı bir temeli olmasıdır. Nitekim birçok ünlü ateist felsefeci de bunu tespit etmiştir. Örneğin Allah olmadığında ahlaki değerlerin doğruluk değeri kalmayacağına, Nietzsche ve Sartre gibi ünlü ateist filozoflar dikkat çekmiştir. Nietzsche'nin şu sözlerinden bunu anlayabiliriz:

"Ondan, temel bir kavramı, Allah'a inancı çekip aldığınızda, bütününü mahvedersiniz: artık zorunlu hiçbir şey elinizde kalmaz... Onun ancak Allah'ın varlığı doğruysa bir doğruluk değeri olabilir; o, Allah ile ayakta durur, Allahsız çöker."[97]

Nietzsche ve Sartre, Allah'ın yokluğunda (Allah yoksa Allah'ın ahlaki buyrukları da olmaz) ahlaki değerlerin rasyonel temeli olamayacağını anlamışlardır. Çağımızın en ünlü ateisti Richard Dawkins ise başkalarına merhamet duymamızın "*Darwinci hatalar: mutluluk veren, değerli hatalar*" olduğunu ifade etmiştir.[98] Ateist bir dünya görüşünün içerisinde, sahip olduğumuz doğuştan ahlaki özelliklerin illüzyon olarak anlaşılması gerektiğini ünlü materyalist-ateistler Michael Ruse ve Edward Wilson'ın şu sözlerinden de anlayabiliriz:

"Ahlak bize ortak hareket etmemiz için genlerimiz tarafından yutturulan bir illüzyondur. Hiçbir dış temeli yoktur. Ahlak, evrim tarafından oluşturulmuştur fakat onun tarafından temellenmemektedir. Aynı Machbeth'in hançeri gibi gerçekte var olmadan önemli bir amaca hizmet etmektedir. İllüzyondan bahsederken, ahlakın hiçbir şey olmadığını ve tamamen bir hayal ürünü gibi düşünülmesi gerektiğini savunmuyoruz. Machbeth'in hançerinin tersine ahlak insan türü tarafından

97 Walter Kaufmann, **Portable Nietzche**, The Viking Press, New York, 1954, s. 515-516.

98 Richard Dawkins, **The God Delusion**, Black Swan, Londra, 2006, s. 253.

paylaşılan bir illüzyondur... Ahlakın objektif bir temeli yoktur fakat biyolojik yapımız bizi öyleymiş gibi düşünmeye sevk etmektedir."[99]

Bazı felsefeciler, Stoacıların ve Herbert Spencer'ın yaptığı gibi doğadaki durumlardan ahlak ile ilgili reçeteler çıkarmışlardır. Thomas Henry Huxley, Spencer'ın, doğanın taklit edilmesi gerektiğine dair Stoacılığın nasihatini kötü bir şekilde uyguladığını düşünür. Huxley, "yaşam mücadelesinin" gerçekten de doğada büyük işler başardığını fakat toplumun ahlaki gelişiminin evrendeki süreçleri taklit etmeye dayanmadığını, tersine bu süreçlere karşı koymaya dayandığını ifade eder.[100] Doğada ne olup bittiğini veya insanın doğuştan taşıdığı ahlaki özelliklerin neler olduğunu belirleyerek -Spencer gibi- ahlak ile ilgili reçeteler çıkartanlar olduğu gibi erdemi doğaya karşı durmakta -Huxley gibi- bulanlar da olabilir. Sadece "amaçsız, bilinçsiz ve ahlaka karşı umursamaz" doğaya referansla, bu anlayışlardan birini diğerine tercih etmemizi sağlayacak felsefi açıdan geçerli bir kriter gösterilemez. Doğuştan sahip olduğumuz ahlak ile ilgili özelliklerimiz, bize ahlakla ilgili konularda "olmalı" (*ought*) fikri vermektedir, oysa bu doğuştan özelliklerimiz, bir materyalist-ateist açısından sadece doğadaki amaçsızca ve bilinçsizse "olanların" (*is*) ürünüdür. Burada David Hume'un (1711-1770), "olandan olmalı" (*ought from is*) çıkartılmaya kalkıldığında kendini gösteren sorun ile ilgili ünlü tespitini hatırlamalıyız. Hume, doğada olan ve olmayanı tarif eden olgularla ilgili ifadelerden ahlak alanındaki

99 Michael Ruse ve Edward O. Wilson, "The Evolution of Ethics", ed. Michael Ruse, **Philosophy of Biology,** Prentice Hall, New Jersey, 1989, s. 314-317.

100 Thomas Henry Huxley, "Evolution and Ethics", ed. Michael Ruse, **Philosophy of Biology**, Prentice Hall, New Jersey, 1989, s. 299-300.

neyin olmalı veya neyin olmamalı olduğuna dair bildirimlere geçişin mantıken meşru olmadığını ifade etmiştir. [101]

Burada önemli bir hususun aydınlatılmasını gerekli buluyorum; birçok kimse arasındaki ayrıma yeterince dikkat etmemiş olsa da ahlaki eylemlerle ilgili iki ayrı açıklama gerektiren iki ayrı sorunu çözmek gereklidir: Birincisine "olandan iyi çıkarma problemi" (*is-good problem*), ikincisine "iyiden eylem çıkarma problemi" (*good-action problem*) adlarını veriyorum. Literatürde birçok kişi "olandan olmalı çıkartma problemi" (*is-ought problem*) diye tek bir soruna odaklanmış, aslında bu sorunun içinde ahlakla ilgili iki ayrı sorunun olduğu yeterince fark edilememiştir: Ahlaki sistemin rasyonel bir temeli olması için cevaplanması gereken iki dev soru şunlardır:

1. Problem: "İyi olan nedir?" şeklinde ifade edilebilir. Bu problem değerler ile ilgilidir.

2. Problem: "İyi olana (değerlere, ahlaki yasalara) göre eylemde bulunmak neden gereklidir?" şeklinde ifade edilebilir. Bu problem eylemler ile ilgilidir.

Doğuştan sahip olduğumuz "iyilik-kötülük" ile ilgili sezgilerimiz üzerine düşündüğümüzde, "iyilik-kötülüğün" şahsi çıkarlar ve tutkuların üstünde ontolojik bir statüye sahip olduğunu anlarız; bu ahlak ile ilgili en temel hususlardan birisidir. Materyalist-ateist paradigma içinde "iyilik-kötülük" ile ilgili sezgi, tesadüfi süreçlerle oluşmuş olan nükleotidler gibi biyokimyasal yapılara, bunlar ise evreni oluşturan temel kuvvetlere veya itme-çekme ve dalga-parçacık olmak gibi özelliklere dayanmaktadır. Bunlarda ise şahsi çıkarlar ve tutkular üzerinde bir değere sahip "iyilik-kötülük" hakkındaki sezgimize rasyonel temel bulunamaz; doğal olarak

101 David Hume**, A Treatise of Human Nature**, Oxford University Press, Oxford, 2000.

bunun sonucunda Ruse ve Wilson gibi ateistler bu sezgilerimizi "illüzyon" olarak görmüşlerdir. Ateist ontolojide, doğal süreçlerin ve tesadüflerin bileşimiyle oluştuğu düşünülen insanın hayvanlardan farklı ahlaki bir varlık olmasını temellendirecek rasyonel bir temel gözükmemektedir. Bu yüzdendir ki Nietzsche -biraz önce aktarılan alıntısında- "*Onun (iyi ve kötünün) ancak Allah'ın varlığı doğruysa bir doğruluk değeri olabilir; o, Allah ile ayakta durur, Allahsız çöker"* demiştir. Deistler ise, Allah'ın neyin "iyi" neyin "kötü" olduğu hususunda insanlarla bir iletişim kurmadığını düşündükleri için, onlar da Allah ile "iyi" olan arasındaki bağı ve neden insanın "iyi" olanı gerçekleştirmesi gerektiğini temellendiremezler. Doğuştan ahlaki yapı, bir ahlaki sistem edinmeyi mümkün kılsa da, rasyonel temeliyle beraber bir ahlaki sistem sunmaz. Allah'ın ahlaki buyrukları bildirmesi olmadan, ahlakla ilgili sezgilere göre neyin "iyi" neyin "kötü" olduğunu belirlemenin, Allah'ın bir isteği olduğundan kimse emin olamaz. Deistler için de iyi ve kötü, ateistler için olduğu gibi, rasyonel bir temelden yoksundur.

Örneğin birisinin yüklü miktarda parasını düşürdüğünü, bunu bizim bulduğumuzu, parayı iade etmezsek hayatımızın geri kalanını çok rahat geçireceğimizi ve bu parayı aldığımızı hiçbir kimsenin kesinlikle bilemeyeceğini düşünelim. Toplumsal bir yaptırımın kesinlikle mümkün olmadığı bu durumda ahlakla ilgili ilk teorik açıklama neyin "iyi-kötü" olduğunu bilmek için gerekir. Gerek *a priori* (önsel) akıl yürütmeye dayanan Kantçı deontolojik (görev temelli) bir ahlaka[102] gerek

102 Immanuel Kant, **Fundamental Principles of the Metaphysics of Morals**, çev. Thomas Kingsmill Abbott, William Benton, Chicago, 1971, s. 253-287; Immanuel Kant, **The Critique of Practical Reason**, çev. Thomas Kingsmill Abbott, William Benton, Chicago, 1971, s. 291-361.

tümevarımsal bir akıl yürütmeye dayanan yararcı bir ahlaka[103] atıflar yaparak parayı iade etmenin "iyi" etmemenin "kötü" olduğunu savunanlar olabilir. Fakat bahsedilen yaklaşımlar, deontolojik kuralların veya yararcı yaklaşımın neden "iyi" olduğunu açıklayamamakta; yani ahlaki sistemlerinin temellerini, rasyonel şekilde inşa edememektedir.

"İyi", insanların çıkar hesaplarının üzerinde olan bir standarttır; ahlakı otonom gören Kantçı sistemde insanların, tüm insanların akıllarını göz önünde bulundurarak ulaştıkları bir ahlaki standardı (koşulsuz buyruğu: *categorical imperative*), yine akıllarıyla yapacakları çıkar hesaplarının ve arzularının üzerine çıkarmalarının rasyonel temeli gözükmemektedir. "Neden herkesin kendi çıkarını gerçekleştirmesi veya tutkuların kölesi (*slave of the passions*) olunması değil de, başka akılların da göz önünde bulundurulmasıyla çıkarsanan koşulsuz buyruğa uymak iyidir" temel sorusunun cevabı, Kant'ın ahlakı otonom gören sisteminde yoktur. [104]

Materyalist-ateist bir kişinin, yararcı ahlaka atıfla "iyi" kavramını temellendirmeye kalkması ihtimalini de ele alalım. Doğuştan ahlaki özelliklerimizi tesadüfen oluşmuş doğal süreçlerin sonucu görenlerin, bunları "illüzyon" olarak gördükleri gibi rasyonalitemizi tesadüfi süreçlerin sonucu olarak görenlerin, insanların ortak rasyonalitesinden çıkartılacak değerlere uyulmasıyla ilgili "gereklilik, bağlayıcılık" hislerini

103 Yararcı ahlak yaklaşımları için bir klasik: John Stuart Mill**, Utilitarianism***,* Hackett Publishing, Indianapolis, 2001.

104 Bu arada Kant'ın ahlakı otonom görmekle beraber ahlaktan hareketle "Allah'ın, ahiretin ve özgür iradenin" varlığı için argüman ileri sürdüğü de hatırlanmalıdır. Kant'ın "en yüksek iyi" (*summum bonum*) için "Allah'ın, ahiretin, özgür iradenin" var olmasını postulat olarak koymayı zorunlu görmesiyle, ahlakın otonom olduğuyla ilgili kendi iddiasıyla çeliştiği kanaatindeyim. Kant'ın, reddettiği bu görüşü burada tartışmadan geçiyor, sadece bu hususa dikkat çekmekle yetiniyorum.

de "illüzyon" olarak görmeleri gerekir. "Neden kendi en çok mutluluğumuzu (*the greatest happiness*) değil de en çok kişinin en çok mutluluğunu (*the greatest happiness of the greatest number*) düşünmeyi iyi olarak nitelemeliyiz" gibi, yararcı ahlakın temelleri açısından çok önemli bir soru da rasyonel bir cevaptan yoksundur.

Deist paradigma içerisinde de, Allah'ın bizden ahlakla ilgili beklentilerini bildirmemesine rağmen böyle beklentileri olduğunu düşünmek için bir temel yoktur: Allah bildirmemişse, neden koşulsuz buyruğa veya yararcı ahlak hesaplamalarına göre hareket etmemizi Allah'ın istediğini düşünelim? Allah'ın bildirdiği buyrukları olduğuna atıf yapmadan, *a priori* akıl yürütmeyle de tümevarımcı akıl yürütmeyle de çıkarsanan hiçbir sistem "iyi-kötü" sezgisinin gerektirdiği yüksek standarda (bireysel çıkarları veya toplumsal beklentileri aşan standarda) rasyonel temel sunamaz.

Allah'tan gelen ahlaki buyrukları insanlara ileten İslam; bilinçli, her şeyi yaratan, her şeyi bilen Allah'ın buyruklarını insanlara aktarır ve bu, ahlaka mükemmel bir temel sunar. "İyi-kötü" ile ilgili sezgilerimizin ihtiyaç duyduğu rasyonel temel için bundan iyisi düşünülemez. Eğer Allah'ın bildirimlerine dayanan böyle bir temel olmazsa "iyiyi" çekici ve yüce olarak algılamamız ve şahsi çıkarların üzerine çıkarmamız, sadece biyolojimizin bize oynadığı bir oyuna dönüşür. Yani "iyi" ile ilgili algımız rasyonel temelsiz biyolojik bir olaya, adeta mide guruldaması statüsünde bir olguya dönüşür. Fiziğin tarif ettiği maddi dünyada "iyinin" gereği olan yüceliği sağlayacak hiçbir unsur yoktur fakat bilinçli bir varlık olan Allah'ın buyruklarını bildirmesiyle bağlantısı kurulunca "iyi" kavramı ihtiyacı olan yüceliğe kavuşur ve illüzyon olmaktan kurtulur. Ahlak, nihai temelini en iyi şekilde

Allah'ın iyiliğinde bulmaktadır. Bu ise Allah'ı "iyi" olarak tanıtan dinin benimsenmeye layık din olduğunu gösterir. İslam bu gereği yerine getirir.[105]

Doğuştan sahip olduğumuz özellikler bizi ahlaki değerleri olan bir varlık olmaya yöneltir. Ahlaki değerlerimizin rasyonel temel bulması ise bu değerlerin Allah'ın buyruklarıyla buluşmasıyla mümkündür. Allah ile rasyonel temel bulmuş ahlak arasındaki bağlantıyı ancak Allah'tan gelen buyrukları ileten bir din kurabilmektedir. Bu konudaki mottolarımı "ontoloji ahlakı belirler" ve "ahlak rasyonel temeline ancak dinle kavuşur" şeklinde ifade edebilirim.

Kısacası doğuştan sahip olduğumuz ahlakla ilgili yapımızın gereği olan ahlaki değerlerin benimsenmesi ancak Allah'ın bildirdiği buyrukların olmasıyla rasyonel temel bulmaktadır. Allah'a inanan birisi için bu beklenir bir şeydir, çünkü Allah insanın benliğini (fıtratını) yarattığı için, insanın benliğinde ancak Allah'ın buyruklarını bildiren bir sistem (din) varsa rasyonel temel bulacak özelliklerin olma sebebi, insan benliğini Allah'ın, göndereceği dine yöneltecek şekilde düzenlemiş olmasıdır. Allah'ın ahlaki buyruklarını din aracılığıyla bildirdiğine atıf yapmayanların ise ahlaki değerlere rasyonel bir temel bulması mümkün değildir ve insanın fıtratında ancak Allah'ın buyruklarıyla buluşursa rasyonel temeli olacak böylesi bir yapının bulunma sebebini açıklamak için tatmin edici bir cevapları yoktur.

Ahlak ile ilgili ikinci sorun "iyi-eylem problemi"dir. Önceki satırlarda "iyi-kötü"nün Allah'ın buyrukları mevcut olmadan

105 Allah'ın doğasının, "iyilik" için gereken standardı oluşturması Euthyphro ikilemini de çözer. Bu konuyu merak edenler **Fıtrat Delilleri** kitabımdan bu hususun detaylarını okuyabilirler.

temellendirilemeyeceği ele alındı.[106] Fakat deontolojik veya yararcı veya herhangi başka bir yaklaşımla "iyiliğin-kötülüğün" temellendirilebildiğini bir an için kabul edelim; bu durumda bile "iyi-kötü" olanın neden "eyleme" sebep olması gerektiği gibi temel bir soru cevapsız kalmaktadır. Yere düşen parayı sahibine iade etmenin "iyi" olduğunu kabul eden biri, "eylemi" gerçekleştirmesi gerekirken, bu parayla hayatının sonuna kadar rahat yaşamayı seçmesinin daha rasyonel olduğunu düşünüp, "iyiliğin" yapılmasının belli bir sezgisel çekiciliği olsa bile paraya sahip olmanın çekiciliği ağır basıp parayı kendisi için alabilir. Bahsedilen doğuştan ahlaki özellikler veya çeşitli kültürlerin verdiği eğitimin şekillendirmesi, elbette parayı iade etmeyi sağlayabilir ve birçok zaman sağlamaktadır ama bu eylemin rasyonel temeli Allah'ın buyruklarına atıf yapmayan sistemlerde gösterilemez.

Örneğin Kantçı deontolojik ahlaki yasalarla eylemde bulunan bireyin, çıkar hesaplarını bir kenara bırakmasını rasyonel kılacak bir temel ortaya konulamamıştır: Kişi pekala kendi zihninden çıkan bir yasanın bağlayıcılığını çıkarları için reddedebilir. Millci yararcı bir ahlakın koyduğu kritere göre eylemde bulunmaya davet edilen bireyin "en çok kişinin en çok mutluluğu" gibi bir kritere göre değil de kendi mutluluğuna göre hareket etmeyi daha rasyonel görebileceğini düşünürsek, yararcılığın "iyilik" kriteri kabul edildiğinde de bu yaklaşımın neden "eyleme" sebep olması gerektiği hususunda rasyonel bir temel bulunamaz.

Diğer yandan İslam'a (Allah'ın tarih boyunca peygamberleriyle gönderdiği dine) göre her şeyimizi borçlu olduğumuz,

106 Bu konuda detaylı bir tartışma için ayrıca bakınız: Alper Bilgili, **Bilim Ne Değildir? Yeni - Ateist Bilim Anlayışının Felsefi ve Sosyolojik Analizi**, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 76-83.

her şeyden haberdar, her şeyi bilen, her şeye kudreti yeten ve ahiret yaşamında insanların dünyevi eylemlerine karşılık veren bir Allah'ın ahlaki buyrukları mevcuttur. Allah'ın ahlaki buyruklarına atıf yapmayan sistemlere dayanarak "olandan olmalıya geçmek" mümkün değilken "Allah'ın buyruklarından olmalıya (bağlayıcı ahlaki yasalara) geçmek" mümkündür. Çünkü İslam, bağlayıcı buyruklar verebilecek meşru bir otorite olan Allah'ı ve onun ahlaki buyruklarını insanlara iletmektedir. Böylece bağlayıcı buyruklara yani "olmalı" alanına temel bulunmaktadır. Allah'a her şeyimizi borçlu olmamız (minnettarlık gibi hislerle motivasyon sağlayarak) veya Allah'ın ahirette yaptıklarımızın karşılığını verecek olduğuna dair beklenti (mutluluk veya korkulardan kurtulma arzularımızla motivasyon sağlayarak) "eylem" (doğru/olmalı) için rasyonel temel ve motivasyon sağlar.

Fıtratımıza içebakışla bakarsak minnettarlık, mutluluk ve korkulardan kurtulma duygularımızın bizim eylemlerimizde nasıl belirleyici olabildiklerini rahatça görebiliriz. Allah'ın her şeyi bilen olması ve her şeye gücü yetmesi, Allah'a güvenmemize ve hiçbir insanın görmediği ve çıkarlarımıza en aykırı durumlarda bile ahlaki buyrukları yerine getiren eylemlerde bulunmamıza (İslam literatüründeki bunun karşılığı "salih amel"dir) rasyonel temel sunar. Ahlakın uygulanmasında, sadece uygulanan kuralların doğru olup olmaması değil, kuralları empoze edenin kim olduğu da önemlidir. Bir kurala karşı tavrımız sadece onun içeriğine değil, aynı zamanda o kuralı buyuranın kim olduğuna bağlıdır. Buradaki argümanın en önemli özelliklerinden birisi ahlakın Allah'la ilişkisini kurmasıdır. O zaman buradaki argümanın gereği, ahlak ile Allah arasında gerekli ilişkiyi kurmadan ahlaki kuralları koyan sistemleri elemektir.

Kısacası İslam, meşru otorite sunarak, ahlakın bağlayıcı özelliğine, hem rasyonel hem motivasyonel hem de ahlaki doğuştan özelliklerimizle uyumlu bir temel sunmaktadır. İlaveten "otoriteye itaat" ile ilgili sezgilerimizin de doğuştan gelen (fıtri) özelliklerimizden biri olduğunu yakın dönemdeki bilimsel çalışmaların gösterdiğine dikkatlerinizi çekmek istiyorum.[107] "Ontoloji ahlakı belirler" cümlesiyle ifade ettiğim ilke, "iyi-eylem problemi"ni çözmeyi de sağlar. Bu ontolojiyle buluşma ancak din üzerinden mümkün olduğu için bu ilke "Din ahlakı belirler" şeklinde de okunmalıdır. İslam'ın ontolojisinin merkezindeki Allah, geri kalan varlıklarla mukayese edildiğinde geri kalan varlıkların ontolojik statüsünün Allah'a göre çok düşük olduğu gözükür; bu yüzden bu ontoloji, Allah'ın buyrukları yanında tüm varlıklardan gelen taleplerin, çıkarların ve tutkuların önemsiz olduğu bir ahlak sistemi sunmaktadır. Başkalarının taleplerine, çıkarlarımıza ve tutkularımıza rağmen ahlaki gereği yerine getirmemiz gerektiğini söyleyen doğuştan ahlaki özelliklerimiz, ancak Allah'ın buyrukları mevcutsa illüzyon olmaktan kurtulur. Doğuştan ahlaki özelliklerimizin talebi ahlakın illüzyon olmamasıdır; bu ise "Allah'ın ahlaki buyruklarına" doğuştan muhtaç olacak bir yaratılışla (fıtratla) var edilmiş olduğumuz anlamını taşır.

Bu argümana göre benimsenmesi gerekli dinin önemli bir bölümünün ahlak alanıyla ilgili olması gerektiğine göre bu din, ahlaki sorumluluğunu gereğince yerine getirenler ve getirmeyenler ile ilgili açıklamalarda bulunmalı ve bunlar

107 Bununla ilgili yapılan modern psikoloji alanındaki çalışmalara iki örnek: Jonathan Haidt ve F. Bjourkland, "Social Intuitionists Answer Six Questions about Moral Psychology", **Moral Psychology**, ed. W. Sinnott-Armstrong, MIT Press, Massachusetts, 2008, s. 181-217; Stanley Milgram, **Obedience to Authority: An Experimental View,** Harper and Row Publishers, New York, 1974.

arasında ayrım yapmalıdır. Bu dünyada yapılan birçok ahlaki iyiliğin ve kötülüğün karşılıksız kaldığı hepimizin gözlemidir. Allah'ın buyruklarını yerine getirenler ile bunları çiğneyip zulüm yapanlar arasında bir fark olmaması düşünülemez. Doğuştan içimize yerleştirildiğini gördüğümüz adalet duygusu adaletin yerini bulmasını talep etmektedir. Bu dünyada adaletin sağlanmaması ise bu dünyadan sonraki bir dönemde, kısacası ahiret olarak nitelediğimiz alanda adaletin sağlanmasını gerektirir. O zaman benimsenmesi gereken dinin, adaletin sağlanması ve ahiret gibi önemli konularda gerekli açıklamaları yapması beklenir. İslam bu özellikleri en mükemmel şekilde taşımaktadır.

Zihnimizde beraberce var olan doğuştan ahlaki sezgilerimiz ve rasyonalitemiz gibi farklı temel özelliklerimizin arasındaki uyum, ancak İslam'ın ortaya koyduğu paradigma içerisinde mümkündür. Fakat ateist ve Allah'ın buyruklarını ilettiği sistemleri reddeden (deist) paradigmalarda, bu uyum sağlanamaz. İyi-kötü, doğru-yanlış, adaletli-adaletsiz gibi doğuştan sahip olduğumuz ahlakın temel kavramları Allah'ın buyrukları ile karşılaşınca bu buyrukları kavrayabilmemizi ve uygulayabilmemizi sağlar, bu buyrukların gereği olan ahlaki bir sisteme sahip olmamızı mümkün kılar. Allah'ın buyruklarının varlığı ise doğuştan ahlakla ilgili özelliklerimizi illüzyon olmaktan kurtarır. İslam, modern psikoloji ve bilişsel bilimlerin varlığını gösterdiği doğuştan ahlaki yapımızın rasyonel bir temel bulması için tutarlı bir sistem sunmaktadır. Doğuştan ahlaki özelliklerimiz adeta üstünde kilit olan bir kapıya benzer ve bu kapıyı açacak anahtar Allah'ın buyruklarının varlığıdır. Bu kilidin bu anahtarı gerektirmesi bu anahtarın varlığının bir delilidir. İslam, bu anahtarın adıdır. İslam, bu buyrukları içeren ve insanlara ulaştıran dindir.

Allah'ın buyruklarının insanlara iletilmiş olması gerektiğini, yani Allah'ın din göndermesi gerektiğini reddedenlerin cevap vermesi gereken çetin soru şudur: "Neden yaşadığımız bu dünyada, bizim doğuştan sahip olduğumuz ahlakla ilgili özelliklerimizin rasyonel temeli olması (bunların illüzyon olmaması) için Allah'ın ahlaki buyruklarının olması gereklidir?" Soru şöyle de sorulabilir: "Neden insan benliğinde ancak Allah'ın buyrukları varsa rasyonel temeli olacak nitelikler mevcuttur?" Doğal süreçleri Allah'ın araçsal sebepleri olarak görenler için, doğal süreçlerin oluşturduğu insan fıtratının, gözümüzü bu doğal süreçleri araçsal sebepleri olarak kullanan Allah'ın buyruklarını ileten bir sisteme (dine) çevirmesi oldukça rasyonel bir beklentidir. Fakat ateistler ve deistler, fıtratımızda mevcut ahlaki özelliklerimizin, İslam'ın önemli içeriklerinden biri olan Allah'ın ahlaki buyruklarına gözlerimizi çevirmesinin rasyonel bir açıklamasını yapamazlar.

Burada sunulan argüman, aynı zamanda, İslam'ın hükümlerine, Kuran'ın içeriğine, Hz. Muhammed'in yaşantısına karşı getirilen birçok itiraza karşı en temelden cevap niteliğindedir. İslam'ın-Kuran'ın hükümlerine, insan hayatını ilgilendiren uygulamalarına, Peygamberimizin yaşantısına karşı itirazlar getirildiğine hepiniz tanıklık etmişsinizdir. Bu itirazlar, "İslam'da şu husus şu şekilde, neden..." veya "Şu husus niye Kuran'da şu şekilde belirtilmiş…" veya "Hz. Muhammed neden şunu şöyle yaptı…" veya benzer ifadelerle dile getirilmektedir. Bunlar İslam'ın-Kuran'ın ahlak (etik) anlayışına karşı itirazlardır. Öncelikle bu şekilde itirazlara cevap vermek için neyin İslam olup olmadığını doğru belirlemek gerekmektedir. Birçok sorunun cevabı bu hususun doğru şekilde gerçekleştirilebilmesine bağlıdır. Uzun ve tartışmalı bir konu

olan bu hususla ilgili konulara bu kitapta girmeyeceğim.[108] Bunun yerine İslam'da-Kuran'da olup da, ahlak alanıyla ilgili itiraz edilen herhangi bir hususa X diyeceğim. İslam'ın-Kuran'ın ahlakla ilgili içeriğine dair duyduğunuz herhangi bir itirazı bu X yerine koyabilirsiniz.

Kuran'daki ahlakla ilgili bir hususa/ilkeye itiraz edenler, aşağı yukarı şöyle demiş olmaktadır: Şu X hususu Kuran'da var ama aslında "kötü"; Kuran eğer Allah'tan ise bunun Kuran'da olmaması gerekir. Veya X hususu aslında "iyidir" ama Kuran buna karşı; Kuran Allah'tan olsaydı buna karşı olmaması gerekirdi. Kuran'a karşı yapılan ahlaki itirazlar bu iki kalıptan birine sokulabilir. Burada sunulan argüman dikkatli şekilde değerlendirilirse bu yaklaşımları geçersiz kıldığı anlaşılır. Bir şeyi, objektif olarak, yani herkes için geçerli olacak şekilde "iyi" veya "kötü" olarak niteleyebilmek için, bu nitelememizin bireyi ve toplumu aşan bir temeli olması gerekir. Ancak böylesi objektif bir zemindeki niteleme üzerinden ahlaki bir itiraz dile getirilebilir. Burada sunulan argümanda gördük ki, ancak Allah'ın buyrukları varsa ahlaki ("iyi ve kötü", "doğru ve yanlış") nitelemelerimizin bir temeli olabilir.

Hemen hepimizin "kötü" olarak nitelendireceği Hindistan'daki sati geleneğini ele alalım. Hindistan'da yaygın olan ve 19. yüzyılda yasaklanan bu geleneğe göre kocalarının ölümünden sonra kadınlar yakılmaktaydı. Eğer bireyi ve toplumu aşan, ahlaki buyrukları empoze eden meşru bir otorite yoksa, belki ahlaki sezgilerinize göre bu uygulamaya "kötü"

108 İlerde yapmayı planladığım, İslam'ın ne olduğunu nasıl anlayabileceğimizi belirleyen metodolojiyi ortaya koyacağım çalışmamda, neyin İslam olup neyin İslam olmadığını tutarlı bir yaklaşımla sunmayı planlıyorum. Ayrıca ilerde yapacağım diğer bir çalışmamda ise sıkça dile getirilen İslam'la ilgili itiraz hususlarını teker teker ele alıp cevap vermeyi de planlıyorum.

diyebilir ve yasaklanmasına taraftar olabilirsiniz ama bu iddianıza bile rasyonel temel bulamazsınız. Nitekim burada sunulan argümanla ancak Allah'ın buyrukları varsa ahlakın rasyonel temeli olacağı gösterildi. Fakat o zaman, eğer ancak Allah'tan gelen buyruklar (ki bunların dinle insanlara ulaştığını gördük) ile ahlaki bir hüküm rasyonel temel buluyorsa, Allah'tan gelen herhangi bir buyruğa atıf yapmadan X'i "iyi" veya "kötü" olarak niteleyerek dine yönelik ahlaki bir itirazda bulunmanın rasyonel zemini yoktur. Bu şekilde itirazda bulunanlara, "Şu hususun iyi şunun kötü olduğunu söylüyorsun; bunları hangi rasyonel temele dayanarak söylüyorsun" diye karşı itirazda bulunun; "iyi" ve "kötü" kavramlarına yani ahlaki iddialarına rasyonel bir zemin bulamayacakları için iddiaları geçersiz olacaktır.

Kısacası subjektif veya bir kültürün sonucu olan ahlaki yargılara, Allah'ın buyruklarına (dine) atıf yapmadan dayanarak, herhangi bir ahlaki iddiada bulunulamaz. Dahası bunlardan yola çıkarak Allah'ın buyrukları (din) eleştirilemez. Ancak Allah'ın diniyle rasyonel temel bulan ahlaki yasalardan hareketle nasıl din eleştirilebilir? Bu yaklaşımı sergileyenler ciddi bir mantık hatası yapmaktadır. Buna "çalıntı kavram mantık hatası" (*fallacy of stolen concept*) denmektedir. Ancak Allah'ın buyruklarına (dine) atıfla rasyonel temeli olabilecek ahlaki yargılara dayanarak, Allah'ın buyrukları (dinin içeriği) eleştirilemez. Rasyonel temeli olmayan ahlaki iddialar, bir kişinin içli köfte bir kişinin suşi beğenmesi gibi, bireysel veya toplumsal beğenilerin ötesine geçemez; bir itirazın hareket noktası olamaz. Bu yüzden, İslam'ın-Kuran'ın içeriğine getirilen söz konusu itirazların rasyonel temeli, yani geçerliliği yoktur.

6-3-AKILDAN İSLAM'A

Günlük hayata dair çok basit birçok davranış da en üst seviyede bilim ve felsefe de akıl sayesinde gerçekleştirilir. Fakat bizi biz yapan en temel özelliklerimizden olan akıl üzerine ciddi şekilde düşünenler çok azdır. Felsefenin en zorlayıcı konuları, birçok kişiye göre Big Bang gibi doğa bilimleriyle ilgili olanlar veya ideal devlet yönetiminin nasıl olması gerektiği gibi çok tartışmaya sebep olmuş olanlardır. Oysa bize içkin, bizi biz yapan, her gün deneyimlediğimiz fakat üzerine birçoğumuzun bir an bile düşünmediği akıl, irade, bilinç gibi fenomenler hakkında felsefe yapmanın, bahsedilenlere göre çok daha çetin olduğunu söylersem herhalde şaşıranlar olacaktır ama birçok felsefeci de bana katılacaktır. Birçok kişi; herkes sahip olduğu, herkes kullandığı, en alimde olduğu gibi en cahilde de olduğu için bu özellikleri adeta sıradan görür. Oysa akıl, irade, bilinç gibi fenomenler üzerine dikkatlice düşünerek bu yanlıştan kurtulabilir ve bu evrenin en ilginç unsurlarının hepimizin sahip olduğu bu fenomenler olduğunu anlayabiliriz. *Fıtrat Delilleri* kitabımda, aklın varlığının en iyi şekilde Ezeli Akıl ile açıklanabileceğini dile getirdim. Burada, aklın Allah tarafından yaratıldığının anlaşıldığını varsayarak, aklın varlığından hareketle din ile de ilgili sonuçlara varılabileceğine dikkat çekeceğim.

Allah'ın varlığını anladıktan sonra kendisindeki akıl özelliği üzerine düşünen bir kişinin karşısına çıkacak önemli soru şudur: "Allah insanlara neden şahit olduğumuz potansiyeliyle bir akletme özelliği vermiştir?" Akletme özelliğimiz sayesinde günlük yaşamımızı sürdürürüz; gerekli gıdaları alır, yırtıcı hayvanlara yem olmak gibi tehlikelerden sakınırız. Fakat akletme özelliğimizin derecesi, yaşamımızı sürdürme becerisini sağlamanın çok daha üzerindedir. Uzaya uydu yollamayı, Higgs

parçacığını bulmayı, asal sayıların sonsuz adette olduğunu ispatlamayı ve aklın kendisi üzerine düşünebilmeyi mümkün kılan bir akıl seviyesi, salt bu dünyada yaşamayı sağlamaya yetecek bir akıl seviyesinin çok üzerindedir. Böylesi bir akıl seviyesi sayesinde ilahiyat alanını ilgilendiren soyut konular hakkında ve ölüm karşısındaki durumumuz gibi varoluşsal sorunlar hakkında da düşünürüz. Aklımızın sahip olduğu bu müthiş potansiyel, aklımızın bize salt bu dünyada yaşamımızı sürdürebilmek için verilmediğini gösterir.

Aklı üzerinde düşünen kişi, salt aklıyla "Nereden geliyoruz?" ve "Nereye gideceğiz?" gibi en temel sorulara cevap bulamayacağını fakat aklı aşan bu sorulara cevap vermesi mümkün olan Yaratıcının cevaplarını içeren bir sistem (din) aracılığıyla, aklın cevabını aradığı bu sorulara cevap bulabileceğini de anlar. Yani akıl, kendi sınırlarını anladığında, aklı aşanları da içeren bir sistem olarak, Yaratıcının mesajlarını içeren bir dinin olup olmadığına gözlerini çevirmek durumundadır. Sonuçta dinin varlığı, aklı aşan varoluşsal önemi yüksek soruların varlığından dolayı umulur fakat aynı zamanda dine ulaşacak olan da akıl olduğu için din akılla çelişmemek de durumundadır. Aklı aşmakla akılla çelişmek önemli şekilde farklıdır; bu fark şöyle bir örnekle tarif edilebilir: Uçağın motorunu ve uçağın nasıl uçtuğunu anlamayan biri için uçağın uçuşu "aklı aşkındır" ama uçağın uçmaması gerektiğini kimse gösteremeyeceğinden burada "akılla çelişen" bir durum yoktur. Fakat üç ile beşin toplamının on olduğu söylenirse bu "akılla çelişir" ve cevabın sekiz olduğu gösterilip çelişki ortaya konulabilir. Kısacası inanılmaya layık din, aklı aşan cevapları ihtiva etmeli ve bu dinin verdiği cevaplar akılla çelişkili olmamalıdır. Bu dine alternatif hiçbir din veya başka bir sistem ise bu dinden daha başarılı bir şekilde

açıklamalar sunamamalıdır. İslam'ın bu şartları en iyi şekilde sağladığını rahatlıkla söyleyebilirim.

Bize hediye edilmiş en önemli özelliklerimizden biri olan aklımızın, bizi, dinlerle ilgili şu iki önemli soruda "en iyi açıklama" formatında bir sonuca ulaştırabileceği kanaatindeyim:

1- Allah'ın din göndereceği beklentisi göndermeyeceği beklentisinden daha rasyonel midir?

2- Eğer birinci soruya cevap olumluysa mevcut dinlerden hangisi tercih edilmelidir?

Bu kitabın birçok yerinde dikkat çekilen gerekçeler, Allah'ın din göndereceği beklentisinin göndermeyeceği beklentisine neden tercih edilir olduğunu göstermektedir. Bu kitapta ortaya konulanlara göre ilk sorunun cevabı "Evet"tir. Bu kitapta ortaya konulanların, mevcut dinlerden neden İslam'ın seçilmesi gerektiği için de yeterli delili gösterdiği kanaatindeyim.

Önceki iki başlıkta, bir dinin, doğal arzularımıza cevap vermesinin ve doğuştan ahlaki özelliklerimize rasyonel temel oluşturmasının, o dinin benimsenmeye layık bir din olduğunun anlaşılmasına katkı sağladığını gördük. Şimdi bunlara ilaveten, doğuştan her insanda olan akıl özelliğiyle, mevcut din alternatifleri içinde en çok uyumlu olan, aklı çalıştırmanın dine katkı yapacağını belirten, böylece bu kadar temel bu özelliğimizi dışlamayan dinin böyle olmayanlara tercih edilir olduğu yargılarına ulaşabiliriz. Kuran, yüzlerce ayetinde aklı çalıştırmayı öğütleyerek, akla hiçbir dünya dininde olmadığı kadar önem atfeder. Kuran'ı bir kez okuyan bir kimse bile bu mesajı alacaktır.

2-Bakara Suresi 164: **Elbette göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün art arda gelmesinde, insanlara yararlı şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden**

gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki yeryüzünü canlandırdığı suda, orada her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgarları ve yer ile gök arasında emre tabi bulutları yönlendirmesinde aklını kullanan bir toplum için deliller vardır.

6-4-İRADEDEN İSLAM'A

Fıtratımızın bizi biz yapan diğer önemli bir özelliği irade sahibi olmamızdır. İrade, felsefenin birçok dalının ve dinlerin yanı sıra nöroloji, psikoloji, bilişsel bilimler gibi alanlarda da önemli bir odak konusu olmuştur. *Fıtrat Delilleri* kitabımda, insandaki iradenin varlığının reddedilemeyeceğini ve en iyi Ezeli İrade ile açıklanabileceğini dile getirdim. Burada, irademiz üzerine yapılacak bir tefekkürün din ile ilgili sonuçlara da ulaştıracağını göstermeye çalışacağım.

İslam'a göre bu dünya bir imtihan dünyasıdır ve bu dünyada kişinin gerçekleştirdiği iyi ve kötü eylemler, ölümden sonraki ahiret hayatında karşılıklarını bulacaklardır. Bu dünyanın bir imtihan yeri olduğu iddiası İslam'ın en temel görüşlerinden birisidir. İmtihan olmak ancak iradenin varlığıyla anlamlıdır, eğer kişinin iradesi yoksa, yaptıkları bir kayanın bir tepeden aşağıya yuvarlanmasına benzer. Böyle bir durumda ise yuvarlanan bir kayaya bir din gönderilmesi ne kadar anlamsız gözüküyorsa, iradesiz insanlara da bir din ile teklifte bulunulması o kadar anlamsız gözükecektir. Ayrıca bir kayayı belli şekilde yuvarlandığı için ödüllendirmek veya cezalandırmak ne kadar anlamsız gözüküyorsa iradesiz insanları eylemlerinden dolayı ahirette ödüllendirmek veya cezalandırmak da benzer şekilde anlamsız gözükecektir. (İnsanların iradesiz olduğu düşünülünce sadece ahirette değil, bu dünyada da bir

ödüllendirme veya cezalandırma anlamsızlaşır. Örneğin yüzlerce kişiyi zevk almak için öldüren bir sadist ile yüzlerce kişinin hayatını kurtaran fedakar bir insan arasında fark kalmaz.) Kısacası din(ler)in gönderilmesi ve ahiret hayatının olması gibi İslam açısından merkezi inançlar insanlarda iradenin var olmasıyla alakalıdır. Ayrıca dünyada neden kötülük olduğu gibi din felsefesi açısından önemli bir soruya karşı getirilen açıklamalar içerisinde, insanların iradeye sahip olmalarının sonucunda iyi ve kötü arasında tercihte bulunabildikleri, irade sahibi olmak gibi önemli bir özelliğin bedelinin ise ortaya çıkan ahlaki kötülükler olduğu, ön plana çıkan açıklamalardandır.[109]

Fıtrat Delilleri kitabımda ortaya koyduğum gibi iradenin var olduğunu ve iradenin varlığının en iyi açıklamasının, Allah tarafından verildiği görüşü olduğunu anlayan (veya herhangi başka bir şekilde Allah'ın varlığına inanan) fakat henüz dinler ile ilgili kararını vermemiş bir kişiyi hayal edelim. Bu kişi, Allah'ın varlığını ve kudretini anlayınca, Allah'ın isterse irade vermeyebileceğini, böylece insanın doğru olanı yapmasının da hata yapmasının da söz konusu olmayacağını anlar. Bunun üzerine bu şahıs "Neden insanların iradeleriyle hem doğru olanı hem yanlış olanı seçebilecekleri bir yapının içerisindeyiz?" diye kendi varlık nedenini sorgulamaya kalktığında, bu dev önemdeki soruya İslam'ın verdiği "imtihan için" cevabının hiçbir alternatifi yoktur. Allah'ın neden imtihan ettiğini sorgulayanlar olmaktadır ama bunlara

109 Bu konuyu daha önce şu kitabımın beşinci bölümünde değerlendirdim: Caner Taslaman, **Kuantum Teorisi, Felsefe ve Tanrı**, s. 169-221. Ayrıca şu iki etkili din felsefecisinin çalışmalarına da bakabilirsiniz: Richard Swinburne, **Providence and the Problem of Evil**, Clarendon Press, Oxford, 1998, 10. Bölüm; Alvin Plantinga, "The Probabilistic Argument from Evil", **Philosophical Studies**, no. 35, 1979, s. 1-53.

"Eğer Allah bizi imtihan etmek için yaratmadıysa niye yarattı" veya "Allah bizi imtihan ettiği için irademizle iyi ve kötü arasında tercihte bulunabileceğimiz bir dünyanın içinde olduğumuz açıklamasına karşı alternatif açıklamanız nedir" sorularını sorduğumda alternatif ciddi bir cevap veremediklerine defalarca tanık oldum. İsterseniz siz de deneyin; buna sizin de tanıklık edeceğiniz kanaatindeyim. Kısacası Allah'ın varlığı ve iradenin varlığı gösterilince, İslam'ın önemli bir iddiası olan imtihan olmamız için bu durumun oluştuğu açıklaması alternatifsizdir.

67-Mülk Suresi 2: **O, hayatı ve ölümü sizi imtihan etmek için yarattı, böylece hanginizin eylemlerinin daha güzel olduğu ortaya çıkmaktadır. O yücedir, bağışlayandır.**

6-5-BİLİNÇ VE BENLİKTEN İSLAM'A

Fıtrat Delilleri kitabımda ortaya koyduğum akıl, irade deliliyle olduğu gibi bilinç ve benlik deliliyle varılan en önemli sonuçlardan bir tanesi aklın, iradenin, bilinç ve benliğin ezeli unsurlar olduğu; sonradan insan gibi "akıl, irade, bilinç ve benlik" sahibi olanların ise ezeli, akıllı, iradeli, bilinçli Varlığın, yani Allah'ın vermesiyle bu unsurlara sahip olduklarıdır. Bu husus, dinler hakkında yapılacak değerlendirmeler açısından da çok önemlidir. Öncelikle Budizm gibi veya bazı New Age öğretiler gibi sistemlerinde Yaratıcıya hiç yer vermeyen dinlerin ve öğretilenlerin, İslam'a alternatif olamayacakları anlaşılmaktadır. Ezelden beri akıl, irade, bilinç sahibi olan ve bunlara sonradan sahip olan varlıkların ortaya çıkmasına sebep olan Ezeli Varlık, o kadar önemlidir ki, bu Ezeli Varlığa sistemlerinde merkezi rol vermeyen dinlerin, öğretilerin ve hayat tarzlarının elenmesi gerekir. İnanılmaya ve

takip edilmeye değer bir dini tespit ederken sorulması gereken iki soru şunlardır:

1- Bu din akıl, irade, bilinç sahibi Allah'tan bahsediyor mu?

2- Bu din Allah'a sisteminde merkezi bir yer veriyor mu?

İslam bu kriterleri en güzel şekilde karşılamaktadır. Böyle olunca, diğer fıtrat delilleriyle beraber "bilinç ve benlik delili" de gözümüzü İslam'a çevirmektedir. Bilinç ve benlik delilinde ortaya konulanlardan hareketle Uzakdoğu kaynaklı kimi öğretilerde, bazı New Age dinlerde ve bazı sofi kaynaklarda kendini gösteren, tanrı ile evreni özdeşleştiren, "tanrı" kavramını belirsizleştiren panteist ve panteistimsi (panteizme oldukça benzeyen) olarak isimlendirilebilecek öğretilerin de benimsenecek alternatif olmaktan elenmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunlarda, "Allah enerjidir" veya "Allah evrendir" veya "Allah hepimiziz" gibi söylemlerle, farkında olunarak veya olunmayarak; Allah belirsiz, sıfatları olmayan, adeta içi boşaltılmış bir Varlık gibi tarif edilmektedir. Bu aslında öyle bir boşaltmadır ki ortada Allah'ın kaldığını söylemek bile çok zordur. Burada ezeli unsur; teizmin akıllı, iradeli, bilinçli varlığından daha çok materyalizmin amaçsız, iradesiz, farkındalıksız maddesine benzemektedir. Allah ile madde arasındaki en önemli farkları anlatmamız istense, öncelikle Allah'ın "akıl, irade, bilinç ve benlik" gibi sıfatlarına atıf yapılacaktır. İslam'ın her şeye, her alana hakim, evrenin tüm madde ve enerjisinin ve canlılarının yaratıcısı olan Allah inancıyla, ezeli unsuru bu şekilde anlamak arasında ciddi bir fark vardır. İslam'da "Allah enerjinin yaratıcısıdır" denilince; Allah'ın, "iradesi" ile, "bilinçli" bir şekilde, evrenin kökeni olan enerji ve maddeyi yarattığı söylenmektedir. Fakat "Allah enerjidir" gibi ne anlama geldiği belirsiz söylemlerle,

Allah'tan, "aklı" ve "iradesi" olmayan, evrendeki oluşumları "bilinç" ile gerçekleştirip gerçekleştirmediği (daha doğrusu "bilince" sahip olup olmadığı) belirsiz bir Varlık gibi bahsedilmiş olmaktadır.

İslam'da, Yaratıcı ile yaratılan arasında önemli bir ontolojik fark vardır fakat panteist ve panteistimsi öğretilerde buradaki sınır belirsizdir. Bir şeyin, planlanmış ve tesadüfi olmayan süreçle ortaya çıkması demek, bilinçli bir zihnin, kendi "öznelliğindeki" mevcut bir "gaye" ile söz konusu şeyin ortaya çıkmasını "iradesi" ile sağlaması demektir. Panteist ve panteistimsi öğretilerin tanrı anlayışlarındaki en önemli eksikliklerden biri budur; "bilinci" olan, "gayelerini" gerçekleştiren, "iradesi" ile "yaratan" bir Tanrı anlayışını açık seçik ifade etmezler. İnsanın akıl, irade, bilinç ve benlik gibi özelliklerinin ezelden beridir bu özelliklere sahip Allah tarafından yaratılmış olduğunu söyleyen *Fıtrat Delilleri* kitabında sunduğum argümanlar, panteist ve panteistimsi yaklaşımlara karşı, İslam dininin bilinçli Allah görüşünü desteklemektedir.

Bir önceki bölümde "Neden insanların iradeleriyle hem doğru olanı hem yanlış olanı seçebilecekleri bir yapının içerisindeyiz" diye sorulduğunda, monoteist dinlerin "İmtihan için" cevabının alternatifsiz olduğunu gördük. İmtihan ancak irade varsa anlamlı olduğu gibi iradenin varlığından ancak bilinç ve benlik varsa söz edilebileceğini hatırlayalım: "Bilinçli" olmayan bir varlığın, irade göstermesi düşünülemeyeceği gibi, bir "benliğe" ait olmayan bir irade de düşünülemez. İradenin varlığının bilinç ve benliğin varlığına bağımlı olduğunu hatırlayıp, bu sefer soruyu şu şekilde soralım: "Neden bilinç ve benlik sahibi olduğumuz bir dünyadayız?" Madem irade ancak "bilinç ve benlik" ile anlamlıdır ve iradenin Allah tarafından verildiği anlaşıldıktan sonra önceki

başlıkta iradenin neden var olduğunun en iyi açıklamasının "İmtihan için" olduğu sonucuna vardık; "bilinç ve benliğin" Allah tarafından verilmesinin en iyi açıklama olduğu sonucuna ulaşıldıktan sonra "bilinç ve benliğin" neden var olduğu sorusunun cevaplarından biri de "İmtihan için" olmak durumundadır. Böylece İslam, paradigmasının temel unsurlarından imtihan olgusuyla, iradenin varlık nedenine olduğu gibi "bilinç ve benliğin" varlık nedenine de bir açıklama sunmaktadır.

İradenin, bilinç ve benliğin Allah tarafından verildiğinin farkına varma, beraberinde yapılan eylemlerin sorumluluğunu almaya da götürür. Allah'ı inkarı, Yaratıcımıza nankörlüğü, insanlara kötülüğü bilinçli ve iradeli varlıklar olarak seçebileceğimiz gibi Allah'a yönelmeyi, Yaratıcımıza şükrü ve insanlara iyiliği de tercih edebiliriz. Bu kadar farklı alternatifler içerisinde seçim yapabilecek irade, bilinç ve benliği Veren, bu kadar farklı tercihleri seçecek eylemlerden sorumlu da tutmuştur; bu dünyanın imtihan dünyası olmasıyla kastedilen de budur. Bu dünyadaki eylemlerimizden Yaratıcımızın bizi sorumlu tuttuğunun anlaşılması, bu dünyadaki iyi ve kötü eylemlerin bu dünyada karşılıklarını almadıkları olgusuyla birleşince, bizi, ahiret hayatıyla ilgili beklentiye götürür. Nitekim İslam'ın, Allah'ı tanıtmaktan sonraki en temel mesajının ahiret yaşamının varlığını haber vermek olduğu rahatlıkla söylenebilir. Böylece bilinç ve benliğin neden var olduğu sorusuyla ilgili tefekkür de bizi İslam'ın paradigmasının temel unsurları olan imtihan ve ahiret ile buluşturmaktadır.

7. BÖLÜM

İSLAM VE ANLAM

Kaygı ümit, acı haz, korku güvenlik, nefret sevgi hisleri arasında dönüp giden hayatı anlamlı bir şekilde yaşamanın olanağı var mı? En önemli isteklerimizden biri anlamlı bir hayat yaşamak, en büyük korkularımızdan biri anlamsızlıktır. Varlığımızın ve yaptıklarımızın anlamlı olmasını yaratılışımız gereği isteriz. İç dünyasına kendisini kandırmadan her bakanın bu anlam arayışına tanıklık edeceği kanaatindeyim.[110] Anlamlı olan boş yere değildir, değerlidir. Varlığımız anlamlıysa var olmaya değerdir, yaptığımız anlamlıysa yapılmaya değerdir, tuttuğumuz yön anlamlıysa bu yolda yürümeye değerdir.

Bu bölümde, İslam'ın, içimizden gelen anlamla ilgili kaygılı ve korkulu hislere en güzel cevabı verip anlamı bulmanın huzur ve güvenini sunduğunu göstermeye çalışacağım. Madem Allah (Allah'ın varlığının anlaşıldığını varsayıyorum) bizi anlamı isteyecek şekilde yaratmıştır ve madem İslam anlamla ilgili bu varoluşumuza içkin talebe en güzel şekilde cevap vermektedir; bu da, İslam'ın Allah'tan olduğunun bir delili olarak öncekilere eklenmelidir. Varlığımıza içkin anlam arayışıyla ilgili kilidi açacak anahtar İslam'dır.[111] Allah, hem

110 Bu yönüyle, burada ele alınacak konu, fıtratla ilgili bir önceki bölümle de ilişkilidir.

111 İslam'la ilgili burada söylenecek birçok husus, Allah'ın Hz. Musa ve Hz. İsa aracılığıyla gönderdiği mesajlar için de geçerlidir. Nitekim "İslam" ifadesi, Hz. Muhammed aracılığıyla insanlara ulaştırılan mesajı tanımladığı gibi, aynı zamanda tarih boyunca Allah'ın yolladığı tüm mesajları da tanımlar. Kuran, Allah'ın tarihsel süreç içerisinde gönderdiği mesajları, birbirlerine rakip olarak değil fakat birbirlerini tasdik eden mesajlar olarak sunar. Kısacası Kuran

bu anahtarın hem kilidin ortak Sahibi olarak, içimizdeki anlam arayışıyla bizi, anlam arayışının kilidini açacak İslam'a yöneltmektedir. Dikkat edin; "Anlamsızlıktan kurtulmak için Müslüman olalım" demiyorum. Fakat "Allah bizi anlama muhtaç yaratmış, İslam ise anlam arayışına tatmin edici cevap vermektedir, demek ki Allah bizi anlam arayışı üzerinden İslam'a yöneltmektedir; bu da, İslam'ın Allah'ın uymamızı istediği din olduğuna bir delildir" diyorum.

7-1-NE YAPARSAM HAYATIM ANLAMLI OLUR? NEDEN YARATILDIM?

Birçok işin içinde döner dururuz ve birçok zaman içinde olduğumuz kargaşa adeta zihnimizi uyuşturur ve gafletle dolu başımızı iki elimizin arasına alıp da kısa bir süre bile hayatımız üzerine düşünmeye vakit ayırmayız. Hayatımızın üzerine düşündüğümüzde ise gerçekten ne yaparsak anlamlı olacağı sorusu karşımıza çıkar. Ölüm korkusu, acı çekme korkusu gibi diğer bir korku da anlamsız bir hayat yaşama korkusudur. "Ne yaparsam hayatım anlamlı olur?" sorusunu, kendi dünyadaki varlığının kendi iradesiyle gerçekleşmediğiyle, yani kendi gözlerini, kulaklarını, ayaklarını, ellerini yaratanın kendisi olmadığıyla beraber düşünen kişi ise "Neden yaratıldım?" ve "Neden buradayım?" (bunlar cevabı aynı sorulardır) sorularına ulaşır. Bu sorularla karşılaşmak, bunlarla ilgili sadece bir şeyler dinlemek veya tartışmak değildir fakat var olmanın olağanüstülüğünü ve garip muazzamlığını içinde hissederek derinden kopan bir haykırış olarak "Neden buradayım?" sorusuyla yüzleşmektir. Haykırış açıktır ama birçok

açısından, Hz. Muhammed'den önceki vahiyleri inkar etmek değil fakat Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmek gereklidir.

kimse, bu haykırışa kulaklarını tıkar. Oysa bu kaçılacak değil, kucaklanacak bir haykırıştır.

"Neden yaratıldım?" sorusunu soran insan, bu soruyla beraber "Nasıl buraya geldim?" sorusuyla da yüzleşir. Bu soruya verilecek cevap "Neden yaratıldım?" ve "Ne yaparsam hayatım anlamlı olur?" sorularının cevabına ulaşmak için gereklidir. "Nasıl buraya geldim?" şeklindeki soruya İslam'ın cevabı, Allah'ın iradesiyle ve bilinçli planıyla burada olduğumuzdur. İslam'ın en önemli mesajı; tek, kudreti ve ilmi çok yüksek, kendisi dışındaki bütün varlığın yaratıcısı ve Rabbi (onların ihtiyaçlarını gören) Allah'ın tanıtılmasıdır. Allah'ı anlamak, varlığımızın bizim dışımızdan gelen bilinçli bir eylemin; Allah'ın yaratmasının sonucu olduğunu anlamak demektir. Allah'ın gerekli şekilde tanıtılması aynı zamanda "Nasıl buraya geldim?" sorusuna cevap verilmesi demektir. Burada oluşumuz Allah sayesindedir, O bizi yokluk karanlığından varlık aydınlığına çıkarmıştır; zihnimizde, bedenimizde ve dış dünyada sahip olduklarımız, yakınlarımız, sevdiklerimiz hep Onun sayesinde buradadırlar. Bu durum, Allah'a karşı müthiş bir minnettarlık duymamızı gerektirir. Bizi yaratan olarak O, bizle ilgili bütün bilgilere ve bizi neden burada var ettiğinin bilgisine sahiptir. O, bize bilgisini açıklamadan, "Neden yaratıldım?" ve "Ne yaparsam hayatım anlamlı olur?" sorularının cevabını bulamayız. Bunlar cevabı aynı sorulardır, çünkü ancak yaratılış gayemize uygun yaşarsak hayatımız anlamlı olur. Allah'ın belirlediği yaratılış gayesiyle uyumsuz yaşayanın hayatının anlamlı olabileceği düşünülemez. Allah, her birimize neden yaratıldığımızı teker teker açıklamadığına göre bunu ancak din ile açıklamış olması mümkündür. İslam "Nasıl buraya geldik" sorusuna Allah'ı tanıtarak cevap vermekte ve "Neden yaratıldım" sorusunun cevabının Allah'ta olduğunun

dersini vermektedir. Allah'tan bir mesaj olan İslam, ayrıca bu sorunun cevabını da içermektedir.

İslam'a inanmak iki görüşü dışlamak demektir. İlk olarak, buradaki varlığımızın tesadüflerin eseri olamayacağı anlaşılarak varlığımızın anlamsız olduğu görüşü dışlanır. Eğer buradaki varlığımız tesadüfen olmuşsa; bu, "objektif anlamın" (kendi kendimizi kandırmak için uydurmadığımız, illüzyon olmayan anlamın) yani gerçek anlamın olmadığı, dünya sahnesinde bir anlama bağlı olmadan rastgele var olmamız demektir. Var olmamız baştan bir anlama bağlı olarak gerçekleşmemişse, biz ona ne kadar anlam yüklemeye çalışırsak çalışalım, anlamsız şekilde var olduğumuz gerçeğini değiştirmemiz yani objektif anlamı inşa etmemiz mümkün değildir. İslam'ın verdiği dersle varoluşunun tesadüfen olmadığını anlayan, anlamsızlık karanlığında ümitsizce kalmak demek olan bu görüşü dışlar.

İkincisi, İslam ile, dünya sahnesinde neden var olduğumuz sorusuna, Allah'ın vereceği cevap olmaksızın ulaşmaya çalışan alternatifler dışlanır. Allah'ın bizi yaratmasını, birçok olgudan biriymiş gibi görerek bir kenara bırakmak ve anlamı, Allah'la bağlantısız şekilde oluşturmak mümkün değildir. Allah'ın varlığı birçok olgudan sadece biri değildir fakat her şeyi kökeninden değiştirecek bir hakikattir. Geriye kalan tüm olguların toplamı bile Allah'ın varlığına kıyasla önemsizdir, çünkü Allah'ın yarattığı tüm varlıkların toplamı bile Allah'a kıyasla önemsizdir. Ayrıca Allah'ın bildirdiği bir cevap olmaksızın "Neden yaratıldım?" sorusunun cevabını bulmak mümkün gözükmemektedir. Bu sorunun cevabı ancak Allah'ın bir din aracılığıyla bildirmesiyle bulunabilir; tarihsel süreç incelendiğinde, insanların bu sorunun cevabını öğrenmesi için tek alternatifin din olduğu gözükmektedir. Ya

Allah din aracılığıyla, anlam arayışında olup da "Neden yaratıldım?" diye soranlara cevap vermiştir, ya da insanları anlam arayacak ve "Neden yaratıldım?" diye soracak yaratılışta var etmiş ama cevaptan insanları mahrum bırakmıştır. Bu ikinci alternatif, Allah'ın insanlara susama hissi verip de hiç suya ulaşma imkanı vermemiş olması kadar imkansızdır.

Kısacası insanı "anlamı arayan canlı" olarak yaratan Allah, aynı zamanda insanın, ancak bir din aracılığıyla kendisiyle ilişki kuruyorsa cevabı bulacağı bir dünya ortamı da yaratmıştır. Bu dünya ortamında ise İslam, anlamla ilgili bu arayışa en güzel şekilde cevap vermektedir. İslam'a göre insan, Allah'la ilişki kurmak için dünya sahnesinde yaratılmıştır. "Kulluk" insanın Allah'la ilişkisini belirten bir Kuran kavramıdır. 51-Zariyat Suresi 56. ayette insanların "kulluk için" yaratıldığı ifade edilmektedir. Bu ilişki, ibadetleri de kapsamakla beraber ibadetlere indirgenemez. Kulluk, Allah'la insanın tüm ilişkilerini kapsayan bir kavramdır. En önemli olan Allah tarafından yaratılan insan için Allah'la ilişkide olmaktan (kul olmaktan) daha önemli bir şey olamaz. Bu ilişkinin (Yaratıcı-kul ilişkisinin) nasıl olmasının gerektiği de İslam'da detaylarıyla bildirilmiştir.[112] Anlam, bizim zihnimizin uydurduğu, subjektif bir illüzyonun peşinde olmak değildir. Fakat her şeyimizi yaratmış olan ve derinden minnettarlık duymamız gereken Yaratıcımızın tayin ettiği şekilde, Onunla gerekli şekilde ilişkide (kul) olarak yaşamaktır. Bu, hayatın gerçek

112 Elbette neyin İslam dininin bir unsuru olup olmadığıyla ilgili İslam'ın içinde tartışmalar olmuştur ve olmaktadır. Bu konular, bu kitabın kapsamı dışındadır; bunları, başka çalışmalarımda ele aldım ve ilerde ele almayı planlıyorum. Burada ele alınan, kendisini "Müslüman" olarak tanımlayan herkesin kabul ettiği; Allah'ın varlığı ve birliği, ahiret yaşamı, Hz. Muhammed'in peygamberliği, Kuran'ın İlahi mesaj olması gibi İslam'ın taşıyıcı sütunlarıdır.

bir anlama sahip olmasının yegane imkanıdır. İslam ile hayatın anlamlı olarak yaşanabileceği bir imkan sunulmaktadır.

7-2-NEREYE GİDİYORUM? KPC (KARİZMA-PARA-CİNSELLİK) AVCILIĞI

"Neden buradayım?" ve "Nasıl buraya geldim?" soruları, içimizden kopan haykırışlar olarak yükselse de, birçok kişi bu sorulardan kaçmayı becerir. Fakat "Neden buraya geldiysem geldim, işte buradayım, keyfime bakayım, bunları düşünmeye gerek yok" diyerek, nasıl ve neden burada olduğuyla ilgili bir sorgulamadan kaçmayı becerebilen birçok kişi için bile "Nereye gidiyorum?" sorusundan saklanmak çok daha zordur. İnsan zihninin çok uzun bir gelecekle irtibat kuracak şekilde yaratılmış olması, kaçınılmaz olarak "Nereye gidiyorum?" diye sordurur. Sürekli dünyadan birilerinin eksildiğini görmemiz, bazen en sevdiklerimizi kaybederek tattığımız acı, artan yaşımızdan aynadaki görüntümüze kadar birçok işaret ufuktaki ölüme doğru hayat aracında çok hızla yol aldığımızı hatırlatır. Buraya geliş nedenini sorgulamalarının, hazlarını eksilteceğini sandıklarından "Neden buradayım?" ve "Nasıl buraya geldim?" sorularına umursamaz kalanlar bile; ölümle, tüm algılarıyla ve hazlarıyla bu yaşamın duracağını fark ettiklerinden, dehşete kapılmaktan kurtulamazlar ve "Nereye gidiyorum?" sorusundan saklanmakta çok daha fazla zorlanırlar. "Ölüm gelince ben burada olmayacağım, demek ki ölümden endişelenmeye gerek yok" gibi çok yüzeysel geçiştirmelerle, öleceği gerçeğiyle yüzleşmekten kaçınanlar olmaktadır ama ölümün her an hızla yaklaşması ve tüm algılara son verecek olmasının dehşeti karşısında bu tip kendini kandırmalar yetersiz kalmaktadır.

Bu hayatla ilgili en önemli fenomen, bu hayatın bir ölüm durağında sonlanacak olmasıdır. Hayatın bu en büyük hakikatiyle yüzleşmeden, yani "Nereye gidiyorum?" sorusunu cevaplamadan, en derinimizden gelen anlamla ilgili arayışımızı tatmin edecek şekilde bir hayat rotası çizmemiz mümkün değildir. Ölümün, sonrası olmayan bir durak olarak son nokta mı olduğu, yoksa cenin için doğumun anne rahmindeki hayatın son durağıyken başka bir hayata açılan kapı olması gibi, başka bir hayata açılan kapı mı olduğu, karşımızdaki en önemli soru olarak durmaktadır. Bu soruya, elbette, bir tek, insanı yaratan, ölümden sonra isterse insan hayatını devam ettirmeye gücü yeten, yani Allah cevap verebilir. Bu cevabı ise insana ulaştıracak tek alternatif, Allah'tan insana mesaj olan dindir. Allah'tan insana mesaj olduğu iddiasındaki İslam, "Nereye gidiyorum?" sorusuna detaylı bir şekilde cevap vermekte, apaçık bir şekilde ölümün, cenin için doğumun olduğu gibi, ahirete açılan bir kapı olduğunu haber vermektedir. Ayrıca ölümden sonraki dirilişte, bu hayatta yaptıklarımızın karşımıza çıkacağı bir sorgulama olacağını da haber vermektedir. Kısacası hayatımıza anlamlı bir rota çizmekle ilgili içimizden gelen anlam arayışı, bizi "Nereye gidiyorum?" sorusunun cevabına yöneltmektedir, bu soruya ise bir tek Yaratıcımız cevap verebilir. İslam ise Yaratıcıdan olduğu iddiasında olup da bu soruya en tatmin edici şekilde cevap vermektedir. Bu hayatımızın sonunda Allah'a kavuşacağımızı, ölümle ayrıldığımız sevdiklerimize kavuşma imkanı olduğunu, ahirette yaptıklarımızın hesabını vereceğimizi haber vermekte; bu gerçekler çerçevesinde anlamlı bir şekilde hayatımızı yaşama imkanı sunmaktadır. Bu da, Yaratıcımızın, bizi, anlam arayışımızla "Nereye gidiyorum?" sorusuna, bu soruyla ise İslam'a yönelttiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

Birçok kişi, hayatının merkezine, benim kısaca KPC (Karizma Para Cinsellik) olarak adlandırdığım değerleri koyarak yaşamını sürdürmeye çalışır ve KPC merkezli kurulan hayat, birçok zaman, bahsettiğim sorulardan kaçılmasının ana sebebidir. Çalıştığı şirkette mümkün olduğunca üst bir mevkiye çıkarak veya arkadaşları arasında daha çok itibar görerek kazanılacak karizma; birçok haz kapısını açacağı gibi karizma ve cinsellikle ilgili arzuları tatmin etmekte işe yarayacak para; hazzın doruğu kabul edilen cinsellik, birçok kişi için hayatın en önemli amaçlarıdır. KPC'nin peşinde hayat ideali çizmek, tarihin hemen her döneminde vardı. Nitekim Kuran'da, 25-Furkan Suresi 43. ayette; "**Hevasını ilah edineni gördün mü?**" diye bu kişilere dikkat çekilmektedir. Burada, ilah edinildiğine dikkat çekilen, yani Allah'ın önüne geçirilen veya yerine konan hevanın, KPC'yi kapsadığı rahatlıkla söylenebilir. Allah'ı hayatlarının merkezine koymak yerine kendi nefislerini hayatlarının merkezine koyanların (nefislerini ilah edinenlerin); ibadet objeleri Allah yerine nefisleri, ibadetleri ise KPC merkezli yaşamdır.

Kuran'da, karizmayla sapanlara Firavun, parayla sapanlara Karun, şehvetle sapanlara Züleyha (ismi belirtilmeden) gibi örnekler verilmiştir. KPC ile imtihan, tarihin hemen her döneminde vardı fakat tarihin hemen hiçbir döneminde, KPC'nin peşinde olmanın, küresel bir marketing ile bu kadar allanmış pullanmış bir şekilde sunulmadığını söyleyebilirim. Tarihin her döneminde toplumsal bir hiyerarşi vardı. Örneğin geçmişte de köyde ağalar, ağaların yakın halkası ve köyün diğer üyeleri vardı. Fakat günümüzde, çok uluslu şirketler gibi yerlerde, kariyerinin peşinde koşan kişi için, farklı yüzlerce mevki mevcut. İnsanlar kariyer merdivenlerinin çok farklı basamaklarındaki yerlerini çabalamayla elde edebiliyorlar; bu da karizma

hırsına büyük bir kapı açıyor. Tarihin her döneminde insanlarda mal-para hırsı vardı. Fakat hiçbir dönemde, insanların paralarıyla, günümüzdeki kadar fark oluşturmaları mümkün değildi. Günümüzde, tarihin yakın dönemlerinde icat edilmiş teknolojinin birçok ürününe para ile erişmek mümkün. Ayrıca tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar farklı ürünler ve yaşam tarzları sunan hizmet sektörleri mevcut. Örneğin çok parası olan kişi, çok rahat seyahat edebileceği uçak seferlerini kullanabilir, birçok hizmet çeşidi sunan otellerden birini seçebilir, teknolojinin son ürünü birçok elektronik oyuncağa, hatta yapay zekalara sahip olabilir… Geçmişte aynı ölçüde paraya sahip bir kişiye nazaran, parasının olması sayesinde, hayatında çok daha fazla fark oluşturabilir. Cinsellik de günümüzde, tarihte örneği çok az olduğu kadar, sapkın olanı olmayanı ayırt edilmeden, birçok kişinin hayatındaki en önemli hedefi oluşturuyor. Cinsellik, dünyada çok büyük bir endüstri ve hizmet sektörüyle desteklenmekte.

Günümüzde birçok kişi, KPC'yi elde etmek üzerinden hayatın anlamını kurma çabasında. KPC için ciddi şekilde yatırım yapılmakta. Birçok kişi için yıllarca süren eğitimin amacı karizma ve para elde etmek. Kafayı doyurma (eğitim); egoyu doyurma (karizma), cebi doyurma (para) ve bedeni doyurma (cinsellik) için araçsallaştırılmakta. KPC'yi elde ederek hayatını doldurmayı planlayan kişinin, bu planlarını bozan ise iki tane unsur var. Birincisi, ufukta ölüm var ve ölüm çok hızlı bir şekilde yaklaşmakta. Ölümle buluştuktan sonra kralla çiftçi eşitlenmiş olacak; karizmadan geriye bir şey kalmayacak. Ölümle buluştuktan sonra milyarder ile müflis eşitlenmiş olacak; ahirete banka havalesi de tapu nakli yapmak da mümkün değil. Ölümle buluştuktan sonra Kazanova ile Notre Dame'ın kamburu eşitlenecek; toprağın yiyip

bitirdiği bedenlerin hafızalarından şehvetle dolu anlar silinecek.[113] Ölümün geleceğini anlayan kişi, KPC'den elinde bir şey kalmayacağını, KPC'ye yatırımın sonunda iflas edeceği açıkça bilinen bir şirkete yatırımdan farksız olduğunu da anlar. Zihin ayakların önünde yürür; ayakların yürüdüğü şimdiki zamandaki hazlar zihni uyuşturtsa da, gelecek zamanda yürüyüp ölümü gören zihnin farkına vardıkları, şimdinin hazlarını anlamsızlaştırır. Atılan toprağın altında bir kralın mı bir çiftçinin mi bedeni olduğu önemini yitirir. Bir hikaye öncelikle sonuyla değerlendirilir. Ölüm, bu dünyadaki hayatla sınırlı bakıldığında; bir insanla bir koyunu, bir sineği, bir pireyi eşitler. Modern dönemde haham, rahip ve imamların yerine geçirilmeye çalışılan psikiyatrlar ve psikologlar da ölümün ve anlam sorununun karşısındaki çaresizliğe -Allah'la irtibat kurdurmadan- çözüm bulamaz.

KPC'yi hayatının merkezine koyan kişi için, ölümle ilgili tek sorun, ölümün KPC ile gelecek hazları yok edecek olması değildir. İkinci sorun, ölümün, kısa bir ömürdeki vakti ve tüm imkanları KPC elde etmeye adayarak ve KPC'yi hayatın merkezine koyarak yaşanacak bir hayatın, anlamlı olamayacağını da göstermesidir. Modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin yaşandığı günümüzde, dini mesajlara kulaklarını ve gözlerini kapatarak KPC'nin ardına düşen kişileri bekleyen en büyük sorunlardan biri anlam sorunudur. Anlamsız yaşama korkusu, acı çekme ve ölüm korkusu gibi bir korku çeşididir. KPC avcısının tüm hedeflerini ölüm ve anlamsızlık

113 İslam'a göre insan helal yoldan karizma ve para elde edebilir, cinsel hayat yaşayabilir. Fakat helal yoldan bile olsa, Allah'a yönelmenin önüne KPC'nin geçirilmesi; Allah, din merkezli bir hayat yerine KPC merkezli bir hayat yaşanması kabul edilemez. Burada eleştirilen de, KPC'nin hayatın merkezine konulup, Allah ve dinin önüne geçirilmesidir.

boşa çıkarmaktadır. Bu yüzden, KPC avcısı, insan fıtratının gereği olarak gelen sorulardan gafletle kaçmaya çalışır. "Neden buradayım?" ve "Nereye gidiyorum?" sorularına karşı sağır ve kör olmak, KPC'yi hayatın merkezinde tutmak için elzemdir. Modern insan, "Hayatta her fikre açık olmak lazım" ve "İnsan kendisini kandırmamalı" gibi birçok sözü slogan olarak söyler ama "Neden buradayım?" ve "Nereye gidiyorum?" gibi hayatla ilgili en temel sorularla yüzleşmekten kaçar; sorulması gerekli en önemli sorulardan kendini saklar. Bu soruların cevabının KPC'yi hayatın merkezinden atacağından endişe ederek kendini kandırır. KPC'nin gürültüsü, hayatın bir müzik olduğunun görülmesini engeller. Bahsedilen sorularla yüzleşmeden kaçanların (aslında bu hayatla yüzleşmekten kaçmak demektir) çoğu, gerçekliğin adeta suni bir cehennem olduğunu, bu yüzleşmeden kaçarak, geçici hazların cennetini yaşayacaklarını düşünürler. İslam ise Cennetin gerçek varlığına dikkat çeker ve bu yüzleşmeden kaçmanın gerçek Cennet olanağını gerçek Cehenneme çevirebileceği tehlikesine karşı uyarır.

"Nereye gidiyorum?" sorusuyla yüzleşmek, KPC ile hayata sahte anlam vermeyle ilgili çabayı yıkar. Bu sorunun cevabı; eğer ölümle aşılmayacak bir karanlığa gittiğimiz ve hem bizim hem en sevdiklerimizin bir daha o karanlıktan çıkmasının mümkün olmadığıysa, ne yaparsak yapalım hayatımızı anlamlı bir şekilde yaşamamız mümkün değildir. Fakat eğer ölüm, ahirete açılan bir kapıysa, hem kendimiz hem sevdiklerimiz için bir ümit vardır. Bu ise, bizi Yaratanın, burada bizi yarattığı gibi ölümden sonra yaratmayı devam ettirmesine bağlıdır. Bunu bilmeden, bunun bilgisini edinmek için Allah ile irtibat kurmadan, bu hayatı anlamlı bir şekilde yaşamak

mümkün değildir. Bunu bildiren ve Allah'la bağ kurduran İslam, hayatın anlamlı olabilmesinin tek şansıdır. Uğrunda yaşanmaya ve ölmeye değecek bir hakikat, İslam ile insan hayatına dahil olur. Kuran, anlamlıyı-anlamsızı, doğruyu-yanlışı ayırt etmemizi sağlar; nitekim Kuran'ın sıfatlarından biri Furkan yani Ayırt Edici'dir. Kuran, KPC üzerine kurulan bir hayatın boş olduğunu gösterir, anlamsızlık karanlığını ışığıyla dağıtıp anlam sunar; Kuran'ın diğer bir sıfatı ise Nur yani Işık'tır. Müslüman olmak; anlamsızlıktan anlama, yönsüzlükten yöne, karanlıktan ışığa kavuşmak demektir.

7-3-YALNIZLIKTAN BİTMEYEN BERABERLİĞE

Bilimin bize sunduğu tabloya göre evreni ve evrendeki yerimizi kısaca düşünelim: 13,8 milyar yıl önce çok sıcak ve çok yoğun bir noktadan evren başladı. "Ben" dediğimiz varlıktan sevdiklerimize, Güneş'e, Ay'a, Dünyamıza ve tüm galaksilere kadar her şeyin hammaddesi, leblebiden küçük bu noktanın içindeydi. Bu noktada, önce kütle çekimi kuvveti diğerlerinden ayrıldı, sonra güçlü nükleer kuvvet, elektromanyetik kuvvet, zayıf nükleer kuvvet birbirlerinden ayrıldılar ve Higgs (Tanrı Parçacığı olarak da bilinir) devreye girip maddeye kütlesini verdi. Evren başlangıçtan bu yana sürekli genişlemekte ve bu gelişmenin etkisiyle yüz milyarlarca sayıdaki galaksi birbirlerinden uzaklaşmakta. Bu galaksilerin içinde yüz milyarlarca yıldız doğdu ve öldü; bu yıldızlarla ilgili süreçlerde bedenlerimizin yapıtaşları olan karbon, oksijen gibi atomlar oluştu. Bu yıldızların ölümleriyle bu atomlar uzaya saçıldı, Güneş sistemimiz de önceki yıldızların kalıntıları üzerinde kurulurken içinde bu atomları ihtiva etti. Eğer bedenimizin nasıl oluştuğunun hikayesini anlatmamız

gerekse, bahsedilen bu süreçlerin hepsini dile getirmemiz gerekir. Bunlardan ve saymadığımız daha birçok kritik süreçten sadece birini bile eksiltmemiz, bedenimizi oluşturan unsurların oluşamamasına sebep olurdu.

Bizim şahsi hikayemizi ise babamızın spermiyle annemizin yumurtasının buluşmasıyla başlatabiliriz. Annemizin karnında şefkatli kısa bir dönemden sonra gözümüzü dünyaya açıyoruz. Bebeklik, çocukluk, gençlik, okul, iş, evlenme, çoluk çocuk, orta yaş, yaşlılık diye hayat hızla ilerliyor. Çocukken "Bir büyüsem" diye arzuluyoruz, yaşımız ilerlediğinde "Keşke çocuk olsam" diye iç geçiriyoruz. Ve sonunda ne olduğunu anlamadan hepimiz arkası olmayan bir güne kavuşuyoruz. Adeta muhteşem dekorlu bir tiyatro gösterisini birkaç saniye seyretmemizden sonra bir anda perde kapanıyor ve "Hepsi bu kadar" deniliyor. İçimizden "Daha yok mu?" desek de perde iniyor; tüm sevdiklerimiz ve güzellikleriyle dünya arkamızda kalıyor. Milyarlarca yıldır genişleyen bu evrene, milyonlarca canlı türünü barındıran bu dünyaya, dostlarımıza ve en içten sevdiklerimize veda bile edemeden gidiyoruz, daha önce giden sevdiklerimiz gibi. Evrenin böylesine muhteşem ve gerçek hikayesinin bir parçasıyız ama milyarlarca yıla yayılan bu hikayede ömrümüz bir yüzyıl bile değil. Üstelik hayatımızın üçte biri kadarı uykuda, önemli bir bölümü tuvalette ve yolda geçiyor.

Bu kısa hayatımızı anlamlı kılacak bir şey varsa, o da yaşanan beraberlikler, beraberliklerdeki etkileşimler olabilir mi? Peki hangi beraberlikler, nasıl yaşanırsa hayatımızı anlamlı kılabilir? Yaşadığımız bir beraberlik türü, bilinçsiz maddi varlıklarla yaşadığımız beraberliktir. Maddi varlıklar, güzelliğiyle bizi büyüleyebilir, büyüklüğüyle bizi sarsabilir. Fakat hiçbir maddi varlık, ne kadar ihtişamlı olursa olsun; varlığımızın

bilincinde olamaz, bize cevap veremez, bizi anlayamaz. Trilyon yıldızıyla komşu galaksimiz Andromeda'nın bize hediye edildiğini varsayalım. Kısacık bu hayatta, bizi anlamayan ve varlığımızın farkında olmayan, hatta kendi varlığının da farkında olmayan Andromeda ile bu beraberlikte hayatımızın anlamı olduğunu düşünebilir miyiz? Sevdiğimiz tek bir yakın dostumuzla, dünyanın sıradan bir köşesindeki beraberlik bile trilyon yıldızlı Andromeda'nın tümüne sahip olup da onunla beraberlikten daha anlamlı gözükmekte. Bizim farkımızda olmayan bitkilerle ve hayvanlarla ilişkimiz de maddi varlıklarla benzer şekildedir.

Varlığımızın farkında olan, bizi anlayan bir dostumuzla, akrabamızla, anne-babamızla, eşimizle-çocuğumuzla beraberlik ve ilişkinin maddi varlıklarla ilişkiden çok daha nitelikli olduğu, hayatımıza ciddi katkıları bulunduğu rahatlıkla söylenebilir. Buna karşın, bu ilişkiler üzerine hayatımızın anlamını kurmakta da ciddi eksikler mevcuttur. Hayatımızın ölümle neticelenecek olması, burada kuracağımız her ilişkinin ölümle sonlanacağı, ölüm sonucunda sevdiklerimizin hafızalarından varlığımızla ilgili tüm bilgilerin yok olacağı anlamını taşımaktadır.

Bütün bu beraberliklerden ve ilişkilerden farklı bir beraberlik ve ilişki türü daha var. Bu, bizi yaratan, varlığımızın sebebi olan, ezeli ve ebedi olan Rabbimizle beraberliğimiz ve Onunla kuracağımız ilişkidir. Rabbimiz, bizim varlığımızın farkında olup, bizi en iyi şekilde bilir. "**Yaratan'ın bilmemesi mümkün mü?"** (67-Mülk Suresi 14). Bu bilme, geri kalan tüm dostlarımızın, sevdiklerimizin bizi bilmesinden farklıdır. O, eksiksiz bir şekilde bizi bilir. Birçok zaman, en yakınlarımızın bizi anlayamadıklarından, bize haksızlık yaptıklarından yakınır, yanlış anlaşılmanın sıkıntı ve stresini yaşarız. Fakat

Allah'ın bizi yanlış anlaması, eksik bilmesi diye bir şey söz konusu değildir. Bizi kesinlikle yanlış anlamayacağı, her zaman tam olarak doğru anlayacağı garanti olan tek varlık O'dur. Ayrıca ilişkide olduğumuz birçok kişiyle ilişkimiz zaman zaman kesilir. Evlenince anne babasıyla görüşmesi azalır birçok kişinin, bazen dostlarla tatile gidilince bir süre eşlerden çocuklardan ayrılık olur, çocuklar evlenince onlardan ayrılık olur… Kişi sürekli bir arada olduğuyla bile günün kimi zamanlarında ayrılık yaşar. Fakat Allah'la, ne hayatın belli bir döneminde ne de günün herhangi bir zamanında ayrılık vardır. "**Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir"** (57-Hadid Suresi 4). Yaşadığımız hayat boyunca; bizi tam olarak anlayan ve bizden hiç ayrılmayan bir tek O'dur. Ayrıca beraber olduğumuz insanların ölümleriyle, beraberliğimizle ilgili her şey hafızalarından silinir. Bizim ölümümüzle ise geri kalan varlıklar hakkındaki bilgimiz ve onlarla ilişkimiz hafızamızdan silinir. Fakat Allah, her şeyi, hem de ebedi olarak hatırlar. Bizle ilgili her bilgi, sevinçlerimiz hüzünlerimiz, üretimlerimiz, gayretlerimiz; hepsi, O'nun hafızasında sonsuza dek var olacaktır.

Allah'la beraberlik ve ilişkinin değerini anlayan, hayatını gerçek anlamda anlamlandırma şansını yakalar. Allah'la beraberlik ve ilişkinin değerini idrak etmeden bu hayatı anlamlı kılmanın olanağı yoktur. "**Allah, inananların dostudur"** (2-Bakara Suresi 257). Bizimle sürekli beraber olan, bizi bizden iyi bilen, bizle ilgili tüm bilgiyi ebedi olarak muhafaza edecek olan Allah'la ilişkide olmak; insanı değersizlikten, anlamsızlıktan kurtaracak tek olanaktır. İslam, Allah'ın sürekli bizle beraber olduğunun, kullarıyla ilgili olduğunun, ancak Allah'la ilişki içinde bir hayatın anlamlı olduğunun

dersini verir. Bu da, anlam arayışındaki kapının kilidinin İslam olduğunun diğer bir göstergesidir.

Modern dönemin insanının en önemli sorunlarından birisi sıkılmadır. Sıkılma, insanı sadece istemediklerini yaptığı zaman yakalayan bir his değildir; en istenen şekilde hayatın yaşandığı anlarda da insanı yakalar. Çok sevilen bir mekanda yaşarken, iyi olduğu düşünülen bir evlilik yapmışken, iyi anne-babaya ve çoluk-çocuğa sahipken, iyi derecede paraya ve sağlıklı bir yaşama sahipken de sıkıntı çöker insanın üstüne. Sıkıntı, bazen, sadece vücuttaki kimyasal tepkimelerden kaynaklanabilir (dışsal bir faktöre bağlı değildir); bu tür sıkılmayla ilgili söyleyecek bir sözüm yok. Fakat sıkıntı, birçok zaman, hayattaki yönün ve yapılanların anlamlı olmamasıyla da yakından ilişkilidir. Tükenip de yok olanların anlamlı olduğu düşünülemez. Hatta ahiret hayatı gibi sürekli, tükenmesi olmayan bir varoluşta bile, Allah'la irtibatın olmaması halinde gerçek anlamın olamayacağı ve bu hayatın bile (içimizden sıkılma hissi alınmazsa) sıkıcı olacağı kanaatindeyim. Allah'la irtibatı kurulmadan her şey, sürekli bir ahiret hayatı bile, sıkıcı ve anlamsızdır. "En yüksek iyi" (*summum bonum*); haz merkezli hayatta, maddeye hükmetmede veya doğayı fetihte değil fakat Allah'la ilişkide olmaktadır.

İslam'la, kullarını seven bir Allah hayata dahil edilir. Korku da elbette Allah'la ilişkide önemli bir unsur olabilir ama sevginin Allah'la kurulacak bağda daha güçlü ve öncelikli olduğu kanaatindeyim. Nitekim Allah'ın rızasının Cennetin nimetlerinden daha üstün olduğunu söyleyen 9-Tevbe Suresi'nin 72. ayeti, bu görüşü desteklemektedir. "Allah'ın rızası" (*ridvanun min Allahi*); Allah'ın kulunu beğenmesi, Allah'ın kuluna karşı sevgisi olarak anlaşılabilir. İnsanların en önemli isteklerinden biri beğenilmektir. Karşımızdakinin

bizim için önemi ve statüsü ne kadar yüksekse onun tarafından beğenilmek, takdir edilmek ve sevilmek o kadar çok önem kazanır. Allah'ın varlığını anlayan kimse, kendisini yaratan ve her şeyini muhtaç olduğu Allah'ın her şeyden daha önemli olduğunu anlar. Kendisi dışındaki tüm varlıkları yaratanın ontolojik statüsü, geri kalan tüm varlıklarla kıyaslanmayacak kadar yüksektir. O zaman, içimizdeki beğenilmek, takdir edilmek ve sevilmekle ilgili isteğin en anlamlı şekilde karşılık bulması ancak ve ancak Allah tarafından beğenilmek, takdir edilmek ve sevilmekle mümkün olabilir. Anlamlı bir hayat ancak böylesi bir beğeniyi, takdiri ve sevgiyi kazanma hedefi doğrultusunda hayata yön çizmeyle mümkün olabilir. Allah'ın varlığını anladıktan sonra içimizden gelen beğenilme isteğinin üzerine düşünen; bu isteğimizin, Allah tarafından beğenilmek (O'nun rızasını kazanmak) için verildiğini anlar. Bunu idrak edemeyen kişi ise içindeki bu hissi, insanların gözünde karizmatik olarak (insanlar tarafından beğenilerek, takdir edilerek) gidermeye çalışır ve hayatın anlamını bu zeminde bulmaya çalışır. Oysa İslam, Allah'la iletişimi hayatın merkezine koyar ve En Önemli tarafından beğenilmek, takdir edilmek ve sevilmek kadar önemli ve değerli bir hedef olmadığını göstererek, böylesine anlamlı bir hedefle hayata yön vermemize imkan verir. İslam, yaşanan hayatta, Allah ile kurulan ilişkinin, birçok ilişkiden biri olamayacağının; bu ilişkinin, hayatın anlamlı şekilde üzerine kurulması gereken temel olduğunu öğretir. Hayat ancak bu temel üzerine kurulursa gerçek anlamını kazanabilir.

Anlama muhtaç olup da kendini kandırmadan tefekküre dalan kişinin cevaplaması gerekli ilk soru şudur: Allah var mı? Bu kitaba başlamadan önce bu soruyu cevaplamış olmanızla ilgili tavsiyemi tekrarlıyorum. Burada, bu sorunun cevabını

bulduğunuzu ve Allah'ın varlığını anladığınızı varsaydım. Bundan sonra iki şık karşımıza çıkar. Ya Allah'la ilişki içinde olacak bir hayat seçilecektir ya da böyle bir şeye gerek duyulmayacaktır. Buraya kadar söylenenler, Allah'la ilişki kurulmadan bir hayatın anlamsız olacağını ve Allah'la ilişkide olmanın hayatımıza gerçek anlamı katacağını göstermektedir. O zaman, Allah'la ilişkiyi umursamama ve bu ilişkiye ihtiyacı reddetme alternatifleri dışlanmalıdır. Bundan sonra ise Allah'la ilişki için neden İslam'ın tercih edilmesi gerektiğini anlamak gerekmektedir. Allah'la ilişki için, öncelikle Allah'ın bu ilişkiyi onayladığının bilinmesi ve bu ilişkide ne yapılması gerektiğini beyan etmesi gerekir. İnsan, Allah'tan insana bir bildiri olmaksızın, kendi kendine, Allah'la nasıl bir ilişki kurması gerektiğini bulamaz. Öyleyse Allah'la ilişkiyi kurduracak sistem Allah'tan insana bir mesaj olmalıdır. Dünya sahnesine baktığımızda; hem Allah'tan insana bir mesaj olduğu iddiasında hem insanın Allah'la ilişkisini nasıl kuracağını gerekli şekilde gösteren hem tarihte ciddi bir etkisi olan İslam dışında bir alternatif olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Bu uçsuz bucaksız evrende terk edilmediğimizi, Allah'ın bize karşı ilgi ve merhametini bildiren İslam, içimizdeki anlam arayışının karşılığını içinde barındırmaktadır. Bundan daha değerli bir müjde ne olabilir? Nitekim "Müjde" (*Büşra*), Kuran'da geçen Kuran'ı tanımlayan sıfatlardan birisidir. Kısacası İslam, anlama muhtaç yaratılmış insana, dünya sahnesinde anlamı bulması için verilmiş şanstır. İslam'ın verdiği perspektif, bu dünyayı küçültmez, aksine bu perspektif, dünyanın değerinin gerçek anlamda büyük olduğunu anlamanın yegane yoludur. Bu perspektif; dünyanın, Allah'ın sanatı olduğunu ve Allah'la kuracağımız ilişkinin sahnesi olduğunu göstererek anlamını büyütür.

7-4-"ALLAH'TAN-DİNDEN BANA NE" DİYENLER

İslam, KPC avcıları arasında çok yaygın olan bir tavrı dışlar. Bu yaklaşımın sahipleri, açık kelimelerle bu şekilde ifade etmeseler de, lisanı halleriyle "Allah'tan-dinden bana ne" demektedir. Sorulduğunda bu kişilerin bir kısmının, Allah'a inandığını, Müslüman olduğunu ifade ettiğini de duyabilirsiniz. Bununla beraber, zihin ve eylem dünyasında Allah'a-dine hiç yer vermeyen böylesi bir yaklaşım oldukça yaygındır. Bu tarz yaklaşıma kendi çevremizde sıkça tanık olmamızın yanında, anketlerde de Allah'a-dine inandığını beyan edenlerin önemli bir bölümünün, hayatlarında Allah ve dinin bir önemi olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.[114] İslam, Allah'tan ve Allah'la irtibat anlamına gelen dinden daha önemli bir şey olamayacağını, tüm varlığın toplamının bile Allah'ın yanında önemsiz olacağını zihinlere kazımaktadır. Kuran'ın sıfatlarından biri olan Zikir, Kuran'ın en önemli konularda Öğüt-Hatırlatıcı olduğunu ifade eder. İnsanların, hayatın merkezine En Önemli olanı yani Allah'ı koymalarını sağlayan tarih sahnesindeki rolü de, bu hususta öğüt ve hatırlatıcılığı da, Kuran'ın/İslam'ın önemini göstermektedir.

Allah'a-dine hayatında yer vermeyen insanın durumu, uçsuz bucaksız bir çöldeki karanlık ve derin bir kuyuda kalmış da çıkış şansı hiç olmayan birinin durumuna benzer. Ölüm durağıyla, tüm güzellikleriyle hayattan ve sevdiklerinden sonsuza dek ayrılacağını düşünenlerin çaresizliği ve zifiri karanlığı, hiç şüphesiz ıpıssız çölde kuyuda kalmış adamın durumundan çok daha korkunçtur. Kuran'ın bir sıfatı Hablullah'tır yani Allah'ın İpi'dir. Kuran, adeta o çöldeki

114 PEW anket şirketinin çalışmalarına bu konuda bakılabilir.

kuyuda zor durumda olan kişiye uzanan iptir. Çöldeki kuyu bahsedilen durumda kalan kişinin, bu durumdayken, çekirdek çıtlatıp da türkü söylemekle (KPC'cinin kuyudaki hali) meşgul olması ne kadar mantıklıdır? Allah'ın varlığını inkara karşı gerekli cevap verilebilir; daha önce atıf yaptığım kitaplarımda bunu gerçekleştirmeye çalıştım. İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu reddedenlere gerekli kanıtlar sunulabilir; bu kitapta ise bunu gerçekleştirmeye çalışmaktayım. Fakat İslam'ın, Allah'ın gönderdiği din olduğu anlaşıldıktan sonra, İslam'ın önemsiz olduğu veya hayattaki birçok olgudan biri olduğu, geniş hayat alanındaki ufak bir oda olduğu düşünülemez. Onun her şeyden önemli olduğunu anlamak için detaylandırılmış bir argümana ihtiyaç yoktur. KPC gibi hedeflerden bir an için kendini soyutlayıp, kendi kendini kandırmadan ufak bir tefekkür süreci bile bunu idrak etmeye yeterli olacaktır. Ümitsiz bir şekilde çöldeki derin kuyuda kalmış kişinin, önündeki iple ilgilenmemesi akla aykırıdır. Tek kurtuluş yolu olarak gözüken o ipe karşı, çekirdek ve türkü (KPC) tercihinden dolayı ilgisiz kalmak düşünülemez. Üstelik o ipin bu kuyudan kurtuluş yolu olduğunu bilip (Allah'a-İslam'a inandığını söyleyip de sonra bunu hayatlarında hiç önemsemeyenler gibi), bu ipi çekirdek ve türkü yüzünden önemsememek herhalde en üst seviyede bir basiretsizliktir. Modernitenin tuzağına düşmüş Müslümanların önemli bir bölümü, geniş hayat alanından izole, küçük bir odaya kilitlenmiş bir İslam tasavvuru geliştirseler de (sekülerizm ile birçoğunun kastettiği budur), Kuran'ın anlattığı İslam, bu "Müslümanların" anladığından çok farklı bir İslam'dır. Bu basiretsizliğin sebebi olan uyuşturucu ise KPC avcılığıdır. KPC'yi hayatın merkezine oturtma; sadece ateistlere, kapitalistlere, deistlere

(dinsizlere) mahsus değildir, kendisini "Müslüman" olarak niteleyenlerde de yaygındır.

İslam ya doğrudur ya yanlıştır. Doğruysa en büyük hakikattir; bizi ve her şeyi Yaratan ile ilişkide olmanın şansıdır. Doğruysa bu kadar önemli olacak olan ve milyarların hayatını şekillendiren İslam eğer yalansa; o zaman da elbette en büyük yalandır. Allah adına söylenen yalandan daha büyüğü olabilir mi? Fakat İslam, hiçbir durumda, asla sıradan olamaz. Asla onun mesajına kulak tıkamak, onu değerlendirmemek mümkün değildir. Ona karşı ilgisiz olmak, bahsedilen kuyudaki adamın ipe ilgisizliği kadar, hatta ondan daha büyük bir basiretsizliktir. Kuyudaki ip, bu kısa hayatın bir dönemini kurtarabilir, İslam ise ebedi hayatı kurtarabilir.

Bir de şöyle bir örnek düşünün: Bir gün, evinizden iki dakika yürüme mesafesinde olan işyerinize gittiniz ve orada tavla oynuyorsunuz. Bu sırada, evinizdeki komşunuz sizi telefonla arıyor ve evinizde ciddi bir yangın başladığını söylüyor. Evinizde küçük çocuklarınız uyuyordu, ayrıca çok değerli mallarınız da evde. Evi anahtarla açmazsanız çocuklarınızın ölebileceğini, mallarınızın gideceğini düşünüyorsunuz; bunun yanında, eve giderek evdeki çok kaliteli yangın söndürme sistemini çalıştırıp ve çocukları dışarı çıkarıp bu felaketi atlatabilirsiniz. Fakat bir anda komşunuzun yalan söyleme ihtimali aklınıza geliyor. Bu durumda ne yapardınız? Herhalde şöyle bir değerlendirmeyi yapmak yerinde olacaktır. Eğer yangın varsa bu durumda eve giderseniz çocukları ve malları kurtarmak gibi müthiş bir kazanç olacak, eğer eve gitmezseniz mallarınızı ve çocuklarınızı kaybetmeniz gibi büyük bir felaket olacak. Eğer yangın yoksa bu durumda eve giderseniz sevdiğiniz tavla oyunundan kısa bir süre mahrum kalacaksınız,

eğer eve gitmezseniz tavla oyununuza ara vermeden devam edeceksiniz. Bu durumda, yangının olma ihtimalinde harekete geçmemenin büyük kaybını düşünen her mantıklı kişi harekete geçecek ve tavla oyununa kısa bir süre ara vermekte tereddüt etmeyecektir. Bizim içinde olduğumuz durumu buna benzetebiliriz. Ölümün bizi ve sevdiklerimizi yok edecek olması, o yangından çok daha büyük bir felakettir. İslam, o yangından kurtulmanın imkanı; KPC, o yangından kurtulmak için bizi harekete geçmekten alıkoyan tavla oyunudur.

Verdiğim bu örnek, Allah'a inanmanın getireceği sonsuz kar olasılığına karşı Allah'ı inkarın getireceği sonsuz zarar olasılığını kıyaslayarak, Allah'a inanmayı öğütleyen Pascal'ın yaklaşımına benzetilebilir. Din felsefesi literatüründe "Pascal'ın Bahsi" (*Pascal's Wager*) olarak bilinen bu yaklaşımın benzerini İslam düşüncesi içerisinde Hz. Ali ifade etmiştir. Allah'ın varlığıyla ilgili delillerin önemine inanan ve bu konuda kitap yazan biri olarak, buna benzer bir yaklaşımı hiçbir zaman, "Allah'ın varlığının bir delili" gibi kitaplarıma dahil etmedim. Ateistlere yönelik bu tip yaklaşımları kullanmasam da, yukarıda verdiğim hayali örneklerin iki sınıf için önemli mesajlar içerdiği kanaatindeyim. Birincisi, Allah'a-İslam'a karşı bilinemezci (agnostik) bir tavır benimseyenlere mesajdır. Bu kesime, önceki örnekte olduğu gibi, ev yanıyor (hayat geçiyor), az vaktin var; bir an önce bir karar vermen lazım, bu önemli mesaja kulağını tıkayamazsın, bir an önce değerlendirmeni yapıp karar vermen lazım, sonra çok geç olur, diyen mesajdır. İkincisi, Allah'a-İslam'a inandığını beyan edip de, Allah'a-İslam'a hayatında gereken önemi vermeyenlere mesajdır. Bu kesime, önceki örnekte olduğu gibi, ev yanıyor (hayat geçiyor) ve bu yangını durdurma imkanı olduğunu

biliyorsun (İslam'ın hak olduğunu biliyorsun); bunu bilirken tavla oynayarak (KPC'ye dalarak) evin yanmasına, çocuklarının ve malının kül olmasına göz yumman en üst seviyede bir basiretsizliktir, diyen mesajdır.

Kısacası Kuran'ın içeriği, hayatın merkezine, hayatın merkezine konulması gerekli olanı koyar. Kuran, İslam'ın mesajına karşı duyarsız kalınamayacağını, asla "Allah'tandinden bana ne" denemeyeceğini ders veren Zikir (Öğüt-Hatırlatıcı) olarak, hayatları Allah merkezli şekillendirir. Hayatın, uyduruk hedeflerin (çöldeki kuyudayken çekirdek ve türkünün; ev yanıyorken tavlanın) peşinde geçmemesi gerektiğinin, hayatın olabilecek en anlamlı şekilde Allah'la irtibatla geçmesi gerektiğinin (İslam bu irtibatın adıdır) dersini verir. İslam'ın hayatın merkezinde olmaya ne layıksa O'nu koyması da "Neden Müslümanım" sorusuna vereceğim cevaplardan birisidir.

7-5-ANLAM, İYİ, DOĞRU VE GÜZELİN BİRLİKTELİĞİ

Anlam da, iyi de, doğru da, güzel de bizi çeker: Nereye? Niye? Hiç şüphesiz yaratılışımız (fıtratımız) gereği bunların dördünü de arzularız. Yaptığımız bir eylemin, anlamlı olması onun yapılmaya değer olması demektir. İyi olması, onun gerekli ahlaki yapıya uygun olması, kötülükten uzak olması demektir. Doğru olması, yalan ve yanlıştan uzak olmamız bir hayalin peşinde olmamamız demektir. Güzel olması, gerekli çekiciliğe sahip olup çirkinlikten uzak olması demektir.

Yapılması boş olanı gerçekleştirmeye çabalamak, ahlaken kötüyü yapmak, illüzyonun peşinde olmak, çirkini hedeflemek; anlam, iyi, doğru ve güzel birlikteliğinin tam tersidir. Bir

tek, bunların dördünün de olması gerekenin tam tersi şekilde olduğu durumda değil; bunların üçünde bir sorun olmayıp da sadece tekinin eksikliğinde bile yaptığımız eylemle ilgili ciddi bir sorun var demektir. Örneğin yaptığımız eylemin, ahlaki açıdan sorun taşımadığını, bir illüzyonun peşinde olmadığımızı, gerekli çekiciliğe sahip olduğunu; yani iyi, doğru ve güzelle ilgili bir sorunu olmadığını düşünelim. Bu durumda yaptığımız eylem boş bir işse, herhangi bir şekilde anlamlı değilse; yine de yapılmaya, kendisine vakit harcamaya değmeyecek bir eylem olur. Diğer yandan yapacağımız eylem eğer ahlaki açıdan sorunluysa, yani iyi değilse; isterse bir illüzyon olmasın, isterse estetik açıdan bir sorun taşımasın, yani doğru ve güzel olsun, kötü olması o eylemin yapılmaması için yeterlidir. İyi olmayan, kötü olan bir eylemi yapmamız değerli olamayacağı için onu yapmanın anlamlı olabileceği de düşünülemez. Ayrıca bir eylemin ahlaki açıdan sorun taşımadığını, gerekli çekiciliği taşıdığını, yani iyi ve güzel olduğunu fakat bir illüzyonun peşinde olduğumuzu düşünelim. Doğru bilgi üzerine kurulmamış olması bir eylemin yapılmaması için yeterlidir. Bir illüzyonun peşinde olup da bir eylemi yapmak değerli olamayacağı için onun yine anlamlı olabileceği düşünülemez. Bir de ahlaki açıdan sorun taşımayan, illüzyon olmayan bir eylemi düşünelim, yani bir an için bu eylemin iyi ve doğru olduğunu fakat çirkin ve itici olduğunu düşünelim. Güzel olmaktan uzak bir eylemi yapmamız da ciddi bir sorun olacaktır; eylemin güzel olmaması o eylemi yapmanın değerini de düşürecektir yani anlamla ilgili bir sorun da ortaya çıkacaktır. Görüldüğü gibi anlam; iyi, doğru, güzelden ayrı önemli bir kriter olmakla birlikte, aynı zamanda iyi, doğru ve güzel kriterlerinin karşılanmasına da bağlıdır.

Ancak Allah varsa anlam, doğru, iyi ve güzel vardır; Allah'ı reddeden için bunlar sadece illüzyonlardır. Bu söz, boş bir retorik değil. Neden boş bir retorik olmadığını aşağıda çok kısaca göstermeye çalışacağım. İlaveten, burada kısaca göstermeye çalıştıklarım anlaşılırsa şu iddiamın da boş bir retorik olmadığı anlaşılacaktır: İslam sadece bir hakikat değildir; her türlü hakikati hakikat yapan bir hakikattir. Anlamlı olanın peşinde olmak değerli bir şeyin peşinde olmak demek olduğundan, "anlam" tutulan istikamette gerekli motivasyonu verir; "iyi" ahlaki gereklilikleri ifade eder; "doğru" kavramı olmadan ne bilimsel ne de felsefi bir önermenin manası olabilir yani ne bilim ne felsefe mümkündür; "güzel" kavramı ise estetik ve sanatla ilgili değerlendirmelerin temelindedir. Kısacası varoluşsal hakikat (anlam), ahlaki hakikat (iyi), bilimsel ve felsefi hakikat (doğru), estetik ve sanatsal hakikat (güzel) ancak ve ancak Allah'a atıfla objektiflik, doğruluk kazanabilir. İslam ise Allah'ı tanıtan ve Allah'la-kul arasında ilişki kurduran sistem olarak; varoluşsal, ahlaki, bilimsel-felsefi, estetik-sanatsal olanın temelinin olmasını mümkün kılar. Kısacası en önemli hakikatleri hakikat yapar. Bu farklı alanların hakikatinin, İslam'ın sunduğu temele muhtaç olması ve İslam'ın vahdet anlayışı çerçevesinde bir araya gelebilmesi de İslam'ın İlahiliğinin delillerinden biridir.

Bundan önceki satırlarda, hayata anlamlı bir şekilde yön vermek için Allah'a ve Allah ile kul arasında ilişki kurduran İslam'a ihtiyaç olduğu gösterildi. Burada ise, bir şeyin anlamlı olması için iyi, doğru ve güzelle bağının da olmasının gerekmesine binaen; iyi, doğru ve güzelin Allah ve Allah'la ilişki kurduran İslam ile alakasına kısaca değinmeye çalışacağım. Bunların her biri, birer müstakil makale veya kitap konusu olacak kadar geniş mevzular olmalarına karşın, bunlara

kısaca değineceğim ve bu konuları daha geniş şekilde ele aldığım yerlere atıf yapacağım.

İYİ: "İyi" kavramı, ahlaki yargının temelindedir. *Fıtrat Delilleri* kitabımın ahlakla ilgili bölümünde ve daha kısa bir şekilde bu kitabın altıncı bölümünde bu konuyu ele aldım (tekrara düşmemek için burada, oralarda söylenenleri tekrarlamıyorum). Bahsedilen yerlerde gösterdiğim gibi, objektif anlamda "iyi" olanı, ancak Allah'tan gelen buyruklarla temellendirmek mümkündür. Ancak bireyi ve toplumu aşan yasalar ve yasaları empoze eden meşru bir otorite varsa objektif ahlaktan (objektif anlamda "iyiden"), yani ahlakın rasyonel temelinden bahsetmek mümkündür. İslam, bireyi ve toplumu aşan ahlaki yasaları empoze etmesi meşru tek otorite olan Allah'tan gelen ve bu yasaları ihtiva eden mesaj olarak bunu sağlar. Böylesi bir temel olmaksızın, "iyi" kişiden kişiye ve toplumdan topluma değişen izafi bir kavram olmaktan kurtulamaz. Elbette "iyi" olan birçok eylem, doğuştan (fıtrattan) gelen kapasiteyle yine anlaşılabilir ve "iyiye" göre eylemler gerçekleştirilebilir fakat "iyi" rasyonel temelsiz kalır. Kısacası bu temelden yoksun kalınca "iyiden" bahsedilemez; "iyi" olmayan ise anlamlı olamaz.

DOĞRU: "Doğru" kavramı, bilimsel ve felsefi yargılarımız kadar güncel en sıradan bilgilerimizin de temelindedir. *Fıtrat Delilleri* kitabımın akılla ilgili bölümünde bu konuyu ele aldım (burada bu konuyu kısaca özetleyeceğim). "Sandalye" dediğimizde, sandalye kelimesinin anlamını bilmemiz, üzerinde oturulması için yapılmış belli bir biçimdeki cisme sandalye demenin "doğru" fakat basketbol oynanan yuvarlak cisme sandalye demenin "yanlış" olduğunu anlamamıza bağlıdır. Frege'ye göre "doğru" ve "yanlış" (doğruluk değerleri

diye de anılırlar) en temel mantıksal objelerdir.[115] Allah'a atıf yapmadan anlamın ve iyinin rasyonel temeli olamayacağını (nihilizmi ve ahlaki izafiliği) birçok ateist filozof bile ifade etmiştir. Fakat "doğru" kavramına yaklaşımın, teist ve ateist paradigmalar arasında farklı olabileceği çok az kişinin farkına vardığı bir husustur. Materyalist-ateist felsefeyi benimsemiş olan ve tutarlı bir materyalist olmak için "eleyici materyalist" olunması gerektiğini savunan, biri nörolog diğeri felsefeci olan Patricia ve Paul Churchland çifti, beyinde "doğru" ve "yanlış" kavramlarının karşılığının olmamasına hazır olmamız gerektiği konusunda bizi uyarmışlardır. (Bu iddiada bulunanlar, bu iddialarını ifade ettikleri cümlelerin de "doğru" ve "yanlış" kavramları yoksa bir anlam içermediğinin farkında mı acaba?) Churchland çiftinin bu iddialarını alıntılayan Victor Reppert, doğruluk değerlerini elemenin entelektüel bedelinin çok ağır olduğuna, bu kavramları eleyen kimsenin bu kavramların yerini doldurmasının mümkün olmadığına dikkat çekmiştir.[116] Her ne kadar birçok materyalist-ateist, felsefelerinin gereğini tutarlı bir şekilde tespit etmekte ve kabullenmekte zorluk çekseler de, Churchland çiftinin doğru şekilde tespit ettiği gibi materyalist-ateist felsefenin tarif ettiği maddi dünyada "doğru" ve "yanlış" kavramlarına yer bulmak mümkün gözükmemektedir.

Doğayı incelediğimizde doğadaki hiçbir şeyin "doğru" veya "yanlış" kavramlarına karşılık gelmediğini, bu kavramların

115 Gottlob Frege, **Basic Laws of Arithmetic**, çev. ve ed. Philip A. Ebert ve Marcus Rossberg, Oxford University Press, Oxford, 2013.

116 Paul M. Churchland, "On the Ontological Status of Observals", **A Neuro-Computational Perspective: The Nature of Mind and the Structure of Science**, Bradford, Cambridge Mass., s. 150-151; Patricia Churchland, "Epistemology in the Age of Neuroscience, **Journal of Philosophy**, Ekim 1987, s. 548; Bu iki kaynaktan aktaran Victor Reppert, **C.S. Lewis's Dangerous Idea**, IVP Academic, Downers Grove, s. 76-77.

sadece zihne ait olduğunu anlarız. Bir botanik uzmanının bir ağacın yaşını tespit etmeye çalıştığını düşünelim (bu bilime dendrokronoloji denir); bunun için bu uzman ağacın gövdesindeki halkaları inceleyerek ağacın yaşını söyler. Eğer uzman ağacın yaşını bilemezse uzmanın "yanlış" olduğunu söyleyebiliriz. Bir an için bu ağaçta öyle bir bakteri türü olduğunu farz edelim ki bu bakteri türü ağaçların halkalarını bozarak ağaçların yaşının "yanlış" anlaşılmasına sebep oluyor olsun; bu durumda bu ağacın "yanlış" olduğunu söyleyebilir miyiz? Hiç şüphesiz hayır; bu ağacın yapısının yanıltıcı olduğunu söyleyebiliriz ama "yanlış" olan ağaç değil uzmandır. Zihne sahip olmayan hiçbir varlık için, insanların teknolojik hiçbir üretimi için, hatta birçok kişiyi yanıltabilecek bilgisayarlar için "doğru" ve "yanlış" kavramları yoktur. Bilgisayarla yapılan işleme zihinle bakıldığında "doğruluğun" veya "yanlışlığın" anlamı olur, bilgisayarın kendisi bu kavramların farkında değildir. Bu durumu, düşüncelerimizi bir defterin üzerine yazmamıza benzetebiliriz. Bir zihinle defterdekilere bakılmadığı müddetçe, fiziksel olarak defterin üzerindeki yazılar sadece mürekkep dağılımlarından ibarettir. Zihinle bu cümleler değerlendirildiğinde ancak "doğru" ve "yanlış" kavramları anlamlı olur; defterin kendisi için "doğruluğun" ve "yanlışlığın" anlamı yoktur. Nöronlarla oluşan biyokimyasal bir yapının doğru veya yanlış olduğundan bahsedilemez (önceden değinilen ağaçtaki yapının doğru veya yanlış olduğundan bahsedilemeyeceği gibi). Materyalist-ateist bir bilim adamı olan Francis Crick gibi zihni sadece ve sadece nöron-paketleri (*nothing but a pack of neurons*)[117] olarak gören bir materyalist-ateist için, Churchlandler gibi, "doğru" ve "yan-

117 Francis Crick, **The Astonishing Hypothesis: The Scientific Search for the Soul,** Simon and Schuster, Londra, 1994, s. 3.

lış" kavramlarını bile inkar etmeye gidecek sağduyuya en aykırı bir yolu tercih etmek dışında bir yol gözükmemektedir. Postmodernistler içerisinde de, Churchland çiftinden farklı yaklaşımlarla olsa da, evrensel bir "doğrunun" olmadığını veya olsa da bilinemeyeceğini ifade edenler olmuştur. Bunların felsefi atalarından biri olan Nietzsche de, ahlaki "iyinin" bir temeli olmadığını savunmasının yanında "doğrunun" olmadığını da savunmuştur. Nietzsche, bu durumda, anlamın olamayacağını ve "hiççiliğin" (nihilizm) bunun sonucu olması gerektiğini tutarlı bir şekilde görmüştür. Burada ifade ettiğim görüşlerin çoğuna, Nietzsche işitse katılırdı fakat ona göre Allah var olmadığı için yanıldığımı ifade ederdi.

"Doğru" ve "yanlış" kavramları başka bir şey üzerinden anlaşılamayan temel kavramlardır ve maddeye indirgenip madde üzerinden anlaşılmaları mümkün gözükmemektedir. Evrenin ve içinde var olan akıl sahibi varlıkların kökenini bilinçli, ezelden beridir akıl sahibi olan Allah'a bağlayan, genelde teizm ve özelde İslam açısından, akıl yürütme için şart olan bu temel özelliğin nasıl ortaya çıktığını anlamakta bir sorun yoktur. Zihin var olan ezeli unsurdur; İslam için zihne bağlı özellikleri maddeye indirgeyip açıklamak gibi bir zaruret mevcut değildir. Ezeli Zihin maddeyi var etmiş ve bu evrendeki sınırlı zihinlerin oluşmasını mümkün kılan şartlarla maddeyi tasarlamıştır; yoksa zihin maddenin tesadüfi bir bileşiminin neticesi değildir.

Ayrıca materyalist-ateist görüşün savunucularına göre akıl, doğal seleksiyonun etkin olduğu planlanmamış ve tesadüfi bir evrim süreciyle oluşmuştur. (Burada, sorunun, evrimin ve doğal seleksiyonlu bir sürecin savunulmasının değil fakat bu sürecin arkasında bir Bilincin olmadığının savunulması

olduğunu belirtmeliyim.)[118] Bu doğal seleksiyon sürecinde; yaşamaya ve üremeye uygun olmayanlar elenirken, uygun olanlar ise yaşamaya ve genlerini aktarmaya devam etmiştir. Fakat sadece yaşayanı ve üreyebileni seçtiği ifade edilen bir doğal seleksiyon mekanizmasına dayanılarak açıklanan bir tablo içerisinde akılla yapılan çıkarımların doğru olduğunu beklememiz için bir sebep yoktur. Çünkü bu tabloda, doğal seleksiyonun doğru akıl yürütmeyi yapanları seçmesi gibi bir anlatım yoktur. Materyalist-ateist evrim anlatımında, doğru bilginin seçimini gerekli kılacak veya insan zihni için farklı bir perspektif açacak hiçbir unsur yoktur; doğal seleksiyon, her canlı için, doğru bilgiyi değil yaşatan biyokimyasal yapıyı seçer. Akıl yürütme faaliyetinin planlanmamış ve tesadüfi bir doğal seleksiyon süreciyle oluştuğunu savunan bir materyalist-ateist, akıl yürütme faaliyetinin güvenilirliğini savunamaz duruma gelecektir.[119] Oysa teist paradigmada, akıl, Allah'ın verdiği bir armağandır (Allah hangi süreçle vermiş olursa olsun). Akıl, Allah'ın kudret ve sanatının öğrenilmesi ve takdir edilmesi gibi amaçlar da gözetilerek verilmiştir; bu paradigmada, sınırlı bir şekilde olsa da, aklın veriliş amacı, belli doğrulara ulaşmasıdır. Eğer matematiksel işlemleri yapmak için üretilmiş bir hesap makinesinin yanında planlanmamış ve tesadüfi süreçlerle oluşmuş fakat matematiksel işlem yapma özelliği de kazanmış bir hesap makinesinin varlığından bahsedilse, hangisiyle yapacağınız işleme güvenirdiniz?

118 Caner Taslaman, **Bir Müslüman Evrimci Olabilir Mi?,** Destek Yayınları, İstanbul, 2018.

119 Plantinga'nın bu konudaki görüşleri için bakınız: Alvin Plantinga, **Warrant and Proper Function**, Oxford University Press, New York, 1993; Alvin Plantinga, "Natüralizme Karşı Evrimsel Argüman", çev. Fehrullah Terkan, **Allah, Felsefe ve Bilim**, ed. Caner Taslaman ve Enis Doko, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 175-225.

Materyalist-ateist görüş ile teizm arasında değerlendirmeleri yapan akıldır, aklın güvenilirliğini sarsan bir görüşü (materyalist-ateizm) savunanların ise akılla materyalist-ateizmin doğru olduğu sonucuna vardıklarını söylemeleri bile mantıken sorunludur. Ezeli unsurun akıl sahibi Allah olduğu fikrini insanlara ulaştıran İslam; aklın, Allah'ın verdiği bir nimet olduğunu ve "doğru" bilgiye ulaşmak için çalıştırılması gerektiğini insanlara öğretmektedir. Dünyadaki geniş kitleler üzerinde etkin olan dinler arasında İslam kadar aklı çalıştırma vurgusu yapan bir din yoktur. İslam, aklın temel kavramı "doğrunun" illüzyon olmadığı bir paradigma sunar. Ancak Allah'la insanları buluşturan bir paradigmanın içinde "doğru" kavramından bahsedilebilir. "Doğru" kavramı olmadan anlamdan bahsedilemeyeceği için "doğrunun" varlığı da anlamın yitirilmemesi için önemlidir.

GÜZEL: "Güzel" kavramı, estetik ve sanatla ilgili yargılarımızın temelindedir. Neyin güzel neyin çirkin olduğuyla ilgili birçok yargımızın toplumdan topluma değiştiği söylenebilir. "İyi" (ahlak) ile ilgili olduğundan çok daha fazla izafilik iddiası "güzel" (estetik, sanat) alanındaki yargılarla ilişkilidir. Bir müzik parçasını bir toplum çok beğenirken diğeri hiç beğenmeyebiliyor. Fakat bir manolyayı, bir karanfili, bir sümbülü acaba güzel bulmayacak var mı? Veya masmavi bir denizi? Veya bülbülün ötüşünü? Bunlardan çok daha önemlisi, güzelle ilgili yargılarında uzlaşamayan toplumlar bile "güzel" yargısını kullanmakta uzlaşırlar. Güzel olan her neyse, bir şeylerin "güzel" olduğu konusunda, "güzel" olmanın değerli, arzu edilir olduğu konusunda birbirleriyle hiç ilişkide olmayan kabileler bile hemfikirdir. Bu yüzden neyin "güzel" olduğu tartışma konusu olsa da, insanın doğasından gelen

(fıtrattan gelen) "güzel" ile yargıda bulunma izafi değildir. "Güzel" olanın çekici, değerli ve arzulanır olduğu, "çirkin" olana göre tercih edilir olduğu şeklinde tanımlamalar da, her toplumca rahatlıkla kabul edilecektir. "Güzeli" meydana getirenin değerli olduğu; "güzelin" bir işaret levhası gibi kendisini ortaya çıkartanın değerli oluşunun tanığı olduğunda da farklı kültürlerin birçok üyesi uzlaşacaktır.

Peki, evrende ortaya çıkan formlar, ister bir manolyanın ister bir denizin formu olsun, materyalist-ateist paradigmada iddia edildiği gibi, sadece ve sadece bilinçsiz atomların veya enerjinin belli şekilde bir araya gelmesinden ibaretse, bu şekilde ortaya çıkan bir formun "güzel" (değerli, takdir edilir) olmasının mantıksal bir temeli var mı? Atomların bir şekilde değil de diğer bir şekilde yan yana gelmesini değerli bulup da "güzel" olarak tanımlamak, bu paradigmada, bir illüzyondan ibaret olmaz mı? "Güzel" ile ilgili algımızın dış şartları böyleyken, bu algıyı iç dünyamızda hissetmemizi sağlayan, sadece vücudumuzda salgılanan bazı kimyasallarsa, o zaman karnımızın guruldaması gibi biyolojik bir hadiseden "güzel" ile ilgili algımızın bir farkı var mı? Materyalist-ateizmin ortaya koyduğu paradigma içerisinde, bir şeyleri "güzel" olarak nitelendirip, değerli olduğunu düşünmeyle ilgili algının bir illüzyona karşılık geldiği rahatlıkla söylenebilir. Bu paradigmada, bilinçsiz atomların bir şekilde değil de diğer bir şekilde birleşmesini değerli bulup da "güzel" olarak nitelendirme ve karnımızın guruldamasını değil de "güzel" algımızı değerli olarak tanımlama, genlerimizin oynadığı bir oyundan ibaret görülecektir.

İslam'ın sunduğu Allah merkezli varlık anlayışı ise "güzel" algımızı da illüzyon olmaktan kurtarır. Bu anlayışa göre

evrende ortaya çıkan formların arkasında Allah'ın ilmi ve kudreti mevcuttur. Nitekim Kuran'da, dünyadaki kitleler üzerinde etkili hiçbir dinde olmadığı kadar, evrende gözüken olgular üzerinde tefekküre davet vardır. Kuran, Allah'la "güzellik" arasında bağ kurar ve "**Oluşturanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir**" (23-Müminun Suresi 14) ve "**O, her şeyi güzel yapmıştır**" (32-Secde Suresi 7) der. Sanatçıların ortaya koydukları sanat eserleri de, Allah'ın yarattığı maddede, Allah'ın maddeye koyduğu potansiyelin ortaya çıkmasının bir sonucu olarak vardır.[120] Bu bakış açısı, doğa ve sanatçılar gibi araçsal sebepler aracılığıyla evrende ortaya çıkan formların değerli olduğunu gösterir. İçimizdeki "güzel" algısı; bu değerli olmayı kavramamızı, araçsal sebepler aracılığıyla ortaya çıkan "güzelliğin" Gerçek Sahibi'ni takdir etmemizi destekler. Bu varlık anlayışında "güzel" bir illüzyon değildir fakat Yaratıcıya yönelten, onun sanatını takdir etmeye yarayan bir işaret levhasıdır. Bu işaret levhası bize; Maşallah (Allah'ın iradesiyle olmuştur), Sübhanallah (Allah eksikliklerden uzaktır), Elhamdulillah (övgüler Allah'adır), Allahuekber (Allah en büyüktür) dedirtir.

İslam'ın varlık anlayışında, evrende ortaya çıkan formların, örneğin masmavi bir deniz manzarasının arkasında Allah'ın ilim ve kudreti vardır. Maddenin bu şekilde gözükmesi, salt olarak atomların bir araya gelmesinin bir sonucu değildir fakat Yaratıcının planlarının bir ürünüdür. "Güzel" olan hayretimizi çeker, hayretten tefekküre açılan bir kapı vardır; bunlarla ise "güzel" olarak algıladığımız hayretimizi çeken nesnelerin arkasında, bunlardan daha önemli, bunların bizi yönlendirdiği

120 Bu konuda **Allah'ın Varlığının 12 Delili** kitabımdaki 4. delil olan "Evrenin Potansiyeli Delili"ni okumanızı tavsiye ederim.

bir Hakikatin olduğu sonucuna ulaşırız. "Güzel" olarak nitelendirdiklerimiz, bir işaret levhası gibi kendisi dışındaki Allah'ın ilim ve kudretine sevk etmektedir. Buna göre karşımızda duran dünya, illüzyon olmayan "güzel" ve "hayret" unsurlarını barındırıp Allah'a ulaştıran bir köprü olduğu için değerlidir. Evren, atomların rastgele bir araya gelip ayrıldığı bir yer olmaktan çok daha yüksek bir anlama ve öneme sahiptir. Bu, KPC kaynağı olmak dışında bir değer atfedilmeyen dünya için ciddi anlamda bir değer kazanma demektir. İslam'ın evrenle ilgili dersini iyi anlayan; içimizdeki "güzel" algısının, her şeyden önce, "güzel" olarak nitelendirdiklerimiz vasıtasıyla Allah'ın sanatını takdir etmemiz için olduğunu kavrar. İçimizdeki "güzel" ile ilgili algı, deneyimlediğimiz güzelliğin asıl sebebi olan Yaratıcının ilim ve kudretini takdir etmemiz için fıtratımıza konulmuş bir histir. Bu his, genetik materyal olarak belli kimyasallarla aktarılıyor, vücudumuzdaki belli kimyasalların hareketi sayesinde "güzel" algımız oluşuyor olabilir ama bu hisse sahip oluşumuz maddeyi aşkın Yaratıcımızın planının sonucudur.

Bu anlayışa göre "güzel" kavramı, dünyadaki yaşamımıza katkıda bulunmasının yanı sıra (sağlıklı eş seçimi, sağlıklı gıda seçimi gibi dünyevi birçok menfaati de "güzeli" tercih etmek destekler), bundan çok daha ulvi bir maksada sahiptir. "Güzel" hissimiz, bizi madde üzerinden madde ötesine götürerek gerçek anlamda takdir edilmesi gerekli Yaratıcımızı takdir etmemizi ve şükretmemizi sağlar. Yaratılışın sahibi Rabbimizle bağ kurmamıza bu kavram hizmet eder. İslam, varlık ile Yaratıcısı arasındaki bağı göstererek karşımızda olan evrenin bir gürültü değil bir müzik, saçılmış boyalar değil bir resim olduğunu görmemizi sağlar. Müziği anlamak

için, notaları teker teker duymakla kalmayıp bütünlük içinde algılayabilmek gereklidir. Nazca Çizgileri gibi resimleri görmek için ise yeryüzüne kuşbakışıyla bakabilmeyi becermek gereklidir.[121] İslam, yaratılan varlığa bütünlük içinde ve kuşbakışı bakmamızı mümkün kılan bir bakış açısı sunar. Yaratılan formların rastgele olmadığını, Allah'ın sanatının sonucu olduğunu söyler. Yaratılış, dünya, imtihan, ahiret bağlantısını kurarak resmin tümünü görmemizi ve yaratılışın bu çerçevede "anlamlı" ve "güzel" olduğunu görmemizi; karşımızdakinin gürültü değil müzik, saçılmış boyalar değil resim olduğunu görmemizi sağlar. Bazılarına göre İslam'ın bakışı; gürültüyü müzik sanan, saçılmış boyaları resim sanan bir saflık, bir romantizmdir. İslam'a göre, müziği gürültü sanmak, resmi rastgele saçılmış boyalar sanmak, güzelliğin ihtişam ve coşkusunu algılayamamak; kalplerin katılaşması, kulakların sağırlaşması, gözlerin körleşmesidir.

Böylesi bir temel olmaksızın, "güzel", mide guruldaması gibi bir kimyasal süreç olmaktan kurtulamaz. Bu temelden yoksun kalınca "güzellikten" bahsedilemez; "güzellik" olmayınca ise anlamda ciddi bir eksiklik olur. İslam, anlamın (varoluşsal çığlığın), iyinin (ahlaki çığlığın), doğrunun (aklın çığlığının) ve güzelin (estetik çığlığın) karşılığını bulmasını; bunların hepsinin, bir arada, temele sahip olmasını sağlar. İslam'ın verdiği temelde anlamlı olan (yapılmaya değer olan); erdem (iyi), bilgelik (doğru) ve çekicilik (güzel) ile bir arada olma imkanına kavuşur; gerçek anlamda mutlu evlilik budur. İslam hem akla hem duyguya hitap eder, hem de

121 Nazca Çizgileri, binlerce yıl önce Peru'daki çöllerin zeminine yapılmış, nasıl yapıldığı hala gizemini koruyan resimlerdir. Bu çok büyük geometrik desenlerin ve hayvan ile bitki çizimlerinin varlığı, ancak kuşbakışıyla çok yukarıdan bakılınca anlaşılabilmektedir.

fıtratımızın anlam, iyi, doğru ve güzelle ilgili çığlıklarına ab-ı hayat sunar. Allah'ın içimize koyduğu anlam arayışı, karşılığını ancak bu büyük hakikatlerin hepsinin bir arada gerçekleşmesiyle bulabilir. İslam'ın vahdetinin, bu dört önemli unsura temel sağlayıp hepsini buluşturabilmesi; en derinimizden yükselen bu çığlıklar vasıtasıyla Allah'ın bizi İslam'a yönelttiğinin bir göstergesidir. Allah'ın, içimize koyduğu en önemli arayışlara cevap veren adresin adıdır İslam.

8. BÖLÜM

KURAN VE İNŞA ETTİĞİ ZİHİN

Kuran sunduğu iman, koyduğu ilkeler, emirleri, yasakları, tavsiyeleriyle zihinleri inşa etmektedir. Unutmamalıyız ki bu zihin inşası 7. yüzyılda insanlara ulaşmış bir kitap ile olmaktadır. Önceden ele alınan, Kuran'ın, insanların hayatının merkezine Allah'ı koyması, olağanüstülükleri, tarihte oynadığı rol ve anlam sunması gibi önemli özelliklerinin yanına Kuran'ın çağını aşan şekilde zihinleri inşa etmesini de eklemeliyiz.

Gerçekten de Kuran, insanlarla buluştuğu çağda, o çağı aşacak şekilde zihinleri inşa etmiş midir? Yoksa "çağı aşan zihin inşası" olarak görülen özellikler 7. yüzyıl Mekke ve Medine'sinde yaşamış Muhammed'e atfedilebilir mi? Bu bölümde somut örnekler üzerinden bu konuyu ele alacağım. İnsan hakları, yönetim ilkeleri, savaş ilkeleri, bilimsel zihin ve çevre bilinci gibi konuları bu bölümde kısaca inceleyeceğim. Örneğin bilimin insanlık için ne kadar önemli olduğu modern çağın başlangıcından bu yana yaygın olarak takdir edilmektedir ama böylesine bilimi takdir eden bir zihniyetin hakim olmadığı 7. yüzyılın Arap yarımadasında zihinlerin bu yönde şekillenmesinin harikalığına dikkat çekmeye çalışacağım. Bir yandan Kuran'da, insanlık için çok önemli konularda, çağın kısır bakış açılarını aşan ifadeler olduğunu ortaya koymaya çalışırken, bir yandan da Kuran'ın bu önemli hususlarda zihinleri şekillendirme tarzı ve koyduğu ilkeler sebebiyle rehber edinilmeye layık kaynak olduğunu göstermeye çalışacağım.

8-1-ADALET

4-Nisa Suresi 58: **Gerçekten de Allah, emanetleri sahiplerine teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah, size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, işitendir, görendir.**

Kuran'ın insanlara ulaştırdığı mesajlar içerisinde adil olmak önemli bir yere sahiptir. Kuran'ın birçok ayetinde adaletli olma emriyle karşılaşırız. Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemde Arap yarımadasında, kavimlerin çıkarlarını adalet ilkesinin üzerinde gözetecek şekilde davranma eğilimi yaygındı; kendi kavminden olana zalim olsa bile yardımcı olmayı öven bir dayanışma ahlakı yaygındı. Kuran, ilk muhatapların bu yaygın eğiliminin olduğu ortamda, adalet ilkesinin bir topluluğa duyulacak bağlılıktan daha önemli olduğunu vazetti.

5- Maide Suresi 8: **Ey iman edenler! Adil tanıklar olarak, Allah için, hakkı ayakta tutun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletten alıkoymasın. Adaletli olun. Bu, takvaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Gerçekten de Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.**

Adalet açısından en temel ilkelerden biri mensup olunan ırk, millet, kabile gibi aidiyetlerden dolayı ayrımcılığa tabi tutulmamaktır. Aşağıdakiler ve benzeri Kuran ayetleri, farklı kabilelerden veya farklı ırklardan olmayı, üstünlük sebebi olarak değil fakat Allah'ın yaratmasındaki bir çeşitlilik olarak göstermektedir.

49-Hucurat Suresi 13: **Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, Ondan en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır.**

30-Rum Suresi 22: **O'nun delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Gerçekten de bunda bilenler için dersler vardır.**

Üstünlüklerini mensup oldukları toplum üzerinden tanımlamaya çalışanlara Kuran, toplumsal aidiyetlerin bir üstünlük sebebi olmadığının, üstünlüğün Allah ile ilişki ve erdemli davranma gibi kriterlerle belirlendiğinin dersini vermiştir. Binlerce yıl beyaz, siyah, sarı ırk gibi renk farklılıkları temelinde ırksal ayrımcılık yapıldığı ve ırksal farklılıklar üzerinden birçok zulmün işlendiği hepimizin malumudur. "Bilinen birkaç bin yıllık insanlık tarihinde, adaletsizliklerin ve insan hakları ihlallerinin en önemli sebepleri nelerdir?" diye sorulsa, hiç şüphesiz, ırksal ayrım bu konudaki listenin başlarında yer alacaktır. Kuran, renk (ırk) farklılıklarını Allah'ın yaratmasındaki bir çeşitlilik olarak tanıtmış ve bunun üzerinden üstünlük iddialarını reddetmiştir.

Birçok toplumda, zenginlerin kayırıldığına ve fakirlerin zenginler karşında haklarının ihlal edildiğine tanık olmaktayız. Ayrıca yönetici konumda olanların ve adaleti dağıtma vazifesini üstlenenlerin, yakınlarını kayırmaları da önemli bir sorun olabilmektedir. Kuran adalet ve insan hakları açısından bu önemli hususlarda şu uyarıyı yapmıştır:

4-Nisa Suresi 135: **Ey İnananlar! Kendiniz, anne babanız ve yakınlarınız aleyhlerine bile olsa, Allah için şahitler olarak adaleti gözetin. Onlar ister zengin, ister fakir olsun. Allah onlara daha yakındır. Adaletten dönüp de heveslerinize uymayın. Eğer eğrilik gösterirseniz veya yüz çevirirseniz bilin ki Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır.**

Kuran'da Hz. Muhammed'e, kendisine kötülük yapanlara karşı da adil bir tutum benimsemesi emredilir. Peygambere

yapılan kötülükler bile adaletsiz davranmak için mazeret olamıyorsa, hiç kimse kendisine yapılan kötülükleri adaletsizliğin gerekçesi olarak sunamaz.

5-Maide Suresi 42: **Hep yalana kulak verir, durmadan haram yerler. Sana gelirlerse, ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir zarar veremezler. Aralarında hükmedecek olursan adaletle hükmet. Şüphesiz, Allah adil olanları sever.**

Kuran'da adalet açısından çok önemli hususlarda uyarılar yapılmıştır. Irksal ayrımın, kabile kayırmacılığının, zengin fakir farkı gözetmenin, yakınlara imtiyaz tanımanın, düşmanlara karşı adaletsizliği meşru sanmanın önü kapatılmıştır.

8-2-FİKİR ÖZGÜRLÜĞÜ

Tarih boyunca, birçok kültürde, farklı fikirlere karşı çok düşük tolerans olmuştur. Birçok toplumda kabilenin, devletin veya imparatorluğun resmi ideolojisinin fikir olarak benimsenmediğinin beyan edilmesi bile mümkün değildi. Böylesi bir fikir beyanı hapse atılmaktan öldürülmeye kadar birçok cezayı beraberinde getirebilirdi. Oysa Kuran'a göre Allah'ın varlığını veya İslam'ı inkar etmenin dünyevi hiçbir cezası yoktur. Burada şu farka da dikkat edilmelidir; bir devletin ve İslam'ın ontolojik iddiası arasında çok büyük fark vardır. Bir devlet, insanların kurallarına bağlı yaşadığı, siyasal bakımdan örgütlü olan bir yapıdır, birçok zaman kendisine bağlı bireyler üzerinde geniş haklar iddia eder ama insanların ve evrenin yaratıcısı olduğu ve öldükten sonra insanları yargılayacak bir varlık olduğu iddiasında değildir. Oysa İslam, evrenin ve insanların Yaratıcısının insanlara gönderdiği bir sistem olduğu ve bu sistemin sahibi olan Allah'ın insanları öldükten

sonra yargılayacağı iddiasındadır. Devletin ontolojik iddiasında, devlet bireylerin yaratıcısı olmadığı için, devletin zihinlerin nasıl düşünmesi gerektiğini dikte etmesi için meşru bir temel gösterilemez. Oysa İslam Allah'ın sistemidir; bireylerin yaratıcısı olan ve ahirette yeniden yaratacak olan Allah'ın ise insanların nasıl düşünmesi ve eylemde bulunması gerektiğini belirlemesi meşru hakkıdır. Buna rağmen İslam'da, tam bir fikir özgürlüğü vardır; din konusundaki inanç ve eylemlerin özgür irade ile gerçekleşmesi gerekir. Allah'ı inkar etmenin, İslam'ı inkar etmenin, putperestliğin, Müslüman iken başka bir dine geçmenin (mürtedliğin), hatta İslam'ın değerlerini alay konusu etmenin en ufak bir dünyevi cezası yoktur. Her ne kadar; mürtedliğe, dinle alay etmeye ve inanan bir Müslüman'ın dini ibadetlerini yapmamasına fıkıh alanında bazı cezalar öngörülmüş olsa da, bu cezalar Kurani bir temelden yoksundurlar ve Kuran ile çelişmektedir.

10-Yunus Suresi 99: **Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi topluca iman ederlerdi. O halde, inansınlar diye insanları sen mi zorlayacaksın?**

İslam, her bireyin özgür iradesiyle inanmasını veya inkar etmesini ister. İnanmayı değerli kılan da budur; özgür iradeyle İslam'ı kabul etme veya etmeme, uygulama veya uygulamama şansı varken tercihin olumlu yönde kullanılıyor olması değerlidir. İnanç veya uygulama alanındaki baskılar, ikiyüzlü (münafik) insanlar üretmekten başka bir işe yaramaz. Bunlar ise İslam açısından en zararlı kimselerdir. Kuran'da, aşağıdaki ayetlerde görüldüğü gibi, Allah'ı inkar edenler ahiret cezasıyla korkutulur ama bunlara hiçbir dünyevi ceza öngörülmez.

16-Nahl Suresi 106: **Kim iman ettikten sonra Allah'ı inkar edip -kalbi iman ile dolu olduğu halde baskıyla**

zorlanan hariç- göğsünü inkara açarsa, işte Allah'ın gazabı bunlaradır. Onlar için büyük bir azap vardır.

Dikkat edilirse Nahl Suresi 106. ayete göre baskı sonucunda Allah'ın inkar edilmesi gerçek inkar sayılmamaktadır. O zaman, baskıyla bir insanın Müslüman olması veya Müslümanlıktan başka bir dine dönmek istiyorsa zorla bunun engellenmesi nasıl "Müslüman olmak" sayılır? Zorla İslam'ın reddettirilmesinin bir değeri yokken, zorla İslam'ın kabul ettirilmesinin bir değeri olabilir mi? Bazı fıkıh ekolleri toplumda disiplini sağlamak için ne görüş beyan etmiş olursa olsun, İslam dininden başka dine dönenlerin öldürülmesi veya herhangi bir cezaya çarptırılması mümkün değildir. Nitekim şu iki Kuran ayetinde İslam dininden dönenlerden, yani terimsel ifadesiyle "mürtedlikten" bahsedilmektedir fakat onlara hiçbir dünyevi ceza öngörülmemektedir.

2-Bakara Suresi 217: **… Sizden kim, dininden döner (mürted olursa) ve kafir olarak ölürse, onların yaptıkları işler dünyada da ahirette de boşa gider. Onlar Cehennemliktirler ve orada devamlı kalırlar.**

5-Maide Suresi 54: **Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (mürted olursa) bilsin ki; Allah, onların yerine, kendisinin sevdiği ve kendisini seven, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. Bunlar Allah yolunda mücadele ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah kapsayıcıdır, bilendir.**

Bakara Suresi 217. ayette mürted olduktan sonra kafir olarak ölenlerden bahsedilmektedir. Eğer mürtedlerin öldürülmeleri gerekseydi, bu hal üzere yaşayıp kafir olarak "ölmelerinden" değil, "öldürülmelerinden" bahsedilmesi gerekmez miydi? Maide Suresi 54. ayette ise mürtedlerin dinden

dönmesiyle İslam'ın bir şey kaybetmeyeceği anlatılırken herhangi bir dünyevi ceza gündeme getirilmez. Benzer şekilde Ali İmran Suresi 86. ayette, iman ettikten sonra kafir olanlardan bahsedilmekte fakat dünyevi bir öldürme cezasından bahsedilmemektedir. Aksine Ali İmran Suresi 89. ayette, bunlar daha sonra tövbe ederlerse Allah'ın bağışlayıcılığı hatırlatılmaktadır; eğer dinden dönenin cezası öldürülme olsaydı daha sonra tövbe şansı bulması mümkün olmazdı. Kısacası dinden dönenlerin öldürülmesi yönünde alınmış olan kararlar Kuran ile çelişmektedir. Benzer şekilde İslam'ın değerleriyle alay edenlerin öldürülmesiyle ilgili kararlar da İslam ile çelişmektedir. Her Müslüman kendi değerleriyle alay edilmesinden rahatsız olur ama Kuran böyle bir terbiyesizliği yapanlara karşı şiddet kullanmaya izin vermemiştir. Kuran'ın izin verdiği fikir özgürlüğü, ilk muhataplarının ve vahyedildiği asır ve bölgenin çok üzerinde bir seviyededir. O dönemde Kuran'ın böylesine zihin inşasına rağmen, Hz. Muhammed'in vefatından sonra kurulan devletlerdeki hukukçular, birçok zaman, Kuran'ın sunduğu fikir özgürlüğünün etrafından dolanmışlardır.

4-Nisa Suresi 140: **O (Allah), Kitap'ta size şöyle bildirdi: "Allah'ın ayetlerinin inkar edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir konuya geçinceye kadar kafirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz.**

5-Maide Suresi 58: **Onlar, birbirinizi namaza çağırdığınızda onu alay ve oyun konusu edinirler. Bu, gerçekten de düşünmeyen bir topluluk olmalarındandır.**

Görüldüğü gibi, Nisa Suresi 140. ayette, Kuran ayetleriyle alay edildiğini işiten Müslümanlara, bu alay esnasında alayın yapıldığı mekanı terk etmeleri söylenmekte fakat şiddet kullanmaları tavsiye edilmemektedir. Maide Suresi 58. ayette

ise namaza yapılan çağrıyla (ezanla) alay edenlerden bahsedilmekte, yine herhangi bir şekilde şiddet tavsiye edilmeden bunu yapanların düşüncesizliği anlatılmaktadır. Bu iki sure, Müslümanların belli bir güce kavuştuğu Medine döneminde inmiş surelerdir; daha güçsüz olup da sonradan göç etmek zorunda kaldıkları Mekke dönemine ait sureler değildir. Kısacası hiç kimse, bu surelerin Müslümanların güçsüzlük dönemine ait olup da bu yüzden İslam ile alay edenlere karşı şiddet kullanılmadığını söyleyemez. Yine Medine döneminde inen bir surede, Müslümanlara, kendileriyle alay edenlere karşı şiddet kullanmaları değil, sabretmeleri söylenir:

3-Ali İmran Suresi 186: **Elbette mallarınızla ve canlarınızla imtihan edileceksiniz ve sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve müşriklerden birçok incitici sözler işiteceksiniz. Eğer sabreder ve sakınırsanız, bilin ki bu, üzerinde kararlılık gösterilecek işlerdendir.**

Görüldüğü gibi Kuran'da, değil sadece fikir özgürlüğüne, karşı tarafın şiddete başvurmadan İslami değerlerle alay etmesine karşı bile tolerans vardır. Karşı tarafın alayına bile şiddet uygulanamıyorsa, İslam'a aykırı fikir beyanlarına karşı bir şiddet uygulanması söz konusu olamaz. Bu yüzden İslami değerlerin gereğince uygulandığı yerler; bir ateistin, bir putperestin, bir deistin veya herhangi bir fikri benimsemiş bir kimsenin, benimsediği görüşünü bir ceza korkusu olmadan rahatça beyan edebileceği yerler olmalıdır. Müslümanlar eğer bu ortamı sağlayamıyorlarsa, ne yazık ki birçok zaman İslam ile Müslümanlar arasında fark olabildiğini unutmamak gerekir. Bu kitabın odak noktası ise Müslümanlar değildir; İslam'dır.

Bir bireyin Müslüman olmamasına, Müslüman birinin Müslüman kalmamasına dünyevi bir ceza öngörülemeyeceği gibi, İslam dinini benimseyen birinin dininin gereklerini yerine

getirmemesine de dünyevi bir ceza öngörülemez. İslam'a inanmak gibi İslami imana uygun eylemlerde bulunmak da özgür iradeyle olmalıdır. Zorla kıldırılan bir namazın jimnastik hareketlerinden, zorla tutturulan bir orucun diyetten farkı yoktur. Nitekim Kuran'da namaz, oruç, hac gibi ibadetler birçok yerde geçmekle beraber, bu ibadetlerin geçtiği yerlerde tek bir kez bile bu ibadetlerin yapılmamasının karşılığında dünyevi bir ceza öngörülmemiştir. Aşağıdaki Kuran ayetleri, dinle ilgili her türlü zorlamanın reddedilmesi gerektiğini göstermektedir.

2-Bakara Suresi 256: **Dinde zorlama yoktur. Gerçekten de doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır. O halde kim kötülüğün merkezi olan güç odaklarını reddedip Allah'a inanırsa, kopmayan sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah işitir ve bilir.**

17-İsra Suresi 15: **Kim doğru yolda giderse ancak kendisi için doğru yoldadır. Kim de sapıklık ederse yalnız kendi aleyhine sapmıştır. Hiçbir günahkar başkasının günahını taşımaz.**

88-Gaşiye Suresi 21: **Öğüt ver, çünkü sen ancak öğüt verensin.**

22: **Sen, onlar üzerine bir zorlayıcı değilsin.**

8-3-YÖNETİM İLKELERİ

Kuran, detaylı bir şekilde siyasi bir sistem tarifi yapmamıştır. Ne tarihte uygulanmış olan halifelik sistemine ne de modern dönemde uygulanan başkanlık veya yarı başkanlık sistemine benzer bir sistem Kuran'da tarif edilmiştir. Kuran'ın söyledikleri kadar söylemedikleri de önemlidir. Bu hususa, bu bölümün son başlığında, Kuran'ın "bilinçli suskunluklarını" ele alırken değineceğim. Kuran, kendi çağının etkisiyle

yazılmış insan elinden çıkmış bir kitap olup, Hz. Muhammed sonrası için Arap kabilelerinkine benzer bir yönetim şemasını dini bir emir gibi buyurmuş olsaydı; kısa zamanda çok hızlı genişlemeyle oluşan yeni durumlara ve günümüzdeki gibi teknolojinin sunduğu yeni imkanların siyasi yapıları etkilediği dönemlere uyumda büyük zorluklar yaşanırdı. Kuran, detaylı bir siyasi yapı emretmeyerek, değişen koşul ve şartlara uygun olarak Müslümanların nasıl yönetileceklerini kendilerinin belirlemesine kapı açmıştır. Elbette böyle bir durumda, yönetim yapısını oluşturanlar, oluşturdukları yapının olumlu ve olumsuz yönlerinin mesuliyetini üstlenmiş olmaktadırlar. Buna karşın Kuran, yönetimle ilgili konularda tamamen sessiz kalmış da değildir. Kuran'da her çağ için geçerli yönetim ilkeleri bulunmaktadır. Bu başlık altında bunların bir kısmına değineceğim.

1-ADALET: Öncelikle yukarıda ele alınan adalet ilkesinin, hayatın başka alanlarında olduğu gibi yönetim ilkesi olarak da çok önemli olduğunu hatırlayalım. Siyasi yapının şekli, tarihte yer aldığı dönem ne kadar değişiklik gösterirse göstersin adalet ilkesi her halükarda değişmemesi gereken bir yönetim ilkesidir.

60-Mümtehine Suresi 8: **Gerçekten de Allah, adaletli olanları sever.**

2-MERHAMET: Kuran'da insanların birbirlerine karşı merhametli bir şekilde yaklaşması birçok Kuran ayetinden anlaşılan bir ilkedir. Aynı ilke, yöneticilerin yönetilenlere karşı da takınması gereken önemli bir yönetim ilkesidir. Kuran'da, Hz. Muhammed'in Müslümanlar için "güzel bir örnek" (*usvetun hasenetun*) olduğu ifade edilmiştir (33-Ahzab Suresi 21). Yaşadığı dönemde Müslümanların siyasi lideri de olan Hz. Muhammed'in, etrafındaki insanlara merhametli yaklaşımı

Kuran'da anlatılmıştır ve bu da daha sonraki tüm yöneticiler için geçerli bir yönetim ilkesidir:

3-Ali İmran Suresi 159: **Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için bağışlanma dile. İş konusunda onlara danış. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a dayanıp güven. Şüphesiz Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.**

7-Araf Suresi 199: **Sen af yolunu tut, uygun olanı emret ve cahillerden yüz çevir.**

3-DANIŞMA: Kuran'da, yönetim konusunda "danışma" (şura) çok önemli bir ilke olarak ortaya konulmuştur. Üstelik Allah'tan vahiy alan Hz. Muhammed bile bu ilkenin istisnası değildir. Siyaset tarihinde gördüğümüz birçok lider, fırsat bulduklarında diktatörleşme, gücü merkezileştirme eğilimi göstermişlerdir ve en çok ihlal ettikleri ilkelerden birisi başkalarına danışmak olmuştur. Eğer Hz. Muhammed, Kuran'ı kendisi yazsaydı, başkalarına danışmasını emreden ifadeleri Kuran'a koyması beklenmezdi. Yukarıda alıntıladığımız, Hz. Muhammed'in çevresindekilere merhametli yaklaşımını anlatan 3-Ali İmran Suresi 159. ayetin devamında **"İş konusunda onlara danış"** denilerek, Hz. Muhammed'i kapsayacak şekilde "danışma" ilkesinin uygulanması emredilmiştir. O zaman, hiç kimse, insanlara danışmayı bir kenara bırakarak, keyfince insanları yönetmeye kalkamaz. Şu ayette de Müslümanların işlerini danışarak görmeleri ifade edilmiştir.

42-Şura Suresi 38: **Onlar, Rablerinin davetine uyarlar ve namazı kılarlar. Onlar aralarındaki işleri danışarak hallederler. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.**

4-EMANETİN EHLİNE VERİLMESİ: Yönetimde gözetilmesi önemli diğer bir Kurani ilke emanetin ehline verilmesidir. Birçok farklı yönetimde, bu ilkenin ihlal edilmesi yüzünden toplumlar büyük zarar görmüştür ve görmektedir. Toplumdaki yönetici kadrolara yakınlarını, hemşerilerini, menfaat sağlayanları getirmek gibi eğilimler yüzünden toplumlar önemli kayıplar vermektedir. Yönetim kademeleri önemli görevlerdir; bu görevlere topluma en iyi hizmet edecek, becerikli, dürüst, vazifesini en başarılı şekilde yapabilecek şahısların, kısacası işin ehli şahısların getirilmesi tüm toplumun menfaatinin gereğidir. Bu konuyla ilgili Kuran ayeti şöyledir:

4-Nisa Suresi 58: **Gerçekten de Allah size emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah size ne kadar güzel öğüt veriyor. Doğrusu Allah, işitendir, görendir.**

5-DİL VE IRK AYRIMI YAPMAMAK: Tarih boyunca, falanca dili konuştuğundan dolayı veya falanca ırka mensup olduğu için ikinci sınıf insan muamelesi gören çok insan olmuştur. Kuran'ın indiği dönemde ve sonraki yüzlerce yılda dil ve ırk ayrımından dolayı sayısız insan zulme uğramıştır. Kuran dil ve ırk farklılıklarını ayrım unsuru olarak değil zenginlik olarak sunmuştur. (Bu ilke, önceden vurgulanan adalet ilkesinin içerisindedir ama önemine binaen ayrı bir madde olarak vurgulandı.) Dil ve ırk ayrımı yapmamak, hem her bireyin hem de devlet gibi siyasi yapıların gözetmesi gereken önemli bir ilkedir.

30-Rum Suresi 22: **Onun delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Gerçekten de bunda bilenler için dersler vardır.**

6-UZLAŞTIRICI OLMAK: Yöneticilerin Kuran'dan çıkartabilecekleri diğer bir ilke uzlaştırıcı olmak, ayrıştırıcı

olmamaktır. Bazı yöneticiler, toplumsal kesimleri birbirine düşürerek, bu kesimleri zayıflatmaya ve böylece daha kolay yönetmeye çalışmışlardır. Kuran, ideal durumu; uzlaşmış, birlik halinde bir topluluk olarak gösterir. Parçalanmışlığı akılsızlığın bir sonucu olarak gösterir.

59-Haşr Suresi 14: **…Sen onları birlik sanırsın, oysa kalpleri paramparçadır. Bu, şüphesiz onların akıl etmeyen bir topluluk olmalarından dolayıdır.**

7-RÜŞVET VERMEMEK: Birçok toplumu kemiren ve aşındıran en önemli sorunlardan biri rüşvet vermektir. Kuran bu konuda da gerekli uyarıyı yapmıştır. Rüşvete geçit verilmeyen bir toplum oluşturmaya çalışan bir yönetim, Kurani bu ilkeye uygun bir hedefe göre hareket etmiş olur.

2-Bakara Suresi 188: **Birbirinizin mallarını haksızlıkla yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için karar vericilere rüşvet vermeyin.**

8-4-SAVAŞ ETİĞİ

Kuran, insan canına kıymayı en büyük haramlardan biri olarak yasaklamıştır. Buna karşın İslam'ı yok etmeye ve Müslümanları öldürmeye çalışanlar olmuştur. Gerçekçi bir dinin, istenmeyen fakat kimi zaman da kaçınılamayan savaş durumlarıyla ilgili açıklamalar yapması çok önemlidir. Eğer Kuran'da savaş, öldürmenin serbest bırakıldığı istisnai bir durum olarak gösterilmeseydi, o zaman İslam'ın mutlak bir pasifizmi desteklediği, Müslümanların kendilerini öldürmeye kalkanlara karşı koymaması gerektiği sonucuna varılabilirdi. İslam'ı yok etmeye, çocuk ve yaşlı demeden Müslümanları öldürmeye kalkanlara karşı koymak değil, karşı koymamak etik açıdan sorunludur. Uluslararası hukukta da,

meşru müdafaa insanların en doğal hakkı olarak kabul edilir. Örneğin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. maddesine göre saldırıya uğrayanların meşru-müdafaa hakkı vardır. Kuran savaşmayı tümden reddetmemekte ancak karşı tarafın saldırganlığı durumunda savaşmaya onay vermektedir. Bu yaklaşım da savaşta yok etmeye ve öldürmeye gelenleri öldürme iznini gerekli kılmaktadır.

22-Hac Suresi 39: **Kendilerine zulmedilmesi dolayısıyla, onlara karşı savaş açılanlara savaşma izni verildi. Şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye güç yetirendir.**

Bazıları Kuran ayetlerini bağlamından kopartarak, karşı tarafın savaş açması durumunda verilen savaş iznini, Müslümanların kendilerinden olmayan herkesi öldürebileceğinin bir göstergesi olarak sunmaya çalışmışlardır. Bu konuda en çok şu ayet istismar edilmiştir:

9-Tevbe Suresi 5: **Haram aylar (süre tanınmış dört ay) çıkınca o müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün, onları tutuklayın, kuşatın ve onların bütün geçit yerlerini kesip tutun.**

Oysa bu ayet, ait olduğu surenin bütünlüğü içerisinde okunursa; Müslümanlarla savaşan ve aralarındaki antlaşmanın şartlarına uymayanlara yönelik olduğu kolayca anlaşılabilir. Tevbe Suresi'nin ilk ayetinin bile okunması, bu suredeki savaş izninin, İslam inancı dışındaki herkese yönelik olmayıp, Peygamber ve yanındakilerle savaşan belli bir kitleye karşı olduğunu anlamamızı sağlar:

9-Tevbe Suresi 1: **Bu, müşriklerden kendileri ile antlaşma imzaladıklarınıza Allah'tan ve elçisinden kesin bir uyarıdır.**

Tevbe Suresi'nin sonraki ayetlerinden ise bahsedilen kişilerin savaşı başlattığı açıkça anlaşılmaktadır:

9-Tevbe Suresi 12: **Ve eğer antlaşmalardan sonra, yine yeminlerini bozarlarsa ve dininize hınç besleyip saldırırlarsa, bu durumda kafirlerin önderleri ile çarpışın. Çünkü onlar, yeminleri olmayan kimselerdir; belki cayarlar.**

13: **Yeminlerini bozan, elçiyi yurdundan sürmeye çabalayan ve sizinle savaşı başlatan bir topluluk ile savaşmaz mısınız? Korkuyor musunuz onlardan? Eğer inanıyorsanız, kendisinden korkmanıza Allah daha layıktır.**

Kuran'a tutarlı hermeneutik bir yaklaşımda bulunabilmek için en önemli prensip, Kuran'ın bütünlüğünü göz önünde bulundurmak ve ayetleri öncesi-sonrasıyla (*siyak-sibak*) birlikte değerlendirmek olmalıdır. Kuran'a bu şekilde yaklaşım, savaş izninin sadece karşı tarafın saldırmasına bağlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kuran, sürdürülen bir savaşın aşırıya gitmeden yürütülmesini de öğütlemektedir.

2-Bakara Suresi 190: **Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda savaşın, ancak aşırı gitmeyin. Elbette Allah aşırı gidenleri sevmez.**

Savaş etiği üzerine çalışanlar, modern savaş etiği çalışmalarında, savaşın başlatılma şartlarının yanı sıra savaşın nasıl sürdürüleceği (*jus in bello*) konusunun önem verilerek üzerinde durulduğuna tanıklık ederler. Bir savaş, makul nedenlerle başlatılmasına rağmen içinde haksız eylemlerde bulunulabileceği gibi, makul olmayan nedenlerle başlatılıp adil şekilde sürdürülebilir. Kuran'ın savaş iznini karşı tarafın saldırmasına bağlamasının yanında savaş başladıktan sonra her yolun mübah olduğunu söylememesi, aksine, savaş sırasında da "aşırı gitmeyin" diye öğütlemesi *jus in bello'*nun gözetilmesi açısından önemlidir.

Kuran, sadece saldırıda bulunmayanla savaşmayı yasaklamakla ve savaşta aşırı gitmemeyi öğütlemekle kalmaz, aynı zamanda karşı taraf savaşma isteğinden vazgeçerse ve barışa yanaşırsa barışı öğütler:

2-Bakara Suresi 193: **Fitne kalmayıncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, artık zulüm yapanlardan başkasına karşı düşmanlık yoktur.**

8-Enfal Suresi 61: **Eğer onlar barışa eğilim gösterirlerse, sen de ona eğilim göster ve Allah'a güven.**

Barışın sürdürülmesi ve savaşların önlenmesi açısından tarafların antlaşmalar yapmaları ve yapılan antlaşmaların şartlarına uymaları önemli hususlardır. Kuran, bu konuda da sessiz kalmamış ve Müslümanlar için önemli prensipler koymuştur. İslam'ın ötekiler ve özellikle de düşmanla iletişim kurma konusundaki görüşlerini anlamak son derece önemlidir. Hz. Muhammed, İslam'ı ve kendisini yok etmeye çalışmış olan müşriklerle Hudeybiye Antlaşması'nı imzalamış ve çevresindeki Müslümanların bazı hoşnutsuzluklarına rağmen bu antlaşmayı uygulamıştır.[122] Müşrikler antlaşmayı bozdukları zaman Müslümanlar da antlaşmaya uymayı durdurmuşlar, ancak bu durumda bile, müşriklerden antlaşmaya bağlı kalanlarla antlaşmaya uygun olarak yaşamaya devam etmişlerdir.[123] Bu durum şu ayette açıkça görülmektedir:

9-Tevbe Suresi 4: **Ancak müşriklerden kendileriyle antlaşma imzaladıklarınızdan antlaşmadan bir şeyi eksiltmeyenler ve size karşı hiç kimseye yardım etmeyenler başka;**

122 Muhammed Hamidullah, "Hudeybiye Antlaşması" maddesi, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, c. 18, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 297-299.

123 Elmalılı M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kuran Dili**, c. 4, Zehraveyn, s. 278-279.

artık antlaşmalarını, süresi bitene kadar tamamlayın. Şüphesiz Allah sakınanları sever.

Kuran'daki, Müslümanların sözlerini/yeminlerini yerine getirmelerini öğütleyen ayetler de Müslümanların imzaladıkları antlaşmalara sadık kalmalarının önemini göstermesi açısından önemlidir. Aşağıdaki ayet buna örnektir:

17-İsra Suresi 34: **Ahde vefa gösterin. Çünkü ahid bir sorumluluktur**.

Müslümanların yaptıkları antlaşmalara uymaları o kadar büyük önem taşır ki, başka Müslümanlara yardımda bulunacakları zaman bile, önceden yaptıkları antlaşmaları göz önünde bulundurmaları gerektiği bildirilmektedir. İlgili iki ayet şöyledir:

4-Nisa Suresi 90: **Ancak sizinle aralarında antlaşma bulunan bir kavme sığınanlar ya da hem sizinle, hem kendi kavimleriyle savaşmak istemeyip bundan göğüslerini sıkıntı basıp size gelenler dokunulmazdır. Allah dileseydi, onları üstünüze saldırtır, böylece sizinle çarpışırlardı. Eğer sizden uzak durur, sizinle savaşmaz ve barışı size bırakırlarsa, artık Allah, sizin için onların aleyhinde bir yol kılmamıştır.**

8-Enfal Suresi 72: **Gerçek şu ki, iman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler ile hicret edenleri barındıranlar ve yardım edenler, işte birbirlerinin velisi olanlar bunlardır. İman edip hicret etmeyenler, onlar hicret edinceye kadar, sizin onlara hiçbir şeyle velayetiniz yoktur. Ama din konusunda sizden yardım isterlerse, yardım üzerinizde bir yükümlülüktür. Ancak, sizlerle aralarında anlaşma bulunan bir topluluğun aleyhinde değil. Allah, yaptıklarınızı görendir.**

Kuran'ın antlaşmalara yaptığı vurgunun önemi yeterince anlaşılamamıştır. Kuran ayetlerinden, Peygamber'e düşmanlık edenlerle bile antlaşma yapıldığı ve Müslümanların bu antlaşmanın şartlarına uyduğu görülmektedir. Bundan çıkarılması gereken prensip, Müslümanların asla anlaşma yapılamayacağını (iletişime geçilemeyeceğini) iddia edebilecekleri hiçbir düşmanın olmadığıdır; düşmanın kimliği, anlaşma yapılamamasının sebebi olarak kabul edilemez.

Kısacası Kuran'dan savaş etiği açısından önemli prensipler olan karşı taraf saldırmadan savaşmama, savaşı kuralsız bir şekilde yürütmeme, karşı tarafın barış istemesi durumunda savaşı sürdürmeye çalışmama ve antlaşmalara riayet etmek çıkmaktadır. Müslümanların güçlü olduğu Medine döneminde de bu prensiplere aykırı hiçbir ayet vahyedilmemiştir. Bazı Müslüman yöneticilerin, zayıf devletleri fethetmek ve ganimet elde etmek için Müslüman olmamayı savaş sebebi saydıkları doğrudur. Birçok dünya devletinin olduğu gibi Müslümanların çoğunlukta olduğu devletlerin yöneticileri de oportünist yaklaşımlar benimsemişler; dini ve etik prensipleri çıkarlar için göz ardı etmişlerdir. Bizi bu kitapta ilgilendiren tarih boyunca Müslümanların ne yaptıkları değil, İslam'ın ne olduğudur. Müslüman olma sebebimiz İslam'ın ne olduğuyla ilgilidir; Müslümanların ne yaptığıyla değil. İslam'ın barışı önceleyiği ve savaş etiği üzerine çalışanların takdir edeceği etik prensipler koyduğu açıktır. İslam, tarihin bir dönemi için veya bazı insanların menfaati için uydurulmuş bir din olsaydı böylesine evrensel prensipler koyması beklenmezdi. İslam'ın güçlü olduğu dönemde, müşriklere karşı her şeyin meşru olduğu, onlar savaş açmasa da müşrik oldukları için yok edilebilecekleri, onlarla savaşta Müslümanların diledikleri gibi

davranabilecekleri, mallarına el konulabileceği, onlarla yapılan antlaşmaların hiçbir geçerliliği olmadığı söylenebilirdi ama böyle yapılmadı. Savaş etiği açısından tarihin her döneminde geçerli olan prensipler Kuran ile konuldu ve Hz. Muhammed tarafından o döneme uygun olarak uygulandı.[124]

8-5-ZAYIFI KORUMA

İslam ezilenlerin, güçsüzlerin, muhtaçların yanında olan ve zayıfların aleyhine olan statükoyu bozan devrimci bir dindir. Kuran ayetleri, zayıf durumda olan fakirlerin, kadınların ve kölelerin durumunun düzeltilmesine katkıda bulunmuştur. Nietzsche'ye göre dinin zayıfın yanında yer alması "köle ahlakıdır" (*slave morality*) ve dinin olumsuz yönlerinden birisidir. Nietzsche'nin "din" olarak gördüğü Hıristiyanlıktı ve eleştiri oklarını ona yöneltmişti fakat zayıfı koruma hususunda Hıristiyanlığa yönelik söyledikleri önemli ölçüde İslam için de geçerlidir. İslam zayıf olmayı kutsamamıştır ama zayıfların durumunun düzeltilmesi yönünde hükümler getirmiştir. Nitekim İslam ve Hıristiyanlıktan sonra en geniş takipçi kitlesine sahip din olan Hinduizm, birçok kişinin ezilen ve zayıf durumunun devamını sağlayan kast sistemini meşrulaştırmada önemli rol oynamıştır. Muhammed eğer din uydursaydı, kendi ait olduğu cinsi ve sınıfı kayıran, ayrıca İslam'ın ilk muhataplarının ileri gelenlerinin rahatça kabul edeceği bir din uydurması beklenirdi. Hz. Muhammed erkek ve özgür bir birey olmasına karşın kadınların ve kölelerin durumunu düzeltti. Ayrıca vahyin ilk muhatapları olan Mekkeliler ve Medinelilerin ileri gelenlerinin önemli bir kısmı, Kuran'ın zayıfları koruyan

124 Bu başlığı yazarken faydalandığım şu kitabımdan konuyu daha geniş bir şekilde okuyabilirsiniz: Caner Taslaman, **Terörün ve Cihadın Retoriği**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020.

hükümleri yüzünden İslam'dan uzak durdular. İslam, onların beğeneceği hükümleri değil, zayıfı koruyan ve yükselten, evrensel ilkeler koyan hükümler getirdi.

Öncelikle fakirlerin durumunun düzeltilmesine yönelik birçok Kuran ayetinden iki tanesini örnek olarak vereceğim:

9-Tevbe Suresi 60: **Sadakalar, Allah'tan bir farz olarak, ancak fakirler, düşkünler, zekat toplayan görevliler, kalpleri ısındırılacaklar, köleler, borçlular, Allah yolunda olanlar ve yolda kalanlar içindir. Allah bilendir, hikmet sahibidir.**

89-Fecr Suresi 17: **Hayır! Aksine siz yetime ikramda bulunmuyorsunuz.**

18: **Ve yoksulu yedirme konusunda birbirinizi teşvik etmiyorsunuz.**

Kuran fakirliği kabul edilmesi gereken bir durum olarak sunmamış, birçok ayetiyle, inananların fakirliğin kaldırılması için aktif olarak uğraşmalarını, kendi imkanlarından fakirlere pay ayırmalarını emretmiştir. Kuran, tüm dirençlere karşı fakirlerin doyurulmasını önemli bir farz olarak Müslümanlara yüklemiştir. Buna karşı inkarcıların direnişini şu ayette görmekteyiz:

36-Yasin Suresi 47: **"Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden veriniz" denildiğinde, inkarcılar inananlara dediler ki: "Allah'ın eğer dileseydi doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindesiniz."**

İslam'la beraber kadınlar, ailelerine veya statülerine bakılmaksızın, artık toplumun tam ferdi olarak kabul edilmiş ve önceden sadece erkeklere tanınan birçok hakkı özgürce kullanmaya dinen ve hukuken hak kazanmışlardır. İslam'ın ilk dönemlerini incelediğimizde, kadınların her alanda aktif olduklarını, bugün bazılarının zihinlerinde yer alan "pasif

Müslüman kadın" beklentisinden çok farklı profiller sergilediklerini ve toplumda gayet görünür hayatlar yaşadıklarını anlıyoruz. Kadınların, Hz. Muhammed'in Peygamberliği döneminde, kamusal alanın merkezi olan camilere ve toplu ibadetlere düzenli olarak katıldıkları, erkeklerle bir arada olmalarını zaruri kılan meslekler icra ettikleri, ticaretle uğraşıp para kazandıkları, hem kadınlara hem erkeklere öğretmenlik yaptıkları, cephe gerisinde askerlere yardım ettikleri, hastalara ve yaralılara bakmak gibi aktif görevler üstlendikleri, hatta cesurca savaşlara katıldıkları bile kaynaklarda mevcuttur.[125] Kuran, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkiyi birbirini tamamlayıcılık üzerinden tarif etmiştir.

2-Bakara Suresi 187: **Kadınlar sizin için siz de onlar için birer elbisesiniz.**

9-Tevbe Suresi 71: **İnanmış erkekler ve inanmış kadınlar birbirlerinin dostlarıdır.**

İslam, kadınlara, o güne kadar hiçbir toplumda görülmemiş hak ve özgürlükleri vermiş; kadınlar, dilediğiyle evlenebilir, mirastan pay alabilir, istedikleri gibi mülk edinebilir, çalışabilir, mehirlerini (evlilik anlaşmasına bağlı olarak kadının alacağı bedel) aileleri değil kendileri alabilir duruma gelmişlerdir. Kadınlara verilen hakların önemli bir bölümü, toplumun bazı eski geleneklerine dönmesiyle ortadan kalkmış, İslam öncesi cahiliye döneminin geleneklerine ek olarak yeni fethedilen bölgelerin kadın düşmanı kültürleri de (Bizans ve Sasani kültürleri gibi) "İslam" adı altında etkili olmaya başlamıştır.[126] Kadın düşmanı gelenekler, İslam kültürüne sızıp

125 Kadınlarla ilgili konularda Kuran'ın getirdiği bakış açısını açıklayan ve tartışmalı meseleleri irdeleyen bir kitap olarak bakabilirsiniz: Caner Taslaman, Feryal Taslaman, **İslam ve Kadın**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020.

126 Melanie Mejia, "Gender Jihad: Muslim Women, Islamic Jurisprudence and Women's Rights", **Kritike**, vol. 1, no. 1, Haziran 2007, s. 3.

kural olarak kabul edilince doğal olarak zaman içinde İslam ile özdeşleştirilmişlerdir. İslam ile özdeşleşince de artık değişmez hükümler olmuşlardır.[127] Buna ek olarak hemen hemen hepsi erkek olan etkili ilahiyatçıların, cinsiyetlerini merkeze alan yorumlarıyla da yavaş yavaş eski düzen geri getirilmiş ve kadınlar kazandıkları haklarından mahrum olmuşlardır. Abdullah bin Ömer'den rivayet edilen, Buhari'deki şu hadis, Hz. Muhammed'in vefatından sonra başlayan bozulmayı güzel tarif etmektedir:

"*Peygamber devrinde hakkımızda ayet iner korkusuyla kadınlarımıza elimizi ve dilimizi uzatmaktan sakınırdık. Peygamber vefat edince, dilimizi ve ellerimizi onlara uzatmaya başladık.*[128] "

Kuran'ın kadınlara tanıdığı birçok hakkın Müslüman toplumlarda kadına tanınmadığı doğrudur fakat bu kitabın odak konusu Müslümanların uygulamaları değil İslam'ın ne olduğudur. İslam'a karşı tavrımızı, Müslümanların uygulamaları değil fakat İslam'ın ne olduğu belirlemelidir.

Kuran'ın vahyedildiği dönemde, hem Mekke ve Medine'de hem civarındaki bölgelerde hem de dünyanın birçok yerinde kölelik (kadın kölelere cariye denir) çokça uygulanan bir sistemdi. Kimisi borcunu ödeyemediği için, kimisi savaşta esir düştüğü için, kimisi de başka sebeplerle köleleştiriliyordu. Köleliğin yaygın olduğu böyle bir dönemde bile, Kuran'da, hür insanları köleleştirmeye izin veren bir tek ayet bile yoktur. Daha önceden köleleştirilmiş olanların özgürlüğüne kavuşturulmaları ise Kuran'da hedef olarak gösterilmiştir. Örneğin Kuran, insanların yaptıkları birçok hataya karşılık kefaret

127 John Esposito, "Women's Rights in Islam", **Islamic Studies,** vol. 14, no. 2, 1975, s. 99.

128 **Buhari**, "Nikah", 80.

ödemelerini söylemiştir; bu kefaret yöntemlerinin en başta gelenlerinden biri ise bir köleyi özgürlüğe kavuşturmaktır. Kuran, yanlışlıkla bir insan öldürmenin bedellerinden biri olarak (4-Nisa Suresi 92); kötü bir adet olan zıhar yapmanın -eşini annesi gibi ilan etmenin- bedellerinden biri olarak (58-Mücadile Suresi 3) ve kasıtlı şekilde yemin bozmanın bedellerinden biri olarak (5-Maide Suresi 89) köle azat etmeyi öngörmüştür. Bunların ikisinde (yanlışlıkla öldürme ve zıhar) önce köle azat etmeye çalışılacaktır (bunu gerçekleştiremeyen diğer seçenekleri yapacaktır), diğerinde ise (yemin bozma) köle azadı seçeneklerden biridir. Bunlardan bir tanesinde (yanlışlıkla öldürme) mümin köle azat etme şartı vardır, diğerlerinde ise böyle bir kayıt yoktur. Sırf Kuran'ın bu hükümlerinin uygulanması bile toplumda köle olarak kimsenin kalmamasını sağlamaya yeterlidir. Fakat Kuran'da bununla da yetinilmemiş, en önemli ibadetlerden biri olan zekatın verileceği yerler arasında, insanları özgürleştirme (kölelikten kurtarma) sayılmıştır. Bu ayetlerden birisi yukarıda alıntılanan Tevbe Suresi 60. ayettir, diğer bir ayet ise Bakara Suresi 177. ayettir. Ayrıca Kuran, kölelerin özgürlüğe kavuşturulmasını ve açlık seviyesindeki fakirliğin kaldırılmasını aşılması gereken bir hedef olarak insanların önüne koymuştur.

90-Beled Suresi 12: **Sarp yokuş nedir bilir misin?**

13: **Özgürlüğe kavuşturmaktır.**

14: **Veya kıtlık zamanında doyurmaktır.**

15: **Yakınlığı olan bir yetimi.**

16: **Veya sürünen bir yoksulu.**

Bazıları Kuran'ın neden kölelikten bahsettiğini sormaktadırlar. Kuran, fakirlikten neden bahsediyorsa kölelikten de o yüzden bahsetmektedir. İleri seviyede fakirliğin Beled

Suresi'nde kölelikle beraber anıldığını, zekat verilecekler arasında fakirliğin ve köle azadının beraber sayıldığını da hatırlayalım. Ne kölelik ne fakirlik, "Haydi kaldıralım" gibi bir deklarasyonla yetinilerek ortadan kalkar; fiili uygulama ve kişilerin kendi maddi imkanlarından feragatleri gereklidir. Kuran, bu konuyla ilgili gereken uygulamaları belirlemiş ve uygulandığı takdirde köleliği yok edecek eylemleri ibadet olarak sunmuştur. Kölelikten hiç bahsedilmeseydi, o zaman köleleri azat etmeyi mecbur kılan ve teşvik eden uygulamalar olmayacaktı; bu da hiç şüphesiz kölelerin aleyhine olacaktı. Ayrıca diyelim ki Mekke'de ve Medine'de Müslümanlar arasında köleliği sadece bir deklarasyonla kaldırdınız; Yahudi, Hıristiyan, Mecusi, müşriklerin oluşturduğu toplumlarda kölelik devam edecekti. Müslümanlar köleleri aralarına almayınca, zekatı köle azadından başka alanlara vereceklerdi, kefaretlerde de diğer uygulamaları seçeceklerdi. Bundan da zararı yine köleler göreceklerdi; kendilerini azat etmenin bir ibadet olarak sunulduğu Müslüman toplumun içinde olmak kölelerin menfaatineydi. (Müslümanların, tarihsel süreç içinde, Kuran'ın bu konudaki hükümlerini gereği şekilde uygulamadıkları, ne yazık ki gerçektir.) O dönemde, yoğun uluslararası ilişkilerin olduğu bir dünya sisteminin olmadığı göz önünde bulundurulursa, köleliğin kalkmasının küreselleştirilemeyeceği rahatça anlaşılacaktır. Bu imkan doğunca bunu yapmak veya bunu yapacak kuruluşlara (Birleşmiş Milletler gibi) destek vermek Beled Suresi'nde ortaya konulmuş olan hedefin gereğidir.

Bir de şunu anlamamız lazım; özgürlüğünü yitirmiş kişi sadece kendisine "köle" denilen kişi değildir. Günümüzde birçok kimse, ekonomik yokluklar ve cinsel istismarlar nedeniyle kendilerine "köle" denilmese de köle hayatı yaşamakta;

iradelerini özgürce kullanamamakta, zorla çalıştırılmakta, zorla seks kölesi yapılmaktadırlar. Dünyada bu konuda ciddi çalışmalar yürüten Uluslararası İş Örgütü (*International Labour Organisation*) ve Özgür Yürüme Vakfı (*Walk Free Foundation*) gibi kuruluşlara göre şu anda kimisi zorla evlilik yaşayan kimisi seks işçisi, kimisi zorla çalıştırılan kırk milyon civarında "modern köle" mevcuttur.[129] Bunların yüzde yetmiş kadarı kadındır. Bazılarına göre dünya tarihinde adet olarak en çok kölenin olduğu dönem, içinde bulunduğumuz dönemdir. Bana göre, bu kişileri bu durumdan kurtarmak ile ilgili harcama yapmak da Kuran'ın işaret ettiği "özgürlüğünü yitirmişlere" zekat vermektir. Bunları bu durumdan kurtarmak, Kuran'ın bahsettiği köle kurtarma kefaretinin kapsamına dahildir ve bu durumu düzeltmekle ilgili her çaba ise Beled Suresi'nin koyduğu hedef için didinmek demektir.

Ayrıca günümüzde, zahiren zorlama olmasa da, açlık sınırındaki fakirlikten dolayı çok kötü şartlarda çalıştırılan yüz milyonlarca kişi vardır ki, bunların ne kadar özgür olduğu da tartışmalıdır. Kitabın öngörülen hacmini aşacak bu tartışmaya burada girmiyorum. Köleliğin ABD'de kaldırıldığı dönemde, köle sınıfının bir kısmı sanayi devrimi sonrası oluşan işçi sınıfına geçmiştir ve işçi sınıfının içinde öncekinden kötü koşullarda çalışmaya zorlanmışlardır. Kaynaklarda bu dönemde azat edildikten sonra açlıktan ölmemek için eski çalıştıkları yerlere dönen kölelerden bahsedilmektedir. İşçi sınıfının oluşmadığı bir dönemde, hiçbir mal varlığı olmadan azat edilecek kölelerin, hayatlarını nasıl sürdürecekleriyle ilgili sorun çok önemlidir. Bu yüzden köleleri azat etmek kadar bu kişilerin minimum ihtiyaçlarının karşılanmasını planlamak da

129 https://edition.cnn.com/2017/09/19/world/global-slavery-estimates-ilo/index.html

gereklidir. Kuran, köleler için yapılacak harcamaların ibadet olduğunu ifade ederek, pratikte uygulaması verimli sonuçlar verecek bir model sunmuştur. Burada önemli olan ve gözden kaçan nokta şudur: Kuran hiçbir şekilde özgür bir kişiyi köleleştirmeye cevaz vermemiştir. Fakat ne yazık ki İslam dünyasında fethedilen yerlerdeki insanlar Müslümanlarca köleleştirilmişlerdir. Oysa aşağıdaki ayette görüleceği gibi savaş bittikten sonra esirlerin fidye karşılığında veya fidyesiz salıverilmeleri geçmektedir ama köleleştirme şeklinde bir alternatif sunulmamaktadır:

47-Muhammed Suresi 4: **İnkar edenlerle savaş sırasında karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Onları iyice bozguna uğratıp zafer kazanınca da artık esirlerin bağını sımsıkı tutun. Bundan sonra ya bir lütuf olarak karşılıksız veya fidye karşılığı salıverin. İşte böyle, Allah dileseydi elbette onlardan intikam alırdı. Ancak savaş, sizleri birbirinizle denemesi içindir. Allah yolunda öldürülenlerin yaptıkları boşa gitmez.**

Kuran, savaş sonlandığında, esirler için iki alternatif sunmaktadır: 1-Savaş esirlerini karşılıksız salıvermek, 2-Fidye karşılığı salıvermek. Görüldüğü gibi köleleştirme diye bir alternatif mevcut değildir. Başka herhangi bir ayette de köleleştirmeye izin verilmemektedir. Kuran'dan savaşla köleleştirme çıkmadığı gibi Peygamberimizin Bedir Savaşı'ndaki, Huneyn'deki, Mekke'nin fethindeki uygulamalarıyla da bu sabittir. Peygamberimiz buralarda, Muhammed Suresi'nin alıntıladığımız ayetine uygun şekilde, esirleri ya fidyeyle ya da karşılıksız bırakmıştır.[130] Buralardaki galibiyetlerde, köleleştirme ile büyük bir maddi kazanç elde edilebilecekken, böylesi bir yola gidilmemiştir. Muhammed Suresi'nin ifade-

130 İsrafil Balcı, **Yayımlanmamış Siyer Notları.**

lerine aykırı bütün rivayetler, Kuran'a aykırı bir uygulamayı Peygamberimizin benimsemesi mümkün olmadığı için reddedilmelidir.

Kuran'ın, zekatın ve kefaretlerin karşılığı olarak, özgürlüğe kavuşturmaya yönelik emir ve tavsiyeleri uygulansaydı İslam toplumunun içinde kölelik ortadan kalkardı; köleler açlık tehlikesiyle karşılaşmadan özgür topluma entegre olurlardı. Oysa Müslümanlar, Kuran'dan çıkmayan köleleştirmeyi ne yazık ki meşru gördükleri için kölelik İslam aleminde devam etmiştir.

Kısacası Kuran, özgürlüğünü yitirenlerin özgürlüğe kavuşturulmasını; çeşitli suçların kefaretini bu alanla ilişkilendirerek, zekat verilecek yerlerden birisi olarak bu alanı tayin ederek ve özgürlüğü olmayanları özgürlüğüne kavuşturmayı bir hedef olarak koyarak sağlamaya çalışmıştır.[131] Kuran fakirlerin, kadınların, kölelerin (özgürlüğünü yitirmişler "köle" olarak isimlendirilmedikleri durumlarda da bu kapsamda değerlendirilmelidir) durumunun düzeltilmesine yönelik ayetler içermektedir. Tarihin uzun bir döneminde haksızlığa uğramış, ezilmiş, zayıf bırakılmış bu kesimlerin durumunun düzeltilmesine katkıda bulunması İslam'ın birçok erdeminden birisidir. Eğer zayıfların durumunun düzeltilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyseniz Müslüman olmanız için bir sebep daha var demektir.

8-6-BİLİMSEL ZİHİN VE MOTİVASYON:

"Kuran-bilim ilişkisi" denilince daha çok Kuran'ın içeriğinin bilimsel teorilerle beraber değerlendirilmesi akla gelmektedir. Örneğin büyük patlama ve evrim teorilerinin İslam inancı

131 Caner Taslaman, Feryal Taslaman, **İslam ve Kadın**, s. 150-158.

açısından değerlendirileceği düşünülmektedir.[132] Veya Kuran ayetlerinde evrenin genişlediğine ve çocuğun anne rahmindeki gelişim aşamalarına işaret olup olmadığı gibi Kuran'ın ifadelerinin bilimsel bulgularla karşılaştırılmasından bahsedileceği sanılmaktadır. Bu konuların her birini İslam-bilim ilişkisi açısından önemli buluyorum ve bu konular üzerinde de yıllardır çalışıyorum fakat bu başlık altında bu konuların hiçbiri odak noktası olmayacaktır. Burada Kuran'ın inşa ettiği zihinsel yapının bilimsel faaliyet yapmaya ne kadar elverişli olduğu ve Kuran'ın bu konuda gereken motivasyonu sağladığı kısaca gösterilecektir.[133] Kuran'ın vahyedildiği dönemde ve bölgede, bilimsel çalışmaların değerini takdir edecek bir kültürel yapı mevcut değildi. Günümüzde olduğu gibi bilimsel bilginin teknoloji üretimini destekleyerek paraya ve güce dönüştürülebileceği anlaşılamamıştı. Birçok kimse için bilimsel çaba karın doyurmayacak boş bir uğraştı; bu alanda emek sarf etmenin rasyonel bir gerekçesini göremiyorlardı. Böylesi bir ortamda, Kuran, birçok ayetiyle, bilim yapmaya müsait bir zihin inşa etti ve bu konuda gereken motivasyonu sağladı. Bilimsel çabanın insanlık için öneminin anlaşıldığı günümüzde, 7. yüzyıldaki Kuran'ın bu inşasının ve motivasyonunun değeri çok daha iyi anlaşılmaktadır. Ayrıca Kuran'ın bilim yapmak için çok önemli bir husus olan yazılı kültüre geçmeyi, yazılı kültürün çok zayıf olduğu bir bölgede sağlaması da önemli olan (burada üzerinde durmayacağım) bir hususdur.

132 Bu konularda şu kitaplarıma bakabilirsiniz: Caner Taslaman, **Big Bang ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020; Caner Taslaman, **Evrim Teorisi, Felsefe ve Tanrı,** İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020; Caner Taslaman, **Bir Müslüman Evrimci Olabilir Mi?**, Destek Yayınları, İstanbul, 2018.

133 Bu konuyu daha geniş anlatan bir kaynak olarak, bu başlığı yazarken faydalandığım şu kitabımıza bakabilirsiniz: Caner Taslaman, Enis Doko, **Kuran ve Bilimsel Zihnin İnşası,** İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2020.

Kuran, bilimsel faaliyet yapılırken zihinde mevcut olan ön kabulleri desteklemektedir. "Ön kabul" kavramı, bazılarınca, şartlanmış olmak ve objektif olamamak gibi negatif anlamlarda kullanılsa da, burada bu kavramı böylesi negatif bir anlamda kullanmadığımı, tersine bilimsel faaliyeti destekleyen zihin durumlarıyla ilişkilendirerek kullandığımı belirtmeliyim. Hayatımızda bazı görüşleri belli bir şekilde edindikten sonra artık bunlar ön kabul olarak zihnimize eşlik eder ve birçok olguyu bu ön kabullerle değerlendiririz. Her gördüğümüz olguda, bu olguyu anlamamızı mümkün kılan ön kabulleri en baştan gözden geçirmeye hiçbirimizin gücü yetmez; bu yüzden daha önce edindiğimiz belli kanaatler sonraki olguları değerlendirmemiz için "ön kabul" görevi görür. Örneğin Dünya'nın yuvarlak olduğunu öğrendikten sonra artık birçok olguyu değerlendirirken bu bilgi "ön kabul" olarak zihnimizde bulunur ve mevsimler gibi birçok fiziksel olguyu bu "ön kabul" çerçevesinde anlarız. Doğru ön kabuller doğru değerlendirmeler yapmamızı desteklerken, yanlış ön kabuller sonraki yanlışlar zincirinin tetikleyicisi olabilir.

Burada yapılan analiz; sosyolojik, psikolojik, pragmatik, geleneksel etkilerden soyutlanmış şekilde idealize edilebilecek bir zihnin Kuran'ın sunduğu paradigma çerçevesinde nasıl ön kabuller kazanacağı ve motivasyon edineceğiyle ilgilidir. Diğer bir deyişle, Kuran'ın inşa ettiği bir rasyonel zihnin sahip olacağı ön kabulleri ve edineceği motivasyonları belirlemeye çalışmak buradaki hedeftir.

Kuran'ın mesajını kabul eden kişinin zihni teizmin (monoteizm ile aynı anlamda kullanıyorum) varlık anlayışına göre şekillenir. Bu varlık anlayışına göre Allah tektir (Vahid), ezelidir (Evvel), rasyoneldir (Alim, Hakim), çok kudretlidir (Kadir), merhametlidir (Rahman) ve tüm varlıkların varoluşlarını

ve varlıklarını sürdürmelerini sağlayan O'dur. Bahse konu ön kabuller, özellikle Kuran'ın teist varlık anlayışını öğretmesiyle desteklenir; aynı zamanda bu varlık anlayışını benimseme hususunda Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi dinlerle İslam'ın temel metni Kuran arasında birçok ortak nokta olduğunu belirtmekte fayda görüyorum. Burada, bu kitabın planlanan hacmini aşmamak için, bu ön kabullerin sadece üç tanesine kısaca değineceğim.[134]

Birincisi, Kuran, evrenin rasyonel, anlaşılabilir bir yapıda olduğuna dair bilimin çok önemli ön kabulünü destekler. Eğer evren düzensiz, kaotik bir yapıya sahip olsaydı ya da evrendeki düzen insan zihninin sınırlarını aşacak kadar karmaşık olsaydı, diğer bir deyişle temel yapı bizim anlayış kapasitemizi aşsaydı bilimsel faaliyet mümkün olmazdı. Ünlü fizikçi Albert Einstein evrenin anlaşılabilir olması konusunda şunları söylemiştir: "*Evrenin gerçek gizemi onun anlaşılabilir olmasıdır… Onun anlaşılabilir olduğu gerçeği mucizedir.*"[135] Einstein'la beraber diğer bazı bilim insanları ve felsefeciler de evrenin rasyonel, anlaşılabilir yapıda olmasının bilim yapmayı mümkün kılan olağanüstü bir olgu olduğuna dikkat çekmişlerdir. Buna karşın evrenin rasyonel, anlaşılabilir bir yapıda olduğu birçok bilim insanı için sorgulanmadan kabul edilen bir ön kabuldür. Kuran en temel mesajı olarak teist bir varlık anlayışı sunar; evreni rasyonel, bilgisi ve kudreti çok yüksek olan Allah'ın yarattığını ifade eder. Kuran'da Allah için geçen "Alim" ve "Hakim" gibi sıfatlardan ve Kuran'ın tümüne dağılmış şekilde Allah'ı tanıtan ifadelerden Allah'ın

134 **Kuran ve Bilimsel Zihnin İnşası** kitabımızda, yedi tane ön kabulü, her birini çok daha ayrıntılı olacak şekilde inceledik. Buradaki aktardıklarım, o kitabımızdan alıntılardır.

135 Alice Calaprice, **The Quotable Einstein**, Princeton University Press, Princeton, 1996, s. 197.

rasyonel bir varlık olduğu anlaşılmaktadır. Kuran'ı okuyan her Müslüman'ın zihni rasyonel bir Allah'ın yarattığı evren tasavvuruna göre inşa olmaktadır. Bu kişi bilimle ilgilenmeye başladığında; gözlem ve deney yaptığında, evrendeki fenomenleri anlamaya kalktığında da zihnindeki bu evren tasavvurunun kendisinden ayrılmaması doğal durumdur. Evrenin rasyonel bir varlık olan Allah tarafından yaratıldığı bilgisi altında, evrenin Yaratıcının yarattığı rasyonel varlıklar tarafından anlaşılabilecek olması beklenecek bir durumdur ve bunda şaşırtıcı bir taraf yoktur. Fakat teizmin felsefe tarihinde ve günümüzdeki en ciddi rakibi olan natüralizm (materyalizm veya ateizm de denilebilir) açısından evrenin rasyonel, anlaşılır bir yapıda olmasını beklenir kılacak hiçbir unsur gözükmemektedir. Pekala, evrende hiçbir doğa yasasının var olmadığı bir durum olabilirdi; mantıki açıdan evrende yasaların var olması zorunlu bir durum değildir (mantıki zorunlulukla, "doğa yasalarına bağımlı zorunluluk" -*nomological necessity*- olarak bilinen doğa yasalarının zorunluluğu arasındaki farka dikkat edilmelidir). Mantıki açıdan hiçbir doğa yasası olmayan bir evrenin var olmasında akıl açısından çelişkili bir durum yoktur. Natüralistlerin kabul ettiği haliyle maddenin öz yapısı rasyonaliteyle alakasız olduğu için öz yapısı bu şekilde olan bir varlıktan rasyonaliteye uygun bir yapının sonradan ortaya çıkmasını da, bu varlığın ezelden beri bu özelliği taşımasını beklemek için de hiçbir makul sebep yoktur. Natüralist paradigmada evrenin böyle bir yapıya sahip olmasını beklemek için hiçbir sebep yokken, evreni rasyonel bir varlık olan Allah'ın yarattığı bir varlık olarak gören Müslümanlar (ve diğer teistler) için bu durumda şaşılacak bir şey yoktur. Kısacası Kuran'ın zihnini şekillendirdiği bir teist için evrenin rasyonel, anlaşılır yapısı olması beklenir bir durumdur,

çünkü birincisi evreni yaratan Allah rasyonel bir varlıktır ve ikinci olarak Kuran'ın paradigmasının önemli bir unsuru olan imtihan dünyasında olmamız ancak böyle bir evrende mümkündür. Bu yüzden Kuran'a bağlı bir teistin bilimle ilgilenirken bu ön kabule sahip olması Kuran metninin zihinleri şekillendirmesinin rasyonel sonucudur. Bir natüralistin de bilim yaparken bu ön kabule sahip olması mümkün olsa da (başka türlü bilim yapmanın mümkün olmaması gibi sebeplerle) bu ön kabulü natüralist görüş içerisinde destekleyen hiçbir rasyonel temel yoktur.

İkincisi, Kuran, evreni incelemenin, yani bilimin değerli olduğuna dair bilimin önemli ön kabulünü destekler. Evreni incelemenin değerli olduğu, bu faaliyetin vakit ve kaynak ayırmaya değer olduğu, bilimsel faaliyeti destekleyen diğer önemli bir ön kabuldür. Eğer evrenin incelenmesi değerli kabul edilmezse, bu, bilimsel faaliyete girişilmesi önünde ciddi bir engel oluşturur. Günümüzde bilimin teknoloji üretmede ve dolayısıyla hayatı kolaylaştırmadaki rolü çok iyi bir şekilde gözlemlendiği ve bilimselliğe değer veren bir kültürel yapı küresel ölçekte yaygınlaştığı ve siyasi yapılarca da bilimsel faaliyetler desteklendiği için evrenin incelenmesinin gerekli olduğu (bu, bilim yapmanın gerekli olduğu anlamını taşımaktadır), benimsenmesi kolay bir ön kabul gibi gözükebilir ancak insanlık tarihine baktığımız zaman bunun böyle olmadığı rahatlıkla görülecektir. Tarihsel süreçte ortaya çıkan birçok kültürde pratik ihtiyaçların karşılanmasının sağlanması dışında evreni incelemek için ciddi bir teşvik ve kaynak aktarımı gerçekleşmemiştir. İnsanın içinden gelen öğrenme arzusu evrenin incelenmesini destekliyor olsa da içten gelen bu arzu evreni incelemenin neden değerli olduğunu göstermek için rasyonel temel sunmaz. Her dinsel veya felsefi görüşün

bilimsel aktiviteyi desteklemediğine de dikkat edilmelidir. Örneğin evreni-maddeyi kötü bir varlık olarak sunan dini veya felsefi bir görüş açısından evreni inceleme faaliyetinin değerli bir faaliyet olarak kabul edilmesi zordur. Dünya tarihinde gözüken kimi dini ve felsefi görüşler, bu evrenin hammaddesini oluşturan maddeyi kötü bir varlık olarak niteleyerek, bilim yapılmasını destekleyen bahsedilen ön kabule aykırı şekilde zihinleri inşa etmişlerdir. Fakat Kuran metninde evrenin-maddenin kötü olduğunu düşündürecek hiçbir ifade olmadığı ve evrenin-maddenin yaratıcısı Allah iyi bir varlık olarak tanıtıldığı, Yaratıcının yarattığı evreni-maddeyi incelemek gerekli sonuçlara ulaştıran bir faaliyet olarak teşvik edildiği için bu yaklaşım evreni-maddeyi incelemenin değerli olduğunu destekler. Dünya nüfusunun önemli bir bölümünde etkisi bulunan Uzakdoğu dinlerini ele alalım, bunların büyük çoğunluğu dış dünyanın, yani evrenin nesnel bir varlığı olmadığını, evrenin bir illüzyon olduğunu iddia ederler. (Teizmin içindeki kimi yaklaşımlarda da örneğin bazı sofi ekollerde de benzer görüşler savunulmuştur.) Nesnel olmayan bir varlık ya da yanılsama için ise kaynak ve vakit ayırmak, onu incelemeyi değerli bulmak makul değildir. Dolayısıyla Uzakdoğu dinlerinin büyük çoğunluğunun inşa ettiği zihinsel yapıda, bilimsel faaliyetin gerçekleşmesi için önemli olan "evreni incelemenin değerli olduğu" ön kabulü desteklenmez. Fakat Kuran'da evrenin ve yeryüzünün "gerçek" (hak) olarak yaratıldığı söylenerek evreni objektif bir varlık olarak görmeyen, illüzyon olarak gören yaklaşımlara karşı çıkılır. Şu Kuran ayeti bu konuda bir örnektir:

29-Ankebut Suresi 44: **Allah evreni ve yeryüzünü gerçek olarak yarattı. Bunda inananlar için delil vardır.**

Kuran'ın birçok ayetinde evrendeki fenomenler Kuran'ın iddialarının onaylayıcısı olarak sunulur. Bu ayetler evreni incelemenin değerli olduğu ön kabulünü desteklemektedir. Buna göre evrendeki fenomenler Allah'ın varlığını, kudretini, bilgisini anlamamızı sağladıkları için incelemeye değerdirler.

Üçüncüsü, Kuran, evren hakkında bilgi elde etmede gözlemin önemli olduğuna dair bilimin çok önemli ön kabulünü destekler. Felsefe tarihindeki bazı düşünürler masa başında üretilen bilgiyi önemsemiş, gözlemsel süreçlerden verimli bir sonuç alınabileceğini düşünmemişlerdir. Masa başında felsefi argümanlar kurmak veya matematikle ilgili teoremler geliştirmek mümkündür. Felsefe ve matematik gibi masa başında yapılabilen çalışmalar da değerlidir fakat bunun dışına çıkılmayıp gözlem merkezli bilim yapılmadığı sürece evrendeki fenomenler hakkındaki bilgimiz çok sınırlı kalmaya mahkum olur. Gözlemsel ve deneysel metot olmadan ne kimyadaki periyodik tablonun ne Güneş'in içyapısının ne de hücrenin organellerinin keşfedilmesi mümkün olabilirdi. Bilimin belki de en önemli metodu olan deney, laboratuvar şartlarında, sistematik olarak yapılan ve istenildiği zaman tekrarlanabilen gözlemdir. Deneyin başarılı bir yöntem olduğuna inanç temelde iki ön kabule dayanır, birincisi gözlemin evreni anlamada güvenilir bir bilgi kaynağı olduğudur. Gözlemi bilgi kaynağı olarak görmeyen biri, sistematik bir gözlem olan deneyi de önemli bir metot olarak göremez. İkincisi ise "doğa yasalarının evrenselliğidir." Laboratuvar şartlarında yapılacak gözlemlerin, doğadaki süreçleri anlamada önemli olacağı düşüncesi, aslında doğadaki yasaların laboratuvarda da eşit derecede geçerli olduğu varsayımına dayanır ki bu da "doğa yasalarının evrenselliği" ön kabulünün (burada değinmediğim, Kuran'ın içeriğinin desteklediği diğer bir ön

kabul) bir sonucudur. Deneysel metodun en önemli ön kabulü olan sonuçların tekrarlanabilirliği ilkesi de gene, "doğa yasaların evrenselliği" ön kabulünün bir alt dalı olan doğa yasalarının zamanla değişmediği hep geçerli olacağı ön kabulünün bir sonucudur. Dolayısıyla bu saydığımız iki ön kabule sahip bir zihin, deneyi yararlı ve önemli bir faaliyet olarak görecektir. Günümüzde bilimle uğraşan herkes evrendeki fenomenleri gözlemenin veya laboratuvar şartlarında gerekiyorsa deney yapıp deney sonuçlarını gözlemenin bilim yapılırken en temel bilgi kaynakları olduğunu kabul etmektedir. Fakat insanlık tarihi boyunca bilgi elde etmede gözleme bu şekilde merkezi bir rolün verilmediğini bilim tarihi kitaplarından öğreniyoruz. Eski Yunanlılardaki birçok önemli düşünür, pratik bilgiler sağlamasındaki faydası dışında gözlemsel süreçlerin değerini gereğince takdir edemediler. Buna iyi bir örnek olarak felsefe tarihinde ayrıcalıklı bir yeri olan meşhur felsefeci Platon gösterilebilir. Platon'a göre elde edilmesi önemli olan bilgi değişmez, ezeli ve ebedi, mükemmel Platonik Formlar'ın bilgisidir ve bu bilgi sadece saf düşünce ile elde edilebilir; gözlem bu konuda bize yardımcı olamaz, tam tersine bizi yanıltabilir.[136]

Kuran'da, Allah tarafından vahyedilme iddiası olmasına rağmen "Bu kitaptan evrenle ilgili her şeyi öğrenin" denilmemiş, bu kitabın inananları evren üzerine gözlem yapıp sonuçlar çıkarmaya davet edilmişlerdir. Kuran, kendisine güvenen bir üslupla, bu gözlemleri kendi otoritesine tehdit görmemiş; tam tersine, aklı çalıştırmayla ve gözlemle bilgi elde etmeyle ulaşılan sonuçları kendi iddialarını tasdikleyen aracılar olarak takdim etmiştir. Evrendeki fenomenleri gözleyerek sonuçlar çıkarmaya davet eden ayetlere şu iki ayet örnektir:

136 Platon, **Republic**, çev. R. Allen, Yale University Press, Yale, 2006, 479e-484c.

29-Ankebut Suresi 20: **De ki: "Yeryüzünü gezip dolaşın da yaratılışın nasıl başladığını görün."**

12-Yusuf Suresi 105: **Evrende ve yeryüzünde nice deliller vardır ama bunlar yanından yüz çevirip geçmektedir.**

Bu ayetlerden ilkinde dünyanın içindeki fenomenlerin incelenmesi suretiyle yaratılış hakkında bilgi edinmeye davet varken, ikincisinde yeryüzündeki delilleri incelemeyenler eleştirilmektedir. Bunları ve benzeri ayetleri okuyan bir kişi, Kuran'ı okuyup evrendeki süreçlerle ilgili her detayı öğreneceğini değil fakat evrendeki fenomenleri gözleyerek ve inceleyerek elde edeceği bilgilerden faydalanacağını anlar. Kısacası Kuran, kendinden önceki mitolojiyle ve gelenekle yoğrulmuş zihinleri bunların otoritesinden kurtarırken evrendeki olguları gözlemlemeyi değerli bulacak şekilde zihinleri inşa eder. Bu ise "Evren hakkında bilgi elde etmede gözlem önemlidir" gibi bilim açısından değerli bir ön kabulün oluşumunu desteklemektedir.

Burada ele almadığım, diğer çalışmalarımda incelediğim, Kuran'ın sunduğu diğer önemli ön kabuller şunlardır: Dördüncüsü, insan zihninin evrenle ilgili doğru bilgilere ulaşabileceğine dair ön kabuldür; zihnin doğruya ulaşma kapasitesi mümkün görülmezse bilimsel çaba anlamsız olur. Beşincisi, bilimsel faaliyetin objesi olan evrenin keşfedilebilir olduğuna dair ön kabuldür; evrenin yapısının keşfedilmeye imkan tanımadığı düşünüldüğünde de bilimsel faaliyet anlamsızlaşır. Altıncısı, faaliyetle ulaşılan yasaların evrensel olduğuna dair ön kabuldür; eğer bilim insanları buldukları yasaların dünyanın farklı yerlerinde farklı olmasını ve zamandan zamana bu yasaların değişmesini bekleselerdi bu yasaları bulma faaliyeti anlamsızlaşırdı. Yedincisi, evreni anlamada matematiğin önemli olduğuna dair ön kabuldür; eğer evreni anlamada

matematikten faydalanmazsanız evrene gereğince nüfuz edemezsiniz ve geçmiş ile gelecek hakkında öngörüde bulunmanız mümkün olmaz.

Kuran, bilim yapmak için önemli ön kabullerle zihinleri inşa ettiği gibi bilimsel faaliyet için birçok ayetiyle teşvikte bulunarak da gereken motivasyonu sağlar. Motivasyon bir davranışın gerçekleştirilmesinin nedenlerini ifade eder. Bilimsel faaliyet de bir davranış türüdür ve her davranış gibi bir motivasyona ihtiyaç duyar. Bilimsel faaliyetin birçok zaman yemek, içmek, uyku gibi en temel ihtiyaçlarımızı gidermek amacını gütmeksizin de yapıldığını düşünürsek, bu en temel ihtiyaçları karşılamadan yapılan bu faaliyete çokça zaman, emek ve kaynağın aktarılmasının rasyonel sebebinin ne olduğu bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde gerek bilimsel faaliyette bulunanlara ödenen paralarla, gerek şöhretle, gerek çeşitli unvanlar ve statülerle gereken motivasyonun sağlandığını görüyoruz. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta bu motivasyonların çoğunun hedefinin, bilim dışında başka uğraşlarla da sağlanabileceğidir. Örneğin ticaret, spor, siyaset gibi uğraşlar aracılığıyla bilimsel faaliyet kadar hatta daha çok para kazanılıp, bunlar bilime tercih edilebilir. Müzik, spor veya siyaset ile uğraşan biri, bilimle uğraşmaktan daha çok şöhret kazanabilir. Bu sayılan motivasyon hedefleri bilime özgü olmayıp bilimsel uğraşı mümkün kılsa da zorunlu kılmaz. Aynı motivasyonlara sahip biri dolayısıyla bilim dışında başka uğraşlara yönelebilir. Ayrıca, pratik ve teknolojiyle ilgili ihtiyaçların giderilmesi amacıyla da bilimsel faaliyetler motive edilebilir. Bu da doğru olmakla beraber, temel sorularla ilgilenen disiplinlerin (evrenin geçmişi ve başlangıcı ile ilgilenen kozmoloji gibi) bu tarz pratik hedefli yaklaşımlarla fazla motive edilemeyeceği de açıktır.

Bu tarz pratik çıkar merkezli yaklaşımlar, temel bilimlerden ziyade mühendisliğin çeşitli disiplinlerini ön plana çıkarır ve temel bilimlere ancak mühendislik hedefleri için araçsallaştırılabileceği ölçüde yöneltir. Kuran'a inanan bir Müslüman için bu tip motivasyon kaynaklarının olmasında bir sorun yoktur. Bir Müslüman bilim insanı da bilimle ilgili faaliyetlerinden dolayı para ve unvanlar kazanabilir, bilimsel çabalarıyla dünyevi fayda elde edebilir. Fakat Kuran'ın inşa ettiği zihin açısından bunlardan daha anlamlı bir motivasyon kaynağı da vardır ki bu, evreni anlama faaliyetinin Allah'ın bir emri olarak sunulmuş olması ve bu anlama faaliyetinin Allah'ın kudret, bilgi ve sanatını tanımaya bir aracı olmasıdır. Bu tarz bir motivasyon, dünyevi çıkarlarla ilgili diğer hiçbir motivasyon kaynağı olmadığı bir durumda bile gereken itici gücü sağlar. Üstelik bu motivasyon, pragmatik motivasyonların aksine, evreni bilme çabası olan bilime özgüdür ve bilim dışında başka disiplinlerle karşılanamaz. Bilimin çeşitli hazlar ve dünyevi menfaatler için araçsallaştırılamayacağı alanlarda da devam eder. Bunu anlayan, Kuran'ın evreni anlama vurgusunu kavrayan ideal Müslüman bir toplumun bilimle uğraşması kaçınılmaz olur. Kuran'ın sunduğu dünya görüşünde evreni en sofistike şekilde anlama faaliyeti olan bilimin kaçınılmaz bir yeri vardır.

Kuran'da yüzlerce ayetle evrendeki fenomenleri incelemeye, bunlardan sonuçlar çıkarmaya davet yapılmaktadır. Çok rahatlıkla söylenebilir ki büyük dünya dinlerinin hiçbirinde bunun yarısı kadar bir teşvik yoktur. Kuran'ın yüzlerce ayetindeki bu teşvikini birçok Müslüman görmezden gelmiş veya yüzeysel bir şekilde uygulamış olabilir. Fakat bu teşvikin en sofistike uygulanış şeklinin bilimsel faaliyetlere (bu faaliyetleri gerçekleştirmeye ve bu faaliyetlerin sonucunda

elde edilen bilgileri öğrenmeye) yöneltici olduğu da açıktır. Nitekim yaşadığı dönemde (973-1048) dünyadaki en iyi bilim insanlarından biri olarak kabul edilen Biruni "*Benim bilimle uğraşma sebebim Ali İmran Suresi 191. ayettir*" demiştir. İlgili ayet şu şekildedir:

3-Ali İmran Suresi 191: **Onlar ki ayaktayken, otururken ve yanları üzerinde yatarken Allah'ı hatırlarlar, göklerin ve yerin yaratılışı konusunda derinlemesine düşünürler: "Rabbimiz, Sen bunları boşuna yaratmadın, Sen yücesin, bizi ateş azabından koru."**

Biruni'nin işaret ettiği bu ayete benzer şekilde evrendeki fenomenleri incelemeye yönlendiren birçok Kuran ayeti vardır. Bunlara şu ayetler de örnektir:

10-Yunus Suresi 101: **De ki: "Evrende ve yeryüzünde olanlara bir baksanıza." İnanmayan bir topluma deliller ve uyarılar fayda sağlamaz.**

16-Nahl Suresi 10: **O ki gökten size su indirendir. Onu hem içersiniz hem de hayvanlarınızı otlatacağınız bitkiler onunla biter.**

11: **Onunla sizin için ekin, zeytin, hurmalıklar, üzümler ve meyvelerin her türlüsünden bitirir. Şüphesiz düşünebilen bir topluluk için bunda deliller vardır.**

12: **Geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı hizmetinize sundu. Yıldızlar da O'nu emriyle boyun eğmiştir. Şüphesiz bunda, aklını kullanabilen bir topluluk için deliller vardır.**

Kuran, 7. yüzyılda, bilime önem verilen bir kültürün olmadığı bir ortamda, gerek zihinleri inşa ediş şekliyle gerek sağladığı motivasyonla bilimsel faaliyetleri desteklemiştir. Bilimsel faaliyetlerin önemini gereğince anlayan birisinin Kuran'ın bu özelliğine hayranlık duymaması mümkün değildir.

8-7-ÇEVRE BİLİNCİ

Hırslarını gerçekleştirme peşindeki insanoğlu, birçok zaman emelleri için başka insanlara zarar vermekten kaçınmamıştır. Tarihe baktığımızda, insana zarar vermekten kaçınmayan insanoğlunun çevreye zarar vermekten hiç kaçınmadığının birçok örneğine rastlamaktayız. İnsanın, bir parçası olduğu doğaya verdiği zararların sonucunu tarihin geçmiş dönemlerinde de gözlemlemesi mümkündü. Örneğin yeşil alanları yok edenler bunun kendilerine zarara dönüşebileceğini gözlemleyebilirlerdi. Fakat 18-19. yüzyıllarda sanayi devriminden önce insanların doğaya verebilecekleri zararın boyutunun anlaşılmadığı ve "çevre bilinci" diyebileceğimiz bir kavrama rastlanamayacağı rahatlıkla söylenebilir. Çevreci hareketlerin kökeni sanayi devrimini izleyen süreçlere kadar götürülebilir ama modern çevreci hareketler ancak 1960'lı-1970'li yıllarda başladı. Çevreci hareketler hava kirliliği, suların kirliliği, canlı türlerinin yok olması, küresel ısınma, ozon tabakasının delinmesi, çölleşme, ormanların yok olması gibi konularla ilgilendiler; bu konularda duyarlılığın oluşması ve gereğinde yasaların konulması için uğraştılar. Tıbbın gelişmesiyle, havanın ve suların kirliliğinin, insan hayatına verdiği zarar ve birçok hastalıklara yol açtığı çok daha iyi anlaşıldı. Biyologlar, çevreye verilen zararların geriye dönüşü olmayacak şekilde birçok canlı türünü yok ettiğini ortaya koydular. Günümüzde dünyanın farklı ülkelerindeki birçok kimsede ciddi derecede çevre bilincinin olduğunu ve insan hırsları neticesinde çevreye verilen zararlardan endişe duyulduğunu söyleyebiliriz.

Konumuz açısından önemli olan husus şudur; günümüzde önemi anlaşılmış olan çevre bilinci konusunda Kuran, 7. yüzyılda, çevre bilinci diye bir kavramın olmadığı dönemde, çevre

duyarlılığı olan bir zihin inşa etmiştir. Bu konuda önemli olan bir ayet şöyledir:

30- Rum Suresi 41: **İnsanların elleriyle yaptıkları yüzünden karada ve denizde bozgun çıktı. Yaptıklarının bir kısmını kendilerine tattırmaktadır ki vazgeçsinler.**

Kuran, insanlarla buluştuğu dönemin ve bölgenin sorunlarına hapsolmuş bir kitap değildir. Kuran'ın vahyolduğu bölgede deniz bile yoktu. Fakat yukarıdaki ayette insanların yaptıkları yüzünden denizlerde oluşan bozulmalardan bahsetmektedir. 7. yüzyılda, deniz kıyısında yaşayan bir kişi bile, muhtemelen, karşısında duran uçsuz bucaksız denize, insanların yapacağı hiçbir faaliyetin zarar veremeyeceğini düşünürdü. Oysa günümüzde, insanların yaptıkları faaliyetlerin denizlere nasıl zarar verebildiği çok iyi gözlemlenmiştir. (Ayette "deniz" diye çevrilen kelimenin Arapçası "*bahr*"dır. Bu kelime denizleri ifade ettiği gibi göl gibi büyük su topluluklarını da ifade etmektedir.) Fabrikaların atıkları gibi etkenlerle kirlenen denizlerde, insanların duyarsızlığı yüzünden birçok canlı türü yok olmuştur. Ayrıca atıklar yüzünden ağır metallerle dolan deniz ürünlerini yiyen insanlar, bu ağır metaller yüzünden kanser gibi hastalıklara yakalanmaktadırlar. Tam da ayette denildiği gibi, ellerimizle yaptıklarımız yüzünden karadaki ve denizdeki oluşumlara zarar veriyoruz ve sonunda bunun zararını da biz çekiyoruz. Kuran, insanlarla buluştuğu dönemde var olmayan bilgileri olduğu gibi bilinç düzeylerini de insanlara aktarmıştır.

Çevreye verilen zararların önemli bir bölümü doğadaki dengenin bozulması yüzünden gerçekleşmektedir. Dengeyi bozmamayı söyleyen Kuran ayetleri de çevrenin korunmasını desteklemektedir.

55-Rahman Suresi 7: **Göğü yükseltti ve dengeyi oluşturdu.**

8: **Sakın dengeyi bozmayın.**

Bu ayetlerdeki "dengeyi bozmama" tartıda, ölçüde hile yapmamak (9. ayet bu konuyla ilgili olduğu için) olarak anlaşılabileceği gibi 7. ayette dikkat çekilen doğadaki dengeyi bozmamak olarak da anlaşılabilir. Çevreye verilen zararların arkasında yatan önemli nedenlerden biri insanın açgözlülükle yaptığı israflardır. Kuran'ın "**Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez**" (7-Araf Suresi 31) gibi israfı eleştiren ayetleri de bu konu açısından önemlidir.

Kuran'da defalarca evrendeki fenomenlere gözlerimiz çevrilir; Kuran terminolojisi açısından evrendeki her canlı Allah'ın bir ayetidir. Bir canlı türünün yok olmasına sebep olmak Allah'ın bir ayetinin yok olmasına sorumsuzca sebep olmak demektir. Bir Müslüman için Allah'ın ayetleri değerlidir; onlara hoyrat davranmak ve doğaya zarar vererek diğer insanlara ve gelecek nesillere zarar vermek Kuran'ın aşıladığı sorumluluk hissiyle uyuşmamaktadır. Doğaya Kuran'ın inşa ettiği zihinle ve öğrettiği etik sistemle bakan birinin ona zarar vermekten kaçınması ve çevre bilincinin olması gerekir.

8-8-BİLİNÇLİ SUSKUNLUKLAR

Kuran'da açıklanan hususlar kadar açıklanmayan hususlar da önemlidir. Kuran'da açıklanmayan hususlara "bilinçli suskunlar" diyorum. Kuran'ın "bilinçli suskunluklarının" önemli bir boyutu, insanlarla buluştuğu zaman ve dönemin yanlış inançlarına yer vermemesidir. Hiç şüphesiz Kuran insan ürünü bir kitap olsaydı indiği dönem ve bölgenin yanlış inançlarını içermesi beklenirdi. Örneğin Kuran'da evrenin genişlemesiyle ve anne rahmindeki oluşum aşamalarıyla ilgili olağanüstü ifadeler mevcuttur fakat -o çağda bazılarının kabul

ettiği inançlar olmalarına rağmen- Dünya'nın öküz ve balık üzerinde olduğu veya çocuğun cinsiyetini annesinin ve babasının sıvılarından hangisi galip gelirse onun belirlediği gibi yanlış inançların hiçbiri mevcut değildir. Önceki bölümlerde ele alınan konularda aktarılan olağanüstü ifadeler, Kuran'ın ilgili konu hakkında konuşurken yanlış inançlara yer vermemesiyle (bilinçli olarak suskun kalmasıyla) beraber düşünülmelidir. Bu başlık altındaysa Kuran'ın "bilinçli suskunluklarının" başka bir boyutuna değineceğim. Kuran, indiği çağın ve bölgenin etkisiyle yazılmış bir kitap olsaydı; çok geniş bir zaman dilimine, çok farklı kültürlere ve milletlere, çok farklı iklimlere, çok farklı yönetimlere hitap edemezdi. Kuran'ın birçok farklı konudaki "bilinçli suskunlukları" İslam'ın birçok farklı koşula uyumunu sağlayan esnekliğine izin vermiştir. Ne yazık ki Kuran'ın "bilinçli suskunluklarını" bilinçsizce kendi gelenekleriyle dolduran bazı ilahiyatçılar, İslam'ı birçok hurafeye boğmuşlar ve İslam'ın farklı koşullara uymasına izin veren esnek yapısına zarar vermişlerdir. Aşağıda bu konuyla ilgili, üç alandan; siyaset, ekonomi ve kadın konusundan örnekler vereceğim. Aslında bu konu üzerine müstakil bir kitap yazılacak şekilde genişletilebilir. Kuran'ın bilinçli suskunluklarının, birçok alanda Müslümanlara, tarihin değişen koşullarına uymaları için esneklik sağladığı, örnek verilen üç alandan çok daha fazlasının olduğu unutulmamalıdır.

Daha önce kısaca değindiğim gibi Kuran'ın "bilinçli suskunluklarına" önemli bir örnek Kuran'ın detaylı bir siyasi sistem tarifi yapmamasıdır. (Buna karşın Kuran'ın -yukarıda örneği verilen- adalet, danışma gibi her dönem geçerli temel ilkeleri koyduğu unutulmamalıdır.) Bir an için Kuran'da, Hz. Muhammed döneminde kabilelerin yönetildiği gibi bir yönetim şemasının sunulduğunu düşünelim. Eğer Kuran, inkarcıların

iddia ettiği gibi "Muhammed'in uydurduğu bir kitap" olsaydı böylesi bir durumun gözlemlenmesi mümkündü. Kabileler için öngörülen sistemle büyük imparatorluklar kurulduğunda ortaya çıkan siyasi yapıların yönetilmesi mümkün olmazdı. Veya günümüzde yaygın olarak uygulandığı gibi seçimle partilerin, milletvekillerinin, başbakanların seçildiği sistemlerin uygulanması mümkün olmazdı. Eğer Kuran'da "iki katlı binadan yüksek bina yapmak yasaktır" şeklinde bir ilke olsaydı ve modern dönemin belediyeleri, şehirleri yönetirken buna benzer ilkeleri dini hüküm olarak kabul etselerdi veya çok katlı binalarda yaşayanlar İslam'ı benimsemeye çalışsalardı böyle bir ilke yüzünden ciddi zorluklar yaşanacaktı. Kuran'ın buna benzer hususlardaki "bilinçli suskunluğu" olmasaydı Kuran'la çelişkiye düşmeden tarihin değişen koşullarına uygun siyasi yapıları ve belediyeleri Müslümanlar oluşturamazdı.

Ticaretle ilgili ise hayali olarak şu örnekleri düşünelim: Eğer Kuran'da bir sepet hurma için veya bir koyun için sabit bir fiyat belirlenseydi, bunun genişleyen İslam topraklarında ve tarihin farklı dönemlerinde açacağı sorunları hayal edelim. Veya o dönemin tarımında veya hayvancılığında uygulanan bir yöntem Kuran'da hükümleştirilseydi bunun Müslümanlar için açacağı sorunları hayal edelim. Tarihin o dönemi, sanayi devrimi sonrası dönem gibi sürekli değişimin gözlemlendiği ve değişimin ilerleme olarak kabul edildiği bir dönem değildi. O dönemin insanlarının dedelerinin dedelerinin dedelerinin uyguladığı tarım ve hayvancılık metotlarıyla torunların uyguladığı arasında ciddi bir fark yoktu. Yeni olandan ziyade asırlardır uygulanan makbuldü. Kısacası o dönemin zihniyetiyle tarihin gelecek dönemlerine bakan bir insan, kendi dönemindeki bir tarım veya hayvancılık metodunu pekala kurallaştırmaya kalkabilirdi. Eğer Kuran'ı inkarcıların

iddia ettiği gibi "Muhammed yazsaydı" Kuran'da böylesi durumların gözlemlenmesi mümkündü. Kuran'ın bu hususta ki "bilinçli suskunlukları" da önemlidir.

Kuran'ın vahyedildiği 7. yüzyılda, dünyadaki birçok toplumda kadınların aleyhine birçok kültürel kabul ve yasa vardı. Önceki başlıklardan birinde değindiğimiz gibi Kuran'da kadınlar lehine düzeltmeler yapılmıştır. Kuran'ın kadınlar lehine yaptığı düzeltmelerin bir kısmı kadınlar lehine konulan hükümlerle bir kısmıysa kadınlarla ilgili konularda Kuran'ın bilinçli suskunluklarıyla olmuştur. Örneğin Kuran'da, kadın-erkek ilişkilerinde, bir cinsin diğerinin isteklerine karşı nasıl bir tavır takınacağı konusunda bilinçli bir suskunluğun olduğunu söyleyebiliriz. Bir kadın, komşusuna çaya gitmek isterse fakat kocası bunu istemezse ne olacağına Kuran'a bakarak karar veremezsiniz. Bu konu, o çiftin arasında çözeceği bir meseledir. Okullarda kadınlarla erkeklerin beraber mi ayrı mı eğitim alacağına, iş yerlerinde kadınlarla erkeklerin beraber mi ayrı mı çalışacağına da Kuran'a bakarak karar veremezsiniz. Bu konudaki düzenlemenin nasıl yapılacağına toplum ve bireyler karar verecektir. Kelam ekollerinin kurucuları da, meşhur hadis kitaplarının yazarları da, geniş taraftar kitlesi olan mezheplerin kurucuları da, etkili bütün tefsir kitaplarının yazarları da hep erkektir. Bunların önemli bir bölümünün, Kuran'ın bilinçli suskunluklarını erkek bakış açısıyla doldurmaya çalıştıkları tespit edilmesi gereken bir vakadır.[137] Fakat Kuran'ın kadınlarla ve kadın-erkek ilişkisiyle ilgili birçok konudaki bilinçli suskunlukları, değişen kültürel yapılara İslam'ın uymasında esneklik sağlamıştır; Kuran'ın bu konulardaki bilinçli suskunluklarını bilinçsizce kendi kültürel yapılarıyla doldurmaya çalışmış olanların görüşleri İslam'dan

137 Caner Taslaman, Feryal Taslaman, **İslam ve Kadın**, s. 91-92.

dışlanmalıdır. Kuran'da açıklanmayan konuların insanların inisiyatifine bırakıldığı Kuran'ın bir ifadesidir.

5-Maide Suresi 101: **Ey iman sahipleri! Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kuran indirilirken onları sorarsanız size açıklanır. Allah onları affetti. Allah Bağışlayandır, Merhametlidir.**

Bu ayetten anlıyoruz ki Kuran'da bir konuda açıklama yapılmaması o konunun insanların inisiyatifine bırakıldığını göstermektedir. Sonuçta Kuran'da unutulmuş bir konu yoktur ama "bilinçli suskunluklar" vardır; bunlar insanlar için özgürlük alanlarıdır ve insanların değişik şartlara adaptasyonunu sağlayan esneklik alanlarıdır. Kuran'ın konuştuğu konular gibi hakkında konuşmadığı konulara da dikkat etmemiz gerektiğine bu başlık altında dikkat çekmek istedim. Kuran'ın "bilinçli suskunluklarından" kaynaklanan özgürlük alanlarını ne yazık ki bazı ilahiyatçılar kendi görüşleriyle doldurup yok etmişlerdir. Kuran'daki mevcut esneklikler değerlendirilmeli; bu esnekliklerin tesadüfen oluşmadığı ve İlahi Hikmet ile ilişkili oldukları bilinmelidir. Siyaset, ekonomi ve kadın konularında verdiğim örnekler üzerine düşünerek; Kuran'ın vahyedildiği çağdaki ve bölgedeki siyaset, ekonomi ve kadın algıları Kuran'a yansısaydı İslam'ın tarihin farklı dönem ve şartlarına uymasında ne kadar zorluklar yaşanabileceğini tahmin edebiliriz. Böylece Kuran'ın, önceki başlıklarda dikkat çekilen zihin inşalarıyla beraber "bilinçli suskunluklarının" değerini daha iyi kavrayabiliriz.

9. BÖLÜM

KURAN'IN ALLAH'IN VARLIĞINI VE SIFATLARINI TANITMASI

Kuran'ın Allah'tan olduğuna inanmanın akli temellerini ortaya koyan bu kitabın bu bölümündeki argümanı anlamak için öncelikle Allah'ın varlığını temellendiren delilleri bilmek gerekmektedir. Bu delilleri bilmeyen veya (en azından bir kısmını) kabul etmeyen birisi için, bu bölümde söylenenler bir şey ifade etmeyebilir. Daha önce *Allah'ın Varlığının 12 Delili* ve *Fıtrat Delilleri* kitaplarımda, Allah'ın varlığının evrenden ve insan fıtratından hareketle nasıl temellendirilebileceğini gösterdim.[1] Bunların yanında *Big Bang ve Tanrı* kitabımı, ayrıca editörlerinden biri olduğum *Allah, Felsefe ve Bilim* kitabını da bu konuyla ilgili olarak tavsiye ederim.[2] Bu kitapta, tekrara düşmemek için bu delilleri bir daha aktarmayacağım; bunların kabul edildiğini varsayacağım.[3] Bu delilleri kabul etmeyen birisi için bu bölümde dile getirilenler tam olarak karşılığını bulmayacaktır. Böyle birisine öncelikle belirttiğim kitapları okuyup sonra bu bölümü okumasını tavsiye ederim. Bu bölümde ortaya koyulan argüman, bu delillerin sadece Allah'ın varlığının delilleri olmadığını, aynı zamanda Kuran'ın Allah'tan olduğunun delilleri de olduğunu göstermektedir.

---

1 Caner Taslaman, **Allah'ın Varlığının 12 Delili**, Destek Yayınları, İstanbul, 2018; Caner Taslaman, **Fıtrat Delilleri**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2018.

2 Caner Taslaman, **Big Bang ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2017; ed. Caner Taslaman ve Enis Doko, **Allah, Felsefe ve Bilim**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2018.

3 Bahse konu tüm kitaplarımın pdf'lerine www.canertaslaman.com dan ulaşabilirsiniz.

9-1-ALLAH'IN VARLIĞI TEMELİNDE YÜKSELEN DİN VE METOT

Kuran'ın (İslam'ın) en önemli mesajı nedir? Bu sorunun cevabının, Kuran'ın Allah'ı tanıtması olduğuna, sanırım kimse itiraz etmeyecektir. Allah'a inancın bir an için terk edildiğini düşünelim; Kuran'ın anlattığı dinin hiçbir unsuru kalmayacaktır. Artık ölümden sonra bir hayat olduğu ve ahirette yakınlarımızla kavuşma imkanı olduğu düşünülemez. Allah'a inanç olmayınca Allah'ın gönderdiği elçiler olduğunu ifade eden peygamberlik müessesesi sadece bir uydurma olarak algılanacaktır. Bu inanç terk edilince evrenin bilinçli şekilde yaratıldığı söylenemez. Biz insanları, tesadüflerin ortaya çıkardığına, belli bir amaç olmaksızın kendimizi dünyada bulmuş varlıklar olduğumuza inanmak zorunda kalırız. İbadet edilmeye değer bir varlık olmayınca ibadetlerin, ahlakın akılcı kökeni kalmayınca İslam ahlakının bir anlamı kalmaz. Kısacası Allah'a inanç temeli kalmayınca tüm İslam binası çöker.

Fakat Kuran'ın iddia ettiği şekilde Allah'ın var olduğunu ve Kuran'ın Allah'ı doğru şekilde tanıttığını gösterebilirsek, yani Kuran'ın en temel ve en önemli mesajının doğru olduğunu gösterebilirsek; bu, Kuran'a güvenebileceğimizin çok önemli bir delilidir ve üç yönden Kuran'ın Allah'tan olduğunu (İslam'ın Allah'ın dini olduğunu) desteklemektedir:

Birincisi, Allah'ın varlığı gösterilince, Allah'ın gönderdiği bir dinin olmasının mümkün olduğu anlaşılır. Kuran'ın en önemli iddiası Allah'tan gönderilmiş bir mesaj olduğudur. Bu iddianın doğruluğu öncelikle Allah'ın var olmasına bağlıdır. Allah'ın var olduğunu anlamak, Kuran'ın Allah'tan olduğunu göstermeye yetmez ama Allah'ın gönderdiği bir mesajın

var olabileceğini gösterir. Bu ise Kuran'a yaklaşmada çok büyük bir adımdır.

İkincisi, tarihsel süreç içerisinde, Kuran'ın, bu en önemli konuyla ilgili oynadığı rolün gözlemlenmesiyle ilişkilidir. Allah'ın varlığını anlayan bir kişi, derinlemesine bir düşünce sürecine ihtiyaç hissetmeden, Allah'ın varlığının olabilecek en önemli husus olduğunu anlar. Bu kişinin, Kuran'ın, milyarlarca insana Allah'ı tanıtma ve hayatlarının merkezine yerleştirme gibi çok önemli bir konudaki çok önemli rolünden dolayı, Allah'tan olmasına ciddi bir olasılık vermesi gerekir. Kuran'ın bu kitap boyunca bahsedeceğimiz birçok özelliğinden hiç haberdar olmasak, sırf bu olağanüstü önemdeki fonksiyonu bile, Kuran'ın Allah'tan olduğuna ciddi bir ihtimal vermemize yeterli olmalıdır. Tarihte, bu konuda, Kuran'a benzer fonksiyon gerçekleştirmiş olan Yahudiler ile Hıristiyanların kutsal metinleri vardır ve bu metinlerin İlahi vahiy ile bağlantısına da Kuran dikkat çekmektedir. Bu metinlerde de, Allah'ın, gönderdiği insan elçiler ve onlara vahyettikleri vasıtasıyla insanlarla irtibat kurduğu, insanların nasıl inanmaları gerektiğini öğrettiği, insanlara ahlak yasaları, ibadetler, haramlar bildirdiği ifade edilmektedir. Bu metinler, bu çok temel hususlarda, Kuran ile ortak mesajlara sahiptir.[4] Kuran, tarih boyunca, aynı hakikatin, aynı yöntemle, yani insan elçi-

4 Yahudilik ve Hıristiyanlık ile İslam arasında ortaya çıkan ihtilaflı görüşlerin değerlendirmesini, bundan sonra yapacağım çalışmalara bırakıyorum. Örneğin büyük Hıristiyan mezheplerin kabul ettiği üçleme gibi inançlar İslam dininde asla kabul edilemez. Bu tip ihtilaflı inançlar yanında, bu dinlerin, Kuran ile ortak bir öze sahip olduğunu tespit etmek de önemlidir. Nitekim Kuran'da, üçleme gibi farklılıklar bir yandan eleştirilirken, bir yandan bu ortak öze de göndermeler mevcuttur. Diğer peygamberlerle beraber Hz. Musa'nın ve Hz. İsa'nın, Allah'ın vahyiyle gelen ortak mesajları insanlığa ulaştırdıklarını, tarih boyunca şirke, zulme ve ahlaksızlığa karşı ortak bir mücadele sergilediklerini Kuran haber vermektedir. Kuran'a göre bu dinler arasındaki ihtilaflı hususlar, insanların vahyedilen dinlerde yaptıkları dejenerasyonların sonucudur.

lere vahiy yoluyla bildirildiğini söyleyerek; bu metinleri, tarihsel bir zincirin birbirini destekleyen halkaları olarak göstererek, birbirine bağlar. Böylece, tarih içerisinde, bu metinlerin, Allah'ı tanıtma ve hayatın merkezine koymada gerçekleştirdikleri fonksiyonlar birbirlerini destekleyen mesajlara dönüşür. Bu metinler ve Kuran dışında, insanlık tarihi içerisinde, bu kitapların onda biri oranında bile, Allah'ı tanıtan ve insanların hayatının merkezine koyan bir kaynak gösterilemez. Kısacası Allah'ın varlığını ve bunun önemini anlayan bir kimsenin, Allah'ı insanlara tanıtmada ve hayatlarının merkezine koymada çok önemli etkisi olan Kuran'ın Allah'tan olduğuna ciddi bir ihtimal vermesi gerekir.

Üçüncüsü, Allah'ın varlığını gösteren deliller, içi boş bir kavram olarak Allah'ın varlığını delillendirmemektedir; tersine, Kuran'da bahsedilen sıfatlarıyla var olan bir Allah'ın varlığını delillendirmektedir. Bu ise bu sıfatlara sahip bir Allah'ın varlığına inancın yanında Kuran'ın Allah'tan olduğunu da desteklemektedir. Hangi delilin Allah'ın hangi sıfatını temellendirdiğini önümüzdeki sayfalarda örnekleyeceğim. Kuran'ın tek, bilinçli, iradeli, kendisi dışındaki tüm varlığın yaratıcısı, kudreti yüksek, bilgisi yüksek, her şeyden haberdar, merhametli bir Allah tasviri yaptığını hatırlayalım. Bu sıfatlarıyla beraber Allah'ın varlığı, evrenden ve insan fıtratından (yaratılışından, zihninin özelliklerinden) hareketle delillenmektedir. Böylece, Kuran'ın dışında iki önemli kaynak olan evren ve insan fıtratı, Kuran'ın en önemli iddiasının doğru olduğunu tasdik etmektedir.

Sonuca varmada kullandığım metodu (epistemolojik yaklaşımı), basitçe, şöyle özetleyebilirim: Kuran'ın Allah'tan olup olmadığını sorgulayan birisi, birbiriyle ilişkili iki soruyu cevaplamaya çalışarak çözüme gidebilir. Birincisi "Kuran eğer

Allah'tan ise Kuran'da hangi özelliklerin olmasını beklemeliyiz" sorusudur. İkincisi ise "Kuran eğer Allah'tan değilse Kuran'da hangi özelliklerin olmasını beklemeliyiz" sorusudur. Bu metodoloji, yani hangi görüşün doğru olması halinde mevcut gözlediğimiz durum daha beklenirse, doğru olması en muhtemel görüşün o olduğu hususunda bunu delil kabul etmek, güncel hayatta çokça kullandığımız bir akıl yürütme şeklidir. Örneğin Meliha ile Emre'nin kendileri için çok önemli bir yarışa girdiğini düşünün. Siz yarışı seyredememiş olmakla beraber yarış bittikten biraz sonra yarış alanına gelmiş olun. Bu durumda, eğer Meliha'yı çok sevinçli Emre'yi üzgün görürseniz Meliha'nın yarışı kazandığına, yarışı kimin kazandığını görmeden ve duymadan, hükmedebilirsiniz. Çünkü Meliha yarışı kazandıysa sevinçli olmasının ve Emre kaybettiyse üzgün olmasının beklendiğini ve bunun aksi durumda Meliha'nın üzüntülü ve Emre'nin sevinçli olmasının beklendiğini bilirsiniz. Bu bilginizle beraber, Meliha'yı sevinçli Emre'yi üzgün gördüğünüzde, yarışı Meliha'nın kazandığı kanaatine ulaşırsınız. Bu kitapta sıkça kullandığım akıl yürütme şekli de tam olarak böylesine sıkça kullandığımız bir akıl yürütmedir; mevcut durumu hangi görüşün doğru olması durumunda bekliyorsak, bu durumun gözlenmesi o görüş için delil hükmündedir.[5]

Eğer Kuran, kendisinin iddia ettiği gibi Allah'tan ise, öncelikle beklenecek olan, Kuran'ın tanıttığı şekilde Allah'ın var olmasıdır. Allah'ın varlığıyla ilgili tasvirlerin, gözlemlenen evren ve insan fıtratıyla uyumlu olmasıdır. Eğer Kuran,

5 Bu metodun bilim felsefesi alanında ele alınan "en iyi açıklama olarak çıkarım" (*inference to the best explanation*) ve "olabilirlik prensibi" (*likelihood principle*) yaklaşımlarına benzer olduğunu söyleyebilirim. Bu konuda okunabilecek kitaplardan bir tanesi: Peter Lipton, **Inference to the Best Explanation**, Routledge, Londra, 2004.

bir insan uydurması ise, beklenecek olan, Kuran'ın bu en önemli mesajının hatalar içermesidir. Evren ve fıtratın, bu en önemli hususdaki Kuran'ı tasdik eden şahitliği, Kuran'ın Allah'tan olduğunun önemli delillerindendir. Başka herhangi bir delilin yokluğu durumunda, sırf bu bile, Müslüman olmak için yeterli olabilir.

9-2-SIFATLARIYLA (İSİMLERİYLE) ALLAH'IN TANITILMASI

Burada anlaşılması önemli olan husus şudur; bahse konu delillerle, belli sıfatları olan bir Allah'ın varlığı anlaşılmaktadır. Bu delillerle gösterilen Allah'ın sıfatları, aynı zamanda Kuran'ın tanıttığı Allah'ın sıfatlarıdır. Böylece Kuran'ın içeriğinin bu en temel unsuruna, Kuran'ın dışından; iki önemli kaynak olan evrenden ve insan fıtratından destek olduğu ortaya konulmaktadır. Bu ise Kuran'a güvenimizi temellendirmede çok önemli bir unsurdur.

Kuran'da Allah'ı tanıtan yüzden fazla sıfat (isim) vardır; Kuran'ın terminolojisinde bunlar "*el-esmau el-husna*" (en güzel isimler) olarak bilinmektedir.[6] Kuran tek, bilinçli, kendisi dışındaki tüm varlığın yaratıcısı, kudreti yüksek, bilgisi yüksek, merhametli bir Allah tanıtımı yapmaktadır. İslam dini, bu sıfatlara sahip bir Allah'a inancın temelleri üzerinde yükselir. İslam dinindeki peygamberlik, ölümden sonrası, ahlak, ibadetler, evrene bakış, insana bakış hakkındaki görüşler hep bu temelden hareketle şekillenmiştir.

Kuran'da bahsedilen Allah'ın kimi sıfatlarının açılımı, Kuran'da bahsedilen diğer birçok sıfatı da kapsamaktadır ve birçok sıfat birbiriyle ilişkilidir. Gereken vurgunun yapılması

6 7-Araf Suresi 180; 17-İsra Suresi 110; 20-Taha Suresi 8; 59-Haşr Suresi 24.

ve Allah'ın sıfatlarının zihinlere gereken şekilde işlenmesi gibi sebeplerle bu sıfatlar değişik isimlerle vurgulanır. Örneğin Kuran'da, Allah'ın bilgisinin yüksekliği "Alim" sıfatıyla/ismiyle vurgulanır. Bilgisi yüksek olan, her şeyden haberdardır; Kuran'da bu sıfatın/ismin karşılığı "Habir"dir. Bu yüksek bilgisiyle Allah her şeyi kuşatmıştır; Kuran'da Allah'ın her şeyi kuşattığını belirten sıfatı/ismi "Muhit"tir. Bu yüksek bilgisi sayesinde Allah her şeyi yerli yerince yapar; Allah'ın her şeyi yerli yerince yaptığını ve her şeye gerektiği şekilde hükmettiğini ifade eden sıfatı/ismi "Hakim"dir. Allah'ın her şeyi bilmesi, her şeyden haberdar olması ancak her şeyi görmesi ve işitmesi sayesinde mümkündür; "Basir" sıfatı Allah'ın her şeyi gördüğünü, "Semi" sıfatı ise her şeyi işittiğini ifade etmektedir. Kısacası Allah'ın bilgisinin çok yüksek olduğu (Alim) veya her şeyden haberdar (Habir) olduğu söylendiğinde, Kuran'da belirtilen diğer birçok sıfat da kapsanmış olmakta veya bu sıfatlarla ilişkili başka sıfatlar da desteklenmektedir.

Allah'ın birliği, bilgisinin yüksekliği, kudretinin yüksekliği, merhameti gibi birkaç tane sıfatını alıp incelediğimizde bunların Kuran'da geçen Allah'ın sıfatlarının/isimlerinin çoğunu kapsadığını görürüz. Aşağıda, Allah'ın varlığına inancı temellendirmek için ileri sürülen delillerin Allah'ın hangi sıfatlarını temellendirdiği gösterildiğinde, bu hususu göz önünde bulundurmak gerekir. Örneğin bir delilin, Allah'ın yaratıcılığını veya bilgisinin yüksekliğini gösterdiği ortaya konulunca; buradan, bu delilin, Allah'ın Kuran'da bahsedilen, bu sıfatların kapsadığı birçok sıfatını da temellendirdiği anlaşılmalıdır.

9-3-EVRENDEN ÖĞRENİLEN ALLAH'IN SIFATLARI VE KURAN

İçinde yaşadığımız evren; yasaları, yüz milyarlarca galaksisi, katrilyonlarca yıldızı, Dünyamız ve milyonlarca canlısıyla muhteşem bir alandır. Evrenin bize en önemli mesajı yaratıcı, kudreti yüksek, bilgisi yüksek, bilinçli, tek ilah olan Allah'ın varlığıdır. *Allah'ın Varlığının 12 Delili* kitabımda, 12 delilin 7 tanesini evrenden hareketle sundum. Burada, bu delillerin detaylarına girmeyeceğim fakat her bir delil hakkında birkaç cümlelik bir açıklama yaptıktan sonra hangi delilin Allah'ın hangi sıfatlarını temellendirdiğine örnekler vereceğim. Elbette her bir delil, benim verdiğim örneklerden daha fazla Allah'ın sıfatıyla ilişkilidir. Allah'ın sıfatlarını Kuran'da geçen isimleriyle veriyorum; böylece evren üzerine incelememizle ulaştığımız Allah'ın sıfatlarının Kuran'daki karşılıklarını göstermeyi hedefliyorum.

1-Kelamın Kozmolojik Delili: Evrenin ezeli olmadığını göstererek Allah'ın ezeliliğine karşı felsefe tarihinde ileri sürülmüş en önemli iddiayı geçersiz kılan bir delildir. Bu delil, hem Kindi ve Gazali gibi önemli felsefecilerin sonsuz kavramıyla ilgili akıl yürütmelerinden hem de modern bilimin entropi yasası ve Big Bang teorisi gibi verilerinden hareketle savunulmaktadır. Bu delille Allah'ın "Evvel" olduğu, yani madde ve evren var olmadan önce de var olan ezeli varlık olduğu, sürekli var olan ve olacak olan yani "Ahir" ve "Baki" olduğu gösterilir. Allah'ın hiçbir varlığa ihtiyaç hissetmeksizin var olduğunu ifade eden "Kayyum" ve "Samed" sıfatları da bu delille temellenmiş olur.[7] Evren ve maddenin yoktan yaratıl-

7 Allah'ın hiçbir varlığa muhtaç olmaksızın var olması, din felsefesi literatüründe "*aseity of God*" (Allah'ın kendiliğinden, hiçbir şeye ihtiyaç hissetmeksizin varlığı) başlığı altında tartışılmıştır. Kuran'da Allah'ın bu özelliğini tarif eden sıfatlardan/isimlerden ikisi "Kayyum" ve "Samed"dir.

dığını gösteren bu delil; Allah'ın "Bedi" (Örneksiz Yaratan), "Halık" (Oluşturan), "Cail" (Yapan), "Fail" (Gerçekleştiren) olduğu gibi yaratmasını ifade eden sıfatlarını da temellendirir.

2-Yasaların Varlığı Delili: Evrenin her yerinde fiziksel yasaların geçerli olmasından hareketle Allah'ın varlığını temellendiren bir delildir. Farklı alanlarda aynı yasaların geçerli oluşunu, en iyi şekilde, tek bir yasa koyucunun varlığının açıkladığını ifade eden bu delille Allah'ın "Vahid" (Bir) ve "Ehad" (Tek, Eşsiz) gibi sıfatları temellenmektedir. Evrenin her yerinde mevcut olan ve sürekli varlığı devam eden yasaların yaratıldığını ifade eden bu delil; Allah'ın güç ve kuvvetinin hiç eksilmediğini yani "Metin" olduğunu, varlığın özünü yaratan yani "Fatır" olduğunu, her şeyi oluşturan yani "Halık" olduğunu gösterir. Yasaların sürekli muhafaza edilmesi, Allah'ın her şeyi muhafaza eden olduğunu ifade eden "Hafız" sıfatı, her şeyden haberdar olduğunu ifade eden "Habir" sıfatı gibi özelliklerini de temellendirir. Allah'ın tüm evrende iktidar sahibi yani "Muktedir" olduğu da bu delille anlaşılmaktadır.

3-Evrenin Keşfedilebilirliği Delili: Evrenin, çok aciz olan insan tarafından, bilimsel faaliyetlerle hayret verici derecede keşfedilebilmesinin, ancak Allah tarafından evrenin böylesine keşfedilebilir bir yapıda oluşturulmasıyla açıklanabileceğini ifade eden bir delildir. Bu delille de evrenin mevcut yapısının bilinçli bir şekilde düzenlendiği anlaşılmaktadır; bu yüzden bu delille Allah'ın "Musavvir" olduğu yani evrendeki yapılara mevcut görünümlerini kazandıran olduğu anlaşılır. Ancak bütün evrene sahip olan yani "Malik" olan, bütün evrene hükmeden yani "Melik" olan, her şeyi bilen yani "Alim" olan, evrenin yapısını böylesine düzenleyebilir. Tüm bunlar, düzenleyenin büyük güç sahibi yani "Zul Kuvvet" olduğunu,

evreni tasarladığı amaçları çerçevesinde yapan ve gerçekleştiren yani "Cail" ve "Fail" olduğunu göstermektedir.

4-Evrenin Potansiyeli Delili: Evrenin potansiyeli olanak vermeseydi ne yıldızların ne Dünyamızın ne canlıların ne teknolojik buluşların ne de müzik eserleri gibi sanatsal yapıların ortaya çıkması mümkün olurdu. Bu durumu, en iyi şekilde Allah'ın varlığının açıkladığını ortaya koyan bir delildir. Evrende insanların teknolojik ve sanatsal üretimlerini mümkün kılan bu potansiyelin varlığı, Allah'ın insanlara karşı cömertliğini gösterir; Allah'ın cömertliği ise Kuran'da geçen "Ekrem" (En Cömert), "Kerim" (Bolca Cömertlikte Bulunan), "Zul-Celali ve'l İkram" (Azamet ve İkram Sahibi) gibi sıfatlarla ifade edilmiştir. Evrende var olan her şey evrene konan potansiyelin bir neticesidir; bu potansiyel Allah'ın "Mütekebbir" (Büyüklük Sahibi), "Kadir" (Kudreti Yüksek), Aziz (Üstün), Hakim (Hükmeden ve Yerli Yerince Yapan) gibi sıfatlarına da işaret etmektedir.

5-Yasaların ve Sabitlerin Hassas Ayarı Delili: Modern bilimdeki gelişmelerle keşfedilen evrendeki yasaların ve sabitlerin hassas ayarının Allah'ın varlığına inancı temellendirdiğini ifade eden bir delildir. Matematiksel olasılık hesaplarıyla ifade edilebilmesi ayırt edici özelliklerinden birisidir. Burada hareket noktası, evrenin her yerine içkin yasaların ve sabitlerin, çok hassas ölçülerle, canlılığı ortaya çıkaracak şekilde yaratıldığıdır. Evrenin her noktasında hassas şekilde ayarlanmış aynı yasaların ve sabitlerin olmasından hareketle bu delil, evrenin her yerinde aynı iradenin geçerli olduğunu göstererek Allah'ın "Vahid" (Bir) ve "Ehad" (Tek, Eşsiz) gibi sıfatlarına işaret etmektedir. Buradan Allah'ın tüm sürecin sahibi olduğu yani "Malik" olduğu, tüm sürece hükmeden yani "Melik" olduğu, bütün süreci gözettiği yani "Müheymin" olduğu,

çok kuvvetli yani "Kavi" olduğu, bütün evrenin sahibi olarak çok zengin yani "Ğani" olduğu, hiçbir kusur olmaksızın yaratan yani "Bari" olduğu, evrenin geçirdiği süreçlerden haberdar yani "Habir" olduğu temellenmektedir.

6-Fiziki Olguların Hassas Ayarı Delili: Bu delil de modern bilimdeki gelişmelerle keşfedilen hassas ayarlarla ilişkilidir. Önceki delil gibi matematiksel olasılık hesaplarıyla ifade edilebilen verilere dayanmaktadır. Burada hareket noktası, evrenin fiziki süreçlerinin canlılık ortaya çıkacak şekilde tasarlandığıdır. Evrenin, başlangıcında ve sonrasında geçirdiği süreçlerin, başlangıçtan milyarlarca yıl sonra ortaya çıkacak canlılığa göre hassas ayarlarla düzenlenmesi, Allah'ın evrenin bütün süreçleriyle ilgili olduğunu ve tüm bu süreçlerde aktif olduğunu ifade eden sıfatlarını temellendirmektedir. Allah'ın evrendeki süreçlerle ilgisiz olduğunu ifade eden anlayışlara (deistlerin birçoğu bu kategorinin içerisindedir)[8] cevap niteliğindeki delillerden birisidir. Bu delilden, Allah'ın bütün süreçleri tüm unsurlarıyla yaratan yani "Bedi" olduğu, böylesine büyük evrende bu kadar uzun bir dönemdeki bu kadar hassas ayarlanmış süreçlere "Hakim" olduğuna göre çok yüce yani "Ala", "Ali" ve "Müteal" olduğu, çok büyük yani "Kebir" olduğu anlaşılmaktadır. Bu tip matematiksel veriler kullanılarak da ifade edilebilen delillerle Allah'ın varlık ve sıfatları temellendirilebildiğine göre Allah'ın apaçık yani "Zahir" olduğu, her şeyden daha gerçek yani "Hak" olduğu da anlaşılmaktadır.

7-Canlıların Tasarımı Delili: Canlıları ortaya çıkaracak bir potansiyelin evrendeki varlığının ve canlıları ortaya

8 Birçok deist, Yaratıcının, evrendeki süreçlerle ilgisi olmadığını ve insanların din ihtiyacından habersiz olduğunu ifade etmektedirler. Bazı deistler ise sadece dinleri inkar ederken bu görüşü ifade etmemektedirler. Bu kitap, deizmin her türüne karşı bir cevap niteliğindedir.

çıkaran süreçlerin Allah'ın varlığını gösterdiğini ifade eden bir delildir. Bu delille milyonlarca canlı türü Allah'ın varlığını gösteren bir delilin parçası olarak sunulur. Canlıların yaratılmasında en önemli unsurlardan biri bu canlıların ihtiyaçlarının karşılanması olduğu için, bu delil, Allah'ın Kuran'da ("Allah" lafzından sonra) en çok geçen ismi/sıfatı olan "Rab" (İhtiyaçları Karşılayan, Yetiştiren) sıfatını, ayrıca "Rezzak" (Rızık Veren) gibi sıfatlarını temellendirir. Allah'ın, canlıların korunmasından beslenmesine kadar ihtiyaçlarını tüm ayrıntılarıyla karşıladığı için büyük lütuf sahibi olduğu yani "Zul Fadlun Azim" olduğu ve "Mucib" (Cevap Veren) olduğu, canlıları var etmesinden dolayı "Muhyi" (Dirilten) olduğu, tüm detayları gözeterek planlamasından dolayı her şeye "Şahid" (Tanık) olduğu, canlılara bedenlerindeki detaylar gibi birçok lütufta bulunduğundan dolayı "Zut Tavl" (Büyük İhsan Sahibi), "Latif" (Lütufkar) ve "Mecid" (Cömertliği, Lütfu Bol Olan) olduğu da bu delille temellenmektedir.

9-4-FITRATTAN ÖĞRENİLEN ALLAH'IN SIFATLARI VE KURAN

Fıtrat (insan doğası), sağlıklı her insanın doğuştan sahip olduğu özellikleri ifade etmektedir. Kuran'da, dış dünyada (evrende) deliller olduğu gibi iç dünyamızda (fıtrat) da deliller olduğuna dikkat çekilmiştir.[9] Buradan ilham alarak bu konudaki delilleri iki başlık altında inceledim. Daha önce *Allah'ın Varlığının 12 Delili* kitabımda fıtrattan hareketle 5 tane delil sundum. *Fıtrat Delilleri* kitabımda ise bu 5 delili daha ayrıntılı bir şekilde ele aldım; bu delilleri detaylı şekilde öğrenmek ve neden ikna edici olduklarına tanıklık etmek isteyen-

9 30-Rum Suresi 30; 41-Fussilet Suresi 53; 51-Zariyat Suresi 20, 21.

ler bu kitabımı okuyabilirler. Önceki başlık altında olduğu gibi bu başlık altında da bu delilleri bir iki cümleyle tanıttıktan sonra hangi delilin Allah'ın hangi sıfatlarını temellendirdiğine örnekler vereceğim. Yine Allah'ın sıfatlarını Kuran'da geçen isimleriyle aktaracağım ki fıtrat üzerine incelememizle ulaştığımız Allah'ın sıfatlarının Kuran'daki karşılıkları daha iyi anlaşılabilsin. Burada, Allah'ın aktarılan delillerle ulaşılan tüm sıfatlarının yazılmadığına, sadece bir kısmının örnek olarak verildiğine bir kez daha dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

8-Doğal Arzular Delili: Her insanda var olan doğal arzuların incelenmesinden yola çıkan; bunların, Allah tarafından oluşturulduğu açıklamasının en iyi açıklama olduğunu dile getiren bir delildir. Arzularımızın, arzuları Yaratan tarafından, belli sıfatları olan bir Yaratıcıya yöneltecek şekilde oluşturulduğunu ortaya koyan bir delildir. Ancak iradesine karşı koyacak hiçbir güç bulunmayan yani "Vahid" (Bir) ve "Ehad" (Tek, Eşsiz) olan, bütün evrene gereğince hükmeden yani "Hakim" olan, bütün eksikliklerinden uzak olan yani "Kuddus" olan zaaflar içindeki varlığımızla beraber var olan arzularımıza cevap verebilir. Arzularımız bizi "Zu Rahmeh" (Merhamet Sahibi), "Arhamur Rahimin" (Merhametlilerin en Merhametlisi), "Rahman" (Merhametli), "Rahim" (Çokça Merhamet Eden), "Semiud Dua" (Duaları İşiten), "Karib" (Yakın), "Rauf" (Şefkatli), "Nasir" (Yardımcı Olan), "Müstean" (Sığınılan) bir "İlah"a (Tanrı'ya) yöneltecek şekilde bilinçli olarak oluşturulmuştur. Böylece bu arzularımızı var eden, arzularımız aracılığıyla kendi sıfatlarını tanıtmaktadır.

9-Doğuştan Ahlak Delili: Modern psikoloji ve bilişsel bilimler gibi alanlarda yapılan çalışmaların da gösterdiği ahlakiliğin doğuştan bir özelliğimiz olmasını başlangıç noktası yapan, buradan bu özelliğimizin Allah tarafından bize

yerleştirilmiş olmasının en iyi açıklama olduğunu ortaya koyan bir delildir. Bu delille ahlaki emirleri olan ve ahlaki iyinin kaynağı olan bir Allah'ın varlığı temellenmektedir. Bu delilden Allah'ın "Rahman" (Merhametli), "Rahim" (Çokça Merhamet Eden), "Rauf" (Şefkatli), Şakir (Şükre Karşılık Veren), "Halim" (Yumuşak Davranan) gibi iyiliğini tarif eden sıfatları öğrenilmektedir. Ayrıca ahlaki buyrukları olan Allah'ın bu buyruklarına uymak, ancak Allah iyiyle kötüyü ayırt ediyorsa yani "Hayrul Fasılin" (Ayırt Edenlerin En Hayırlısı) ve emirlerine itaat edilip sakınılmaya layık ise yani "Ehlut Takva" (Sakınılmaya Layık) ise anlamlıdır. Allah'ın, ahlaki buyruklar göndermesinin gerekliliğinin gösterilmesi "Mursil" (Gönderici) olduğunu, ahlaki buyruklara uymayanların örneğin başkalarına zulmedenlerin varlığı ise gereğinde kötülükleri cezalandıracağını yani "Zuntikam" veya "Müntakim" olduğunu gösterir.

10-Akıl Delili: İnsanlardaki akıl yürütme özelliğinin var olmasının en iyi açıklamasının ezelden beri akıl sahibi olan Allah'ın bu özelliği vermesi olduğunu ifade eden bir delildir. Allah'ın, bu özelliği vermiş olması, diğer verdikleri gibi, insanın ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayan yani "Rab" olduğunu gösterir. Akıl özelliği, Allah'ın insanlara büyük bir yardımı ve en önemli rızıklarından birisidir; "Nasir" (Yardımcı Olan), "Veli" (Dost) ve "Rezzak" (Rızık Veren) Allah'ın Kuran'da geçen sıfatlarındandır. Yaratılmış olan kullarına Allah'ın verdiği akıl, bu aklın çok daha üst derecesine Allah'ın sahip olduğunu, yani Allah'ın "Alim" (Bilgisi Çok Yüksek) ve "Allam" (Her Şeyi Bilen) olduğunu temellendirir. İnsanların karşılarına çıkan olaylar karşısında hüküm vermesini sağlayan akıl özelliği, bu özelliği verenin, her olay karşısında en

mükemmel şekilde ve yerli yerince hüküm verdiğini yani "Hakim" olduğunu da gösterir.

11-İrade Delili: İnsanın en önemli özelliklerinden olan iradenin varlığının en iyi açıklamasının, ezelden beri irade sahibi olan Allah tarafından bu özelliğin verilmesi olduğunu dile getiren bir delildir. İradenin, sonradan türeyen tesadüfi bir özellik olmadığını, Allah'ın sahip olduğu ezeli bir özellik olduğunu dile getiren bu delil, Allah'ın "Evvel" sıfatını destekler. Allah'ın bütün gücün kaynağı olduğunu, bütün varlığın Onun iradesiyle var olduğunu ve varlığını devam ettirdiğini ifade eden Allah'ın "Kayyum" ve "Samed" sıfatları da bu delille temellenmiş olur. Bilinçli şekilde oluşturulmuş, iyiyi olduğu gibi kötüyü de seçme imkanı olan insan iradesi ise Allah'ın kullarını bu dünyada imtihan ettiğini ifade eden Kuran ayetlerini destekler ve Allah'ın insanları iradeleriyle yaptıklarından hesaba çekeceğine yani "Hasib" olduğuna işaret eder. İnsanı insan yapan en temel özelliklerinden birinin insana lütfedilmesi, Allah'ın insanın gerçek "Mevla"sı (Dost) olduğunu da göstermektedir.

12-Bilinç ve Benlik Delili: İnsanı insan yapan en temel unsurlar olan bilinç ve benliğin varlığının en iyi açıklamasının, ezelden beri bilinç ve benliğe sahip olan Allah tarafından bunların verilmesi olduğunu söyleyen bir delildir. Bilinç ve benliğin ezeli unsurlar olduğunun gösterilmesi Allah'ın "Evvel" (İlk) ve "Baki" (Sürekli Var Olan) olduğunu destekler. İnsan bilinci, ancak birçok unsurun (kandan kalbe, karaciğerden beyne) bir araya gelmesiyle varlığını sürdürebilir; bu yüzden insana bilincini veren her şeyi bir araya getiren yani "Cami" olmalıdır. Bilinçsiz maddeden bilinç sahibi insanın çıkarıldığını görmekteyiz; bu da Allah'ın "Muhric" (Çıkaran) sıfatını akla getirmektedir. Ezeli bir benliğin var olduğunu temellendiren

bu delil, Kuran'da geçen "Allah'ın nefsi" (Allah'ın benliği) ifadelerinin önemini de gösterir.[10] Ayrıca Allah'ın bilinç sahibi olması "Hayy" yani hayat sahibi olması anlamını taşır.

Görüldüğü gibi evrenden hareketle olduğu gibi fıtrattan hareketle ortaya konulan deliller, Kuran'da ortaya konulan sıfatlarıyla Allah'ın varlığını göstermektedir. Belli sıfatları olan Allah'ın varlığının öğretilmesi ise Kuran'ın en önemli mesajıdır. Kuran, tarihte oynadığı çok önemli rolle, bu sıfatları olan bir Allah'ın varlığını milyarlara öğretmiştir. Bu delillerin kimisi (5. ve 6. delil gibi) 20. yüzyıldaki bilimsel gelişmelerle ortaya konulmuştur, kimisinde (1. delil gibi) önceden ortaya konulanlar 19. ve 20. yüzyıldaki bilimsel gelişmelerle ciddi destek kazanmıştır, kimisi (2, 3, 4, 8, 9, 10. delil gibi) felsefe alanında yeni görüşlerin ortaya çıkmasıyla tarihin yakın dönemlerinde ifade edilmiştir, kimisinin (7, 11, 12. delil gibi) ise geçmişte bazı versiyonları olduğu söylenebilecek olsa da, o versiyonlar bugünkü sofistike sunumun çok gerisindedir. Kısacası çok büyük bir kısmı, Kuran'ın vahyinden bin küsur yıl sonra, evrenden ve fıtratla hareketle ortaya konulan deliller, Kuran'ın ortaya koyduğu sıfatlarıyla bir Allah'ın varlığını desteklemektedir. Başka hiçbir delil olmasa, sırf bu bile, Müslüman olmak için (Kuran'ın Allah'tan olduğuna inanmak için) yeterlidir.

10 6-Enam Suresi 12, 54.

10. BÖLÜM

KURAN'IN KORUNMUŞLUĞU VE MATEMATİKSEL ÖLÇÜ

Pisagor'dan Platon'a, Harizmi'den Biruni'ye, Galileo'dan Newton'a kadar bilim insanları ve felsefeciler matematikteki kesinlikle büyülendiler ve matematikteki kesinliği birçok alanda aradılar. Örneğin Newton, üzerinde sürekli çalıştığı Kutsal Kitap'ın (*Bible*) içerisinde matematiksel açıdan anlamlı işaretler bulmaya gayret etti. Peki, Kuran'ın içinde matematikle ifade edilebilecek düzenlemeler var mı? İşin doğrusu böyle bir konu üzerine araştırma yaptığınızda karşınıza çıkan uçuk kaçık iddia sayısı çok fazladır. Fakat madem evreni yaratan da peygamberlerle kitaplar yollayan da aynı Allah'tır; Allah'ın evreni yaratırken kullandığı matematiksel ölçüyü kitaplar yollarken kullanmış olabileceğini düşünmek makul bir beklentidir. Ayağı yere basmayan iddiaların çokluğu bizi ürkütmemelidir. Kısacası "Kuran" ve "matematik" kelimelerini yan yana gördüğümüzde, ortaya atılacak iddiayı peşinen reddetmeye veya peşinen kabul etmeye hazır bir ruh hali içinde olmamalıyız. Karşımıza çıkacak iddiayı ciddi ve eleştirel bir şekilde değerlendirdikten sonra karar vermeliyiz. Kitabın bu bölümünde, Kuran'daki, hem kelimelerin kullanılışında hem sure ve ayetlerin dizilişinde matematiksel bir ölçü bulunduğunu göstermeye çalışacağım. Elinize küçük bir hesap makinesi ve bir Kuran metni alarak burada aktarılan verileri kontrol edebilirsiniz. Burada aktarılan veriler karmaşık matematiksel problemlerle ilgili değildir; basit seviyede matematik bilen birçok kişinin takip edebileceği verilerdir. (Kelimelerin geçiş yerleri, sure ve ayet numaralarıyla

ilgili tablolar da verilecektir.) Ayrıca Kuran'ın günümüze kadar değiştirilmeden aktarıldığını gösteren verileri sunacağım ve Kuran'ın yapısal düzeniyle ilgili çalışmaları (halka yapısı gibi) kısaca ele alacağım. Bu veriler, bir yandan Kuran'ın çok iyi korunduğunu, bir yandan ise Kuran'ın olağanüstülüğünü gösterdiği için önemlidir.

10-1-KURAN'IN KORUNMASI, HURUFİLİK VE MATEMATİK

Kuran'ın değiştirilmeden korunduğunu matematiksel verilerle göstermeye geçmeden önce Kuran'ın muhafazasıyla ilgili bazı hususlara dikkatinizi çekmek istiyorum. Öncelikle bundan evvelki bölümlerde ele alınanlar Kuran'ın çok iyi korunduğunu desteklemektedir. Kuran'da, hem evren (1. bölüm) hem Dünya (2. bölüm) hem canlılar (3. bölüm) hem tarih (4. bölüm) hakkında çağını aşan birçok ifade varken, o çağın ve bölgenin yanlış inançları yer almamaktadır. Kuran'a eğer insani ilaveler girseydi, insanların kendi dönem ve bölgelerinin yanlış inançlarını Kuran'a taşımaları beklenirdi. Kuran'da evrenle, Dünyayla, canlılarla, tarihle çelişen hiçbir unsur yoktur. Kuran'ın 23 yıllık savaşlı, göçlü, çileli, mücadeleli bir dönemde vahyedildiğini, bunun yanında hiçbir editöryal süreçten (düzeltme sürecinden) geçmediğini hatırlayalım. Kuran'a insani ilaveler olsaydı, muhtemelen kendi görüşlerini Kuran'a taşıyanlar Kuran'ın iç tutarlılığını bozacaklardı. Kuran'ın içyapısında çelişki olmaması Kuran'da insanlardan kaynaklı ilaveler olmadığını göstermektedir. Nitekim şu Kuran ayeti bu hususa dikkat çekmektedir.

4-Nisa Suresi 82: **Kuran'ı iyice incelemiyorlar mı? Allah'tan başkasından olsaydı onda birçok çelişki bulacaklardı.**

Konumuz açısından Kuran'ın korunacağını beyan eden şu Kuran ayetleri önemlidir:

15-Hicr Suresi 9: **Şüphesiz Zikri (Kuran'ı) Biz indirdik Biz. Ve şüphesiz Biz onu koruyacağız.**

41-Fussilet Suresi 41: **Kendilerine Zikir (Kuran) geldiğinde onu inkar edenler; bilin ki o yüce bir Kitap'tır.**

42: **Ona ne önünden ne de arkasından batıl (yalan, uydurma) yaklaşamaz. O, hikmetli ve çok övülen (Allah) tarafından indirilmiştir.**

Kuran'ın Allah'ın vahyi olduğunu kabul eden fakat sonradan insan sözü karışmış olabileceğiyle ilgili şüphe beyan edenler, Hicr ve Fussilet surelerindeki ayetlerin de insan ürünü olabileceklerini, bu yüzden Kuran'ın korunduğuna dair delil teşkil edemeyeceğini söyleyebilirler. Bu itiraz kısmen doğrudur. Fakat birincisi, sadece Kuran'dan bölümlerin kaybolmuş olabileceğiyle ilgili şüphe duyanlara karşı bahse konu ayetler delil teşkil etmektedir; Kuran'daki bu ayetlerin olduğu bölümlerin korunduğu gösterilebilirse buradan tüm Kuran'ın korunmuş olduğuna geçiş yapılabilir. İkincisi ve daha önemlisi, Kuran'ın korunduğuyla ilgili iddia, bu ayetlerin dışında, bir kısmı aşağıda sıralanan gerekçelere ve ilerleyen sayfalarda sadece bir kısmına yer verilebilecek olan Kuran'daki matematiksel ölçüyü gösteren verilere dayanmaktadır.

Hz. Muhammed'e vahyedilen Kuran ayetleri ilk vahiy döneminden itibaren yazılmaya başlanmıştır. Kuran'da Kuran "El-Kitap" olarak tanıtılır (2-Bakara Suresi 151); bu tabir "yazılmış, yazılan ve okunan şey" anlamlarına gelmektedir. Ayrıca Kuran'ın ilk inen ayetlerinden olduğu düşünülen Alak Suresi'nde "**O (Allah) kalemle yazı yazmayı öğretmiştir**" (96-Alak Suresi 4) denilmekte; Kuran'ın ilk vahyedilen

surelerinden biri olduğu düşünülen Kalem Suresi'nin başında "**Kaleme ve yazdıklarına andolsun**" (68-Kalem Suresi 1) ayeti geçmektedir. Kuran'ın ilk vahyedilen ayetlerinde yazının öneminin vurgulanmasına rağmen, Müslümanların kendileri için en önemli metin olan ve onun ile uzun yıllar sürdürdükleri alışkanlıklarını değiştirdikleri ve canlarını onun ulaştırdığı mesaj için ortaya koydukları Kuran'ı yazmamış olmaları düşünülemez. Kuran'da borçların bile yazılması söylenmiştir (2-Bakara Suresi 282). Borçların yazılmasını önemli bulan Müslümanların, kendilerinin ve gelecek nesillerin hayatlarını ona göre yaşayacakları Kuran'ı yazmamış olması mümkün değildir. Kuran'ın vahyedildiği dönemde sayfalara yazıldığı şu ayetlerden de anlaşılmaktadır:

80-Abese Suresi 13: **Değerli sayfalardadır (*suhufin*).**

14: **Yücedirler, tertemizdirler.**

15: **Yazıcıların elleriyle yazılmışlardır.**

16: **Değerli, iyi yazıcıların.**

Hz. Muhammed'in "sayfaları okuduğunu" söyleyen şu ayetler de Kuran'ın vahyedilirken yazıldığını göstermektedir.

98-Beyyine Suresi 2: **Allah tarafından gönderilmiş tertemiz sayfaları okuyan bir elçidir.**

3: **O sayfalarda dosdoğru hükümler vardır.**

Ayrıca, Kuran'da aktarılan müşriklerin şu ifadesi de Kuran'ın vahyedildiği dönemde yazıldığını, yazılı Kuran bölümlerine onların bile tanıklık ettiklerini göstermektedir:

25-Furkan Suresi 5: **Dediler ki: "Öncekilerin masalları! Başkasına yazdırmış da kendisine sabah-akşam okunmakta."**

6: **De ki: "Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen indirmiştir. Doğrusu O, bağışlayıcıdır, şefkatlidir."**

Kuran'ın inkarcılara meydan okumalarından da Kuran'ın vahyedilme süreciyle beraber yazıldığını anlamaktayız. Çünkü bu meydan okumalarda karşı taraf Kuran surelerinin benzerlerini oluşturmaya davet edilir. Eğer o dönemdeki inkarcılar Kuran'ın sureler şeklindeki yapılanmasına tanıklık edemeselerdi bunların benzerlerini oluşturmaya davet edilmeleri anlamsız olurdu.

11-Hud Suresi 13: **Yoksa "Onu, o uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Öyleyse, haydi onun benzeri uydurulmuş on sure getirin, eğer doğru sözlülerseniz! Allah'tan başka çağırabildiklerinizi de çağırın."**

14: **Eğer size cevap veremedilerse, artık bilin ki o ancak Allah'ın bilgisiyle indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Artık Müslüman oluyor musunuz?**

2-Bakara Suresi 23: **Eğer kulumuza indirdiğimizden şüphe içindeyseniz, haydi onun benzeri bir sure getirin. Allah dışındaki tanıklarınızı da çağırın. Eğer doğru sözlü iseniz!**

24: **Eğer yapamazsanız -ki asla yapamayacaksınız- bu durumda inkarcılar için hazırlanmış yakıtı insanlar ile taşlar olan ateşten sakının.**

Birçok Müslüman, vahyedildiği dönemden başlayarak Kuran'ı ezberledi. Günümüzde dünyanın dört bir yanında yüz binlerce hafız vardır; bu hafızlar Kuran'ı ezberlemenin belli bir gayretle mümkün olduğunu göstermektedirler. Okur-yazarlığın yaygın olmadığı Kuran'ın vahyedildiği ilk dönemde, ezberleme günümüzden daha da çok değer verilen bir beceriydi.

Hz. Muhammed döneminde yazılan ve ezberlenen Kuran, herhangi yazılı bir metin gibi düşünülmemelidir. Müslümanlar, o metne referansla hayatlarını düzenlediler; gözleri vahyin

insanlıkla buluştuğu dönemden itibaren kesintisiz olarak o metnin üzerinde oldu. Hem ellerinde mevcut olan hem gözlerinin üzerinde olduğu, Allah'tan olduğuna inandıkları için "birçok kitaptan bir kitap" olarak görmedikleri bu metinle oynanmasına, eklemeye, çıkarmaya elbette müsaade edemezlerdi ve etmediler. Kısacası yazılarak ve ezberlenerek korunan Kuran, aynı zamanda gözlerin hep üzerinde olduğu kitap oldu.

Müslümanların her gün birkaç kez vakit namazı kıldıklarını ve namazlarda Kuran okuduklarını da hatırlayalım. Kuran'ın vahyedildiği dönemden başlayan ve kesintisiz olarak bugüne kadar gelen namazlardaki tekrarı da Kuran'ın çok iyi korunduğunu göstermektedir. Kuran'ın bütününü Müslümanların bir kısmı ezberlese de, Müslümanların birçoğu Kuran'ın en azından bir kısmını ezbere bilirler. Ezbere bilmedikleri bazı bölümleri ise okunurken hata yapılırsa hatayı tespit edebilecek kadar bilen birçok kişi de vardır. Ayrıca Kuran okumak namazın dışında da bir ibadettir; Müslümanlar namazlar dışında da bu ibadeti gerçekleştirirler. Müslümanların her gün onunla meşgul oldukları ve çok önem verdikleri Kuran'ın çok iyi muhafaza edilmiş olmasında şaşılacak bir şey yoktur.

Hz. Muhammed'in en yakınında olan ve Kuran'ın vahyine tanıklık eden birçok kişi, Hz. Muhammed'in vefatından kısa bir süre sonra birbirleriyle savaşacak kadar ihtilafların içine düştüler. Müslümanların bilimde ve felsefede dünyanın en büyük medeniyetini kurdukları İslam'ın ilk yüzyıllarında hoş olmayan birçok olay da yaşandı; siyasi ayrılıkları mezhepsel ayrılıklar takip etti ve Müslümanlar birçok konuda kamplara ayrıldılar. Fakat birbirleriyle birçok konuda çelişen, birbirlerini şiddetle eleştiren, ayrı kamplara ayrılan Müslümanlar hep tek bir Kuran metninde ittifak ettiler. Bu da Kuran'ın gayet iyi korunduğunun göstergelerinden biridir.

En eski Kuran nüshaları incelendiğinde de Kuran'ın gayet iyi korunduğu anlaşılmaktadır. En eski nüshalara baktığımızda bambaşka bir sure içeren bir Kuran'a veya bir surenin içinde bugün olmayan bir kıssayı anlatan ayetlere sahip bir Kuran'a rastlamıyoruz. Ancak elle çoğaltılan Kuran metinleri, doğal olarak katip hataları gibi cüzi hatalar ihtiva edebilmektedir ki onları da mevcut diğer nüshalardan ve ezberden bilinenle düzeltmek mümkündür. Ayrıca okumayı kolaylaştırmak için bazı nüshalara özellikle sesli "Elif" harflerinin eklendiği görülmektedir ki bu da Kuran'ın içeriğiyle ilgili bir fark oluşturmamıştır. Birmingham Üniversitesi'nde bulunan iki Kuran sayfası ise bilinen en eski Kuran sayfaları olarak kabul edilmektedir. Radyokarbon testiyle bu sayfaların tarihlendirmesi Hz. Muhammed'in hayatını kaplayan bir dönemden en geç 645 yılına (Hz. Muhammed'in vefatından 13 yıl sonrası) uzanan bir aralığı vermektedir. (Yapılan test, tam bir tarih yerine bir tarih aralığına işaret etmektedir.) Buna göre bu sayfaların Hz. Muhammed döneminde yazılmış olması bile mümkündür. Bu en eski birkaç sayfayı incelediğimizde, 19. sure olan Meryem Suresi'ni ve bu surenin bitişiyle aynı bugünkü Kuran düzeninde olduğu gibi 20. sure olan Taha Suresi'nin başladığını görüyoruz.

Kısaca değinilen yukarıdaki sebeplerle beraber, ilerleyen sayfalarda bir kısmını aktaracağım Kuran'daki matematiksel ölçüyü gösteren veriler, Kuran'ın çok iyi korunduğunu ortaya koymaktadır. Önceden ileri sürülen sebepleri seve seve kabul eden birçok kişinin Kuran'daki matematiksel ölçüyü gösteren verileri kabul etmekte isteksiz davrandıklarını, hatta ortaya konulan verileri hiç incelemeden reddettiklerini gözlemledim. Bunun, düzeltilmesi gereken üç sebebi olduğu kanaatindeyim.

Birincisi, "Kuran ve matematik" başlığı altında o kadar aşırı ve temelsiz iddialara tanıklık edildi ki, bazıları Kuran'ın matematikle hiçbir ilgisi olamayacağını söyleyerek bu tip uçuk kaçık iddialardan İslam'ı korumaya çalışmaktadırlar. Oysa "Sui misal emsal olmaz" (Kötü örnek örnek alınmaz) ilkesi hepimizin malumudur. Kuran ayetleriyle ilgili uçuk kaçık yorumlar yapılmasından dolayı Kuran ayetlerini anlama çabasından vazgeçmiyoruz veya sahte peygamberler çıkıyor diye gerçek peygamberleri takdir etmekten vazgeçmiyoruz veya sahte bilimciler var diye bilim insanlarının başarılarını alkışlamaktan vazgeçmiyoruz. Aynı şekilde bu konudaki kötü örnekler de bizi, bu konuyu araştırmadan peşinen reddetmeye sürüklememelidir.

İkincisi, toplumun içindeki geniş bir kesim matematiğin önemini takdir edememektedir. Bunun bir sebebinin, eğitim sisteminde matematiğin gerektiği şekilde ve sevdirilerek anlatılmaması olduğu yönünde kanaatim var ama kitabın konusunun dışına çıkmamak için bu hususa girmiyorum. Evreni anlamada ve tanımlamada en önemli aracın matematik olduğunu söylersek abartmış olmayız. Bu olguyla beraber Allah'ın evreni yarattığının farkında olan bir kimse, Allah'ın matematiğe evreni anlamada özel bir yer verdiğini de görür. Bunun bizi götüreceği yer Galileo gibi "Matematik, Allah'ın evreni yazdığı dildir" demektir. Eğer Allah'ın yaratmasında matematiğin özel bir önemi olduğunu anlıyorsak ve Allah'ın insanlarla irtibat için bir kitap yolladığını düşünüyorsak, neden peşinen (*a priori*) bu kitapla matematiğin ilgisi olmadığını düşünelim? Uçuk kaçık bazı iddialara balıklama atlamak kadar matematiksel ölçüyle ilgili bu iddiaları peşinen reddetmek de sorunlu değil mi?

Üçüncüsü, Kuran'da matematiksel ölçü olduğuyla ilgili herhangi bir iddia, İslam'da sapkın bir mezhep olarak kabul edilen Hurufilik gibi akımlarla ilişkilendirilmektedir. Gerçekten de Hurufilik gibi akımların düştüğü hatalara düşmemek önemlidir ama Kuran'daki matematiksel ölçüyle ilgili verileri Hurufilik ile karıştırmak, iki taraf da gök cisimlerinden bahsediyor diye astronomi ile astrolojiyi karıştırmak kadar büyük bir hatadır. Hurufiler, Kuran'da geçen kelime ve harflerle ilgili sayımlar yaparak Kuran'da hiç yer almayan yepyeni anlamlar çıkarırlar. Örneğin Kuran'da geçen "*kun*" (ol) kelimesini ele alırlar; bu kelimenin Arapçada yazıldığı iki harf olan "kef" ve "nun" harflerinin okunuşunu meydana getiren altı harfe ulaşırlar ve buradaki altı sayısının altı yönü temsil ettiğini söylerler. Hurufi metotlarla kendi liderlerinin doğum tarihini Kuran'dan çıkararak liderlerinin "Allah'ın özel bir kulu" (örneğin Mehdi veya Hz. İsa) olduğu iddiasını "ispat etmeye" kalkışanlara da rastlanmıştır ve rastlanmaktadır. Bu şekilde sayımlar, ne matematiksel bir ölçüyle ne Kuran'da geçen kelimelerin anlamlarıyla ne bilimle ne de Kuran'ın mesajıyla ilgilidir; sadece Kuran'da olmayanları sanki Kuran'ın mesajı gibi sunan mantıksal temelden yoksun ve zorlama yaklaşımlardır.

Oysa aşağıda olduğu gibi Kuran'daki kelimeler ile evren arasında bir uyum olduğunu göstermek için Kuran'da 365 kere "bir gün" (*yevm*) ifadesinin geçtiği söylenince veya Kuran'daki birbiriyle ilişkili kelimelerin bir ölçüyle kullanıldıklarını göstermek için "dünya" ve "ahiret" kelimelerinin eşit şekilde 115'er kez kullanıldığı söylenince ne Kuran'daki bir mesajın içeriği veya kelimenin anlamı değiştirilmektedir ne de bilimin söylemediği bir veri bilimselmiş gibi sunulmaktadır. Edebiyatta, örneğin şiirde, hece ölçüsü gibi matematiksel

ölçünün olduğu türler vardır; bu ölçüyü gerçekleştiren şair her mısrayı aynı hece sayısıyla yazar, bu ölçü şiire ahenk katar ve şairin hünerini gösterir. Kuran'daki matematiksel ölçüyü Hurufilikle karıştırmak hece ölçüsünü Hurufilikle karıştırmaya benzer bir hatadır. Kuran'daki matematiksel ölçü de Kuran metninin yazımında kullanılmış edebi bir özelliktir. Yazılan bir eserde kelime sayılarını metnin bütününü gözeterek matematiksel bir ölçüde sonlandırmak ve anlamdan taviz vermeden matematiksel bir ölçü gözeterek kullanmak çok zor olduğu için edebiyatta bunun örneklerine pek rastlamayız. Ama Kuran, insan elinden çıkmış bir eser değildir. Yaratıcı ile insan arasında bağ kurmak gibi olağanüstü bir vazifesi vardır. Olağanüstü vazifesi olan bu kitap birçok olağanüstülük sergilemektedir. Önceki bahsedilenlere ilave olarak matematiksel ölçüsü de olağanüstülüklerinden biridir. Aşağıda bunun örnekleri verilecektir. Bence en olağanüstü durum, burada bir kısmı aktarılan bu kadar çok olağanüstülüğün, bu kadar önemli fonksiyonları olan tek bir Kitap'ta buluşmuş olmasıdır.

Üstelik Kuran'da, "rakamlandırılmış kitaplara" dikkat çekilmektedir. Bu da, bir kitapta matematiksel ölçü olduğu fikrini peşinen reddedenlere, kitaplarla matematik arasında bir bağlantı kuramayanlara bir cevaptır.

83-Muttaffifin Suresi 7: **Hayır, kötülerin kitabı şüphesiz Siccin'dedir.**

8: **Siccin'in ne olduğunu sana öğreten nedir?**

9: **Rakamlanmış (markum) bir kitaptır o.**

83-Muttaffifin Suresi 18: **Hayır, iyilerin kitabı İlliyun'dadır (en yüce burçlarda).**

19**: İlliyun'un ne olduğunu sana öğreten nedir?**

20: **Rakamlanmış (markum) bir kitaptır O.**

Ayrıca, her şeyin sayıldığını söyleyen şu ayet de matematiksel ölçüyle ilgili iddiaları dikkatli bir şekilde incelemeyi gerektirir.

72-Cin Suresi 28: **O, onların katında olanları tümüyle kuşatmıştır ve her şeyi saymıştır (adeden).**

10-2-KURAN'IN YAPISINDA SİMETRİLER VE HALKA (*RING*) SİSTEMİ

Kuran'a yüzeysel bir bakışla bakıldığında planlı bir yapısı yokmuş gibi görünür. Kuran'ın ilk suresi 7 ayetli kısa Fatiha Suresi'dir, daha sonra Kuran'ın en uzun suresi Bakara gelir, sonra yine birçok uzun sure ile karşılaşırsınız ve devamında orta uzunlukta sureler de içeren Kuran, birçok kısa sureyle biter. Bazı Oryantalistler, Kuran'ın belli bir düzeni olmadığı ve "karışık bir kitap" olduğunu ifade ederek eleştiri getirmeye çalışmışlardır. İslam'ın 3. asrında ünlü Müslüman düşünür Cahız gibi Kuran'ın yapısındaki planı inceleyenlerin yanında, 4. asırda ünlü kelamcı Bakıllani, 7. asırda ünlü tefsir uzmanı Razi, 10. asırda ünlü tefsir uzmanı Süyuti bu konuyla ilgilenmişler ve değerli görüşler ifade etmişlerdir. Ancak 21. yüzyılda Kuran'ın yapısındaki uyumu ve simetriyi detaylı bir şekilde ele alan çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda Raymond Farrin gibi uzmanların çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Bu başlık altında yazılanlar için özellikle Farrin'in çalışmalarından faydalanıldı.[138] Farrin, doktorasını Kaliforniya'da, Berkeley Üniversitesi'nde, Arap dili ve edebiyatı üzerine yapmış bir akademisyen. Arap

138 Raymond Farrin, **Structure and Quranic Interpretation**,White Cloud Press, Ashland, 2014. Farrin'in kitabının alt başlığı "A Study of Symmetry and Coherence in Islam's Holy Text" (İslam'ın Kutsal Metni'ndeki Simetri ve Uyum Üzerine Bir Çalışma) şeklindedir.

şiirinden sonra Kuran'ın yapısı üzerine çalışmaya başladı; Kuran'ın yapısındaki halka (*ring*) sistemi üzerine bulgularından sonra Hz. Muhammed'in böyle bir yapıyı oluşturmasının mümkün olmadığına kanaat getirerek Müslüman oldu. Yakın dönemde Kuran'ın uyumlu yapısını gösteren çalışmalarıyla ön plana çıkan araştırmacıların bir kısmı şunlardır: Angelika Neuwirth, Pierre Crapon de Caprona, Mustansir Mir, Muhammed Abdel Haleem, Matthias Zahniser, Neal Robinson, Carl Ernst ve de özellikle Amin Islahi ve Michel Cuypers.

Bu çalışmalardan Kuran'daki hem surelerin düzeninde hem surelerin içyapısında hem de bazı ayetlerin içinde simetrik bir düzenlemenin olduğu anlaşılmaktadır. Kuran'daki simetriler birkaç şekilde kendini göstermektedir Bunlardan birisi paralelizm (*parallelism*) denilen simetridir; burada yapı A1-B1-A2-B2 şeklindedir. Bir diğeri ise çaprazlık (*chiasm*) şeklindedir; burada yapı A1-B1-B2-A2 şeklindedir. Kuran'da en çok gözüken simetri ise bir merkez etrafında olan merkezli (*concentrism*) biçimdedir; burada yapı A1-B1-M-B2-A2 şeklindedir. Burada aynı harfler birbiriyle ilişkili içeriği göstermektedir. Şu basit örneği incelerseniz merkezli simetriyle kastın ne olduğunu daha iyi anlayabilirsiniz.

A1= Arabamla alışveriş merkezine girdim

B1=Alışveriş merkezinde pizza yedim.

C1=Alışveriş merkezinde rastladığım arkadaşımla sohbet ettim.

M=Alışveriş merkezinde basketbol kıyafetleri aldım.

C2: Alışveriş merkezinde kıyafet mağazasının satış elemanıyla sohbet ettim.

B2=Alışveriş merkezinde pasta yedim.

A2=Arabamla alışveriş merkezinden eve doğru yola çıktım.

Görüldüğü gibi A'larda arabayla giriş ve çıkışlar simetrik şekilde anlatılmıştır. B'lerde yenilenler simetrik bir şekilde anlatılmıştır. C'lerde yapılan sohbetler aktarılmıştır. Merkezde yer alan M'de ise basketbol kıyafetinin alınması anlatılmıştır. Merkezli simetrilerde genelde merkeze en çok aktarılmak istenilen, en ilginç olay yerleştirilir. Bu anlatım yapısında baş sonla, baştan ikinci bölüm sondan ikinci bölümle, diğer bölümler de benzer şekilde bağlandığı için bir halka (*ring*) ilişkisi olduğu ifade edilmiş ve buna benzer yapılar "halka sistemi" olarak isimlendirilmiştir.

Burada örnek için üretilen bu simetri çok basittir; Farrin bütün Kuran'a yayılmış şekilde buna benzer yapıların daha komplekslerinin olduğu iddiasındadır ve bahsedilen çalışmasında bunları örneklendirmeye çalışmıştır. Farrin'in çalışmasının bütünüyle ve verdiği bazı örneklerle ilgili tereddütlerim var ama bu yaklaşımın Kuran'ın yapısıyla ilgili önemli bir hususu yakaladığı ve konunun ciddiyetle ele alınması gerektiği kanaatindeyim. O, hem surelerin sıralamasında hem surelerin içinde hem de kimi ayetlerin içinde halka sistemi olduğu iddiasındadır. Bu simetrik yapıların üç tane açıklaması olabilir. Birinci açıklama bu simetrilerin tesadüfen oluştuğudur. Karşımıza çıkan örneklerin kompleksliği bu iddiayı geçersiz kılmaktadır. İkinci açıklama Hz. Muhammed'in bu yapıyı kurduğudur. Her ne kadar edebiyatta halka sistemi çok ender kullanılmış olsa da Ortadoğu bölgesinde ve başka yerlerde bu yazım stilinin kullanıldığını araştırmacılar ifade etmişlerdir. Öncelikle Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi dönemde şiirle uğraştığını, onun bu konudaki yeteneğiyle anıldığını gösteren tarihsel hiçbir kayıt olmadığını bir kenara yazalım. Halka sistemiyle bir yazı yazmanın zorluğunu görmemiz gerekir; bu sistemle yazıyı oluşturmak

isteyen kişi, yazının bütününü göz önünde bulundurmak zorundadır ve muhtemelen bu sistemin oluşması için yazısında düzeltmeler yapması gerekecektir. Oysa Kuran, editöryal bir süreçten geçmiş bir kitap değildir. Gerek bundan önceki bölümlerde Kuran hakkında söylenenlerin gerek bundan sonra Kuran hakkında söyleneceklerin değerini daha iyi anlamak için Kuran'ın editöryal bir süreçten geçmediğini hiç unutmamamız gerekir. Ayrıca Hz. Muhammed, 23 yıllık peygamberlik vazifesini yaparken bir yandan çevresindeki Müslümanların sorularına cevap vermeye çalıştı bir yandan kendisine vahyedilen dini insanlara ulaştırmaya çalıştı bir yandan düşmanların saldırılarıyla baş etmeye çalıştı. Ayrıca her insan gibi ailesine vakit ayırdı ve çocuklarının ölümü gibi trajediler yaşadı. Bu süreçte gelişen olaylara göre Kuran vahiyleri geldi ve insanlara açıklandı. Örneğin kimi zaman müşriklerin bir saldırısı, kimi zaman münafıkların bir tavrı, kimi zaman Rumların yenilgisi, kimi zaman sorulan sorular vahye konu oldu. Kuran'daki vahiyler yazıya geçerken ileride hangi olayların olacağı (geleceği bilmeyen insanlar için) belli değildi; bu yüzden bunların gelecekti olaylar göz önüne alınarak bir insan tarafından oluşturulması mümkün gözükmemektedir. Ayrıca Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemde ve sonraki dönemde surelerdeki ve ayetlerdeki bahse konu halka yapısının bilindiğini gösteren hiçbir veri yoktur. Eğer Hz. Muhammed sure ve ayetlerdeki (birazdan bazı örnekleri verilecek) simetrik düzenlemeleri kendisi yapsaydı bunlara dikkat çeker ve yaşadığı dönemde "kabiliyetinin" semeresini almaya çalışırdı. Bu iki şık elenince geriye sonuncu şık kalmaktadır: Üçüncü açıklama Kuran'ın insan yapısı olmadığı ve İlahi kökenli olduğudur.

Bu konuda verilebilecek birçok örnekten bu kitap için birkaç tanesini seçtim. Kuran'ın içindeki simetrik yapılara Fatiha Suresi'nden başlayarak tanıklık edebiliriz:

1-**Bismillahirrahmanirrahim (Merhametli, Şefkatli Allah'ın adıyla)**

2-3-4-**Övgü alemlerin Rabbi olan Allah'adır.** (Hakimiyet)

O merhametlidir, şefkatlidir. (Merhamet)

Din gününün hükümdarıdır O. (Hakimiyet)

5-**Yalnız sana kulluk ederiz, yalnız senden yardım dileriz.** (Merkez ayeti; hem üstle hem altla ilişkili)

6-7-**Bizi dosdoğru yola ilet**. (Kılavuzluk)

Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna. (Kılavuzluk ve Merhamet)

Kendilerine gazap edilmiş olanların ve sapmışlarınkine değil. (Kılavuzluk)

Besmele Kuran'daki 114 surenin 113'ünün başında geçerek Kuran'da çok özel bir yere sahiptir. Fatiha Suresi'nde farklı olarak Besmele numaralı ayetken, diğer surelerde surelerin başında numarasız bir şekilde bulunur.[139] Besmele, Kuran'ın surelerine giriş ifadesi olarak surenin üstünde bağımsız bir konuma sahiptir. Farrin, öncelikle Fatiha Suresi'ndeki iki küçük halkaya dikkat çekmiştir.[140] Birinci halka; Allah'ın hakimiyetini ifade eden 2. ayette Rab (Terbiye eden, ihtiyaçları gören) ve 4. ayette Melik (Hükümdar, hakim olan) sıfatlarının arasında kalan, merhametini ifade eden 3. ayetteki Rahman (Merhametli) ve Rahim (Şefkatli) sıfatlarının yer aldığı halkadır. İkinci halkanın ortasında da merhamet vurgusu vardır;

139 Kuran'ın mevcut sure sıralamasını ve ayet ayrımını tasdik eden bir yapı olarak "çift ve tek" sistemini aşağıda ayrı bir başlık altında ele alacağım.

140 Raymond Farrin, **Structure and Quranic Interpretation**, s. 6-7.

6. ayetteki "doğru yola iletilme" ve 7. ayetteki "gazap edilen ve sapmışlardan olmama" duasının arasında 7. ayette "nimet verilenlerden" olma duası vardır. İki küçük halkanın da merkezi merhamet vurgusunu simetrik bir şekilde barındırmaktadır. Surenin bütününde ise önce Allah'ı sıfatlarıyla tarif eden bölüm vardır, sonra 5. ayet olan merkezde üst bölümü alttaki dua ayetlerine bağlayan, kulun ağzından, Allah'a kulluk ettiğini ve yardım istediğini beyan eden cümle vardır, sonra ise kulun ağzından Allah'a dualar vardır. Görüldüğü gibi Fatiha Suresi'nde karşımıza (hem küçük halkalarda hem de tümünde) Kuran'da en sık gözüken simetri şekli olan merkezli (*concentrism*) simetriler yer almaktadır. Surenin merkez cümlesi üst ayetleri alt ayetlerle bağlar niteliktedir. Üstteki ayetlerde Allah'ın hakimiyetini ve merhametini anlatan ayetlerden sonra merkez cümlede, bu sıfatların gereği olarak "**yalnız sana kulluk ederiz**" denilmektedir. Bu sıfatlara sahip olan ve kulluk edilen Allah, kendisine dua edip yönelmemiz gereken Varlık'tır, bu yüzden merkez ayetin devamında "**yalnız senden yardım dileriz**" denilmektedir ve sonraki ayetlerde ise bu yardım için dua edilmektedir. Kısacası merkezdeki ayet, ilk kısmıyla üsteki bölümle ikinci kısmıyla alttaki bölümle bağlantılı olup bu iki bölümü çok güzel bir uyumla birbirine bağlamaktadır.

Kuran'ın yapısı açısından diğer önemli bir husus sureler arası ilişkidir. Kuran'da Fatiha Suresi 1. sure olması açısından özel bir yere sahip olduğu gibi Nas Suresi 114. yani sonuncu sure olması açısından özel bir yere sahiptir. Bu sureler arasında gözüken paralelliğin özel önemi vardır çünkü Kuran'ın başının ve sonunun olması gereken yerlerde olduğunu gösterip mevcut sure sıralamasına destek vermektedir. Her iki sure de Besmele ve ilaveten altı ayetten oluşmaktadır

(Fatiha Suresi'nde Besmele numaralı ayet olduğu için bu sure 7 ayettir). Her iki surenin girişi de Allah'ın sıfatlarının sayılmasıyla başlamaktadır ve her iki surede de geçen Allah'ın Rab, Melik gibi sıfatları ortaktır.[141] Her iki surede de Allah'a sığınılarak dua edilmektedir. Fatiha Suresi'nde iki olumsuzdan; gazap edilmişlerden ve sapmışlardan sığınılmaktadır. Nas Suresi'nde insanlara vesvese (kuruntular) veren iki kaynaktan; insanlardan ve cinlerden sığınılmaktadır.

Ayrıca 114. sure olan Nas Suresi, 113. sure olan Felak Suresi ile ilişkilidir. Aşağı yukarı bütün tefsircilerin bu sureler arasındaki ilişki dikkatlerini çekmiştir ve bu iki sure beraber Muavvizeteyn Sureleri olarak anılmaktadır. 113. surede dışarıdan gelen tehlikelerden Allah'a sığınılır (karanlıktan, düğümlere üfleyenlerden, hasetçilerden). 114. surede insanın içine şüpheler atanlardan Allah'a sığınılır. İki surede de (Fatiha'da da) Besmele'den sonraki ayette Allah'ın Rab sıfatı geçmektedir. İki kısa sure de, kötülüklerden (şer) Allah'a sığınmayı içerir ve uzunlukları birbirlerine çok yakın olan dua formundadırlar. Burada Kuran'ın yapısı açısından önemli olan husus şudur: Bu iki surenin bir çift oluşturması Kuran'ın yapısındaki istisnai bir durum değildir. Modern dönemde Amin Islahi, Michel Cuypers ve Farrin gibi araştırmacılar Kuran'ın çok büyük bir bölümünün çiftler halindeki surelerden oluştuğunu iddia etmişlerdir.

Şimdi de 12. sure olan Yusuf Suresi'ni uzun sureleri temsilen ele alıp, onun içindeki simetrik unsurları inceleyelim. Sureyi dikkatle okuduğumuzda surede şöyle bir halka yapısı olduğunu görüyoruz:

141 Bazı kıraatlere göre Fatiha Suresi'nde "Melik" sıfatı yerine aynı kökten türeyen ve çok yakın anlama sahip olan "Malik" sıfatı geçmektedir.

A-1: Giriş. Kuran'ın geçmiş kıssaları anlatması.
  B-1: Hz. Yusuf'un rüyası
    C-1: Kardeşlerinin oynadığı oyun, Mısır'a seyahat
      D-1: Hz. Yusuf'un kuyudan kurtularak eve yerleşmesi
        E-1: Hz. Yusuf'u baştan çıkarma teşebbüsü
          M: Mahkumlar ile Kral'ın rüyaları ve Hz. Yusuf'un bunları yorumlaması. Tevhid mesajının verilmesi.
        E-2: Hz. Yusuf'u baştan çıkarma teşebbüsünün ortaya çıkması
      D-2: Hz. Yusuf'un otoritesi olan bir yönetici olarak ülkeye yerleşmesi
    C-2: Hz. Yusuf'un kardeşlerine oynadığı oyun, Mısır'a seyahat
  B-2: Hz. Yusuf'un rüyasının gerçekleşmesi
A-2: Sonuç. Kuran'ın anlattığı kıssalardan ibret almak.

Elinize bir Kuran çevirisi alıp da Yusuf Suresi'ni okursanız, suredeki "merkezli simetri" olarak anılan "halka sistemine" tanıklık edebilirsiniz. Görüldüğü gibi E-1 ve E-2, D-1 ve D-2, C-1 ve C-2, B-1 ve B-2, A-1 ve A-2 arasında bir simetri ve birbirinin tamamlayıcısı olan bir ilişki mevcuttur.[142] (Farrin, ayrıca, bahsedilen bölümlerin içinde de küçük halkalar olduğunu söylemektedir.)

Kısa bir sure için Fatiha Suresi'ni ve uzun bir sure için Yusuf Suresi'ni ele aldıktan sonra son olarak Kuran'ın en iyi bilinen ayetlerinden biri olan Ayetel Kürsi'yi inceleyip, Bakara Suresi'nin 255. ayeti olan bu ayetin içindeki halka yapısını göstermeye çalışacağım. Önce ayetin çevirisine bütün olarak bakalım:

2-Bakara Suresi 255: **Allah, O'ndan başka ilah yoktur; diridir, kendine yeterlidir. O'nu uyuklama ve uyku tutmaz.**

142 Raymond Farrin, **Structure and Quranic Interpretation**, s. 33-43.

Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte kim bulunabilir? O, önlerindekini ve arkalarındakini bilir. Dilediği kadarının dışında, O'nun ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. O'nun kürsüsü (saltanatı), bütün gökleri ve yeri kaplar. Onların korunması O'na zor gelmez. O, çok yücedir, çok büyüktür.

Bu ayetin halka sistemi için iyi bir örnek olduğu kanaatindeyim. Birçoğumuz defalarca bu ayeti okumuşuzdur ama ayetin içindeki simetrileri fark etmemişizdir. Bir hayat boyunca binlerce kez bu ayeti okuduğumuzda simetrilerini fark edemediysek, surelerin içindeki simetrilerin neden insanlar tarafından yüzlerce yıl fark edilmediğine şaşırmamamız lazım. Bu ayeti, kendisini oluşturan dokuz cümleye ayırıp inceleyelim:

A-1: **Allah, Ondan başka ilah yoktur; diridir (Hayy), kendine yeterlidir (Kayyum).** (Kelimei tevhid ve Allah'ın iki sıfatı)

B-1: **O'nu uyuklama ve uyku tutmaz.** (Koruması mükemmel)

C-1: **Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur.** (Her şeyin sahibi)

D-1: **İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte kim bulunabilir?** (Tam kontrol; ancak iznine bağlı)

M: **O, önlerindekini ve arkalarındakini bilir.** (Merkez bölüm)

D-2: **Dilediği kadarının dışında, O'nun ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar.** (Tam kontrol; ancak iznine bağlı)

C-2: **O'nun kürsüsü (saltanatı), bütün gökleri ve yeri kaplar.** (Her şeyin sahibi)

B-2: **Onların korunması O'na zor gelmez.** (Koruması mükemmel)

A-2: **O, çok yücedir (Aliy), çok büyüktür (Azim).** (Allah'ın iki sıfatı)

Ayeti, cümlelere bölersek; A1 ve A2'yi, B1 ve B2'yi, C1 ve C2'yi, D1 ve D2'yi beraber incelersek simetrileri rahatlıkla fark ederiz. İlk cümle olan A1 kısmında kelimei tevhidden sonra Allah'ın yüceliğini ifade eden iki sıfatı geçmektedir, simetrik şekilde A-2 olan son cümlede de Allah'ın yüceliğini ifade eden iki sıfatı geçmektedir. B1 ve B2'nin her ikisi de Allah'ın korumasındaki mükemmelliği anlatmaktadır; her şeyin varlığını devam ettiren Allah'ı uyku ve uyuklama tutmadığı gibi yeryüzünün ve gökyüzünün korunmasında O'nun için bir zorluk da yoktur, kısacası Allah'ın varlığı devam ettirmesinin önünde hiçbir engel yoktur. C1 ve C2, Allah'ın bütün varlığın sahibi olduğunu anlatmaktadır. D1 ve D2, Allah'ın şefaat üzerinde de bilgi üzerinde de tam kontrolü olduğunu ancak iznine bağlı olarak oluşumların gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. Merkezdeki cümlede "ön" ve "arka" kelimelerinin geçmesi de enteresandır; "ön" kelimesinin bu merkez cümleyi ayetin ilk bölümüne "son" kelimesinin ise sonraki bölümüne bağladığı düşünülebilir. (Fatiha Suresi'nin merkez ayetindeki benzer yapıyı hatırlayalım.) Görüldüğü gibi birçok kişinin içindeki simetrilerin hiç farkında olmadan hızlıca okuyup geçtiği, Müslümanların en çok okuduğu ayetlerden biri olan Ayetel Kürsi'nin yapısı edebi bir incelikle tasarlanmıştır.

Kuran'daki bu simetriler, verilebilecek birçok örneğin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bunların tesadüfen oluştuğunu söylemek mantıklı bir açıklama değildir. Ayrıca Hz. Muhammed'in, hayatında hiçbir getirisini görmediği, yaşarken gündeme gelmeyen bu yapıları oluşturduğunu, üstelik bunları düşmanları kendisini yok etmek isterken, çevresindekiler soru yağmuruna tutarken, kendisinin nasıl tamamlanacağını bilmediği 23 yılda tamamlanan ve hiçbir editöryal

süreç geçirmeyen bir Kitap içerisinde gerçekleştirdiğini söylemek de iyi bir açıklama değildir. Kuran'ın yapısındaki düzenlemeler, diğer birçok örnek gibi olağanüstülüğünü desteklemektedir.

10-3-EVREN VE KELİMELERİN UYUMUNDA MATEMATİK (EKUM)

Evreni yaratan Allah aynı zamanda Kuran'ı vahyeden Allah'tır. Kuran, hem kendi mesajlarının takip edilmesini emretmekte hem de gözleri evrene çevirtip orada deliller olduğunu ifade etmektedir. Bir Müslümanın gözleri hem evrene hem de Kuran'a dönük olmalıdır. Kuran'daki bazı kelimelerin geçiş adedi, bu kelimelerin tarif ettiği evrendeki fenomenlerle uyumludur. "Evren" ifadesiyle Güneş'ten, Ay'dan, denizlerden, karalardan, canlılara kadar dış dünyamızdaki tüm varlığı kastediyorum. Evren ile Kuran'daki kelimelerin arasındaki uyumun örneklerini, bahse konu kelimelerin geçtiği yerlerin sure ve ayet numarasını da vererek dikkatlerinize sunacağım. Böylece elinizdeki Kuran'dan istediğiniz zaman bu verileri kontrol edebilirsiniz. Ayrıca Kuran'daki kelimelerin geçiş yerlerini bu konuda size yardımcı olabilecek birçok bilgisayar programıyla da denetleyebilirsiniz. Bu kitaba bu verileri almadan önce birçok kişinin bu verileri kontrol edip onayladığını da belirtmek istiyorum. Kuran'daki kelimelerin, gerek bu başlık altında ele alındığı gibi evrenle gerek bundan sonraki başlıkta ele alınacağı gibi kendi aralarında uyumuna daha önceden yapılan çalışmalarda da dikkat çekilmiştir. Buna ilk dikkat çeken -benim bildiğim çalışmalar içerisinde- Abdurrezzak Nevfel'dir. O, kitabının Arapça orijinalinde Kuran'ın bu özelliğini "Kuran'ın icazı" olarak

tanımlamıştır. Onun çalışmasından sonra da Kuran'daki birçok matematiksel ölçü keşfedildi ve bilgisayarlarla yapılan çalışmalarla bu sayımlar kontrol edilip doğrulandı. Şimdi bu konuda 10 örnek vermeye geçiyorum. Bu kitaba alınmamış daha birçok örneğin olduğunu ise hatırlatmak istiyorum.

1-GÜN: Kuran'da "gün" (*yevm*) kelimesi, tekil form olarak 365 defa geçer. Dünya, Güneş'in etrafında bir tur attığında, Dünya'da 365 tane "bir gün" gerçekleşir. Güneş ile Dünya ilişkisini merkeze alan takvimler bu yüzden seneyi 365 güne bölerler. Fakat bir kimse Güneş ile Dünya ilişkisine değil de Ay ile Dünya ilişkisine bağlı bir takvime göre ilişkilerini düzenliyorsa, bu şahıs için de 365 sayısının astronomik önemi değişmez. Çünkü 365, takvimlerden bağımsız olarak Dünya-Güneş ilişkisini tarif eden bir sayıdır ve Dünya'daki günlerin oluşumu açısından Güneş'in önemi Ay'dan daha fazladır. Ne dersiniz; Kuran'da "bir gün" kelimesinin bu kadar yüksek bir adette kullanılarak tam 365'e karşılık gelmesi tesadüf olabilir mi?

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Bir Gün	365

Dünya Güneş'in etrafında bir kez döndüğünde Dünya'da kaç gün oluşur?	365

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	1:4	**62.**	7:51	**123.**	16:124	**184.**	26:87	**245.**	40:16	**306.**	57:13
2.	2:8	**63.**	7:53	**124.**	17:13	**185.**	26:88	**246.**	40:16	**307.**	57:15
3.	2:48	**64.**	7:59	**125.**	17:14	**186.**	26:135	**247.**	40:17	**308.**	58:6
4.	2:62	**65.**	7:163	**126.**	17:52	**187.**	26:155	**248.**	40:17	**309.**	58:7
5.	2:85	**66.**	7:163	**127.**	17:58	**188.**	26:156	**249.**	40:18	**310.**	58:18
6.	2:113	**67.**	7:167	**128.**	17:62	**189.**	26:189	**250.**	40:27	**311.**	58:22

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
7.	2:123	**68.**	7:172	**129.**	17:71	**190.**	26:189	**251.**	40:29	**312.**	60:3
8.	2:126	**69.**	8:41	**130.**	17:97	**191.**	27:83	**252.**	40:30	**313.**	60:6
9.	2:174	**70.**	8:41	**131.**	18:19	**192.**	27:87	**253.**	40:32	**314.**	62:9
10.	2:177	**71.**	8:48	**132.**	18:19	**193.**	28:41	**254.**	40:33	**315.**	64:9
11.	2:212	**72.**	9:3	**133.**	18:47	**194.**	28:42	**255.**	40:46	**316.**	64:9
12.	2:228	**73.**	9:18	**134.**	18:52	**195.**	28:61	**256.**	40:49	**317.**	64:9
13.	2:232	**74.**	9:19	**135.**	18:105	**196.**	28:62	**257.**	40:51	**318.**	65:2
14.	2:249	**75.**	9:25	**136.**	19:15	**197.**	28:65	**258.**	40:52	**319.**	66:7
15.	2:254	**76.**	9:29	**137.**	19:15	**198.**	28:71	**259.**	41:19	**320.**	66:8
16.	2:259	**77.**	9:35	**138.**	19:15	**199.**	28:72	**260.**	41:40	**321.**	68:24
17.	2:259	**78.**	9:36	**139.**	19:26	**200.**	28:74	**261.**	41:47	**322.**	68:39
18.	2:264	**79.**	9:44	**140.**	19:33	**201.**	29:13	**262.**	42:7	**323.**	68:42
19.	2:281	**80.**	9:45	**141.**	19:33	**202.**	29:25	**263.**	42:45	**324.**	69:35
20.	3:9	**81.**	9:77	**142.**	19:33	**203.**	29:36	**264.**	42:47	**325.**	70:4
21.	3:25	**82.**	9:99	**143.**	19:37	**204.**	29:55	**265.**	43:39	**326.**	70:8
22.	3:30	**83.**	9:108	**144.**	19:38	**205.**	30:12	**266.**	43:65	**327.**	70:26
23.	3:55	**84.**	10:15	**145.**	19:38	**206.**	30:14	**267.**	43:68	**328.**	70:43
24.	3:77	**85.**	10:28	**146.**	19:39	**207.**	30:43	**268.**	44:10	**329.**	70:44
25.	3:106	**86.**	10:45	**147.**	19:85	**208.**	30:55	**269.**	44:16	**330.**	73:14
26.	3:114	**87.**	10:60	**148.**	19:95	**209.**	30:56	**270.**	44:40	**331.**	73:17
27.	3:155	**88.**	10:92	**149.**	20:59	**210.**	30:56	**271.**	44:41	**332.**	74:9
28.	3:161	**89.**	10:93	**150.**	20:64	**211.**	31:33	**272.**	45:17	**333.**	74:46
29.	3:166	**90.**	11:3	**151.**	20:100	**212.**	32:5	**273.**	45:26	**334.**	75:1
30.	3:180	**91.**	11:8	**152.**	20:101	**213.**	32:25	**274.**	45:27	**335.**	75:6
31.	3:185	**92.**	11:26	**153.**	20:102	**214.**	32:29	**275.**	45:28	**336.**	76:7
32.	3:194	**93.**	11:43	**154.**	20:104	**215.**	33:21	**276.**	45:34	**337.**	76:10
33.	4:38	**94.**	11:60	**155.**	20:124	**216.**	33:44	**277.**	45:35	**338.**	76:11
34.	4:39	**95.**	11:77	**156.**	20:126	**217.**	33:66	**278.**	46:5	**339.**	76:27
35.	4:59	**96.**	11:84	**157.**	21:47	**218.**	34:30	**279.**	46:20	**340.**	77:12
36.	4:87	**97.**	11:98	**158.**	21:104	**219.**	34:40	**280.**	46:20	**341.**	77:13
37.	4:109	**98.**	11:99	**159.**	22:2	**220.**	34:42	**281.**	46:21	**342.**	77:14
38.	4:136	**99.**	11:103	**160.**	22:9	**221.**	35:14	**282.**	46:34	**343.**	77:35
39.	4:141	**100.**	11:103	**161.**	22:17	**222.**	36:54	**283.**	46:35	**344.**	77:38
40.	4:159	**101.**	11:105	**162.**	22:47	**223.**	36:55	**284.**	50:20	**345.**	78:17
41.	4:162	**102.**	12:54	**163.**	22:55	**224.**	36:59	**285.**	50:22	**346.**	78:18
42.	5:3	**103.**	12:92	**164.**	22:69	**225.**	36:64	**286.**	50:30	**347.**	78:38
43.	5:3	**104.**	14:18	**165.**	23:16	**226.**	36:65	**287.**	50:34	**348.**	78:39

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
44.	5:5	**105.**	14:31	**166.**	23:65	**227.**	37:20	**288.**	50:41	**349.**	78:40
45.	5:14	**106.**	14:41	**167.**	23:100	**228.**	37:21	**289.**	50:42	**350.**	79:6
46.	5:36	**107.**	14:42	**168.**	23:111	**229.**	37:26	**290.**	50:42	**351.**	79:35
47.	5:64	**108.**	14:44	**169.**	23:113	**230.**	37:144	**291.**	50:44	**352.**	79:46
48.	5:69	**109.**	14:48	**170.**	23:113	**231.**	38:16	**292.**	51:12	**353.**	80:34
49.	5:109	**110.**	15:35	**171.**	24:2	**232.**	38:26	**293.**	51:13	**354.**	82:15
50.	5:119	**111.**	15:36	**172.**	24:24	**233.**	38:53	**294.**	52:9	**355.**	82:17
51.	6:12	**112.**	15:38	**173.**	24:37	**234.**	38:78	**295.**	52:13	**356.**	82:18
52.	6:15	**113.**	16:25	**174.**	24:64	**235.**	38:79	**296.**	52:46	**357.**	82:19
53.	6:22	**114.**	16:27	**175.**	25:14	**236.**	38:81	**297.**	54:6	**358.**	83:5
54.	6:73	**115.**	16:27	**176.**	25:17	**237.**	39:13	**298.**	54:8	**359.**	83:6
55.	6:73	**116.**	16:63	**177.**	25:22	**238.**	39:15	**299.**	54:19	**360.**	83:11
56.	6:93	**117.**	16:80	**178.**	25:25	**239.**	39:24	**300.**	54:48	**361.**	83:34
57.	6:128	**118.**	16:80	**179.**	25:26	**240.**	39:31	**301.**	55:29	**362.**	85:2
58.	6:141	**119.**	16:84	**180.**	25:27	**241.**	39:47	**302.**	56:50	**363.**	86:9
59.	6:158	**120.**	16:89	**181.**	25:69	**242.**	39:60	**303.**	56:56	**364.**	90:14
60.	7:14	**121.**	16:92	**182.**	26:38	**243.**	39:67	**304.**	57:12	**365.**	101:4
61.	7:32	**122.**	16:111	**183.**	26:82	**244.**	40:15	**305.**	57:12		

2-GÜNLER: Kuran'da "günler" (*eyyam, yevmeyn*) kelimesi, yani gün kelimesinin çoğul kullanımları 30 defa geçmekte ve bir ayın kapsadığı "günlerin" sayısına karşılık gelmektedir. "Günler" anlamına gelen kelimelerden biri olan "*yevmeyn*" iki gün anlamına gelir, Arapçada ikilik için özel takılar vardır; diğer kelime olan "*eyyam*" ise ikiden fazla çoğul günleri ifade eder. Ay, Dünya'nın etrafındaki dönüşünü 29,53 günde tamamlar. Bu yüzden Ay takvimindeki aylar ya 30 gün ya 29 gün sürer. 29,53'ün yuvarlatılmışı 30'dur; nitekim Dünya Güneş'in etrafındaki bir turunu 365,25 günde dönüşünü tamamlar, onun yuvarlatılmışı 365'tir ve Kuran'da "bir gün" kelimesinin 365 kez geçtiğini gördük. Kuran'da, evren ile kelimeler arasındaki uyum, -bir kelimenin yarısı,

çeyreği, onda biri olamayacağına göre- matematiksel bir işlem olan yuvarlama gözetilerek gerçekleştirilmiştir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Günler	30

Bir ayın gün sayısı?	30

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	
1.	2:80	**11.**	7:54	**21.**	41:10	
2.	2:184	**12.**	10:3	**22.**	41:16	
3.	2:184	**13.**	10:102	**23.**	45:14	
4.	2:185	**14.**	11:7	**24.**	50:38	
5.	2:196	**15.**	11:65	**25.**	57:4	
6.	2:203	**16.**	14:5	**26.**	69:7	
7.	3:24	**17.**	22:28	**27.**	69:24	
8.	3:41	**18.**	25:59	**28.**	2:203	İki gün yevmeyn
9.	3:140	**19.**	32:4	**29.**	41:9	
10.	5:89	**20.**	34:18	**30.**	41:12	

3-AY (*ŞEHR*): Kuran'da, Tevbe Suresi 36. ayette **"Allah'ın katında ayların sayısı on ikidir"** denilerek senenin bölümü olan ayların sayısının 12 olduğu tasdik edilmektedir. Kuran boyunca "ay" (*şehr*) kelimesi tekil formunda 12 defa geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Ay (Şehr)	12

Bir senede kaç ay (*şehr*) vardır?	12

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:185	**7.**	5:97
2.	2:185	**8.**	9:36
3.	2:194	**9.**	34:12
4.	2:194	**10.**	34:12
5.	2:217	**11.**	46:15
6.	5:2	**12.**	97:3

Dünya Güneş etrafında 365 gün süren bir süreçle bir kez döndüğünde Ay, Dünya'nın etrafında 12 kez dönmüş olur ve 12 ay (*şehr*) oluşur. Bu 12 ayın uzunluğu ise 354,37 gündür ki bunun yuvarlatılmışı 354 gündür ve 354, Ay'a dayalı (Kameri) senenin gün sayısıdır. 12 Kameri ayın içerisinde 354 gün varken; çok enteresan şekilde Kuran'daki ilk "*şehr*" kelimesinin geçişiyle (2-Bakara Suresi 185) son "*şehr*" kelimesinin geçişi (97-Kadir Suresi 3) arasında yani Kuran'daki 12 "ay" (*şehr*) kelimesinin arasında 354 "gün" (*yevm*) kelimesi vardır. Bu veri, Kuran'daki mevcut sure düzenini de onaylayan bir veridir.

12 ay (şehr) çeken bir Ay (Kamer) senesinde kaç gün vardır?	354

Kuran'da geçen 12 ay (şehr) kelimesinin arasında kaç gün kelimesi yer alır?	354

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
	1:4	**52.**	7:51	**113.**	16:124	**174.**	26:87	**235.**	40:16	**296.**	57:13
	2:8	**53.**	7:53	**114.**	17:13	**175.**	26:88	**236.**	40:16	**297.**	57:15
	2:48	**54.**	7:59	**115.**	17:14	**176.**	26:135	**237.**	40:17	**298.**	58:6
	2:62	**55.**	7:163	**116.**	17:52	**177.**	26:155	**238.**	40:17	**299.**	58:7
	2:85	**56.**	7:163	**117.**	17:58	**178.**	26:156	**239.**	40:18	**300.**	58:18
	2:113	**57.**	7:167	**118.**	17:62	**179.**	26:189	**240.**	40:27	**301.**	58:22
	2:123	**58.**	7:172	**119.**	17:71	**180.**	26:189	**241.**	40:29	**302.**	60:3

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
	2:126	**59.**	8:41	**120.**	17:97	**181.**	27:83	**242.**	40:30	**303.**	60:6
	2:174	**60.**	8:41	**121.**	18:19	**182.**	27:87	**243.**	40:32	**304.**	62:9
	2:177	**61.**	8:48	**122.**	18:19	**183.**	28:41	**244.**	40:33	**305.**	64:9
1.	2:212	**62.**	9:3	**123.**	18:47	**184.**	28:42	**245.**	40:46	**306.**	64:9
2.	2:228	**63.**	9:18	**124.**	18:52	**185.**	28:61	**246.**	40:49	**307.**	64:9
3.	2:232	**64.**	9:19	**125.**	18:105	**186.**	28:62	**247.**	40:51	**308.**	65:2
4.	2:249	**65.**	9:25	**126.**	19:15	**187.**	28:65	**248.**	40:52	**309.**	66:7
5.	2:254	**66.**	9:29	**127.**	19:15	**188.**	28:71	**249.**	41:19	**310.**	66:8
6.	2:259	**67.**	9:35	**128.**	19:15	**189.**	28:72	**250.**	41:40	**311.**	68:24
7.	2:259	**68.**	9:36	**129.**	19:26	**190.**	28:74	**251.**	41:47	**312.**	68:39
8.	2:264	**69.**	9:44	**130.**	19:33	**191.**	29:13	**252.**	42:7	**313.**	68:42
9.	2:281	**70.**	9:45	**131.**	19:33	**192.**	29:25	**253.**	42:45	**314.**	69:35
10.	3:9	**71.**	9:77	**132.**	19:33	**193.**	29:36	**254.**	42:47	**315.**	70:4
11.	3:25	**72.**	9:99	**133.**	19:37	**194.**	29:55	**255.**	43:39	**316.**	70:8
12.	3:30	**73.**	9:108	**134.**	19:38	**195.**	30:12	**256.**	43:65	**317.**	70:26
13.	3:55	**74.**	10:15	**135.**	19:38	**196.**	30:14	**257.**	43:68	**318.**	70:43
14.	3:77	**75.**	10:28	**136.**	19:39	**197.**	30:43	**258.**	44:10	**319.**	70:44
15.	3:106	**76.**	10:45	**137.**	19:85	**198.**	30:55	**259.**	44:16	**320.**	73:14
16.	3:114	**77.**	10:60	**138.**	19:95	**199.**	30:56	**260.**	44:40	**321.**	73:17
17.	3:155	**78.**	10:92	**139.**	20:59	**200.**	30:56	**261.**	44:41	**322.**	74:9
18.	3:161	**79.**	10:93	**140.**	20:64	**201.**	31:33	**262.**	45:17	**323.**	74:46
19.	3:166	**80.**	11:3	**141.**	20:100	**202.**	32:5	**263.**	45:26	**324.**	75:1
20.	3:180	**81.**	11:8	**142.**	20:101	**203.**	32:25	**264.**	45:27	**325.**	75:6
21.	3:185	**82.**	11:26	**143.**	20:102	**204.**	32:29	**265.**	45:28	**326.**	76:7
22.	3:194	**83.**	11:43	**144.**	20:104	**205.**	33:21	**266.**	45:34	**327.**	76:10
23.	4:38	**84.**	11:60	**145.**	20:124	**206.**	33:44	**267.**	45:35	**328.**	76:11
24.	4:39	**85.**	11:77	**146.**	20:126	**207.**	33:66	**268.**	46:5	**329.**	76:27
25.	4:59	**86.**	11:84	**147.**	21:47	**208.**	34:30	**269.**	46:20	**330.**	77:12
26.	4:87	**87.**	11:98	**148.**	21:104	**209.**	34:40	**270.**	46:20	**331.**	77:13
27.	4:109	**88.**	11:99	**149.**	22:2	**210.**	34:42	**271.**	46:21	**332.**	77:14
28.	4:136	**89.**	11:103	**150.**	22:9	**211.**	35:14	**272.**	46:34	**333.**	77:35
29.	4:141	**90.**	11:103	**151.**	22:17	**212.**	36:54	**273.**	46:35	**334.**	77:38
30.	4:159	**91.**	11:105	**152.**	22:47	**213.**	36:55	**274.**	50:20	**335.**	78:17
31.	4:162	**92.**	12:54	**153.**	22:55	**214.**	36:59	**275.**	50:22	**336.**	78:18
32.	5:3	**93.**	12:92	**154.**	22:69	**215.**	36:64	**276.**	50:30	**337.**	78:38
33.	5:3	**94.**	14:18	**155.**	23:16	**216.**	36:65	**277.**	50:34	**338.**	78:39
34.	5:5	**95.**	14:31	**156.**	23:65	**217.**	37:20	**278.**	50:41	**339.**	78:40

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
35.	5:14	**96.**	14:41	**157.**	23:100	**218.**	37:21	**279.**	50:42	**340.**	79:6
36.	5:36	**97.**	14:42	**158.**	23:111	**219.**	37:26	**280.**	50:42	**341.**	79:35
37.	5:64	**98.**	14:44	**159.**	23:113	**220.**	37:144	**281.**	50:44	**342.**	79:46
38.	5:69	**99.**	14:48	**160.**	23:113	**221.**	38:16	**282.**	51:12	**343.**	80:34
39.	5:109	**100.**	15:35	**161.**	24:2	**222.**	38:26	**283.**	51:13	**344.**	82:15
40.	5:119	**101.**	15:36	**162.**	24:24	**223.**	38:53	**284.**	52:9	**345.**	82:17
41.	6:12	**102.**	15:38	**163.**	24:37	**224.**	38:78	**285.**	52:13	**346.**	82:18
42.	6:15	**103.**	16:25	**164.**	24:64	**225.**	38:79	**286.**	52:46	**347.**	82:19
43.	6:22	**104.**	16:27	**165.**	25:14	**226.**	38:81	**287.**	54:6	**348.**	83:5
44.	6:73	**105.**	16:27	**166.**	25:17	**227.**	39:13	**288.**	54:8	**349.**	83:6
45.	6:73	**106.**	16:63	**167.**	25:22	**228.**	39:15	**289.**	54:19	**350.**	83:11
46.	6:93	**107.**	16:80	**168.**	25:25	**229.**	39:24	**290.**	54:48	**351.**	83:34
47.	6:128	**108.**	16:80	**169.**	25:26	**230.**	39:31	**291.**	55:29	**352.**	85:2
48.	6:141	**109.**	16:84	**170.**	25:27	**231.**	39:47	**292.**	56:50	**353.**	86:9
49.	6:158	**110.**	16:89	**171.**	25:69	**232.**	39:60	**293.**	56:56	**354.**	90:14
50.	7:14	**111.**	16:92	**172.**	26:38	**233.**	39:67	**294.**	57:12		101:4
51.	7:32	**112.**	16:111	**173.**	26:82	**234.**	40:15	**295.**	57:12		

4-SENE: Kuran'da "sene" kelimesinin türevleri 19 defa geçmektedir. 19 sene, astronomide önemli bir fenomen olan Meton devrine denk gelmektedir. Dünya tarihi boyunca iki takvim yaygın olmuştur. Bunların birincisinde, Dünya'nın Güneş etrafındaki 365 günde dönüşü temeldir. İkincisinde Ay'ın Dünya etrafında 30 günde dönüşü temeldir. Güneş takvimini kullananlar, 365 günlük süreci 12 aya bölerek bir şekilde Ay merkezli takvime benzerler. Ay merkezli takvimi kullananlar ise 12 ayın birleşmesini bir sene olarak kabul ederek bir şekilde Güneş merkezli takvimi kullananlara benzerler. Fakat Dünya'nın bir kez Güneş çevresinde dönüşüyle oluşan Güneş takvimi senesi ve Ay'ın 12 kez Dünya çevresinde dönüşüyle oluşan Ay takvimi senesi tam olarak örtüşmezler. Aynı Ay fazının aynı Güneş takvimi gününe denk gelmesi 19 senede bir gerçekleşir; astronomide bu olgu Meton devri olarak bilinir.

Bu devir içerisinde Ay takviminin 7 yılı artık yıldır (355 gün sürer), 12 yılı ise tam yıldır (354 gün sürer). Kuran'da 19 kez geçen "sene" kelimesinin iki türevinden biri olan tekil formunun (sene) 7, çoğul formunun (sinin) ise 12 kez geçerek bir uyumun daha gözlemlenmesi ilginçtir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Sene	19

Bir Meton devri kaç seneden oluşur?	19

Sene Kelimesinin Tekil Formlarının Geçiş Adet ve Yerleri		**Sene Kelimesinin Çoğul (Sinin) Formlarının Geçiş Adet ve Yerleri**			
1.	2:96	**8.**	7:130	**15.**	20:40
2.	5:26	**9.**	10:5	**16.**	23:112
3.	22:47	**10.**	12:42	**17.**	26:18
4.	29:14	**11.**	12:47	**18.**	26:205
5.	32:5	**12.**	17:12	**19.**	30:4
6.	46:15	**13.**	18:11		
7.	70:4	**14.**	18:25		

Güneş ve Ay kelimeleri Kuran'da 19 kez bir arada kullanılmaktadır (41. sure 37. ayette ikişer kez beraber kullanılmaktadırlar). Bu da, bu iki gök cismiyle yapılan hesapları birleştiren Meton devrini oluşturan sene adedine denktir. Aşağıda Güneş ve Ay kelimelerinin beraber geçtiği yerlerin listesini görüyorsunuz. Yine ilginç bir şekilde Güneş ve Ay kelimelerinin beraber geçtiği 19. ayet, bu iki gök cisminin birleştirilmesinden bahsetmektedir.

75-Kıyamet Suresi 9: **Güneş ve Ay birleştirildiğinde.**

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	6:96	**8.**	21:33	**15.**	41: 37
2.	7:54	**9.**	22:18	**16.**	41: 37
3.	10:5	**10.**	29:61	**17.**	55: 5
4.	12:4	**11.**	31:29	**18.**	71: 16
5.	13:2	**12.**	35:13	**19.**	75: 9
6.	14:33	**13.**	36:40		
7.	16:12	**14.**	39:5		

5-AY (*KAMER*): Kuran'da, gök cismini ifade eden "Ay" (*Kamer*) kelimesinin türevleri 27 kez geçmektedir. Ay'ın Dünya etrafındaki eliptik turunu tamamladığı gün sayısı da 27'dir. Ay'ın ve Güneş'in bir hesaba uygun hareket ettikleri Kuran'da ifade edilmiştir (55-Rahman Suresi 5). Matematiksel hesapla hareketlerini anladığımız Ay ve Güneş'in, Kuran'daki geçiş adetlerinde de matematiksel bir ölçü olması Kuran'ın harikalarındandır. "Ay" kelimesinin geçtiği yerleri aşağıda görüyorsunuz:

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Ay (Kamer)	27

Ay'ın eliptik turu kaç gün sürer?	27

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	6:77	**8.**	16:12	**15.**	36:39	**22.**	71:16
2.	6:96	**9.**	21:33	**16.**	36:40	**23.**	74:32
3.	7:54	**10.**	22:18	**17.**	39:5	**24.**	75:8
4.	10:5	**11.**	25:61	**18.**	41:37	**25.**	75:9
5.	12:4	**12.**	29:61	**19.**	41:37	**26.**	84:18
6.	13:2	**13**	31:29	**20.**	54.1	**27.**	91:2
7.	14:33	**14.**	35:13	**21.**	55:5		

6-GÜNEŞ: Kuran'daki gün, günler, sene, Ay kelimelerinin astronomi açısından ifade ettiği anlamlarla ilgili matematiksel bir ölçüde kullanıldıklarını gördük. Bunun üzerine bu kelimelerle ilgili Güneş (*Şems*) kelimesinin de astronomi açısından önemli olacak bir matematiksel ölçüde geçmesi gerektiğini düşünerek bu kelimeyi ele aldık. Öncelikle Kuran'da "Güneş" kelimesinin 33 kez geçtiğini; bunların biri hariç hepsinin (32 geçişin), belirlilik takısıyla "*El-Şems*" olarak geçtiğini gördük (İngilizcedeki "*the*" gibi Arapçada da belirlilik takısı vardır). Belirlilik takısı olmayan tek geçiş 76-İnsan Suresi 13. ayette geçmektedir ve ahirette Güneş'in kavurucu sıcağı olmadığını ifade ettiği için belirlilik takısı yoktur. Kısacası ya tüm geçişlerin adeti olan 33'ün ya da belirlilik takısıyla geçen 32'nin Güneş açısından önemli bir hususa karşılık gelmesi gerektiğini düşündük. Gördük ki hem 32 hem 33 sayıları, Güneş açısından oldukça önemli "açısal çap" ile ilgililer. "Açısal çap" astronomide çok önemli bir göstergedir; bir nesnenin belirli bir konuma göre olan boyutunu açı cinsinden verir. "Açısal çap" bir cismin yaklaşması ya da büyümesiyle artar, cisim uzaklaşınca ya da küçülünce azalır. Dünyamıza Güneş'in en uzak olduğu noktada "açısal çapı" 31,6 (tam sayıya yuvarlanmış hali 32'dir); en yakın olduğu noktada "açısal çapı" ise 32,7'dir (tam sayıya yuvarlanmış hali 33'tür). Güneş'in boyutu da Dünya'dan uzaklığı da yaşam açısından hassas bir şekilde ayarlıdır. Güneş daha büyük ya da daha yakın olsa Dünya çok ısınır ve yaşam bundan olumsuz etkilenirdi. Bu iki durum "açısal çapın" olduğundan büyük olmasına karşılık gelmektedir. Güneş daha küçük ya da daha uzak olsa, bu sefer de Dünya yaşamın ortaya çıkması için fazla soğuk bir yer olurdu. Bu durumlar ise "açısal çapın" olduğundan küçük olması durumuna karşılık gelmektedir. "Açısal çap" Dünya-Güneş arasındaki, hayatın varlığı

açısından oldukça kritik ayarları tek bir kriterle ifade etmesi açısından astronomide kullanılan önemli bir göstergedir. Ayrıca Güneş ve Ay takvimleri arasında 11 gün kadar bir fark vardır. 33 yılda bir iki takvim aynı noktada buluşur. Örneğin Ramazan bir sene Ocak ayında başlamışsa yeniden Ocak ayında başlaması için 33 yıl geçmesi gerekmektedir. 33 sayısı, Güneş takvimi açısından böyle önemli bir olguyla da ilişkilidir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Güneş (Tüm Türevleri)	33

Güneş'in Açısal Çapı'nın En Büyük Hali	33

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Güneş (Belirlilik Takısıyla)	32

Güneş'in Açısal Çapı'nın En Küçük Hali	32

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:258	**10.**	17:78	**19.**	29:61	**28.**	55:5
2.	6:78	**11.**	18:17	**20.**	31:29	**29.**	71:16
3.	6:96	**12.**	18:86	**21.**	35:13	**30.**	75:9
4.	7:54	**13.**	18:90	**22.**	36:38	**31.**	76:13*
5.	10:5	**14.**	20:130	**23.**	36:40	**32.**	81:1
6.	12:4	**15.**	21:33	**24.**	39:5	**33.**	91:1
7.	13:2	**16.**	22:18	**25.**	41:37		
8.	14:33	**17.**	25:45	**26.**	41:37		
9.	16:12	**18.**	27:24	**27.**	50:39		

7-YEDİ GÖK: Kuran'da "yedi gök" (*seba semavatin*) ifadesi yedi kez geçmektedir. (Bu ifadeyle ne kastedilmiş olabileceğini kitabın 2. bölümündeki "İzafi Evren" başlığı altında inceledim.) Bu arada Nebe Suresi 12. ayette göklerden

bahsedilirken "yedi sağlam" (*seban şidaden*) denilmekte fakat "yedi gök" denilmemektedir. Burada da "yedi gök" ifadesi kullanılsaydı bu ifade sekiz kez geçmiş olacaktı ve matematiksel ölçüsü bozulacaktı. Kuran'daki matematiksel ölçü Kuran'daki kullanımları değerlendirmede de yeni ufuklar açabilir. Aşağıda "yedi gök" ifadesinin geçtiği yerleri görebilirsiniz.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Yedi Gök	7

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:29	**5.**	65:12
2.	17:44	**6.**	67:3
3.	23:86	**7.**	71:15
4.	41:12		

8-DENİZ-KARA: Kuran'da "deniz" (*el-bahr*) kelimesi 32 defa, "kara" (*el-berr*) kelimesi ise 12 kez geçmektedir. İlk bakışta bu iki kullanım arasında bir ilişki gözükmemektedir. Fakat Dünya'daki denizlerin ve karaların oranına bakıldığında; bu iki kelimenin birbirine oranının Dünya'daki denizlerin karalara oranıyla aynı olduğu, Kuran'ın bu iki kelimeyi kullanımında harika bir matematiksel ölçü olduğu gözükmektedir. "Deniz" kelimesi, belirlilik takısıyla yani "*el-bahr*" formuyla 9 kere "kara" kelimesinin belirlilik takılı formuyla yani "*el-berr*" ile beraber geçmektedir. Bu da bu iki kelimenin, bu formlarıyla birbirleriyle ilişkilendirildiğini göstermektedir. (Ayrıca "deniz" kelimesi 8 kez çoğul ve 1 kez de "el" belirlilik takısı almadan geçmektedir.) Aşağıdaki tabloda aynı ayette geçişlerin yanına yıldız işareti konulmuştur. Dünya'nın yüzölçümü 510 milyon km^2 kadar bir alandır; bunun 360 milyon km^2 kadarı denizler, 135 milyon km^2 kadar bir alan ise karalardır. Kuran'daki kara

ve deniz kelimelerinin birbirlerine oranları 12/32 = 0.375 iken; Dünya'daki karaların ve denizlerin birbirine oranı da 135 milyon km^2 / 360 milyon km^2 = 0.375 ile aynı orandadır. Bu alanların dışında tam olarak deniz veya kara olduğu söylenemeyecek olan buzullarla kaplı bölge ise 15 milyon km^2 kadar bir alandır. 24. sure 40. ayetteki, belirlilik takısı almaksızın 1 kez geçen "*bahr*" kelimesi, buzullara karşılık geliyor olabilir mi? Dünya'daki denizler ve karalar arasındaki matematiksel oranın aynısının Kuran'da deniz ve karaları ifade eden kelimeler arasında olması sizce tesadüf olabilir mi?

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**	**Oran**
Kara	12	12/32 =0.375
Deniz	32	

Yer	**Yüzölçümü**	**Oran**
Kara	135 milyon km^2	135 milyon/360 milyon= 0.375
Deniz	360 milyon km^2	

Deniz Kelimesinin Geçtiği Yerler
(Yıldızlı Olanlar Beraber Geçiş)

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:50	**12.**	16:14	**23.**	26:63
2.	2:164	**13.**	17:66	**24.**	27:63*
3.	5:96*	**14.**	17:67*	**25.**	30:41*
4.	6:59*	**15.**	17:70*	**26.**	31:27
5.	6:63*	**16.**	18:61	**27.**	31:31
6.	6:97*	**17.**	18:63	**28.**	42:32
7.	7:138	**18.**	18:79	**29.**	44:24
8.	7:163	**19.**	18:109	**30.**	45:12
9.	10:22*	**20.**	18:109	**31.**	52:6
10.	10:90	**21.**	20:77	**32.**	55:24
11.	14:32	**22.**	22:65		

Kara Kelimesinin Geçtiği Yerler
(Yıldızlı Olanlar Beraber Geçiş)

Sıra No	Geçiş Yeri	**Sıra No**	Geçiş Yeri	**Sıra No**	Geçiş Yeri
1.	5:96*	**5.**	10:22*	**9.**	27:63*
2.	6:59*	**6.**	17:67*	**10.**	29:65
3.	6:63*	**7.**	17:68	**11.**	30:41*
4.	6:97*	**8.**	17:70*	**12.**	31:32

9-DEMİR: Kuran'da Sebe Suresi 10. ayette "**Davud'a demiri yumuşattık**" denilerek demirden bahsedilmektedir veya Ali İmran Suresi 14. ayette olduğu gibi insanların mal hırsını anlatmak için altın ve gümüşten bahsedilmektedir. Fakat sadece 57-Hadid Suresi 25. ayette, demirden (*hadid*) bahsedilirken, "demir" ayetin ana konularından biridir. Diğer ayetlerde; Davud'a verilenler veya insanların mal hırsları gibi odak noktaları bağlamında demirden, altından, gümüşten bahsedilmektedir. Nitekim bu ayetteki demirden bahsedilmesi üzerine surenin ismi "Hadid Suresi" (Demir Suresi) olmuştur. Kuran'daki bir elementin veya bir metalin sure ismi olarak kullanılmasının tek örneği bu suredir. İlgili ayet şöyledir:

57- Hadid Suresi 25: **Andolsun ki elçilerimizi açık kanıtlarla gönderdik ve onlarla birlikte kitabı ve ölçüyü indirdik ki insanlar adaleti ayakta tutsunlar. Ve demiri de indirdik. Onda zorlu bir kuvvet ve insanlar için yararlar vardır.**

Bir elementin en temel özelliği atom numarasıdır; atom numarası sadece belirli bir elemente aittir ve o elementi tanımlar. Demirin atom numarası 26'dır. Bir elementin atom numarası onu oluşturan proton sayısını verir; demirin atom numarasının 26 olması onu oluşturan 26 proton olduğu anlamına

gelir. Hadid Suresi'nin başından demirden bahseden 25. ayetin sonuna kadar, Kuran mesajının en temel kelimesi olduğunu söyleyebileceğimiz "Allah" kelimesi 26 defa geçer. Ayrıca demirden bahseden ayet 25. ayettir ve bu surenin başındaki numarasız Besmele'yi sayarsak da demirin atom numarası olan 26'ya ulaşırız. İlaveten, Kuran'ın vahyedildiği dönemde yazıda kullanılan harfler aynı zamanda sayı olarak kullanılıyordu ve her harf bir sayısal değere karşılık geliyordu. "*Hadid*" kelimesinin Arapçasını oluşturan dört harfin sayısal değerlerinin toplamının 26 olması da ilginçtir (Ha= 8, Da= 4, Ye= 10, Da= 4).

Atomların proton sayıları farklı olursa farklı atom olurlar. Ama aynı atomların farklı nötron sayıları olabilir ve bunlar aynı atomun farklı izotoplarını oluşturur. Demir atomunun dört tane kararlı izotopu vardır. Demir atomunun izotoplarından birisi 57'dir ve 57 aynı zamanda Hadid Suresi'nin Kuran'daki sure numarasıdır. Bu sure aynı zamanda Kuran'ın sondan 58. suresidir; 58 ise demirin dört kararlı izotopundan diğeridir. Önceki verilerden farklı olarak bu veriler, Kuran'daki kelimelerin kullanımı gibi Kuran'daki sure ve ayet numaralarının da kasıtlı bir düzenlemenin ürünü olduklarını ortaya koymaktadır. Bu konuda, tek başına bu veriler yetersiz bulunabilir fakat aşağıdaki başlıkta "çift ve tek" konusunda ortaya konulan verilerin bu konuda yeterince ikna edici olacağı kanaatindeyim.

Demirin atom numarası	26
Surenin başından demirin özelliklerinden bahseden tek ayet olan 56- Hadid Suresi 25. ayetin sonuna kadar kaç kez Allah kelimesi geçer?	26

Demirin İzotoplarından biri	57
Demir Suresi kaçıncı suredir?	57

Demirin İzotoplarından biri	58
Demir Suresi sondan kaçıncı suredir?	58

10-BAL ARISI: Arıyla ilgili vereceğim örnek de demir konusunda olduğu gibi Kuran'daki sure ve ayet düzenlemelerinin de belli hikmetlerle yapıldığını göstermeye yöneliktir. Bu konuda daha ikna edici örnekleri "çift ve tek" ile ilgili başlıkta bulabileceğinizi tekrar hatırlatıyorum. Kuran'da, arı dışında başka hayvanlardan da bahsedilir, başka hayvanların isimleriyle de anılan sureler vardır. Fakat daha önceki canlılarla ilgili kitabın 4. bölümünde görüldüğü gibi, Kuran'da hiçbir hayvanın yaptıkları, iki ayet boyunca, sadece o hayvanın yaptıklarına odaklanılarak aktarılmamaktadır. Bu yüzden Kuran'da arılara özel bir yer verildiği görülmektedir. Özel bir yeri olan canlıyla ilgili özel bir işaretin olması da mümkündür. Arıların yaptıkları ve özellikleri 16. sure olan Nahl (Arı) Suresi'nde anlatılmaktadır. Erkek bal arısının kromozom sayısı da 16'dır. Dişi bal arısının kromozom sayısı ise (2n) olarak (16x2=32)'dir. Dünyanın her yerindeki bal arılarının kromozom sayısı böyledir. Ayrıca Nahl Suresi 128 ayetten oluşmaktadır. 128 ise 16'nın 8; 32'nin 4 katına eşittir. (Bu surenin 16. ayetinin en kısa ayet olmasına ve son ayeti olan 128. ayetinin 32 harf olmasına da dikkat çekilmiştir.) Bu 128 ayetin içinde Allah kelimesinin geçtiği 64 (16x4 ve 32x2'ye eşittir) ayetin ve Allah kelimesinin geçmediği de 64 ayetin olması da ilginç bir gözlemdir.

Bal arısından bahseden Nahl (Bal Arısı) Suresi kaçıncı suredir?	**16**
Bal arısından bahseden Nahl (Bal Arısı) Suresi kaç ayettir?	128 (**16**x8)

Erkek bal arısının kromozom sayısı kaçtır?	**16**
Dişi bal arısının kromozom sayısı kaçtır?	**16**x2

10-4-KELİMELERİN UYUMUNDA MATEMATİK (KUM)

Kuran'da geçen birbirleriyle ilişkili kelimelerin kullanımında da matematiksel bir ölçü bulunmaktadır. Örneklere geçmeden önce bunlar hakkında yapılabilecek muhtemel açıklamaları gözden geçirelim. Bunlara karşı gösterilebilecek üç reaksiyon vardır. Birincisi sunulan örneklerin yanlış veya tesadüfen gerçekleşen uyumlar olduğu söylenip matematiksel bir ölçü olduğu iddiası reddedilebilir. İkincisi Muhammed'in kendi kabiliyetiyle Kuran'da böylesi bir özelliği gerçekleştirdiği söylenebilir. Üçüncüsü Kuran'ın bu özelliğinin Kuran'ın İlahi kökeninden kaynaklandığı; Kuran'ın olağanüstülüğünü ve değişmeden korunduğunu gösterdiği kabul edilebilir.

Birincisi, Kuran, altı bin küsur ayetten oluşan orta kalınlıkta tek bir kitaptır; yüksek sayıda kelime tekrarlarını da kapsayan bu kadar farklı matematiksel uyum örneğinin tek bir kitapta tesadüfen bulunduğunu söylemek insafla bağdaşmaz. Yanlış veri iddialarına karşılık ise kelimelerin geçtiği yerler, isteyenlerin kontrol edebilmesi için belirtildi. (Bu, günümüzün bilgisayar programlarıyla zor olmayacaktır.) Aynı tek kitabın, tarihte oynadığı önemli rolü, evren, Dünya, canlılar ve tarih hakkındaki muazzam açıklamalarını da hatırlayalım. Önceki bölümlerde yapılan muazzam açıklamaları yapan tek kitabın içinde matematiksel ölçü örneklerinin de çıkması bu örneklerin olağanüstülüğünü daha da arttırmaz mı?

İkincisi Hz. Muhammed'in 23 yıllık peygamberlik döneminde dini anlatırken, insanları organize etmeye çalışırken, kendisini ve inananları öldürmeye kalkan putperestlerle savaşırken kelime sayımlarıyla da uğraştığını ve bu matematiksel ölçüleri bilinçli bir şekilde tutturduğunu söylemek hiç

de mantıklı değildir. Günümüzde ancak bilgisayar yardımıyla kontrolü yapılan bu sayımların, 23 yıl içerisinde parça parça açıklanan vahiyler gelirken gözetildiğini ve kasıtla bunun gerçekleştirildiğini söylemek inandırıcı değildir. Bir kitap yazarına, kitabında bir mana kaybına sebep olmadan, bilgisayar kullanmadan, kullandığı kelimeler arasında matematiksel bir ölçü gözetmesinin ne kadar mümkün olduğunu sorgulayan veya bu yazarın yerine kendisini koyan kimse, böyle bir alternatifin ne kadar olasılık dışı olduğunu anlayacaktır. Üstelik farzı muhali bir an için kabul ederek bu matematiksel ölçü örneklerini Hz. Muhammed'in oluşturduğunu düşünelim; kendisi yaşarken hiç faydasını görmeyeceği bir ölçüyü oluşturmak için neden uğraşmış olsun ve neden buna dikkat çekmeden vefat etmiş olsun? Kendisine yaşarken hiçbir faydası olmayacak böyle bir özellik için emek vermesine değmezdi.

Üçüncü şıkkın doğru alternatif olduğu kanaatindeyim. Bu kadar çok matematiksel ölçü örneği tesadüfen de oluşamaz, Hz. Muhammed tarafından yapılmış da olamaz. Kuran'daki matematiksel ölçü hem Kuran'ın çok iyi korunduğunu hem de kelime seçimlerinin İlahi kökenli olduğunu göstermektedir. Şimdi 20 örnek vermeye geçiyorum; bu örneklerin geniş bir kümenin bir bölümü olduğunu belirtmek istiyorum.

1-DÜNYA-AHİRET: Kuran'ı bir kez okuyan biri bile Kuran'daki "dünya" ve "ahiret" kavramlarının ilişkisine tanıklık eder. Birbiriyle ilişkisi açık olan ve Kuran'da oldukça sık tekrarlanan bu iki kelime 115'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Dünya	115
Ahiret	115

Dünya Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:85	**25.**	4:134	**49.**	10:88	**73.**	23:37	**97.**	40:51
2.	2:86	**26.**	5:33	**50.**	10:98	**74.**	24:14	**98.**	41:12
3.	2:114	**27.**	5:41	**51.**	11:15	**75.**	24:19	**99.**	41:16
4.	2:130	**28.**	6:29	**52.**	11:60	**76.**	24:23	**100.**	41:31
5.	2:200	**29.**	6:32	**53.**	12:101	**77.**	24:33	**101.**	42:20
6.	2:201	**30.**	6:70	**54.**	13:26	**78.**	28:42	**102.**	42:36
7.	2:204	**31.**	6:130	**55.**	13:26	**79.**	28:60	**103.**	43:32
8.	2:212	**32.**	7:32	**56.**	13:34	**80.**	28:61	**104.**	43:35
9.	2:217	**33.**	7:51	**57.**	14:3	**81.**	28:77	**105.**	45:24
10.	2:220	**34.**	7:152	**58.**	14:27	**82.**	28:79	**106.**	45:35
11.	3:14	**35.**	7:156	**59.**	16:30	**83.**	29:25	**107.**	46:20
12.	3:22	**36.**	8:42	**60.**	16:41	**84.**	29:27	**108.**	47:36
13.	3:45	**37.**	8:67	**61.**	16:107	**85.**	29:64	**109.**	53:29
14.	3:56	**38.**	9:38	**62.**	16:122	**86.**	30:7	**110.**	57:20
15.	3:117	**39.**	9:38	**63.**	18:28	**87.**	31:15	**111.**	57:20
16.	3:145	**40.**	9:55	**64.**	18:45	**88.**	31:33	**112.**	59:3
17.	3:148	**41.**	9:69	**65.**	18:46	**89.**	33:28	**113.**	67:5
18.	3:152	**42.**	9:74	**66.**	18:104	**90.**	33:57	**114.**	79:38
19.	3:185	**43.**	9:85	**67.**	20:72	**91.**	35:5	**115.**	87:16
20.	4:74	**44.**	10:7	**68.**	20:131	**92.**	37:6		
21.	4:77	**45.**	10:23	**69.**	22:9	**93.**	39:10		
22.	4:94	**46.**	10:24	**70.**	22:11	**94.**	39:26		
23.	4:109	**47.**	10:64	**71.**	22:15	**95.**	40:39		
24.	4:134	**48.**	10:70	**72.**	23:33	**96.**	40:43		

Ahiret Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:4	**25.**	5:41	**49.**	13:34	**73.**	24:23	**97.**	40:43
2.	2:86	**26.**	6:32	**50.**	14:3	**74.**	27:3	**98.**	41:7
3.	2:94	**27.**	6:92	**51.**	14:27	**75.**	27:4	**99.**	41:16
4.	2:102	**28.**	6:113	**52.**	16:22	**76.**	27:5	**100.**	41:31
5.	2:114	**29.**	6:150	**53.**	16:30	**77.**	27:66	**101.**	42:20
6.	2:130	**30.**	7:45	**54.**	16:41	**78.**	28:70	**102.**	42:20
7.	2:200	**31.**	7:147	**55.**	16:60	**79.**	28:77	**103.**	43:35
8.	2:201	**32.**	7:156	**56.**	16:107	**80.**	28:83	**104.**	53:25
9.	2:217	**33.**	7:169	**57.**	16:109	**81.**	29:20	**105.**	53:27
10.	2:220	**34.**	8:67	**58.**	16:122	**82.**	29:27	**106.**	57:20
11.	3:22	**35.**	9:38	**59.**	17:7	**83.**	29:64	**107.**	59:3
12.	3:45	**36.**	9:38	**60.**	17:10	**84.**	30:7	**108.**	60:13
13.	3:56	**37.**	9:69	**61.**	17:19	**85.**	30:16	**109.**	68:33
14.	3:77	**38.**	9:74	**62.**	17:21	**86.**	31:4	**110.**	74:53
15.	3:85	**39.**	10:64	**63.**	17:45	**87.**	33:29	**111.**	75:21
16.	3:145	**40.**	11:16	**64.**	17:72	**88.**	33:57	**112.**	79:25
17.	3:148	**41.**	11:19	**65.**	17:104	**89.**	34:1	**113.**	87:17
18.	3:152	**42.**	11:22	**66.**	20:127	**90.**	34:8	**114.**	92:13
19.	3:176	**43.**	11:103	**67.**	22:11	**91.**	34:21	**115.**	93:4
20.	4:74	**44.**	12:37	**68.**	22:15	**92.**	38:7		
21.	4:77	**45.**	12:57	**69.**	23:33	**93.**	39:9		
22.	4:134	**46.**	12:101	**70.**	23:74	**94.**	39:26		
23.	5:5	**47.**	12:109	**71.**	24:14	**95.**	39:45		
24.	5:33	**48.**	13:26	**72.**	24:19	**96.**	40:39		

2-MELEK-ŞEYTAN: "Melek" denildiğinde birçok kişinin aklına ilk gelenlerden biri meleklerle zıt bir konumda konumlandırılan "şeytan"dır. Bu iki kelimenin tüm türevleri Kuran'da 88'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Melek	88
Şeytan	88

Melek Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:30	**25.**	6:9	**49.**	17:40	**73.**	41:30
2.	2:31	**26.**	6:50	**50.**	17:61	**74.**	42:5
3.	2:34	**27.**	6:93	**51.**	17:92	**75.**	43:19
4.	2:98	**28.**	6:111	**52.**	17:95	**76.**	43:53
5.	2:102	**29.**	6:158	**53.**	17:95	**77.**	43:60
6.	2:161	**30.**	7:11	**54.**	18:50	**78.**	47:27
7.	2:177	**31.**	7:20	**55.**	20:116	**79.**	53:26
8.	2:210	**32.**	8:9	**56.**	21:103	**80.**	53:27
9.	2:248	**33.**	8:12	**57.**	22:75	**81.**	66:4
10.	2:285	**34.**	8:50	**58.**	23:24	**82.**	66:6
11.	3:18	**35.**	11:12	**59.**	25:7	**83.**	69:17
12.	3:39	**36.**	11:31	**60.**	25:21	**84.**	70:4
13.	3:42	**37.**	12:31	**61.**	25:22	**85.**	74:31
14.	3:45	**38.**	13:13	**62.**	25:25	**86.**	78:38
15.	3:80	**39.**	13:23	**63.**	32:11	**87.**	89:22
16.	3:87	**40.**	15:7	**64.**	33:43	**88.**	97:4
17.	3:124	**41.**	15:8	**65.**	33:56		
18.	3:125	**42.**	15:28	**66.**	34:40		
19.	4:97	**43.**	15:30	**67.**	35:1		
20.	4:136	**44.**	16:2	**68.**	37:150		
21.	4:166	**45.**	16:28	**69.**	38:71		
22.	4:172	**46.**	16:32	**70.**	38:73		
23.	6:8	**47.**	16:33	**71.**	39:75		
24.	6:8	**48.**	16:49	**72.**	41:14		

Şeytan Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:14	**25.**	6:112	**49.**	17:64	**73.**	36:60
2.	2:36	**26.**	6:121	**50.**	18:63	**74.**	37:7
3.	2:102	**27.**	6:142	**51.**	19:44	**75.**	37:65
4.	2:102	**28.**	7:20	**52.**	19:44	**76.**	38:37
5.	2:168	**29.**	7:22	**53.**	19:45	**77.**	38:41
6.	2:208	**30.**	7:27	**54.**	19:68	**78.**	41:36
7.	2:268	**31.**	7:27	**55.**	19:83	**79.**	43:36
8.	2:275	**32.**	7:30	**56.**	20:120	**80.**	43:62
9.	3:36	**33.**	7:175	**57.**	21:82	**81.**	47:25
10.	3:155	**34.**	7:200	**58.**	22:3	**82.**	58:10
11.	3:175	**35.**	7:201	**59.**	22:52	**83.**	58:19
12.	4:38	**36.**	8:11	**60.**	22:52	**84.**	58:19
13.	4:60	**37.**	8:48	**61.**	22:53	**85.**	58:19
14.	4:76	**38.**	12:5	**62.**	23:97	**86.**	59:16
15.	4:76	**39.**	12:42	**63.**	24:21	**87.**	67:5
16.	4:83	**40.**	12:100	**64.**	24:21	**88.**	81:25
17.	4:117	**41.**	14:22	**65.**	25:29		
18.	4:119	**42.**	15:17	**66.**	26:210		
19.	4:120	**43.**	16:63	**67.**	26:221		
20.	5:90	**44.**	16:98	**68.**	27:24		
21.	5:91	**45.**	17:27	**69.**	28:15		
22.	6:43	**46.**	17:27	**70.**	29:38		
23.	6:68	**47.**	17:53	**71.**	31:21		
24.	6:71	**48.**	17:53	**72.**	35:6		

3-FAYDA-BOZGUNCULUK: Kurani bir kavram olarak "fayda" (*nef*) olumlu bir içeriğe sahiptir; insanların faydalı olması tasvip edilmektedir. Buna karşın "bozgunculuk" (*fesad*) kınanan ve istenmeyen bir durumu ifade etmektedir. Birbirlerine zıt anlama sahip bu iki kelime 50'şer defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Fayda	50
Bozgunculuk	50

Fayda Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:102	**11.**	7:188	**21.**	20:89	**31.**	26:73	**41.**	40:80
2.	2:123	**12.**	10:18	**22.**	20:109	**32.**	26:88	**42.**	40:85
3.	2:164	**13.**	10:49	**23.**	21:66	**33.**	28:9	**43.**	43:39
4.	2:219	**14.**	10:98	**24.**	22:12	**34.**	30:57	**44.**	48:11
5.	2:219	**15.**	10:106	**25.**	22:13	**35.**	32:29	**45.**	51:55
6.	4:11	**16.**	11:34	**26.**	22:28	**36.**	33:16	**46.**	57:25
7.	5:76	**17.**	12:21	**27.**	22:33	**37.**	34:23	**47.**	60:3
8.	5:119	**18.**	13:16	**28.**	23:21	**38.**	34:42	**48.**	74:48
9.	6:71	**19.**	13:17	**29.**	25:3	**39.**	36:73	**49.**	80:4
10.	6:158	**20.**	16:5	**30.**	25:55	**40.**	40:52	**50.**	87:9

Bozgunculuk Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:11	**11.**	5:32	**21.**	7:142	**31.**	17:4	**41.**	28:77
2.	2:12	**12.**	5:33	**22.**	8:73	**32.**	18:94	**42.**	28:77
3.	2:27	**13.**	5:64	**23.**	10:40	**33.**	21:22	**43.**	28:83
4.	2:30	**14.**	5:64	**24.**	10:81	**34.**	23:71	**44.**	29:30
5.	2:60	**15.**	7:56	**25.**	10:91	**35.**	26:152	**45.**	29:36
6.	2:205	**16.**	7:74	**26.**	11:85	**36.**	26:183	**46.**	30:41
7.	2:205	**17.**	7:85	**27.**	11:116	**37.**	27:14	**47.**	38:28
8.	2:220	**18.**	7:86	**28.**	12:73	**38.**	27:34	**48.**	40:26
9.	2:251	**19.**	7:103	**29.**	13:25	**39.**	27:48	**49.**	47:22
10.	3:63	**20.**	7:127	**30.**	16:88	**40.**	28:4	**50.**	89:12

4-YAKIN-UZAK: "Yakın" ve "uzak" kelimelerinin birbirleriyle ilişkileri açıktır; bu iki kelime Kuran'da 10'ar defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Yakın	10
Uzak	10

Yakın Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	11:114	**5.**	38:25	**9.**	67:27
2.	26:64	**6.**	38:40	**10.**	81:13
3.	26:90	**7.**	39:3		
4.	34:37	**8.**	50:31		

Uzak Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:222	**5.**	18:16	**9.**	33:51
2.	4:90	**6.**	19:48	**10.**	44:21
3.	4:91	**7.**	19:49		
4.	11:42	**8.**	26:212		

5-SIKINTI-HUZUR: "Sıkıntı, darlık" anlamına gelen "*dayk*" kelimesinin türevleri ve bu kelimenin zıt anlamına sahip "huzur" anlamına gelen "*tatmain*" kelimesinin türevleri Kuran boyunca 13'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Sıkıntı	13
Huzur	13

Sıkıntı Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	6:125	**8.**	16:127
2.	9:25	**9.**	25:13
3.	9:118	**10.**	26:13
4.	9:118	**11.**	27:70
5.	11:12	**12.**	29:33
6.	11:77	**13.**	65:6
7.	15:97		

Huzur Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:260	**8.**	13:28
2.	3:126	**9.**	16:106
3.	4:103	**10.**	16:112
4.	5:113	**11.**	17:95
5.	8:10	**12.**	22:11
6.	10:7	**13.**	89:27
7.	13:28		

6-DENGE-AŞIRILIK: Kuran'da "denge, terazi" (*mizan*) gözetilmesi gerekeni ifade eder. "Aşırılık" (*israf*) ise sakınılması gerekeni ifade eder. Bu iki kelime de Kuran boyunca 23'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Denge	23
Aşırılık	23

Denge Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	6:152	**9.**	17:35	**17.**	55:8
2.	7:8	**10.**	18:105	**18.**	55:9
3.	7:8	**11.**	21:47	**19.**	55:9
4.	7:9	**12.**	23:102	**20.**	57:25
5.	7:85	**13.**	23:103	**21.**	83:3
6.	11:84	**14.**	26:182	**22.**	101:6
7.	11:85	**15.**	42:17	**23.**	101:8
8.	15:19	**16.**	55:7		

Aşırılık Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	3:147	**9.**	10:12	**17.**	39:53
2.	4:6	**10.**	10:83	**18.**	40:28
3.	5:32	**11.**	17:33	**19.**	40:34
4.	5:141	**12.**	20:127	**20.**	40:43
5.	6:141	**13.**	21:9	**21.**	43:5
6.	7:31	**14.**	25:67	**22.**	44:31
7.	7:31	**15.**	26:151	**23.**	51:34
8.	7:81	**16.**	36:19		

7-BOŞANMA-EVLENME: Kuran'da boşanmayı, ayrılmayı ifade eden "*talak*" kelimesi ve evlenmeyi ifade eden "*nikah*" kelimesinin her biri 23'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Boşanma	23
Evlenme	23

Boşanma Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:227	**9.**	2:237	**17.**	48:15
2.	2:228	**10.**	2:241	**18.**	65:1
3.	2:229	**11.**	18:71	**19.**	65:1
4.	2:230	**12.**	18:74	**20.**	66:5
5.	2:230	**13.**	18:77	**21.**	68:23
6.	2:231	**14.**	26:13	**22.**	77:29
7.	2:232	**15.**	33:49	**23.**	77:30
8.	2:236	**16.**	38:6		

Evlenme Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:221	**9.**	4:22	**17.**	24:33
2.	2:221	**10.**	4:22	**18.**	24:60
3.	2:230	**11.**	4:25	**19.**	28:27
4.	2:232	**12.**	4:25	**20.**	33:49
5.	2:235	**13.**	4:127	**21.**	33:50
6.	2:237	**14.**	24:3	**22.**	33:53
7.	4:3	**15.**	24:3	**23.**	60:10
8.	4:6	**16.**	24:32		

8-ERKEK-KADIN: Kuran'da erkek anlamına gelen "*racul*" kelimesiyle kadın anlamına gelen "*meratun*" kelimesinin tekil formlarının her biri 24'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Erkek	24
Kadın	24

Erkek Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:282	**9.**	17:47	**17.**	34:43
2.	4:12	**10.**	18:37	**18.**	36:20
3.	6:9	**11.**	23:25	**19.**	39:29
4.	7:63	**12.**	23:38	**20.**	39:29
5.	7:69	**13.**	25:8	**21.**	39:29
6.	7:155	**14.**	28:20	**22.**	40:28
7.	10:2	**15.**	33:4	**23.**	40:28
8.	11:78	**16.**	34:7	**24.**	43:31

Kadın Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	3:35	**9.**	12:30	**17.**	29:32
2.	3:40	**10.**	12:51	**18.**	29:33
3.	4:12	**11.**	15:60	**19.**	33:50
4.	4:128	**12.**	19:5	**20.**	51:29
5.	7:83	**13.**	19:8	**21.**	66:10
6.	11:71	**14.**	27:23	**22.**	66:10
7.	11:81	**15.**	27:57	**23.**	66:11
8.	12:21	**16.**	28:9	**24.**	111:4

9-HİTAP-KONUŞMA: Kuran'da konuşma anlamına gelen "*nutuk*" kelimesi ve hitap, seslenme anlamına gelen "*hitab*" kelimesinin her biri 12'şer defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Hitap	12
Konuşma	12

Hitap Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:235	**7.**	25:63
2.	11:37	**8.**	28:23
3.	12:51	**9.**	38:20
4.	15:57	**10.**	38:23
5.	20:95	**11.**	51:31
6.	23:27	**12.**	78:37

Konuşma Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	21:63	**7.**	41:21
2.	21:65	**8.**	41:21
3.	23:62	**9.**	45:29
4.	27:16	**10.**	51:23
5.	27:85	**11.**	53:3
6.	37:92	**12.**	77:35

10-GEMİ-BOĞULMAK: Kuran'daki Hz. Nuh'un kıssasında, Allah'ın mesajına olumlu cevap verenlerin "gemi" ile kurtarılmalarına karşı inkarcıların suda boğuldukları anlatılır. "Gemi" Allah'ın mesajına olumlu yanıt verenlerin mekanı, "boğulma" ise inkarcıların sonu olmuştur.

7-Araf Suresi 64: **Onu yalanladılar. Onu ve beraberinde gemide (*fulk*) bulunanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanları ise boğduk (*ğark*). Onlar, körleşmiş bir kavimdiler.**

Kuran boyunca "gemi" (*fulk*) ve "boğulma" (*ğark*) kelimeleri eşit olarak 23'er defa geçmektedir. Bu kelimelerin arasındaki bağlantıyı beraber geçtikleri şu ayetlerde görebilirsiniz: 7-Araf Suresi 64, 10-Yunus Suresi 73, 11-Hud Suresi 37 ve 23-Muminun Suresi 27.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Gemi	23
Boğulmak	23

Gemi Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:164	**9.**	17:66	**17.**	31:31
2.	7:64	**10.**	22:65	**18.**	35:12
3.	10:22	**11.**	23:22	**19.**	36:41
4.	10:73	**12.**	23:27	**20.**	37:140
5.	11:37	**13.**	23:28	**21.**	40:80
6.	11:38	**14.**	26:119	**22.**	43:12
7.	14:32	**15.**	29:65	**23.**	45:12
8.	16:14	**16.**	30:46		

Boğulmak Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:50	**9.**	17:69	**17.**	29:40
2.	7:64	**10.**	17:103	**18.**	36:43
3.	7:136	**11.**	18:71	**19.**	37:82
4.	8:54	**12.**	21:77	**20.**	43:55
5.	10:73	**13.**	23:27	**21.**	44:24
6.	10:90	**14.**	25:37	**22.**	71:25
7.	11:37	**15.**	26:66	**23.**	79:1
8.	11:43	**16.**	26:120		

11-ADEM-İSA: Kuran'da, Ali İmran Suresi 59. ayette, başka peygamberler arasında benzeri yapılmamış bir benzetme Hz. Adem ve Hz. İsa arasında yapılmıştır. İlginç şekilde Kuran'da aralarında özel bir benzetme yapılmış olan "Adem" ve "İsa" isimleri 25'er defa eşit olarak geçmektedir.

3-Ali İmran Suresi 59: **Şüphesiz ki Allah'ın katında İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra ona "Ol" dedi ve o da oldu.**

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Adem	25
İsa	25

Adem Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:31	**10.**	7:19	**19.**	19:58
2.	2:33	**11.**	7:26	**20.**	20:115
3.	2:34	**12.**	7:27	**21.**	20:116
4.	2:35	**13.**	7:31	**22.**	20:117
5.	2:37	**14.**	7:35	**23.**	20:120
6.	3:33	**15.**	7:172	**24.**	20:121
7.	3:59	**16.**	17:61	**25.**	36:60
8.	5:27	**17.**	17:70		
9.	7:11	**18.**	18:50		

İsa Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:87	**10.**	4:163	**19.**	19:34
2.	2:136	**11.**	4:171	**20.**	33:7
3.	2:253	**12.**	5:46	**21.**	42:13
4.	3:45	**13.**	5:78	**22.**	43:63
5.	3:52	**14.**	5:110	**23.**	57:27
6.	3:55	**15.**	5:112	**24.**	61:6
7.	3:59	**16.**	5:114	**25.**	61:14
8.	3:84	**17.**	5:116		
9.	4:157	**18.**	6:85		

12-O GÜN-KIYAMET GÜNÜ: Kuran'da, birbirleriyle zıt kelimelerin kullanımlarında matematiksel ölçü gözüktüğü gibi birbirlerine yakın anlamlı kelimeler arasında da matematiksel ölçü gözükmektedir. Örneğin ahiretteki yeniden yaratılışı belirtmek için kullanılan "o gün" (*yevmeizin*) ve "kıyamet günü" (*yevmül kıyameh*)" ifadeleri 70'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
O Gün	70
Kıyamet Günü	70

O Gün Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	3:167	**25.**	30:57	**49.**	77:34
2.	4:42	**26.**	37:33	**50.**	77:37
3.	6:16	**27.**	40:9	**51.**	77:40
4.	7:8	**28.**	42:47	**52.**	77:45
5.	8:16	**29.**	43:67	**53.**	77:47
6.	11:66	**30.**	45:27	**54.**	77:49
7.	14:49	**31.**	52:11	**55.**	79:8
8.	16:87	**32.**	55:39	**56.**	80:37
9.	18:99	**33.**	69:15	**57.**	80:38
10.	18:100	**34.**	69:16	**58.**	80:40
11.	20:102	**35.**	69:17	**59.**	82:19
12.	20:108	**36.**	69:18	**60.**	83:10
13.	20:109	**37.**	70:11	**61.**	83:15
14.	22:56	**38.**	74:9	**62.**	88:2
15.	23:101	**39.**	75:10	**63.**	88:8
16.	24:25	**40.**	75:12	**64.**	89:23
17.	25:22	**41.**	75:13	**65.**	89:23
18.	25:24	**42.**	75:22	**66.**	89:25
19.	25:26	**43.**	75:24	**67.**	99:4
20.	27:89	**44.**	75:30	**68.**	99:6
21.	28:66	**45.**	77:15	**69.**	100:11
22.	30:4	**46.**	77:19	**70.**	102:8
23.	30:14	**47.**	77:24		
24.	30:43	**48.**	77:28		

Kıyamet Günü İfadesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:85	**25.**	11:98	**49.**	28:71
2.	2:113	**26.**	11:99	**50.**	28:72
3.	2:174	**27.**	16:25	**51.**	29:13
4.	2:212	**28.**	16:27	**52.**	29:25
5.	3:55	**29.**	16:92	**53.**	32:25
6.	3:77	**30.**	16:124	**54.**	35:14
7.	3:161	**31.**	17:13	**55.**	39:15
8.	3:180	**32.**	17:58	**56.**	39:24
9.	3:185	**33.**	17:62	**57.**	39:31
10.	3:194	**34.**	17:97	**58.**	39:47
11.	4:87	**35.**	18:105	**59.**	39:60
12.	4:109	**36.**	19:95	**60.**	39:67
13.	4:141	**37.**	20:100	**61.**	41:40
14.	4:159	**38.**	20:101	**62.**	42:45
15.	5:14	**39.**	20:124	**63.**	45:17
16.	5:36	**40.**	21:47	**64.**	45:26
17.	5:64	**41.**	22:9	**65.**	46:5
18.	6:12	**42.**	22:17	**66.**	58:7
19.	7:32	**43.**	22:69	**67.**	60:3
20.	7:167	**44.**	23:16	**68.**	68:39
21.	7:172	**45.**	25:69	**69.**	75:1
22.	10:60	**46.**	28:41	**70.**	75:6
23.	10:93	**47.**	28:42		
24.	11:60	**48.**	28:61		

13-HASTALIK VE EZİYET: "Hastalık" (*marad*) ve "eziyet" (*eza*) kelimeleriyle, insanların kaçındıkları istenmeyen durumlar ifade edilmektedir. Birbirleriyle ilişkili bu iki kelimenin tüm türevleri Kuran boyunca 24'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Hastalık	24
Eziyet	24

Hastalık Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:10	**9.**	5:52	**17.**	33:12
2.	2:10	**10.**	8:49	**18.**	33:32
3.	2:184	**11.**	9:91	**19.**	33:60
4.	2:185	**12.**	9:125	**20.**	47:20
5.	2:196	**13.**	22:53	**21.**	47:29
6.	4:43	**14.**	24:50	**22.**	48:17
7.	4:102	**15.**	24:61	**23.**	73:20
8.	5:6	**16.**	26:80	**24.**	74:31

Eziyet Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:196	**9.**	4:16	**17.**	33:48
2.	2:222	**10.**	4:102	**18.**	33:53
3.	2:262	**11.**	6:34	**19.**	33:53
4.	2:263	**12.**	7:129	**20.**	33:57
5.	2:264	**13.**	9:61	**21.**	33:58
6.	3:111	**14.**	9:61	**22.**	33:59
7.	3:186	**15.**	14:12	**23.**	33:69
8.	3:195	**16.**	29:10	**24.**	61:5

14-KİRLİLİK-PİSLİK: "Kirlilik (*rics*)" ve "pislik (*ricz*)" kelimelerinin okunuşları da anlamları da birbirlerine çok yakındır. Kuran boyunca bu iki kelime 10'ar defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Kirlilik	10
Pislik	10

Kirlilik Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	5:90	**6.**	9:125
2.	6:125	**7.**	9:125
3.	6:145	**8.**	10:100
4.	7:71	**9.**	22:30
5.	9:95	**10.**	33:33

Pislik Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:59	**6.**	8:11
2.	7:134	**7.**	29:34
3.	7:134	**8.**	34:5
4.	7:135	**9.**	45:11
5.	7:162	**10.**	74:5

15-PEYGAMBER-HABER: Türkçede kullandığımız "peygamber" kelimesinin Arapçadaki karşılığı "*nebi*" kelimesidir ve kökü "haber" anlamına gelen "*nebe*" kelimesidir. "*Nebi*" kelimesi, peygamberlerin Allah tarafından insanlara gönderdiği haberi (*nebe*) ulaştırdıklarını ifade eder. Kuran boyunca "peygamber" (*nebi*) ve "haber" (*nebe*) kelimeleri, oldukça yüksek sayılarda, 80'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Peygamber (Nebi)	80
Haber (Nebe)	80

Peygamber (*Nebi*) Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:61	**25.**	5:81	**49.**	25:31	**73.**	49:2
2.	2:91	**26.**	6:89	**50.**	29:27	**74.**	57:26
3.	2:136	**27.**	6:112	**51.**	33:1	**75.**	60:12
4.	2:177	**28.**	7:94	**52.**	33:6	**76.**	65:1
5.	2:213	**29.**	7:157	**53.**	33:7	**77.**	66:1
6.	2:246	**30.**	7:158	**54.**	33:13	**78.**	66:3
7.	2:247	**31.**	8:64	**55.**	33:28	**79.**	66:8
8.	2:248	**32.**	8:65	**56.**	33:30	**80.**	66:9
9.	3:21	**33.**	8:67	**57.**	33:32		
10.	3:39	**34.**	8:70	**58.**	33:38		
11.	3:68	**35.**	9:61	**59.**	33:40		
12.	3:79	**36.**	9:73	**60.**	33:45		
13.	3:80	**37.**	9:113	**61.**	33:50		
14.	3:81	**38.**	9:117	**62.**	33:50		
15.	3:84	**39.**	17:55	**63.**	33:50		
16.	3:112	**40.**	19:30	**64.**	33:53		
17.	3:146	**41.**	19:41	**65.**	33:53		
18.	3:161	**42.**	19:49	**66.**	33:56		
19.	3:181	**43.**	19:51	**67.**	33:59		
20.	4:69	**44.**	19:53	**68.**	37:112		
21.	4:155	**45.**	19:54	**69.**	39:69		
22.	4:163	**46.**	19:56	**70.**	43:6		
23.	5:20	**47.**	19:58	**71.**	43:7		
24.	5:44	**48.**	22:52	**72.**	45:16		

Haber (*Nebe*) Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:31	**25.**	9:94	**49.**	26:6	**73.**	64:5
2.	2:33	**26.**	9:105	**50.**	26:69	**74.**	64:7
3.	2:33	**27.**	10:18	**51.**	26:221	**75.**	66:3
4.	3:15	**28.**	10:23	**52.**	27:22	**76.**	66:3
5.	3:44	**29.**	10:53	**53.**	28:3	**77.**	66:3
6.	3:49	**30.**	10:71	**54.**	28:66	**78.**	66:3
7.	5:14	**31.**	11:49	**55.**	29:8	**79.**	75:13
8.	5:27	**32.**	11:100	**56.**	31:15	**80.**	78:2
9.	5:48	**33.**	11:120	**57.**	31:23		
10.	5:60	**34.**	12:15	**58.**	33:20		
11.	5:105	**35.**	12:36	**59.**	34:7		
12.	6:5	**36.**	12:37	**60.**	35:14		
13.	6:34	**37.**	12:45	**61.**	38:21		
14.	6:60	**38.**	12:102	**62.**	38:67		
15.	6:67	**39.**	13:33	**63.**	38:88		
16.	6:108	**40.**	14:9	**64.**	39:7		
17.	6:143	**41.**	15:49	**65.**	41:50		
18.	6:159	**42.**	15:51	**66.**	49:6		
19.	6:164	**43.**	18:13	**67.**	53:36		
20.	7:101	**44.**	18:78	**68.**	54:4		
21.	7:175	**45.**	18:103	**69.**	54:28		
22.	9:64	**46.**	20:99	**70.**	58:6		
23.	9:70	**47.**	22:72	**71.**	58:7		
24.	9:94	**48.**	24:64	**72.**	62:8		

16-BİTKİ-AĞAÇ: Kuran boyunca "bitki" (*nebat*) kelimesinin türevleri ve "ağaç" anlamına gelen "*şecer*" kelimesinin türevleri 26'şar defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Bitki	26
Ağaç	26

Bitki Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:61	**10.**	18:45	**19.**	37:146
2.	2:261	**11.**	20:53	**20.**	50:7
3.	3:37	**12.**	22:5	**21.**	50:9
4.	3:37	**13.**	23:20	**22.**	57:20
5.	6:99	**14.**	26:7	**23.**	71:17
6.	7:58	**15.**	27:60	**24.**	71:17
7.	10:24	**16.**	27:60	**25.**	78:15
8.	15:19	**17.**	31:10	**26.**	80:27
9.	16:11	**18.**	36:36		

Ağaç Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:35	**10.**	17:60	**19.**	37:62
2.	7:19	**11.**	20:120	**20.**	37:64
3.	7:20	**12.**	22:18	**21.**	37:146
4.	7:22	**13.**	23:20	**22.**	44:43
5.	7:22	**14.**	24:35	**23.**	48:18
6.	14:24	**15.**	27:60	**24.**	55:6
7.	14:26	**16.**	28:30	**25.**	56:52
8.	16:10	**17.**	31:27	**26.**	56:72
9.	16:68	**18.**	36:80		

17-KINANMA-YERİLME: Kuran boyunca "kınanma" (*racim*) kelimesiyle, bu kelimeye yakın anlamdaki "yerilme" (*malum*) kelimeleri 14'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Kınanma	14
Yerilme	14

Kınanma Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	3:136	**6.**	18:20	**11.**	38:77
2.	11:91	**7.**	18:22	**12.**	44:20
3.	15:17	**8.**	19:46	**13.**	67:5
4.	15:34	**9.**	26:116	**14.**	81:25
5.	16:98	**10.**	36:18		

Yerilme Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	5:54	**6.**	17:29	**11.**	51:54
2.	5:54	**7.**	17:39	**12.**	68:30
3.	12:32	**8.**	23:6	**13.**	70:30
4.	14:22	**9.**	37:142	**14.**	75:2
5.	14:22	**10.**	51:40		

18-ZİRAAT-EKİM-MEYVE: Kuran'da ekinlerin büyümesini ifade etmek için kullanılan "ziraat" kelimesi, toprağa ürün ekilmesini ifade eden "ekim" (*hiraset*) kelimesi ve ekim ile ziraatın sonunda oluşan ürünü ifade eden "meyve" (*fakihe*) kelimesi 14'er defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Ziraat	14
Ekim	14
Meyve	14

Ziraat Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	6:141	**6.**	18:32	**11.**	48:29
2.	12:47	**7.**	26:148	**12.**	48:29
3.	13:4	**8.**	32:27	**13.**	56:64
4.	14:37	**9.**	39:21	**14.**	56:64
5.	16:11	**10.**	44:26		

Ekim Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:71	**6.**	3:117	**11.**	42:20
2.	2:205	**7.**	6:136	**12.**	42:20
3.	2:223	**8.**	6:138	**13.**	56:63
4.	2:223	**9.**	21:78	**14.**	68:22
5.	3:14	**10.**	42:20		

Meyve Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	23:19	**6.**	44:55	**11.**	56:20
2.	36:57	**7.**	52:22	**12.**	56:32
3.	37:42	**8.**	55:11	**13.**	77:42
4.	38:51	**9.**	55:52	**14.**	80:31
5.	43:73	**10.**	55:68		

19-ULAŞMAK-YETİŞMEK-ERİŞMEK: Kuran'da birbirlerine yakın anlamda kullanılan "ulaşmak" (*naal*), "yetişmek" (*derake*) ve "erişmek" (*vasıl*) kelimelerinin her biri tüm türevleriyle 12'şer defa eşit olarak geçmektedir.

Kelime	Kuran'da Tekrarlanma Sayısı
Ulaşmak	12
Yetişmek	12
Erişmek	12

Ulaşmak Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:124	**5.**	7:49	**9.**	9:120
2.	3:92	**6.**	7:152	**10.**	22:37
3.	5:94	**7.**	9:74	**11.**	22:37
4.	7:37	**8.**	9:120	**12.**	33:25

Yetişmek Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	4:78	**5.**	6:103	**9.**	26:61
2.	4:100	**6.**	7:38	**10.**	27:66
3.	4:145	**7.**	10:90	**11.**	36:40
4.	6:103	**8.**	20:77	**12.**	68:49

Erişmek Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	2:27	**5.**	6:136	**9.**	13:21
2.	4:90	**6.**	11:70	**10.**	13:25
3.	5:103	**7.**	11:81	**11.**	28:35
4.	6:136	**8.**	13:21	**12.**	28:51

20-RAHMET-RAHİM-RAHMAN: Kuran boyunca "rahmet" kelimesinin tüm türevleri 114 defa geçmektedir. Bu türevlerin geçişleri şu şekildedir: Rahmet=79, rahmetike=3, rahmetina=5, Rahmetihi=25, Rahmeti=2. Kuran'ın ilk ayetinde Besmele'de geçen ve aynı "RHM" köküne sahip olup Allah'ın sıfatı olarak kullanılan ve Allah'ın yüksek şefkatini belirten "Rahim" ismi de 114 defa olarak eşit şekilde geçmektedir. Yine Kuran'ın ilk ayetinde geçen ve aynı "RHM"

köküne sahip olup Allah'ın sıfatı olarak kullanılan ve Allah'ın merhametini belirten "Rahman" ismi ise bu kullanımın tam yarısı olarak 57 defa geçmektedir.

Kelime	**Kuran'da Tekrarlanma Sayısı**
Rahmet	114 (57x2)
Rahim	114 (57x2)
Rahman	57

Rahmet Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**	**Sıra No**	**Geçiş Yeri**
1.	2:64	**25.**	7:72	**49.**	16:89	**73.**	24:21	**97.**	39:38
2.	2:105	**26.**	7:151	**50.**	17:24	**74.**	25:48	**98.**	39:53
3.	2:157	**27.**	7:154	**51.**	17:28	**75.**	27:19	**99.**	40:7
4.	2:178	**28.**	7:156	**52.**	17:57	**76.**	27:63	**100.**	41:50
5.	2:218	**29.**	7:203	**53.**	17:82	**77.**	27:77	**101.**	42:8
6.	3:8	**30.**	9:21	**54.**	17:87	**78.**	28:43	**102.**	42:28
7.	3:74	**31.**	9:61	**55.**	17:100	**79.**	28:46	**103.**	42:48
8.	3:107	**32.**	9:99	**56.**	18:10	**80.**	28:73	**104.**	43:32
9.	3:157	**33.**	10:21	**57.**	18:16	**81.**	28:86	**105.**	43:32
10.	3:159	**34.**	10:57	**58.**	18:58	**82.**	29:23	**106.**	44:6
11.	4:83	**35.**	10:58	**59.**	18:65	**83.**	29:51	**107.**	45:20
12.	4:96	**36.**	10:86	**60.**	18:82	**84.**	30:21	**108.**	45:30
13.	4:113	**37.**	11:9	**61.**	18:98	**85.**	30:33	**109.**	46:12
14.	4:175	**38.**	11:17	**62.**	19:2	**86.**	30:36	**110.**	48:25
15.	6:12	**39.**	11:28	**63.**	19:21	**87.**	30:46	**111.**	57:13
16.	6:54	**40.**	11:58	**64.**	19:50	**88.**	30:50	**112.**	57:27
17.	6:133	**41.**	11:63	**65.**	19:53	**89.**	31:3	**113.**	57:28
18.	6:147	**42.**	11:66	**66.**	21:75	**90.**	33:17	**114.**	76:31
19.	6:154	**43.**	11:73	**67.**	21:84	**91.**	35:2		
20.	6:157	**44.**	11:94	**68.**	21:86	**92.**	36:44		
21.	7:49	**45.**	12:56	**69.**	21:107	**93.**	38:9		
22.	7:52	**46.**	12:111	**70.**	24:10	**94.**	38:43		
23.	7:56	**47.**	15:56	**71.**	24:14	**95.**	39:9		
24.	7:57	**48.**	16:64	**72.**	24:20	**96.**	39:38		

Allah'ın Sıfatı Olan Rahim Kelimesinin Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	1:1	**25.**	4:106	**49.**	10:107	**73.**	26:104	**97.**	42:5
2.	1:3	**26.**	4:110	**50.**	11:41	**74.**	26:122	**98.**	44:42
3.	2:37	**27.**	4:129	**51.**	11:90	**75.**	26:140	**99.**	46:8
4.	2:54	**28.**	4:152	**52.**	12:53	**76.**	26:159	**100.**	48:14
5.	2:128	**29.**	5:3	**53.**	12:98	**77.**	26:175	**101.**	49:5
6.	2:143	**30.**	5:34	**54.**	14:36	**78.**	26:191	**102.**	49:12
7.	2:160	**31.**	5:39	**55.**	15:49	**79.**	26:217	**103.**	49:14
8.	2:163	**32.**	5:74	**56.**	16:7	**80.**	71:11	**104.**	52:28
9.	2:173	**33.**	5:98	**57.**	16:18	**81.**	27:30	**105.**	57:9
10.	2:182	**34.**	6:54	**58.**	16:47	**82.**	28:16	**106.**	57:28
11.	2:192	**35.**	6:145	**59.**	16:110	**83.**	30:5	**107.**	58:12
12.	2:199	**36.**	6:165	**60.**	16:115	**84.**	32:6	**108.**	59:10
13.	2:218	**37.**	7:153	**61.**	16:119	**85.**	33:5	**109.**	59:22
14.	2:226	**38.**	7:167	**62.**	17:66	**86.**	33:24	**110.**	60:7
15.	3:31	**39.**	8:69	**63.**	22:65	**87.**	33:43	**111.**	60:12
16.	3:89	**40.**	8:70	**64.**	24:5	**88.**	33:50	**112.**	64:14
17.	3:129	**41.**	9:5	**65.**	24:20	**89.**	33:59	**113.**	66:1
18.	4:16	**42.**	9:27	**66.**	24:22	**90.**	33:73	**114.**	73:20
19.	4:23	**43.**	9:91	**67.**	24:33	**91.**	34:2		
20.	4:25	**44.**	9:99	**68.**	24:62	**92.**	36:5		
21.	4:29	**45.**	9:102	**69.**	25:6	**93.**	36:58		
22.	4:64	**46.**	9:104	**70.**	25:70	**94.**	39:53		
23.	4:96	**47.**	9:117	**71.**	26:9	**95.**	41:2		
24.	4:100	**48.**	9:118	**72.**	26:68	**96.**	41:32		

Allah'ın Sıfatı Olan Rahman Kelimesinin
Kuran'da Geçtiği Yerler

Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri	Sıra No	Geçiş Yeri
1.	1:1	**13.**	19:75	**25.**	20:109	**37.**	36:11	**49.**	50:33
2.	1:3	**14.**	19:78	**26.**	21:26	**38.**	36:15	**50.**	55:1
3.	2:163	**15.**	19:85	**27.**	21:36	**39.**	36:23	**51.**	59:22
4.	3:30	**16.**	19:87	**28.**	21:42	**40.**	36:52	**52.**	67:3
5.	17:110	**17.**	19:88	**29.**	21:112	**41.**	41:2	**53.**	67:19
6.	19:18	**18.**	19:91	**30.**	25:26	**42.**	43:17	**54.**	67:20
7.	19:26	**19.**	19:92	**31.**	25:59	**43.**	43:19	**55.**	67:29
8.	19:44	**20.**	19:93	**32.**	25:60	**44.**	43:20	**56.**	78:37
9.	19:45	**21.**	19:96	**33.**	25:60	**45.**	43:33	**57.**	78:38
10.	19:58	**22.**	20:5	**34.**	25:63	**46.**	43:36		
11.	19:61	**23.**	20:90	**35.**	26:5	**47.**	43:45		
12.	19:69	**24.**	20:108	**36.**	27:30	**48.**	43:81		

Bu kadar çok kelimenin böylesine matematiksel bir ölçüde geçmesi Kuran'ın birçok güzelliğinden birisidir. Kuran ayetlerinin, Hz. Muhammed tarafından inananlara, karşılaşılan sorunlarla da ilgili olarak, yirmi yılı aşkın bir sürede açıklandığını ve Kuran'ın günümüzdeki kitaplar gibi hiçbir editöryal süreçten geçmediğini bir kez daha hatırlayalım. Bu kadar uzun bir zaman sürecinde ortaya çıkmasına ve düzeltme süreçleri geçirmemesine rağmen Kuran'ın tüm bu özelliklere ve matematiksel ölçüye sahip olması, ele alınan olguların muazzamlığını arttıran faktörlerdir. Kuran'ın önceki bölümlerde dikkat çekilen olağanüstü ifadelerinin böylesine bir matematiksel ölçüyle kullanılmış kelimelerle gerçekleşmesi öncekilere ilave bir delildir. Ayrıca bu matematiksel ölçü Kuran'ın çok iyi korunduğunu göstermektedir. Farzı muhal olarak Kuran'ın yüzde birinin kaybolduğu veya Kuran'ın yüzde biri uzunluğunda bir metnin Kuran'a ilave edildiğiyle ilgili bir iddiayı

ele alalım. Eğer böyle bir durum olsaydı, matematiksel ölçüyle ilgili verilen örneklerin bir kısmının bozulması beklenirdi. Örneğin Kuran'ın yüzde birine yakın hacimdeki bir bölümde, Kuran'da 365 kez geçen "bir gün" ifadesinin 3-4 kez civarında geçmesi veya 115'er defa geçen "dünya-ahiret" kelimelerinin 2-3 kez civarında geçmesi veya 88'er kez geçen "melek-şeytan" kelimelerinin 1-2 kez civarında geçmesi beklenir. Yüzde birlik ilave veya eksiltmede bile, muhtemelen, bu kelimelerin evrenle veya birbirleriyle uyumları bozulacaktır. O zaman, Kuran ilaveler veya eksiltmeler yapılmış bir kitap olsaydı böylesine matematiksel ölçüyle kullanımlara tanıklık edemiyor olurduk. Önyargıyla yaklaşmayanlar için Allah'ın birçok delili açıktır.

7-Araf Suresi 146: **Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları delillerimden uzak tutacağım. Onlar her türlü delili görseler de inanmazlar. Dosdoğru yolu görseler onu yol edinmezler. Ama azgınlık yolunu görseler onu yol edinirler. Bu onların delillerimizi yalanlamaları ve onlara karşı kayıtsız kalmalarından dolayıdır.**

10-5-KURAN'DA "ÇİFTE VE TEKE" DAYALI ÖLÇÜ

Çift ve tek sayılar, ilkokuldan itibaren öğrencilerin öğrendiği, matematiğin önemli bir konusudur. Millattan Önce Pisagorculardan Öklid'e, daha sonra Gauss'a (1777-1855) kadar ünlü matematikçiler bu konuyu ele aldılar. Kuran'da, matematiğin önemli ayrımı olan "çift ve tek" üzerine kurulu matematiksel bir ölçü olduğu söylendiğinde, birçok kişinin peşinen böylesi bir iddiayı reddettiğine ve "Kuran'ın çift ve tek olmak gibi bir konuyla ne ilgisi var" gibi cevaplar verdiklerine

tanıklık ettim. Bu tavrı gösterenlere, Kuran'da "çift ve tek" olmaktan bahsedildiğini söylediğimde bundan haberleri olmadığını, hatta şaşırdıklarını gözlemledim. Kuran'ın önemsiz bir şeyden bahsetmesinin imkansız olduğunu hemen her Müslüman kabul edecektir. Müslüman olmayanlara ve İslam ile ilgili tereddütleri olanlara, Kuran'ın, 7. yüzyıldaki bir insan veya insan topluluğu tarafından yazılmış olamayacağını, ayrıca çok iyi korunmuş olduğunu gösterdiği için de "çift ve tek" üzerine kurulu Kuran'ın yapısını incelemek faydalı olacaktır.[143] Çiftten ve tekten bahseden Kuran ayeti şöyledir:

89-Fecr Suresi 3: **Andolsun çifte ve teke.**

Çift ve tekin Kuran açısından bir önemi olması, sadece burada söylendiği şekilde bu önemin olduğunu elbette göstermez. Fakat burada söylenenlerin içeriği dikkatlice incelenmelidir. Çift ve tek üzerine kurulu Kuran'ın bir yapısı olduğu iddiasının peşinen reddedilmesine bu ayet manidir. Ayrıca Kuran'da "çift ve tek" olmaya atıf olması, Müslümanların Kuran'da birçok matematiksel yapı aradıkları, birçok denemeden sonra buldukları ilginç birkaç şeyi ön plana çıkartarak olağanüstülük iddiasında bulundukları iddiasını geçersiz kılar. Çünkü Kuran'da çift ve tek olmayla ilgili matematiksel bir düzen olduğunu söyleyenler, birçok olgu üzerinde değerlendirme yapıp da çift ve tek konusunda bir şeyler bulup da ortaya çıkmamaktadırlar. Fakat Kuran'ın açıkça dikkat çektiği çift ve tek olma temelinde Kuran'da gözüken matematiksel sistemi gözler önüne sermektedirler. Kuran'daki bu sistemi gözlemeniz için ileri seviyede matematik bilmenize gerek yok; çift ve tek sayının ne olduğunu bilmeniz ve toplama, çarpma gibi basit işlemleri hesap makinesi kullanarak yapabilmeniz yeterli olacaktır.

143 Bu bölüm özellikle http://www.mucizeler.com sitesindeki verilerin değerlendirilmesi suretiyle yazıldı.

Kuran'daki çift ve tek merkezli sistem, Kuran'daki sure sıralamasının ve ayetlere göre ayrılmanın da İlahi kökenli olduğunu ortaya koymaktadır. Kuran'ın korunduğuna inanan kişilerin bir kısmı bile Kuran'daki sure sıralarının farklı olmasında bir sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Örneğin buna göre Fatiha Suresi'ni birinci sıradaki yerinden kaydırıp ikinci sure yaparsanız, Bakara Suresi'ni ikinci sırasındaki yerinden kaydırıp birinci sure yaparsanız Kuran aynı Kuran olacaktır ve bir şey değişmeyecektir. Veya 7 ayetli Fatiha Suresi'nin 6. ve 7. ayetlerini birleştirip 6 ayet yaparsanız; Bakara Suresi'nin sonuncu ayeti olan 286. ayeti ikiye bölüp bu sureyi 287 ayet yaparsanız bir değişiklik olmayacaktır. "Çift ve tek" merkezli sistem, Müslümanların büyük çoğunluğunun inandıkları mevcut sure ve ayet düzenlemelerinin İlahi kökenli olduğunu göstermektedir. Nitekim birazdan göreceğiniz gibi Kuran'da sadece Fatiha ve Bakara surelerinin yerini bile değiştirmeniz veya sadece bu surelerden birinden bir ayet eksiltmeniz veya arttırmanız bile çift ve tek merkezli sistemi çökertmektedir.

Buradan anlaşılacağı gibi, "iniş sırasına göre Kuran" veya "iniş sırasına göre meal" başlığı altında Kuran veya meal basmak sakıncalıdır. Zaten surelerin vahyedilme sırası tartışmalı bir konudur; bu konuda ittifak yoktur. Fakat bu konuda ittifak olsaydı bile, çift ve tek üzere kurulu sistem, Kuran'ın mevcut sure ve ayet düzeninin İlahi olduğunu ve onunla oynanmaması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca buradan anlıyoruz ki dünyada yaygın olan Kuran'ın sure ve ayet numaraları doğrudur. Dünyanın çok büyük bir bölümünde (Türkiye'de de) Kuran'ın Hafs versiyonu olarak bilinen Kuran yaygındır; sadece Kuzey ve Batı Afrika'da Varş versiyonu kullanılmaktadır. İki versiyonda da aynı sırasıyla 114 sure vardır; surelerin içeriği ve uzunlukları aynıdır fakat

ayet bölünmelerinde küçük farklar vardır. Çift ve tek üzerine kurulu matematiksel sistem dünyanın çoğunda kullanılan elimizdeki Kuran'ın ayet bölünmelerini onaylamaktadır. Birçok kişi Hafs versiyonun, vahyedilirken yazılmış Kuran kopyasına bakılarak çoğaltıldığını düşünmüştür; nitekim bu iddia matematiksel destek bulmaktadır. Varş versiyonu muhtemelen ezberden yazıya geçirilmiş bir versiyondur. Ezberden Kuran okunduğunda cümle duraklarının ve ayet duraklarının karışması olağandır.

Bazıları, Kuran'ın toplanma sürecine Allah'ın müdahale ederek ayet numaralarına kadar korunmasını gerçekleştirdiğini ifade eder ve Kıyamet Suresi'nin 17. ayetindeki "**Şüphesiz onu (Kuran'ı) toplamak ve okutmak bize düşer**" ifadesinin böyle bir iddiayı desteklediğini söylerlerse buna bir itirazım olmaz. Bu yaklaşım, burada ifade edilenler açısından bir şey değiştirmez. Benim kanaatim, birçokları gibi, Kuran'ın mevcut düzeninin vahyedildiği ilk andan itibaren geçerli olduğu; Kuran'ın ilk çoğaltılma sürecinde, ilk baştan oluşmuş sure ve ayet düzeninin çoğaltıldığı yönündedir. Gözlenen sistem, Kuran'ın mevcut sure ve ayet düzenini tasdik etmektedir; Allah'ın Kuran'ın yapısını korumak için Kuran'ın toplanma sürecine müdahale edip etmediği burada savunulanlar açısından bir şey değiştirmez. Önemli olan Kuran'da işaret edilen bir olgu (çift ve tek olma) temelli incelemeyle, dünyada yaygın olan elimizdeki Kuran'ın, sure ve ayet bölünmelerine kadar çok iyi korunduğuna tanıklık etmemizdir. Kuran'ın vahyinden 1400 yıl sonra ortaya çıkan ama Kuran'ın hep içinde olan çift ve tek olma kriteri üzerinden mevcut sure ve ayet ayrımlarının doğruluğunu onaylayabiliyoruz. Birçok olağanüstülüğü olan Kitap'ın, bu konuda da, dünyada hiçbir kitapta gözlemlenmemiş böylesi bir özelliği göstermesi harika değil mi?

Şimdi çift ve tek olma üzerinden Kuran'da karşımıza çıkan ilginç düzenlemelere geçelim. Kuran'daki sure ve ayetlerin sıralarını sayılarla ifade ettiğimizde Fatiha Suresini 1-7 (Yani 1. sure 7 ayet), Bakara Suresi'ni 2-286 (Yani 2. sure 286 ayet) olarak tanımlıyoruz. Çok basit bir işlemle Fatiha Suresi'ni ifade eden 1 ve 7'yi toplayıp 8'i buluruz ve 8 çift sayı olduğu için onu aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi çift hanesine yazalım. Bakara Suresi'ni ifade eden 2 ve 286'yı toplayıp 288'i buluruz; bu da bir çift sayı olduğu için onu da çift hanesine yazalım. Ali İmran Suresi 3. suredir ve ayet sayısı olan 200'le toplayıp 203'ü buluruz; bu sayı ise tek olduğu için bu sayıyı tek hanesine yazalım. Kuran'ın tüm sure ve tüm ayetlerine bu yöntemi uygulayalım. Karşımıza şu tablo çıkmaktadır:

Sure No	Ayet Sayısı	Toplam	Çift	Tek
1	7	8	8	-
2	286	288	288	-
3	200	203	-	203
4	176	180	180	-
5	120	125	-	125
6	165	171	-	171
.....				
.....				
57	29	86	86	-
.....				
.....				
109	6	115	-	115
110	3	113	-	113
111	5	116	116	-
112	4	116	116	-
113	5	118	118	-
114	6	120	120	-
Toplam	**6555**	**6236**	**-**	**6236**	**6555**

1. sureden 114. sureye kadar sureleri toplarsak 6555 sayısını elde ederiz. "Tek" hanesindeki sayıları topladığımızda da 6555 sayısını elde ediyoruz. Bu iki sayısının eşit olması için matematiksel bir zorunluluk yoktur. Aynı şekilde ayet sayısını veren 6236 sayısının "çift" hanesindeki 6236 ile eşit çıkması için bir sebep yoktur. Sağdaki çift ve tek sütunlarındaki sayıların toplamı, bu sayılar sure ve ayet numaralarının toplamından oluştuğu için, elbette sure ve ayet sayılarının toplamına eşit olacaktır. Bu zorunluluk olasılıklara bir sınır getirmektedir. Fakat Kuran'daki toplam sure sayısı ve ayet sayısı aynı kalıp da çift ve tek sütunlarında başka şekilde dağılımın olması pekala mümkündü. Sure ve ayet toplamları aynı kalmak şartıyla yapılacak düzenlemelerde sağdaki sütunların 6236 ve 6555 sayılarını vermesinin olasılığı oldukça düşüktür. Toplam sure ve ayet sayıları aynı kalmak fakat dağılımları farklı olmak şartıyla sağdaki sütunlarda çıkabilecek sayılar şöyle bir kümeyle ifade edilebilir: (0-12791, 2-12.789, 4-12.787.....6234-6557, **6236-6555**, 6238-6553.....12.784-7, 12.786-5, 12.788-3). Görüldüğü gibi Kuran'daki sure ve ayet sayılarının toplamı muhafaza edilip, bunların dağılımı farklı olsaydı, çift ve tek sütununda birçok farklı sayı çifti karşımıza çıkardı.

Bu tablo bize neler söylemektedir? Öncelikle şunu görelim; Kuran'daki mevcut surelerden hangi sureyi çıkarırsanız çıkarın bu tablo bozulur. Veya Kuran'a farzı muhal 115. bir sure eklendiğini ve hatta isteyenin bu tabloyu bozmamak için surenin ayet sayısını istediği gibi ayarlayabileceğini de kabul edelim. Bu 115. sureye hangi ayet sayısını verirseniz verin bu tablo yine bozulur. Bu, Kuran'ın içinde her surenin neden önemli olduğunu, Kuran'ın tek bir suresinin bile neden taklit edilemez olduğunu gösteren delillerden birisidir.

Her sure, Kuran'ın sistemlerini tamamlayan bir parçadır; o parçayı sistemden söküp aldığınızda veya sisteme sahte bir parça eklediğinizde sistem çöker; uzun bir şifrenin tek hanesini çıkardığınızda şifrenin çökmesi gibi… Bu ise şu Kuran ayetindeki meydan okumanın ne kadar yerinde olduğunu anlamamıza katkıda bulunmaktadır:

2-Bakara Suresi 23: **Eğer kulumuza indirdiğimizden şüphe içindeyseniz, haydi onun benzeri bir sure getirin. Allah dışındaki tanıklarınızı da çağırın. Eğer doğru sözlü iseniz!**

Kuran'daki mevcut surelerin yerlerini değiştirdiğimizde ise birçok değiştiriş şekli bu tabloyu yine bozar. Örneğin Kuran'daki tüm surelerin aynı yerlerinde kaldıklarını ve sadece 1. sure olan Fatiha suresi ile 2. sure olan Bakara Suresi'nin yerlerini değiştirdiğimizi farz edelim. O zaman Bakara Suresi 1. sure olur ve (1+286) toplamı 287 olup "tek" sütununa geçer Fatiha Suresi 2. sure olur ve (2+7) toplamı 9 olup "tek" sütununa geçer ve 6236 ve 6555 simetrik toplamının ikisi birden bozulur; "çift-tek" olmak üzerinden mevcut olan simetri yok olur.

114 tane surenin 57'si çift 57'si ise tek sayıdır; bu matematiğin bir özelliğidir, arka arkaya gelen çift sayıların yarısı çift yarısı tek sayıdır. 114 tane surenin 60 tanesi çift sayılı ayete sahiptir. Bu 60 tane surenin 30'u çift 30'u ise tek sayılı numaraya sahiptir; buradaki dağılım matematiğin bir özelliğinin kaçınılmaz gereği değildir. Pekala 50 sure çift 10 sure tek; 46 sure çift 14 sure tek; 34 sure çift 26 sure tek… numaraya sahip olması gibi birçok olasılığın gerçekleşmesi mümkündü. Diğer yandan 54 sure tek sayılı ayete sahiptir. Bu surelerin numaralarında da 27'si çift 27'si tek olacak şekilde matematiksel simetri gösteren bir yapı vardır.

Pekala 48 sure çift 6 sure tek; 41 sure çift 13 sure tek; 32 sure çift 22 sure tek… numaraya sahip olabilirdi. Sonuçta simetrik yapıların ortaya çıktığı dört tane grup vardır. Bu gruplar şunlardır:

- Sure Numarası Tek---Ayet Sayısı Tek: Örneğin Fatiha Suresi (1. sure 7 ayet)
- Sure Numarası Tek---Ayet Sayısı Çift: Örneğin Maide Suresi (5. sure 120 ayet)
- Sure Numarası Çift---Ayet Sayısı Tek: Örneğin Enam Suresi (6. sure 165 ayet)
- Sure Numarası Çift---Ayet Sayısı Çift: Örneğin Bakara Suresi (2. Sure 286 ayet)

Bu dört grubun oluşturduğu simetrileri şu tabloda görebilirsiniz:

114 Sure			
60 (Çift sayılı ayete sahip sureler)		**54 (Tek sayılı ayete sahip sureler)**	
30 Çift numaralı surede	30 Tek numaralı surede	27 Çift numaralı surede	27 Tek numaralı surede

Bu dört tane gruptan ikisini homojen, ikisini ise heterojen olarak niteleyebiliriz. Homojen sureler sure sırası ve ayet numaralarının her ikisi de "çift" veya her ikisi de "tek" olan surelerdir. Heterojen sureler ise bunlardan birisi "çift" iken diğeri "tek" olan surelerdir. Sureler bu açıdan incelendiğinde 57 homojen ve 57 heterojen sure vardır. Bu söylenenler ışığında yukardaki tablo şöyle bir tablo olarak da gösterilebilir:

114 Sure			
Homojen Sureler		**Heterojen Sureler**	
57 Sure		**57 Sure**	
30 Sure Çift Sure Numarası Çift Ayet Sayısı	27 Sure Tek Sure Numarası Tek Ayet Sayısı	27 Sure Çift Sure Numarası Tek Ayet Sayısı	30 Sure Tek Sure Numarası Çift Ayet Sayısı

Kuran'daki sure numaralarının toplamının 6555 olduğunu; bunların 60 tanesinin ayet toplamının çift sayıda, 54 tanesinin ayet toplamının ise tek sayıda olduğunu biliyoruz. Bu surelerin numaraları, acaba olabilecek en orantılı şekilde nasıl dağılabilir? 114 surenin numaralarının toplamı olan 6555'i önce sure sayısı olan 114'e böler, sonra ise çift ayet sayısına sahip surelerin sayısı olan 60'la çarparsak, çift ayet sayısına sahip surelerin numaralarının olabilecek en orantılı dağılımını bulabiliriz. Sonuç 3450'dir; gerçekten de çift ayet sayısına sahip surelerin numaralarının toplamı 3450'dir. Aynı şekilde 6555'i 114'e böldükten sonra tek ayet sayısına sahip surelerin adedi olan 54 ile çarparsak, bu surelerin numaralarının en orantılı dağılımı olan 3105'i buluruz; gerçekten de tek ayet sayısına sahip surelerin numaralarının toplamı 3105'dir. Bu iki tane sayıdan birisinin olabilecek en orantılı şekilde dağılıma eşit olduğunu bulduğumuzda, matematiğin bir gereği olarak ikinci dağılım da olabilecek en orantılı dağılıma eşittir. Çünkü ikinci sayı birinci sayıyla toplanınca 6555'i vermek zorundadır; bunun bir parçası en orantılı dağılımı verince matematiksel bir zorunluluk olarak diğer parça da en orantılı dağılımı verir. Sadece tek ayete (7 adet) sahip 1. sure olan Fatiha Suresi ile çift ayete (286 adet) sahip 2. sure olan Bakara Suresi'nin yerlerini bile değiştirseniz bu orantılı dağılım bozulur. Bu çok ilginç bir fenomendir ve çift ile tek üzerine

Kuran'ın surelerinin numarasını ve ayet sayılarını incelediğimizde karşımıza çıkmaktadır.

Çift ayete sahip 60 surenin en orantılı dağılımı sonucunda numaralarının toplamı kaç olur?	**3450**
Çift ayet sayısına sahip 60 surenin numaralarının toplamı kaçtır?	**3450**
Tek ayet sayısına sahip 54 surenin en orantılı dağılımı sonucunda numaralarının toplamı kaç olur?	**3105**
Tek ayet sayısına sahip 54 surenin numaralarının toplamı kaçtır?	**3105**

Kuran'da çift ve tek açısından ortaya çıkan simetrileri, Kuran'ı sure sırasından ikiye simetrik bir şekilde bölersek de, her iki simetrik yapının içinde gözlemekteyiz. Kuran'ı sure sıralamasından ikiye bölersek iki tarafta da 57'şer sure bulunmaktadır. Bölünme işlemi 57. Sure olan Hadid Suresi'nin sonundan olmaktadır. Hadid Suresi'nin sure sırası olan 57'yi, ayet sayısı olan 29 ile çarparsak 1653 eder. 1653 aynı zamanda Hadid Suresi'ne kadar olan sure numaralarının toplamına eşittir. Bölünmenin olduğu yerde bu özelliğin çıkması bölünme noktasının özel şekilde tasarlandığının işaretlerinden birisidir.

Kuran'ın ilk yarısındaki surelerin toplamı: (1+2+3.....55+56+57)	**1653**
Kuran'ın ilk yarısının son suresinin numarasının (57), bu surenin ayet sayısı ile (29) çarpımı	**1653 (57x29)**

Kuran'ı ikiye bölerek incelediğimizde, Kuran'ın her iki yarısının içinde de önceden bahsedilen "homojen" ve "heterojen" olma açısından simetrik bir yapı vardır. Kuran'ın birinci yarısında 29 tane "heterojen" ve 28 tane "homojen" sure varken, ikinci yarısında 28 tane "heterojen" ve 29 tane "homojen" sure vardır. Bu durumu şu tabloda da görebilirsiniz:

114 Sure			
Kuran'ın ilk yarısı: 57 Sure		**Kuran'ın ikinci yarısı: 57 Sure**	
29 tane "Tek" numaralı sure	28 tane "Çift" numaralı sure	29 tane "Çift" numaralı sure	28 tane "Tek" numaralı sure
29 tane "Homojen" sure	28 tane "Heterojen" sure	29 tane "Heterojen" sure	28 tane "Homojen" sure

Yüzyıllar boyunca birçok Kuran yorumcusu Fecr Suresi 3. ayetteki "**Andolsun çifte ve teke**" ifadesinin ne anlama geldiğini anlamaya çalışıp değişik tahminlerde bulundular. Her halükarda, matematiğin dünyanın hemen her ülkesinde ele alınan başlıklarından biri olan "çift ve tek" olmaya Kuran'da dikkat çekiliyordu. Buraya kadar anlatılanlar Kuran'da "çift ve tek" olmaya neden dikkat çekildiğinin ve bu ayetten iki ayet sonra, Fecr Suresi 5. ayette, neden "**Düşünen kimse için bunlar yemine konu olacak kadar önemli değil midir?**" ifadesinin geçtiğinin hikmetini anlamamıza katkıda bulunmaktadır. Kuran'ın içinde çift ve tek üzerine yapılan vurgu; İslam'la, Kuran'la çift ve tek olmak gibi özelliklerin bir alakasının olmadığı ve "bunların gereksiz Hurufi yaklaşımlar" olduğu itirazlarına kapıyı kapatmaktadır. Kuran'daki çift ve tek üzerine kurulu yapı, Kuran'ın, 7. yüzyıldaki bir insan tarafından yazılmış olamayacağını ve birçok olağanüstü özelliklerinden birini daha ortaya koymaktadır. Üstelik Kuran'ın bu özelliğiyle Kuran'ın çok iyi şekilde korunmuş olduğu gibi önemli bir husus da gösterilmiş olmaktadır. Bu, Kuran'ın olağanüstü bir özelliğidir ve aynı zamanda önemli bir fonksiyona sahiptir.

Daha önce dikkat çekildiği gibi Kuran'daki hangi sureyi çıkarırsanız çıkarın veya hayali hangi sureyi eklerseniz ekleyin "çift" ve "tek" temelli bu simetrik yapılar bozulur. Ayet ekleme ve çıkarmalarda ise, mümkün olan 4 değişikliğin 3

tipinde simetriler bozulur fakat birinde bozulmaz. Sure ve ayet toplamı "tek" olan sütundaki surelere ister çift ister tek ayet eklensin veya çıkarılsın tablo bozulur, çünkü surelerin toplamı olan 6555 sayısı sabittir, buna karşılık gelen "tek" sütunundaki her değişiklik istisnasız olarak simetrik yapıyı bozacaktır. Diğer yandan sure ve ayet toplamı "çift" olan sütundaki surelere "tek" ayet eklerseniz veya çıkarırsanız toplamlar diğer sütuna kayar ve her iki sütundaki simetriler bozulur. Fakat sure ve ayet toplamı "çift" olan sütundaki surelere "çift" ayet eklerseniz veya çıkarırsanız, bu değişiklik 6236 sayısıyla simetrik bir şekilde artar veya eksilir yani simetriler bozulmaz. Kısacası "çift" ve "tek" üzerine kurulu bu sistem, Kuran'a mümkün 4 tane ayet ilave veya eksiltme şeklinden 3'ünü denetler. Kuran'daki bu sistemi bilmeden Kuran'a birisinin ayet ilave veya eksiltme yapmaya kalktığını ve geri kalan tüm koruyucu faktörler dışında Kuran'ı sadece bu sistemin koruduğunu hayal edelim. Öncelikle bu sistem, bir sure ekleme veya çıkarımı gibi bir durumda simetriler çökeceği için bu boyuttaki ekleme ve çıkarmaları denetler. Aynı kişinin Kuran'ın 10 yerine birkaç ayet ekleyerek veya çıkararak Kuran'da değişiklik oluşturmaya kalktığını varsayalım. Bu yapıyı bilmeyen bir kimsenin yapacağı bir ilave teşebbüsünde "çift ve tek" üzerine kurulu sisteme yakalanmama olasılığı 1/4'tür, iki ilave teşebbüsünde bu olasılık 1/4x1/4= 1/16 olur, üç ilave teşebbüsünde olasılık 1/4x1/4x1/4= 1/64 olmaktadır. Bu şahsın on ilave teşebbüsünde yakalanmama olasılığı 1/4'ün onuncu kuvveti yani 1/1.048.576'dır. Eğer yirmi defa ekleme teşebbüsü olsa bu sisteme yakalanmama olasılığı trilyonda birden düşüktür; 1/1.099.511.627.776'a karşılık gelmektedir. Sonuçta Kuran'ı yüzde bir oranında değiştirmek için Kuran'daki yirmi yerde birkaç ayet eksiltmeye veya

ilaveye kalkan kişinin Kuran'daki sırf bu sistemi aşma olasılığı trilyonda birden düşüktür. Üstelik Kuran'da bu çapta eksiltme veya ilave yapılmaya kalkılsaydı, önceden örneği verilen birbiriyle ilgili kelimelerin simetrik geçişleri gibi birçok yapı da bozulacaktı.

Çift ve tek ile ilgili incelemenin ilginç sonuçlar verdiği alanlardan birisi, sure numarası ve ayet toplamı 19'un katı olan sureleri incelediğimizde ortaya çıkmaktadır. Kuran'da çift ve teke dikkat çekildiği gibi ilginç şekilde 19 sayısına da dikkat çekilmiş ve hiçbir sayıyla ilgili söylenmeyen şekilde bu sayının inanç arttırıcı özelliğine dikkat çekilmiştir.

74-Müddessir Suresi 30- **Üzerinde 19 vardır.**

31- **Ateşe bekçi olarak sadece melekleri atadık. Onların sayısını (19'u) da inkarcılar için bir fitne kıldık. Ta ki; kendilerine kitap verilenler kesin bir bilgiyle inansın, inananların da inancı artsın…**

Bu ayetlerde 19'un "fitne kılınması" ve "inanç arttırması" gibi özelliklerine dikkat çekilmesindeki ilginçliği fark edip de 19 sayısı üzerine çalışanlardan birçok ilginç veriye ulaşanlar olduğu gibi birçok uçuk kaçık iddia ortaya atanlar da olmuştur. Ayrıca bu konuyla ilgili sorunlu olup hala çözülmemiş konular mevcuttur. Örneğin bu sayıyla ilgili birçok iddianın yapıldığı hurufu mukattaa harfleri (surelerin başlangıcında geçen harfler) ile ilgili birçok iddia oldukça tartışmalıdır. Bu kitapta tartışmalı bu alana girilmemiştir. Fakat 19 açısından Kuran incelendiğinde tartışmalı olmayan bazı ilginç veriler de mevcut. Örneğin Kuran'ın 114 suresi vardır ve en büyük asal çarpanı 19 olan 114, 19'un 6 katıdır. Surelerin başlarında geçen ve Kuran'da özel yeri olan Besmele (Bismillahirrahmanirrahim) 19 harflidir. Kuran'da 114 adet Besmele vardır; bir tek 9. surenin başında Besmele geçmez, bu sureden

itibaren 19 sure sonraki 27. surenin 30. ayetinde (27+30=57 de 19'un 3 katıdır) Besmele geçer ve 114'e tamamlanır. Ayrıca Kuran'da 30 tane tam sayı geçer ve bunların toplamı olan 162.146; 19'un 8534 katıdır. Kuran'da geçen 8 tane kesirli sayıyla beraber Kuran'da 38 tane farklı sayı geçmektedir ve 38; 19'un 2 katıdır. Tartışmalı olmayan bunlara benzer verilerin mevcudiyetiyle beraber, dikkat çektiğim gibi, bu konuyla ilgili çözülememiş ve tartışmalı hususların varlığından dolayı 19 konusunu bu kitapta ele almadım. Fakat Kuran'da "çifte ve teke" dikkat çekildiği gibi 19'a da ilginç bir şekilde dikkat çekildiğini bir kenara yazalım. Birazdan sunacağım tabloları ilginç kılan hususlardan biri şudur: Bu tablolar, çift ve tek olma açısından incelenme ve 19'un katı olma ölçütlerinin ikisinin kesişiminde gözlemlendiği için; çift ve tek ile ilgili sisteme tanıklık edenleri 19 konusunu incelemeye, 19 ile ilgili matematiksel bir ölçüye tanıklık edenleri ise çift ve tek konusunu incelemeye davet etmektedir. Şimdi, Kuran'daki sure ve ayetler çift ve tek açısından incelenirken, sadece sure numarası ve ayet sayısının toplamı 19'un katı olan sureler ele alınıp, onların çift ve tek açısından oluşturdukları simetriler gösterilecektir. Kısacası 19'u müstakil bir konu olarak ele almayacağım ama "çift ve tek" başlığının içerisinde, sure numaraları ve ayet sayıları 19'un katı olan surelerin oluşturduğu simetrik yapıları göstereceğim.

Kuran'daki bütün sureleri ve ayetleri çift ve tek açısından incelerken yaptığımız tablonun benzerini sadece sure numaralarının ve ayet sayılarının toplamı 19'un katı olan sureler için yaptığımızda karşımıza 12 sureden oluşan şu tablo çıkmaktadır:

Sure No	Ayet Adedi	Toplam	Kat
6	165	**171**	**=19x9**
15	99	**114**	**=19x6**
21	112	**133**	**=19x7**
39	75	**114**	**=19x6**
41	54	**95**	**=19x5**
42	53	**95**	**=19x5**
50	45	**95**	**=19x5**
55	78	**133**	**=19x7**
56	96	**152**	**=19x8**
70	44	**114**	**=19x6**
88	26	**114**	**=19x6**
107	7	**114**	**=19x6**

Eğer toplam sütunundaki sayılar çift (114, 114, 152…) ve tek (171, 133, 95…) olma açısından incelenirse iki grubun da toplamının 722'ye eşit olduğu gözükür. Bu arada toplamı oluşturan sayıların simetrik olarak 6'sının çift 6'sının tek olduğuna da dikkat edelim. Ayrıca sure numaraları ve ayet sayıları çift ve tek olma açısından ayrılıp toplanırsa da her ikisi simetrik olarak 722'ye eşit olur. Aynı toplam 1444 burada da dağılmaktadır ve bu sayı mümkün olasılıkları kısıtlamaktadır ama yine de burada da farklı birçok olasılık mevcuttur. 1444'e eşit olan 24 sayı, çiftlik ve teklik açısından ayrılıp toplandığında, simetrik olmayan yüzlerce ayrı sonuç verebilir. Ayrıca bu 24 sayının, simetrik olarak 12'sinin çift ve 12'sinin tek olmasını zorunlu kılan bir neden de mevcut değildir. İki tarafın içinde simetrilerin çıkmasını da, bu iki simetrinin üstelik eşit olmasını da, iki tarafın içindeki çift ve tek sayı adetlerinin simetrik olarak eşit olmasını da zorunlu kılan hiçbir neden mevcut değildir. Tabloda bu durumu görebilirsiniz:

Sure No	Ayet Adedi	Toplam
6	165	171
15	99	**114**
21	**112**	133
39	75	**114**
41	**54**	95
42	53	95
50	45	95
55	**78**	133
56	**96**	**152**
70	**44**	**114**
88	**26**	**114**
107	7	**114**

	Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamlarının Toplamı	Genel Toplam
Teklerin toplamı	171+133+95+95+95+133	= 722
Çiftlerin toplamı	**114+114+152+114+114+114**	**= 722**

	Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
Teklerin toplamı	15+21+39+41+55+107+165+ 99+75+53+45+7	= 722
Çiftlerin toplamı	**6+42+50+56+70+88+112+54+78+96 +44+26**	**= 722**

Ayrıca sure numaralarını ve ayet sayılarını ifade eden sayıları oluşturan rakamların toplamını inceleyelim. Tek 15 sayısı için 1 ve 5'i, tek 165 sayısı için 1, 6 ve 5'i alacağız; bunu aynen tüm tek ve tüm çift sayılara uygulayıp kendi içlerinde toplayacağız. Burada iki tarafta da simetrik olarak 110 sayısı ortaya çıkmaktadır. Oysa birbirine eşit toplam veren sayıları oluşturan rakamları topladığımızda aynı sonucu vermelerini zorunlu kılan bir şey yoktur. Çift ve tek temelli

incelememizden burada da ilginç bir simetri çıkmaktadır. Tabloda bu durumu görebilirsiniz:

	Sure No ve Ayet Adetlerinin Sayılarının Rakamlarının Toplamı	**Genel Toplam**
Teklerin toplamı	1+5+2+1+3+9+4+1+5+5+1+0+7+1+6+5+9+9+7+5+5+3+4+5+7	= 110
Çiftlerin toplamı	**6+4+2+5+0+5+6+7+0+8+8+1+1+2+5+4+7+8+9+6+4+4+2+6**	**= 110**

Bütün sureler üzerinde yaptığımız önceki incelemeye benzer bir incelemeyi burada da yapalım ve tabloyu ortadan ikiye bölelim. Böyle yaptığımızda 6'şar sureli iki grup oluşmaktadır ve bunlar arasında da simetrik bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Her iki grupta ortaya çıkan sure numarası ve ayet sayılarının toplamı 722'şer olarak eşittir. (722; 19x38'e eşittir. 38 ise 19'un 2 katıdır.) Oysa toplam 1444 sayısı birçok farklı şekilde ikiye bölünebilecek olmasına rağmen sadece 722'şer olarak tek şekilde simetrik bir şekilde ikiye bölünebilir ve burada böyle olmuştur. Aşağıdaki tablodan da takip edebilirsiniz. Bu arada bu aktarılan veriler birbirini zorunlu olarak sonuç vermeyen verilerdir; birbirlerini matematiksel zorunluluk olarak sonuç veren veriler buraya alınmadı. Örneğin tablonun üstündeki 722 sayısını meydana getiren tek sayıların toplamı 508, çift sayıların toplamı 214'tür. Alttaki 722'yi meydana getiren tek sayıların toplamı ise 214, çift sayıların toplamı 508'dir. Bu simetri buraya kadar verilen verilerden matematiksel bir zorunluluk olarak çıktığı için yeni bir simetri olarak değerlendirilemez; bu ve benzeri matematiksel zorunlulukların bağımsız simetriler olarak aktarılmamasına özellikle dikkat edildi.

Sure No	Ayet Adedi	Toplam
6	165	171
15	99	114
21	112	133
39	75	114
41	54	95
42	53	95

Birinci Yarıdaki Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
6+15+21+39+41+42+165+99+112+75+54+53	= 722

Sure No	Ayet Adedi	Toplam
50	45	95
55	78	133
56	96	152
70	44	114
88	26	114
107	7	114

İkinci Yarıdaki Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
50+55+56+70+88+107+45+78+96+44+26+7	= 722

İlaveten, bu mevcut 12 sureden önce sure numarası çift olan 6 sureyi alalım ve bu 6 surenin numaralarını ve ayet sayılarını toplayalım. Bu işlemle 741 sayısına ulaşıyoruz. Bundan sonra ayet sayısı çift olan 6 sureyi alalım ve aynı şekilde bu 6 surenin numaralarını ve ayet sayılarını toplayalım. (İki tarafın 6'şar adetle simetrik üyeli iki grup olduğuna da dikkat edelim). Karşımıza yepyeni bir simetri çıkmaktadır; bu işlemle de simetrik bir şekilde 741 sayısına ulaşıyoruz. Bir de daha önceden yaptığımız gibi sure numaralarını ve ayet sayılarını oluşturan sayıları meydana getiren rakamları toplayalım. Bunun için sure numaraları çift olanlardan oluşan

tablodaki 6 için 6'yı, 165 için 1, 6 ve 5'i, 42'i için 4 ve 2'yi alıp toplayalım. Sonuç 111'dir. Aynı işlemi ayet sayıları çiftlerden oluşan tablodaki sayılar için uygulayalım. Bir kez daha karşımıza simetrik bir yapı çıkmaktadır; sonuç yine 111'dir. Tablodan anlatılanları takip edebilirsiniz:

Çift Sure No	Ayet Adedi	Toplam
6	165	171
42	53	95
50	45	95
56	**96**	**152**
70	**44**	**114**
88	**26**	**114**

Çift Nolu Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
6+42+50+56+70+88+165+53+ 45+96+44+26	**= 741**

Çift Nolu Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Sayılarının Rakamlarının Toplamı	Genel Toplam
6+4+2+5+0+5+6+7+0+8+8+1+6+5+5+ 3+4+5+9+6+4+4+2+6	**= 111**

Sure No	Çift Ayet Adedi	Toplam
21	**112**	133
41	**54**	95
55	**78**	133
56	**96**	**152**
70	**44**	**114**
88	**26**	**114**

Çift Ayetli Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
21+41+55+56+70+88+112+54+78+96 +44+26	**= 741**

	Çift Ayetli Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Sayılarının Rakamlarının Toplamı	**Genel Toplam**
Toplam	**2+1+4+1+5+5+5+6+7+0+8+8+1+1+2+5 +4+7+8+9+6+4+4+2+6+**	**= 111**

Demin uyguladığımız işlemleri, aynı şekilde, önce sure numarası tek olan ayetler için sonra ayet sayısı tek olan ayetler için uygulayalım. İnanılmaz şekilde bir kez daha karşımıza benzer simetrik bir yapı çıkmaktadır; iki grubu oluşturan sayıların toplamı 703'er olarak simetriktir. İlaveten önceden olduğu gibi topladığımız sayıları oluşturan rakamları toplayalım. Bir kez daha benzer simetrik bir yapı çıkmaktadır; iki grubu oluşturan sayıları oluşturan rakamların toplamı 109'dur. Rastgele yöntemler seçerek değil de çift numaralı sure ve ayetlere uygulanan yöntemin aynısının tek numaralı sure ve ayetlere uygulanmasıyla aynı tipte simetrilerin ortaya çıktığını tespit etmek önemlidir. Tablodan takip edebilirsiniz:

Tek Sure No	**Ayet Adedi**	**Toplam**
15	99	**114**
21	**112**	133
39	75	**114**
41	**54**	95
55	**78**	133
107	7	**114**

Tek Nolu Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	**Genel Toplam**
15+21+39+41+55+107+99+112+75+54+78+7	**= 703**

Tek Nolu Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Sayılarının Rakamlarının Toplamı	**Genel Toplam**
1+5+2+1+3+9+4+1+5+5+1+0+7+9+9+1+1+2+7+ 5+5+4+7+8+7	**= 109**

Sure No	Tek Ayet Adedi	Toplam
6	165	171
15	99	**114**
39	75	**114**
42	53	95
50	45	95
107	7	**114**

Tek Ayetli Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Toplamı	Genel Toplam
6+15+39+42+50+107+165+99+75+53+45+7	**= 703**

Tek Ayetli Surelerin, Sure No ve Ayet Adetlerinin Sayılarının Rakamlarının Toplamı	Genel Toplam
6+1+5+3+9+4+2+5+0+1+0+7+1+6+5+9+9+7+5+5 +3+4+5+7	**= 109**

Tek bir Kitap'ı inceliyoruz ve evren, Dünya, canlılar, tarih hakkında olağanüstü açıklamalar yapan, Allah'la bağ kurdurmak gibi çok önemli bir fonksiyonu icra eden, hayata anlam veren, tarihte çok önemli fonksiyonlar üstlenmiş bu Kitap'ta çok iyi korunduğunu gösteren matematiksel sistemlere de rastlıyoruz. Üstelik her türlü itiraza kapıları kapatacak şekilde bu Kitap'ta, 1400 yıl kadar önce, "**Andolsun çifte ve teke**" ifadesi de yer alarak korunma mekanizmalarından birine de işaret edilmiş. Dünyada hangi kitapta böyle bir özellik gösterilebilir? Allah'la hiçbir kitabın yapmadığı ölçüde bağ kurduran Kitap, aynı zamanda başka kitaplarda olmayan olağanüstü özelliklere sahipse, bunlar bu Kitap'ın Allah'tan olduğuna inanmamız için yeterli değil midir?

17-İsra Suresi 88: **De ki: "Eğer bütün insanlar ve cinler bu Kuran'ın bir benzerini oluşturmak için toplansalar ve bu konuda birbirlerine destek olsalar bile, onun bir benzerini meydana getiremezler."**

EK:
AHİRET İNANCININ TEMELLERİ

İslam inancının üç temel öğretisi vardır. Bunların birincisi kudreti, bilgisi çok yüksek, ezeli bir Allah'ın varlığıdır. İkincisi Hz. Muhammed'in peygamberliği ve Kuran'ın İlahiliğidir. Üçüncüsü ahirette yeniden diriltiliş, sorgu, ceza ve mükafatın varlığıdır. Bundan önce yazdığım kitaplarımda birinci maddeyi temellendirmeye gayret ettim.[144] Bu kitapta bunlardan ikincisi temellendirilmeye çalışıldı. Kitabın bu ek bölümünde üçüncü maddenin nasıl temellendiğine kısaca değineceğim.

Allah'ın varlığının anlaşılması, ikinci ve üçüncü maddede belirtilen hususların mümkün olduğunu anlamamızı sağlar yani Allah'ın varlığını anlayan peygamberliğin de ahiretin de mümkün olduğunu anlar. Bunların mümkün olduğunun anlaşılması ise çok büyük bir adımın atılması demektir. Ahirette yeniden yaratılışın inkar edilmesinin en önemli sebebi, öldükten, toprağa karıştıktan sonra yeniden yaratılışın nasıl olacağının anlaşılamamasıdır. Oysa Allah'ın varlığını anlamak; yüz milyarlarca yıldızlı evrenin, galaksilerin, bitkilerin, hayvanların, işitmesiyle görmesiyle tüm duygularıyla insanın yaratıldığını anlamak demektir. Allah'ın varlığını anlamayla, doğuştan görmeyen birinin görmeye başlamasıyla oluşacak farktan daha büyük bir fark hayatımıza dahil olur. Kendisi dışındaki tüm varlığı yoktan yaratan için yeni bir yaratılış daha gerçekleştirmek, yeni bir formda insanı ve onun içinde olacağı yeni ortamı yaratmak çok kolaydır. Allah'ın varlığını anlamak ahiretin mümkün olduğunu anlamak

144 Şu kitaplarıma bakabilirsiniz: Caner Taslaman, **Allah'ın Varlığının 12 Delili**, Destek Yayınları, İstanbul, 2018; Caner Taslaman, **Fıtrat Delilleri**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2018.

demektir. Kuran'da, inkarcıların ahiretin varlığını inkarlarına karşı evrende, yeryüzünde ve insanda tanık olduğumuz yaratılışın, yeniden yaratılışın ne kadar kolay olduğunu anlamamız için yeterli delil olduğuna dikkat çekilmiştir.

17-İsra Suresi 49: **Dediler ki: "Biz kemikler haline geldikten, toprak haline gelip ufalandıktan sonra mı, gerçekten biz mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz?"**

50: **De ki: "İsterseniz taş olun, isterseniz demir."**

51: **"Ya da gönlünüzde büyüyen herhangi bir yaratık olun." Diyecekler ki: "Bizi kim geri döndürecek?" De ki: "Sizi ilk kez yaratan kimse O."**

31-Lokman Suresi 28: **Sizin yaratılmanız da diriltilmeniz de bir tek kişininki gibidir. Allah işitendir, görendir.**

36-Yasin Suresi 77: **İnsan kendisini çok az bir sıvıdan yarattığımızı görmez mi? Şimdi o apaçık bir düşman kesilmiştir.**

78: **Kendi yaratılışını unutarak bize bir de örnek veriyor. Dedi ki: "Çürüdükten sonra kemikleri kim diriltecek?"**

79: **De ki: "Kim onları ilk başta yarattıysa, onları yine O diriltecek. O, her türlü yaratmayı bilendir."**

46-Ahkaf Suresi 33: **Görmüyorlar mı ki gökleri ve yeryüzünü yaratan ve bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın ölüleri de diriltmeye gücü yetmektedir. Evet, O her şeye gücü yetendir.**

50-Kaf Suresi 2: **Hayır! Kafirler, içlerinden bir uyarıcının gelmesine şaşırdılar da şöyle dediler: "Bu şaşılacak bir şeydir."**

3: **"Biz öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman mı? Bu uzak bir dönüş."**

4: **Doğrusu yerin onlardan neyi eksilttiğini biliriz. Katımızda her şeyin korunduğu bir kitap vardır.**

Bu kitap boyunca delillendirildiği gibi İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu anlamak ise ahirette yeniden yaratılışın, sorgu, ceza ve mükafatın olduğunu anlamak için kesin

delil hükmündedir. Kuran'ın yüzlerce ayetinde ahirette yeniden yaratılış, sorgu, cezalandırılma ve mükafatlandırılma anlatılır. Allah'ın varlığını anlayan, Onun için ahireti yaratmanın çok kolay olduğunu anlar. İslam'ın Allah'ın dini olduğunu anlayan ise Allah'ın ahiretteki yeniden yaratılışı müjdelediğini görür. Allah için yaratması çok kolay olan, Kuran'daki yüzlerce ayette anlatılan ahiretle ilgili müjde, ahiretin varlığına inanmak için yeterlidir. İslam'a inanmak ahirete inanmaktır. Bu kitabı önemli kılan unsurlardan birisi de budur: İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu anlayan, zamanın ilerlemesiyle, her an, ölümle yok olmanın karanlığına doğru kendisinin ve sevdiklerinin ilerlemediklerini, yeni doğan bebeğe doğumun olduğu gibi, ölümün bizler için yeni bir hayata açılan kapı olduğunu anlar. Bu kitap varoluşsal açıdan bu kadar önemli bir hususun temellendirilmesiyle de ilgilidir.

"Ahiretin varlığına inanç, İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu anlamayla kesin delilini bulmuştur" denilerek konu bu noktada kapatılabilir. Fakat öyle yapmayacağım. Ahiretin varlığı gibi İslam'ın içeriği ve varoluşsal açıdan bu kadar önemli bu müjdenin, İslam'la haber verilmesi dışındaki bazı delillerini de göstermeye çalışacağım. Ahiretin varlığını gösteren deliller, Kuran'ın Allah'ı tanıtmaktan sonraki en önemli mesajı ahireti tanıtması olduğu için, ahiretle ilgili mesajın doğruluğunu onaylamak suretiyle İslam'ın Allah'ın dini olduğunu destekler.

Sunacağım delillerden bir tanesi kitabın fıtratla ilgili bölümünde ele alınan "doğal arzulardan" çıkan bir delildir. O başlık altında söylenenleri burada tekrarlamayacağım. O başlık iyi okunursa; doğuştan sahip olduğumuz yaşam, korkuların giderilmesi ve mutluluk gibi arzularımızın her birinin ahiretin varlığını da gerektirdikleri anlaşılacaktır. Burada ifade etmeye çalıştığım husus, bir Fars atasözünde çok özlü bir şekilde ifade edilmiştir: "*Vermek istemeseydi istemek vermezdi.*" Kısacası Allah, eğer ahirette yaşamı yaratacak olmasaydı, o zaman arzularımızı ahireti istemeye yönelik şekilde yaratmazdı. Tüm

insanlarda ortak olan doğal arzularımızın bizi ahirete yöneltecek şekilde olması, Allah'ın ahireti yaratacağının delilidir. Benzer bir yaklaşıma Hıristiyan teolog Norman Geisler'in şu argümanında rastlamaktayız:

1- Her doğal arzunun, kendisini tatmin edecek objesi mevcuttur.

2- Ahiret yaşamı, insanların doğal, doğuştan var olan bir arzusudur.

3- Sonuç olarak ölümden sonra ahiret yaşamı vardır.[145]

Bu argümanı, Geisler, tümdengelim formunda sunmuştur. Fakat isteyen, ahiretin varlığının doğal bir arzu olmasından hareketle, bu arzuyu yaratan Allah'ın ahireti yaratmasının yaratmamasından "daha beklenir" olduğunu söyleyerek, bu argümanı "en iyi açıklamayı bulma" formuna çevirebilir. İnsanların Allah'ın varlığına inanmalarının temel sebepleri arasında ahiret yaşamını arzu etmelerinin yattığı kanaatinde olan Freud, Feuerbach ve Sartre gibi ünlü ateistlerin, böylesi bir argümanı duysalardı, şöyle diyeceklerini tahmin etmek zor değildir: "*Allah olsaydı argümanınız oldukça tutarlı olurdu. Fakat Allah yoktur.*" Diğer yandan Allah'ın varlığına inandığını söyleyip ahiret yaşamının varlığını inkar eden veya bu yaşamdan şüphe eden bir kitle vardır. Arzulardan hareketle ahiret yaşamının varlığını temellendiren buradaki delillendirme, bu kitleye karşı delil hükmündedir. Doğal arzularımızın ahirete inanmaya bizi yöneltmesi tesadüfi değildir. Allah, doğuştan sahip olduğumuz arzularımızı, bizi ahiret inancına yöneltecek şekilde yaratmıştır.

Kitabın fıtratla ilgili bölümünde sunulan "doğuştan ahlaktan" hareket eden delil de ahiret inancını desteklemektedir. O başlık altında anlatılan hususları okursanız burada kısaca aktardıklarımı daha iyi anlayabilirsiniz. Doğuştan ahlaki yapımız, ahlaki buyrukları olan bir Allah'ın varlığını gerektirmekte ve

145 Norman Geisler, **Baker Encyclopedia of Christian Apologetics**, Baker Book House, Grand Rapids, 1999, s. 282.

bu buyrukların insanlara iletilmiş olması gerektiğine işaret etmektedir. Daha önceki çalışmalarımda ve bu kitabın fıtratla ilgili bölümünde, doğuştan ahlaki yapımızın Allah'ın varlığı ve Allah'ın ahlaki buyruklarını içeren dinlerin olması gerektiğine dair delil hükmünde olduğunu savundum.[146] Eğer Allah'tan gelen ahlaki buyruklar olacaksa bu buyruklara uyanlarla uymayanların ayırt edilmesi gerekir. Fakat bu dünyada birçok katliam yapanın, yetim hakkı yiyenin, dünyayı fesada boğanın yaptıklarının karşılığını almadan öldükleri görülmektedir. Buna karşılık Allah'ın buyruklarını gözeten birçok iyi kişi oldukça sıkıntılı bir hayat yaşayabilmektedir. Bu manzara, Allah'ın ahlaki buyruklarına uyanların ve uymayanların karşılığını ahirette alacaklarına dair (dinin ahiretin varlığını haber vermesine ilaveten) bir delildir. Yaratılışımızdan (fıtrattan) sahip olduğumuz adalet duygusu,[147] kötülerin iyilerden daha iyi hayat yaşamalarının mümkün olduğu bu dünyanın yanında adaletin sağlanacağı ahiret hayatını arar.

Fıtrat Delilleri kitabımın ahlak ile ilgili bölümünde, Platon'dan beri tartışılan ve Euthyphro İkilemi (*Euthyphro Dilemma*) olarak bilinen "Allah, bir şeyi emrettiği için mi o şey iyidir, yoksa bir şey iyi olduğu için mi onu emreder" ikilemini ele aldım. Birçok felsefeci ve teolog gibi ben de bu ikilemin sahte (*pseudo*) bir ikilem olduğunu düşünüyorum: Allah'ın kendisi iyi olduğu için iyiyi emreder. Ne Allah'ın dışında olup da Allah'ı sınırlayan bir iyilik vardır ne de Allah'ın emirlerinin rastgele iyi olması diye bir sorun vardır. İyiyi Allah'ın doğasıyla (Allah'ın zatında sahip olduğu sıfatlarla) temellendirmek, iyiye olabilecek en sağlam zemini bulmak demektir. Sonuçta doğuştan ahlak delili ile zatı iyi olan bir Allah'ın varlığının temellendiğini ve Allah'ın ahlaki buyruklarının kaynağının bu

146 **Fıtrat Delilleri** kitabımın "Doğuştan Ahlak Delili" bölümünde.

147 **Fıtrat Delilleri** kitabımda, "adalet" duygusuna doğuştan sahip olduğumuzu gösteren verileri (örneğin konuşma çağı öncesi çocuklarla yapılan kukla deneylerini), bu konuyla ilgili modern psikoloji ve bilişsel bilimler alanında yapılan çalışmalara dayanarak aktardım.

sağlam zemin olduğunu savundum. Bunu anladıktan sonra dünyada iyi ve kötü eylemler ortaya koyan insanları ele alalım. Örneğin Srebrenica'da masumları katleden kötülere karşı masumları ölümden kurtarmaya çalışırken öldürülen iyilere tüm dünya tanıklık etti. Eğer ahiret olmazsa, dünyada ortaya konulmuş iyilikler ve kötülükler arasında bir fark olmamış olur. Fakat zatı iyi olan Allah'ın, dünyadaki iyi ve kötüyü eşitlemesi hatta kötünün yaptığını yanına bırakarak kötüyü iyinin önüne geçirmesi düşünülemez. Sonuçta Allah'ın zatının iyi olduğunu anlayan ve dünyada ortaya çıkan olguları inceleyen birisi için ahiretin birçok delili gözükmektedir.

Kitabın fıtratla ilgili bölümünde sunulan "iradeden" hareket eden delil de ahiret inancını desteklemektedir. O başlıkta ortaya koyulduğu gibi fakirlere, güçsüzlere yardım gibi iyilikler veya insanların mallarını gasp etme, hileyle kazanç elde etme gibi kötülüklerden herhangi birini seçmemiz iradesi olan bir varlık olmamız sayesindedir. Allah, isteseydi, elbette bize irade vermeyebilirdi; böylece "iyi" ve "kötü" kavramlarının bir önemi kalmazdı. O zaman, insan eylemi ve kayanın yuvarlanması arasında bir fark olmazdı. İradesi olan bir varlık olarak iyi ve kötü eylemler arasında tercih yapabildiğimiz bir dünyada olmamızın en iyi açıklaması buranın bir imtihan dünyası olmasıdır. Bu açıklamayı sorgulayanlar çıkabilir ama iradesi olan ve iyi ile kötü arasında tercih yapabilecek şekilde yaratılmış olmamızın açıklamasının ne olduğu sorusuna "imtihan için" cevabından daha iyi cevap bulan çıkmaz. İmtihan dünyasında işlenen eylemlerin ise karşılıklarını bulması gerekir; bu dünyada iradeyle gerçekleştirilen eylemlerin karşılığını bulmadığı çok açıktır. Kısacası iradenin varlığı ve imtihan dünyasında olduğumuz olguları üzerine tefekkür ettiğimizde de iyi ve kötünün karşılıklarını bulacakları ahiretin olması gerektiği sonucuna ulaşıyoruz.

Dünyaya baktığımızda şöyle bir manzarayla karşılaşıyoruz: Allah'a inananların birçoğu, ahireti yaratmanın Allah için çok

kolay olduğunu söyleyerek ahirette yeniden yaratılışın olacağını savunuyorlar. Allah'ın varlığını inkar edenlerin birçoğu ise **"Çürüdükten sonra kemikleri kim diriltecek?"** diyerek ahiretin varlığını inkar etmekte ve ahiretin varlığına inananlarla alay etmektedirler. Allah'ın varlığını anlayan, ahireti yaratması kendisi için çok kolay olan yaratıcısının varlığını anlamış olur. Bununla beraber, inkarcıların inananlarla ahiret yaşamına inandıklarından dolayı alay ettiklerini Allah'ın bildiğini de anlar. Bu durumu bilen ve ahireti yaratması kendisi için çok kolay olan Allah'ın, ahireti yaratması yaratmamasından daha çok beklenir. Allah'ın, ahireti yaratmayarak inkarcıları haklı çıkartıp kendisine inanan ve güvenenleri haksız çıkartması ise beklenmez.

Allah'a inananları incelediğimizde şöyle bir olguyla karşılaşıyoruz: Allah için ahireti yaratmanın çok kolay olduğuna inanan bu topluluk, ahirette yeniden yaratılmak ve sevdikleriyle kavuşmak için dua ediyorlar. Üstelik bu dualar, birçok dua içindeki sıradan dualar değildir. Belki de en gönülden en çok arzuyla en ısrarla edilen dualardır. Kullarını dua ederek kendisine yönelecek şekilde yaratan Allah'ın bu duaları işittiğini unutmayalım. Ayrıca insanı "dua edebilecek varlık" olarak yaratanın da Allah olduğunu unutmayalım. Kendisi için ahireti yaratması çok kolay olan ve bu samimi duaları işiten Allah'ın, eğer göndereceği dinlerle ahiretin varlığını hiç haber vermemiş olsaydı bile, kendisine yönelen bu içten dualara karşı ahiret yaşamını yaratacağını beklemek için bir sebep olurdu.

Evreni incelediğimizde yüz milyarlarca galaksisi, katrilyonlarca yıldızıyla, milyonlarca canlı türünü barındıran Dünyamızla muhteşem bir yer olduğunu görüyoruz. Böylesine harika bir ortama gözlerini açan insan; renkleriyle, kokularıyla, tatlarıyla, yaşattığı birçok farklı duyguyla etrafındaki ortama tanıklık eder. Evrende ve Dünya'da gözlemlenen ve deneyimlenen tüm bu harika yaratılışa karşılık hayat çok çok kısadır. Adeta muhteşem dekorlu bir tiyatro sahnesi açılmakta ve açıldıktan

sonra muazzam bir kadroya ve dekora tanıklık etmekteyiz fakat bu muazzamlığa karşı tiyatronun perdesi bir saniyede kapanmaktadır. Bu manzara üzerine düşünenler, "Hepsi bu mu?" diye soracak ve bu harika kadro ile dekorun bir saniye için gösterilmediğini anlayacaklardır. Allah'ın bu evrende muazzam oluşumlarla gösterdiği kudret, bilgi ve sanatının, sadece bu kadar kısacık bir ömür için gösterilmediğini idrak edeceklerdir. Evrende var olan ihtişamla hayatın orantısız kısalığı, insanın sadece bu dünya hayatı için yaratılmadığı ve ahiretin var olduğu görüşünü desteklemektedir.

Kitabın anlamla ilgili bölümünde, insanın "anlamı arayan canlı" olarak yaratıldığına ve hayata anlamlı bir rota çizmenin insanın yaratılışından gelen bir ihtiyacı olduğuna dikkat çektim. Çok uzun bir gelecekle irtibat kuracak şekilde yaratılmış olan insan zihni, bu yapısının gereği olarak "Nereye gidiyorum?" diye sorar. Ahiret inancına sahip olmadan en derinimizden gelen anlamla ilgili arayışımızı tatmin edecek şekilde bir hayat rotası çizmemiz mümkün değildir. Eğer bu kısa hayatta ölüm son duraksa, bir daha var olmak ve sevdiklerimizle kavuşmak mümkün değilse, hayattaki her şey anlamsız gözükmektedir. Kısacası insanı "anlamı arayan canlı" olarak yaratan Allah, insanı bu arayışıyla dine ve ahiret inancına yöneltmiştir. Bize içkin anlam arayışının kilidini açacak anahtar ahiret inancıdır; bizdeki anlam arayışıyla ilgili kilit, ahiret anahtarının varlığının delillerinden birisidir.

Sonuçta bu kitapta İslam'ın Allah'ın dini (Kuran'ın Allah'ın gönderdiği kitap) olduğunu ortaya koyan tüm deliller, İslam'ın en önemli mesajlarından biri ahiretin varlığı olduğu için aynı zamanda ahiretin varlığının delilleridir. Bu ek bölümde, Kuran'ın ahiretin varlığını haber vermesinin dışındaki, gerek evrenden gerek fıtrattan hareket ederek ahiretin varlığını gösteren bazı delillere de kısaca dikkat çekildi. Burada da önemli olan ahiret inancı için ortaya çıkan toplam durumdur yani tüm bu farklı delillerin ahiretin varlığını göstermekte güçlerinin birleşmesidir.

SONSÖZ

Birisi "Neden Müslümansın?" diye sorar ve İslam'ın yaratıcımız olan Allah'ın gönderdiği din olduğuna inanmanın temellerini sorgularsa verilebilecek cevabı bu kitabın içeriği oluşturuyor. Bu kitabın planlanan bir hacmi vardı; bu yüzden ileri sürülebilecek diğer bazı delilleri ve burada gündeme getirilen başlıklardaki kimi detayları kitabın dışında bıraktım. Kitapta ileri sürdüğüm delilleri 10 ana başlık ve alt başlılarıyla sundum. Burada sunulan deliller gerek deizm adına gerek Hıristiyan misyonerlik adına gerek New Age yapılanmalar adına gerekse başka bir şekilde İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olduğunu reddedenlere karşı cevap niteliğindedir. İslam'ın Allah'ın gönderdiği din olup olmadığını samimi olarak anlamak isteyenlere yardımcı olmak, İslam'a inancın temellerini anlama çabasında olanların ihtiyacına cevap vermek ve İslam'a karşı inkarcı yaklaşımları cevaplama gayretinde olanlara destek olmak için bu kitabı yazdım. Bu kitabın, İslam'ın içindeki belli bir görüşü, belli bir mezhebi temel alarak yazılmadığını fakat Kuran'ın Allah'tan olduğu ve Hz. Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğu gibi İslam dairesi içindeki herkesin kabul ettiği temelleri delillendirmek gayesiyle yazıldığını bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Bazıları bu kitapta ileri sürülen delillerden daha felsefi olan fıtratla ilgili olanları, bazıları fizik alanıyla ilgili Kuran'ın evren anlatımlarını, bazıları tarihten işaretleri, bazıları matematiksel verileri, bazıları diğer bölümleri diğerlerinden daha etkili, daha çarpıcı bulabilir. Herkesi her bölümün, her başlığın aynı oranda etkilemeyeceğini biliyorum. Fakat hiç unutulmaması ve bu kitap boyunca hep akılda tutulması gereken unsur şudur: Bu kitap boyunca ileri sürülen tüm olağanüstülüklerin, tüm önemli özelliklerin hepsi tek bir Kitap'la; Kuran'la ilgilidir. Bu tek Kitap; Allah'ı anlatışıyla, Allah'ı milyarların hayatının merkezine koymasıyla, hayata sunduğu anlamla, evren, Dünya ve canlılar hakkında 7. yüzyıldaki bir insanın veya insan topluluğunun yapamayacağı izahları içermesiyle, tarihte eşsiz rol oynayan Hz. Muhammed aracılığıyla insanlarla buluşmasıyla, çağını aşan zihin inşalarıyla, değişmediğini gösteren matematiksel yapıları içermesiyle eşsiz bir kitaptır. Burada 10 ana başlık ve alt başlıklarıyla sunulan deliller, teker teker değerlendirildikten sonra bunların hepsinin oluşturduğu toplam durumun gücü mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kitap boyunca ortaya konulanların gerçek anlamda değerinin anlaşılması için "toplam durumun" değerlendirilmesi çok önemlidir.

İslam'ın Allah'ın dini olduğunun delillerine tanıklık eden kişiyi bekleyen iki tehlikeye karşı uyarmak istiyorum: Birincisi, bu delillere tanık olan kişi bunlardan etkilenir fakat bu etkilenmenin hayatında ciddi bir yansıması olmaz. Oysa Allah, Kuran boyunca, inanç ve eylemi hep beraber anmıştır ve inancımızın eylemlerimizde yansıması olması gerektiğini ifade etmiştir. Tanıklık edilen olgu, birçok olgudan biri değildir fakat varlığımızla ilgili olabilecek en önemli olgudur ve bu en önemli olanın önemini anladığımızın delili eylemlerimizi

buna göre şekillendirmemizdir. İkincisi, bu delillere tanık olan kişide bu deliller zamanla etkisini kaybeder. Oysa Allah'ın varlığı, hiçbir zaman önemini yitirmediği ve geri kalan her şeyin toplamının önemi Allah'ın yanında değersiz olduğuna göre bizim Allah'la irtibatta olmamızın önemi de hiçbir zaman azalmaz. "Ben Müslümanım" demek; "Ben Allah'la irtibattayım" ve "Ben Yaratıcım olan Allah'a yöneldim" demektir. Bu deliller bizi Yaratıcımıza ve Yaratıcımızın istediği şekilde O'nunla irtibatta olmaya (İslam budur) yönelttiği için hiçbir zaman önemini yitirmemelidir.

İslam'ın delili geçmişte kalmış, olmuş bitmiş, bir daha ulaşılamayan bir olgu değildir. İslam'ın delili, elimize alıp da okuyabildiğimiz, 7. yüzyıldaki bir insanın veya insan topluluğunun yazmasının mümkün olup olmadığını objektif olarak değerlendirmemize imkan tanıyan Kuran'ı Kerim'dir.

Kuran'ın İlahi kökenini anladıktan sonra şu hususa dikkat etmek gerekir: Kuran'ın kökeni İlahi'dir ama mezheplerin, ekollerin, bizlerin Kuran yorumları insanidir. Bu ise Kuran'ın kendisinde hata olmamasına karşın kimi Kuran yorumlarında veya yorumlarımızda hata olabileceğini bilmemizi gerektirir. Farklı yorumları, Zümer Suresi'nin 18. ayetinin tavsiyesine uygun şekilde dinlemeli ve kararımızı oluşturmalıyız. Farklı fikirleri değerlendirirken tekfirleşmemenin, inat etmemenin, karşı tarafı alt etmek için değil doğruyu öğrenmek için çabalamanın dikkat edilmesi gerekli önemli hususlar olduğu kanaatindeyim.

39-Zümer Suresi 18: **Onlar, sözü dinleyip en güzeline uyanlardır. İşte onlar, Allah'ın hidayete erdirdikleri ve işin özüne nüfuz edenlerdir.**

Hayatla ilgili en önemli sorularımıza cevap veren Kuran, elimizin ulaştığı Kitap olarak, ciddiye alınıp incelenmek için

bizleri beklemektedir. Öncelikle bu incelemenin, sıradan bir değerlendirme değil, hayatın en önemli sorularının cevaplarını bulma ve hayatımıza gerekli rotayı çizme hususunda bir inceleme olduğunu bilmeliyiz. İslam'ın Allah'ın dini olduğunu anlamak birçok bilgiden birini öğrenmek değildir. Her şeyi kökünden sarsan, hayata ve sevdiklerimize bakışımızı kökten değiştirecek bir husustur. İslam'ın Allah'tan olması demek; Yaratıcımızla irtibat olanağının bulunması, hayatın anlamının olması, ölümün bizim için de sevdiklerimiz için de bir son olmadığı, öldükten sonra yaptıklarımızdan sorguya çekileceğimiz ve öldükten sonra sevdiklerimizle kavuşma imkanının varlığı demektir. Bunlardan daha önemli, bunlardan daha sarsıcı, bunlardan daha muazzam ne olabilir? İşte bu kitapta bu muazzam önemdeki hakikate inancın temellerini sunmaya çalıştım.

14-İbrahim Suresi 1: **Elif, Lam, Ra. Bu (Kuran) bir kitaptır ki; Rablerinin izniyle, onunla insanları karanlıklardan aydınlığa, üstün ve övgüye layık olanın (Allah'ın) yoluna çıkarman için sana indirdik.**

Caner Taslaman'ın diğer kitaplarını satın almak için
aşağıdaki kare kodu kullanabilirsiniz.